

Матеріали
V всеукраїнської науково-методичної
конференції з міжнародною участю

ПИТАННЯ СХОДОЗНАВСТВА В УКРАЇНІ

15 квітня 2021 року

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Факультет іноземних мов
Факультет міжнародних економічних відносин
та туристичного бізнесу

ПИТАННЯ СХОДОЗНАВСТВА В УКРАЇНІ

*Тези доповідей
V Всеукраїнської науково-методичної конференції
з міжнародною участю
15 квітня 2021 р.*

Харків – 2021

УДК 908(5):001](477)(063)

ПЗ5

Затверджено на засіданні Вченої ради факультету іноземних мов
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
(протокол № 4 від 19.03.2021 р.)

Затверджено на засіданні Вченої ради
факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
(протокол № 11 від 24.03.2021 р.)

Матеріали подано в авторській редакції

Організаційний комітет конференції:

В.Г. Пасинок – доктор педагогічних наук, професор (голова)

В.В. Резніков – кандидат економічних наук, доцент (голова)

С.А. Віротченко – кандидат філологічних наук, доцент (співголова)

А.Ю. Парфіненко – кандидат історичних наук, доцент (співголова)

Адреса оргкомітету:

61022, м. Харків-22, майдан Свободи, 6
Харківського національного університету
ім. В. Н. Каразіна,
Факультет міжнародних економічних
відносин та туристичного бізнесу
(057) 707-53-06

61022, м. Харків-22, майдан Свободи, 4
Харківського національного університету
ім. В. Н. Каразіна,
Факультет іноземних мов,
тел. (057) 707-53-43

До збірника увійшли тези доповідей, присвячені проблемам іноземної філології, освіти та виховання, методики викладання сходознавчих дисциплін, перекладу, міжкультурної комунікації, літературознавства, історії, економіки, політики, соціуму країн Сходу та Африки.

Розраховано на наукових працівників, викладачів, аспірантів, студентів філологічних, історичних спеціальностей та фахівців-міжнародників.

УДК 908(5):001](477)(063)

ПЗ5

ЗМІСТ

ЛІНГВІСТИКА ТА ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВО КРАЇН СХОДУ

Ахмад Гарібо Гарібо Арабські прислів'я та народні мудрості, їх російські та українські аналоги	13
Гузь А., Огієнко К. О. Семантизація вигуків у китайській мові	15
Войтенко Ю. В., Огієнко К. О. Неологізми у китайській мові	16
Воробйова М. О., Коваль А. В. Особливості соціальної реклами у межах сприйняття китайським суспільством	18
Гайдаренко Д. О., Огієнко К. О. Кантонський діалект	20
Двухіменна М. І., Віротченко С. А. Походження та формування лексики арабської мови	21
Кіріяченко І. А. 浅谈在当今中国使用的流行词语	23
Клюєв О. Д., Халемендик Ю. Є. Проблеми сучасного сленгу в китайській мові	24
Кобалія М. Д., Віротченко С. А. Застарілі слова в китайській мові	25
Коваль А. В. Перші спроби китайської лексикографії	26
Кулемичев С. О., Лученко О. О. Складнощі при вивченні японської мови	29
Ламааши Мохамед Единиці перекладу (язика) и особенності их перекладу с арабского языка	31

Мамєдова Аїша Натїк кизи, Хотченко І. А. Використання образів тварин у китайських ідіоматичних виразах	34
Нерсіян Емма, Коваль А. В. Стратегії адаптації китайських аудіовізуальних продуктів англійською мовою	35
Нікітіна Ю. О. Переклад китайських евфемізмів українською мовою	36
Огієнко К. О. Інтеграція лінгвокраїнознавчих компонентів у практиці китайської мови	38
Полевїк К. С., Огієнко К. О. Порівняльна характеристика китайських та англійських модальних дієслів	39
Рибалкін В. С. Неконкєнативний спосіб утворення арабських неологізмів	41
Саламаха А., Огієнко К. О. Фонетичні особливості шанхайського діалекту	43
Семенова В. К., Огієнко К. О. Омонїми в китайській мові	47
Ткачук А. В., Кривонїс М. І. Від байхуа до путунхуа і назад: становлення, розвиток та перспективи сучасної китайської мови	48
Чорнорук О. О. , Коваль А. В. Китайська писемність в історичному контексті розвитку китайської мови	50
Фрегер І. І., Ванїна А. Ю. Особливості відтворення концепту «дїм» у китайськомовній картині світу	51
Фрегер І. І., Донченко М. О. Сучасна лексика на базі китайських соціальних мереж та реалїті-шоу	53
Шевцова С. А., Хотченко І. А. Концепти "щастя", "удача", "довголіття" в китайському етносі та сучасній китайській мові	55
Якутович М. В. , Хотченко І. А. Дослідження символїки цифр у китайському етносі. Практика їх використання	56

ЛІТЕРАТУРА КРАЇН СХОДУ

Бець Є. Р., Віротченко С. А. Інтернет-література та творчість сучасних письменників КНР	59
Гармаш І. О., Мотрохов О. І. До питання про інтерпретацію назви трактату «Вень Сінь Дяо Лун»	61
Ільницька М. Б. Психологізм та психологічний аналіз у працях китайських митців 20-х- 30-х рр. ХХ ст.	62
Квят О. В. Відображення художньо-естетичного принципу юген в українськомовних перекладах віршів-танка (на матеріалі поетичної антології "Шінкокін-вака-шю")	65
Смольницька О. О. Компаративний аналіз символу кипариса в китайській і суфійській поезії (на матеріалі здобутків Ярослави Шекери та Максима Стріхи)	67
Таранова А. Є., Віротченко С. А. Арабська географічна література як джерело історії	69
Фурманова П. Д. Вплив художньо-стилістичного прийому тайгендоме на сприйняття танка (На матеріалі збірки Тавара Мачі «Річниця салату»)	72
Чалабієва Гюлміне Араз кизи, Огієнко К. О. Жанрове різноманіття у сучасній китайській літературі	74
Черній Л. І., Огієнко К. О. Відображення стандартів краси у китайській літературі	76

ФІЛОСОФІЯ ТА КУЛЬТУРА КРАЇН СХОДУ

Брайнінгер М., Огієнко К. О. Традиційна китайська медицина як частина китайської культури	79
Бутєва О. О., Кривоніс М. І. Осмислення поняття 三魂七魄 в китайському буддизмі та конфуціанстві	81
Віфлянцева В. Є., Кошелєва І. В. Образ дракону в українській та китайській міфології	83
Іващенко Ю. В., Огієнко К. О. Новорічні приготування китайців як захист від демонів у давнину і зараз	85
Корнєв А. Ю. Образ «гори» в китайському класичному образотворчому мистецтві	87
Мамаєва А. Р., Кошелєва І. В. Китайська каліграфія як втілення менталітету китайської нації	89
Рибалко С. Б. Велика хвиля в «Каногава» Кацушіки Хокусая: Проблеми інтерпретації твору	91
Русанова Д. В., Халемендик Ю. Є. Традиції Китаю	93
Ткаченко К. Г., Турчанінова Д. П. Важливість використання інформаційних технологій у підготовці вчителів Китаю та України	97
Садова С., Огієнко К. О. 功夫 — Шлях до досконалості	99
Стасилович Є., Огієнко К. О. Внутрішній туризм, як прояв національної самосвідомості	101
Чех К. Р. ., Халемендик Ю. Є. Древній монастир Шаолінь - обитель-ченців воїнів	103
Чжан Цзяїнь Традиції каліграфії в сучасній китайській хореографії	105
Чжан Чже Натюрморт у жанрово-видовій структурі китайського мистецтва	108

Чень Чунься 陈春侠 中国电影 Chinese movies	110
Чу Їн 储盈 中国教育简介 A Brief Introduction to Chinese Education System	113
Шевченко О. А., Халемендик Ю. Є. Мистецтво татуювання в Китаї	115

**ОСВІТА, ВИХОВАННЯ ТА МЕТОДИКА
ВИКЛАДАННЯ СХОДОЗНАВЧИХ ДИСЦИПЛІН
У КРАЇНАХ СХОДУ**

Антоненко В. О., Віротченко С. А. Дискусія як засіб формування міжкультурної компетенції на уроках китайської мови	121
Гамова О. О., Віротченко С. А. Використання автентичного веб-коміксу у вивченні китайської мови	123
Береза П. А., Огієнко К. О. Використання відеоресурсів у викладанні китайської мови	125
Кривоніс М. І. Методичні рекомендації з оволодіння перекладацьким скорописом для практикуючих перекладачів китайської мови	126
Лахмотова Ю. В. Вплив світової педагогіки на становлення сучасної китайської школи	129
Махачашвілі Русудан, Семеніст І. В. Universality, multipurpose and interdisciplinarity of oriental and European languages education: survey study	131
Мізяк О. В., Лученко О. О. Викладання англійської мови в Японії	132
Малахова А. К. Викладання китайської писемності з виокремлюванням його базового елемента	134

Малютіна А. О., Турчанінова Д. П. Методика викладання китайської мови для іноземних студентів	137
Науменко С. С. Професійне навчання обдарованих дітей у Китаї	139
Руда Н. В., Жукова К. Є. Переклад як необхідний компонент під час навчання китайської мови	141
Саліх Саліх Абд Роль носія арабської мови у розв'язанні лінгвокультурних, соціокультурних та міжкультурних проблем комунікації	142
Сумятіна В. Є., Віротченко С. А. Вивчення мовного етикету на уроках китайської мови	144
Чижова А. А., Огієнко К. О. Ігрові методики викладання китайської	146
Wang Zongli 王宗丽 A Study on International Conflicts of Chinese Language Teachers in Ukraine	147
Chang Yusong 常玉松 翻译法在乌克兰初级对外汉语教学中的难点及解决方法 Difficulties and Solutions of the Translation Method in Teaching Elementary Chinese as a Foreign Language in Ukraine	148

**КРАЇНИ СХОДУ ТА КРАЇНИ АФРИКИ
У СВІТОВІЙ ПОЛІТИЦІ**

Алексєєва Т. І., Бєлая М. А., Ісонкіна Л. Д. Порушення прав людини в Китаї: причини та шляхи вирішення	151
Арабаджи А. О. Цифровий юань як інструмент посилення міжнародного впливу КНР	153
Алексєєва Т. І., Садікова Л. О. "М'яка сила" як елемент зовнішньої політики Китаю	155
Безрук О. О. Збройні конфлікти як фактор політичного процесу в країнах Африки	157

Борщ Н. А., Максимюк Ю. О. Південно-Африканська Республіка: деякі аспекти історичного розвитку та сьогодення	159
Дяченко Я. Д. Особливості політичного режиму сучасного Таїланду	162
Каманін Д. О. Особливості ділової розвідки КНР	164
Корж В. О. Французький досвід у модернізації Китаю в останній третині XIX – на початку XX ст.	166
Луганська Д. Р. Регіональна політика ОАЕ в умовах сучасності	168
Ляшенко А. В. Хуацяо і модернізація країн Південно-Східної Азії	170
Матей Ю. Ф. Каспійський вектор зовнішньополітичних стратегій Китаю та США	172
Миронюк М. Л. Велика Британія – КНР: Відносини після BREXIT	175
Панасенко Г. С. Зовнішня політика Японії: актуальні напрямки та проблеми	177
Подшибякін Д. В. Політика балансування Лаосу: традиції та сучасність	180
Ритова В. Ю. Недоліки та перспективи співробітництва країн Центральної Азії і Європейського союзу	182
Скрипник М. І. Модернізаційні процеси у Французькому Індокитаї наприкінці XIX – на початку XX ст.	184
Шарко К. Т. Історичні передумови формування передумов виникнення конфлікту у Південно-китайському морі	187
Шкарупа Т. С. Проблема Тайваню в контексті політичних відносин КНР- США у 2013 – 2020 рр.	189

Шидловська П. С., Огієнко К. О.

Китайська політика реформ та відкритості

191

**МОДЕРНІЗАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В ЕКОНОМІЦІ
КРАЇН АЗІЇ ТА АФРИКИ**

Алексєєва Т. І., Левчук А. М.

Модернізація – сучасний тренд економічного розвитку країн Азії

195

Діхтяренко О. В.

Модернізаційні процеси в економіці Китаю: історичні передумови та сучасний стан

197

Гапоненко Г. І., Дуднік А. О.

Економічна модернізація та інфраструктура: досвід Саудівської Аравії

199

Марченко Л. О.

Країни Африки у сучасній світовій економіці

201

Мацука В. М.

Туризм як фактор підвищення міжнародної конкурентоспроможності Африканського регіону

203

Одинець І. В.

Участь країн Перської затоки в інтеграційних об'єднаннях

205

Панова І. О.

Науково-технічний потенціал як чинник зростання конкурентоспроможності економіки Китаю в сучасних умовах

207

Переверзєва А. В., Волков В. П.

Перспективи працевлаштування та оплата праці випускників закладів вищої освіти в Китаї

209

Сінотова К. О.

Модернізаційні процеси в Японії наприкінці ХХ ст.

212

Сушинський І. В.

Історичні передумови виникнення модернізаційних процесів Японії

214

Христюк К. Я.

Особливості розвитку економіки Ізраїлю на сучасному етапі

216

Онацький М. Ю., Цикунцова А. О. США та Республіка Корея: напрями двосторонньої взаємодії	218
Шаповал А. О. Вплив модернізаційних процесів на економіку Індонезії під час пандемії	220
Юрченко С. А. Развитие туризма в Африке в условиях глобализации	223
Юрченко С. О., Мікуліна К. Ю. Розвиток туризму в ПАР на сучасному етапі	226
Загороднюк Т. І., Огієнко К. О. "Китай 2025" - перспективи економічного зростання	229

ІСТОРІЯ СХОДУ: ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ

Домановський А. М. Хід слоном: дипломатична гра Карла Великого на Сході наприкінці VIII – на початку IX ст.	233
Омельченко В. О. Станції комфорту: сексуальне рабство по-японськи	236
Тумаков О. І. «Наш полонений»: про перебування Осман-паши у Харкові під час російсько-турецької війни 1877-1878 рр.	238
Ямпольська Л. М. Мехабадська республіка: повоєнний проєкт курдської автономії в Ірані	240

РОЗДІЛ І
ЛІНГВІСТИКА ТА
ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВО
КРАЇН СХОДУ

АРАБСЬКІ ПРИСЛІВ'Я ТА НАРОДНІ МУДРОСТІ І ЇХ РОСІЙСЬКІ ТА УКРАЇНСЬКІ АНАЛОГИ

الامثال والحكم الشعبية في اللغة العربية وما يقابلها في اللغة الروسية والاوكرانية

Ахмад гарібо гарібо, доцент

Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна

الأمثال جمع مثل وهو مشتق من (المثل) أي في الشبه، وهو قول مختصر يصف حدثاً وقع في الماضي وكان له تأثير اجتماعي أو ثقافي، ويحمل في طياته حكمة مؤثرة أو عظة بليغة فيطلق على كل حدث يماثله وللعرب أمثال كثيرة، كان بعضها قبل الإسلام، وبعضها جاء في عصر الإسلام. المثل الشعبي مجهول المصدر أو القائل، كونه من وإلى المجتمع. فالمثل قصة حياة ترويهما الأجيال، وحكاية حكمة الأجداد الصالحة لكل زمان ومكان مع اختلاف اللهجات، فهو نتاج الثقافة الشعبية، ويبقى ابناً للبيئة واللغة والحدث الذي نتج منه. وللأمثال الشعبية قيمة أدبية كبيرة، ولقد أدرك العرب الأوائل قيمة هذا الكنز اللغوي البليغ فتعهدوها بالدراسة والنقل، وجمعوها في كتب للأمثال، كي لا تضيع أو تندثر، منها على سبيل المثال لا الحصر مجمع الأمثال للميداني، المستقصى في أمثال العرب للزمخشري، جمهرة الأمثال للعسكري. ان الحكمة هي حادث نابع من صميم المجتمع وليس وليد ساعة والمثل هو حادث معين يقال فيه قول نتيجة تكرر يحدث مع احد الافراد[1].
مصادر الأمثال الشعبية:

- 1-من الأمثال الشعبية ما تفرزها حكاية أو نكتة شعبية وقد يستعمل المثل بين الناس ولا يعرف قائله .
 - 2-ومنها ما اقتبس عن الفصحى بنصه أو شيء من التغيير الطفيف على لغتها.
 - 3- واستمد من كتب التراث الأدبي .
 - 4- من الأغاني الشعبية.
 - 5- ما هو عصاره تجارب وممارسات عديدة كانت تلجأ إليها بعض الشعوب، وهذا ما يدخل ضمن إطار ما يسمى بالطب الشعبي أو التقليدي.
 - 6- وهناك أمثال تحمل بصمات معتقدات قديمة جداً، مما يشير إلى قدم هذا التراث الذي وصلنا .
 - 7-وهناك امثال تحمل ملاحظات دقيقة لأعماق النفس البشرية، أو التجربة الإنسانية العامة.
 - 8-و هناك أمثالا مستمدة من خلال التعامل مع شعوب وثقافات أخرى[2].
- هذا من حيث المصادر؛ ولكننا إذا نظرنا إلى الأمثال في مجموعها من زاوية المضمون، وجدنا الإطارات التالية: قيمية وصف حال و ملاحظة إنسانية عامة و التعبيرات العامة والتشبيهات. وفيما يلي نستعرض بعض قصص أشهر الأمثال العربية، وما يقابلها في اللغة الروسية والاوكرانية وكيف صارت أمثالاً.
- 1-إرضاء الناس غاية لا تدرك

Задоволення (догоду) людей це мета, яку неможливо досягти

/Удовлетворение (угождение) людей это цель, которую невозможно

достичь

قصة هذا المثل: إرضاء الناس غاية لا تدرك
يقال أن جحا ذات يوم خرج وابنه ومعهم الحمار في طريقهم إلى السوق ، وأراد جحا أن يخفف عن الحمار ؛ فلم يركب لا هو ، ولا ابنه ، فلما مروا بجماعة من الناس ، سمعهم يقولوا يا لهذا الرجل اللئيم يوفر ماله ويشقى نفسه ويمشي هو وابنه على الأرض تاركين الحمار !
فركب جحا وابنه الحمار ، ومرا بجماعة أخرى ، فلما رأوهم ، قالوا يا لهؤلاء الرجال ، إنهم قساة القلب ، منعدي الرحمة ، يركبون الحمار سوياً ، ولا يكفيهم أن يركب واحد منهم ؛ كي لا يشقى الحمار !. فلما سمع جحا وولده هذا الحوار ، نزل الابن ، وظل جحا راكباً على ظهر حماره ،

ولده يمشي خلفه ، ومروا بجماعة أخرى ، فلما رأوهم قالوا : ما هذا الأب القاسي الذي يترك ولده يمشي خلفه ، ويركب هو ليظل مرتاحًا منعماً ! فلما سمعهم جحا نزل من على حماره ، وجعل ابنه يركب مكانه ، وظل هو يمشي خلف الحمار ، فلما مر بجماعة أخرى قالوا يا لهذا الابن العاق ، كيف يركب هو على الحمار ، ويترك أبوه المسن يمشي خلفه ! ، بعدها قال جحا لابنه : رأيت بابني إن رضا الناس غاية لا تدرك ، فلا شيء يعجبهم مهما فعلت [3] .

2- اذا كان الكلام من فضة فالسكوت من ذهب /золото/ Молчание – золото/ Мовчання золото/ وكان الرجل لحوجا كثير التذمر، لا يستقر على حال ولا يهدأ له بال. فابتكر أولاده طريقة لتسليته، قبل أن يموت فيستريح ويريح، فاستأجروا له من يجلس معه باستمرار ويسليه بما عنده من قصص وأخبار، لقاء قطعة نقدية من الفضة لكل يوم. فأنجز الرجل مهمته حتى وافت المنية المريض المفلوج.

وحدث بعدئذ، أن رجلا آخر في القرية، شاخ وأقعد عجزه عن القيام والعود، وكان كثير الكلام ويسعده أن يجد من يصغي الى أحاديثه باهتمام، ففطنت زوجته الى الشخص الذي ذكرناه في السابق فهو رجل مجرب وقد نفذ مهمته بكل اتقان. فتوجهت اليه وقالت له:

قد دفعوا لك من قبل نقدا من الفضة لقاء حديث متواصل وسرد القصص والاخبار، وها أنا أعرض عليك ما هو أيسر وأدفع لك نفس الثمن. كل ما أطلبه منك هو أن تجلس فقط الى زوجي وتصغي الى أحاديثه، بدون أي عناء، فوافق الرجل وباشر عمله بالجلوس والاصغاء الى زوجها لكن هذا الزوج الهرم كان لسانه لا يزال سليما معافى، فصار يتكلم بدون انقطاع، فيسمعه الأجير حتى اذا انتهت القصة، حكاها له العجوز مرة ثانية من جديد.

وإذا كان حظه جيدا كان يحظى بقصة جديدة، الا أن الرجل العجوز كان يرويها له عدة مرات، مرة يسردها له من ربعها ومرة من أولها ومرة من نصفها. ولم تكد تمر بضع ساعات من الزمن حتى ضاق صدر الأجير وفرغ صبره، فنادى زوجة الرجل وقال لها: من قال لك أن السكوت أجرته كأجرة الكلام؟ ان كان الكلام أجرته من الفضة فالسكوت أجرته من الذهب . استلمي زوجك ورزقي على الله [4].

3-الصدیق وقت الضیق/Друзі пізнаються в біді/Друзья познаются в беде

4-أسوأ الثمار تلك التي لا تنضج أبدا

Найгірші фрукти - ті, які ніколи не дозрівають/Худшие фрукты – те, которые никогда не созревают

ان الحكم والامثال الشعبيه والاقوال المأثوره يقال في مناسبة محددة يتوافق معه، وهذه الأمثال تورث وتنقل في الشعوب جيلاً بعد جيل.

СЕМАНТИЗАЦІЯ ВИГУКІВ У КИТАЙСЬКІЙ МОВІ

Гузь А., Огієнко К.О.

Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна

Вигуки – один із засобів вираження експресивності в мовленні та забарвлення мовлення людини емоціями. Вони є невід’ємними складовими комунікації, адже виражають почуття мовця. Вживання вигуків в усному мовленні – не лише спосіб чіткого вираження власних думок та почуттів, а й ключ до сприйняття експресивності виразів співбесідника.

Грамматична природа вигуків до сьогодні залишається суперечливим питанням. У сучасних мовах частини мови поділяються на самостійні та службові, однак чітко визначити позицію вигуків як частини мови доволі складно, тому більшість дослідників дотримуються думки про окреме місце вигуків серед інших частин мови:

У лінгвістичних дослідженнях мовознавця Олександра Потебні зустрічаємо таку думку: окреслюючи статус граматичної категорії вигуку, учений указує на його відмінність від самостійних частин мови (порівн. також: «Незрозумілість вигуку можна пояснити інакше так: він не має значення в тому сенсі, у якому його має слово. Якби не перешкоди з боку мови, ми б не сказали, що оклик, вимушений страхом, значить страх, тобто думка про нього, виражена словом страх, подібно до того, як не сказали б, що миттєвий колір на обличчі значить сором.

У сучасній китайській мові вигуки також не мають чітко вираженої позиції як частина мови.

Існує чотири основних думки дослідників стосовно визначення приналежності вигука до того чи іншого розряду в мові:

Вигуки – це службові слова.

Вигуки – це слова, що мають самостійне лексичне значення.

Вигуки – це повнозначні слова.

Вигуки – винятковий розряд слів, що відрізняються від самостійних чи службових частин мови.

Багато дослідників граматики, як вітчизняних, так і китайських вважають, що вигук відноситься до службових частин мови. У дослідженнях українських мовознавців зустрічаємо наступні визначення поняття «службові частини мови»: «службові слова не бувають назвами предметів або ознак, не виконують функцій самостійних членів речення, а вживаються для зв’язку слів, речень або частин речень» (В.Плотникова). Такої ж думки дотримувався і В. Виноградов. Дослідник доводив, що службові слова не мають самостійної номінативної функції, самостійної предметної віднесеності: «Цей структурно-семантичний тип слів позбавлений номінативної функції. Йому не властива “предметна віднесеність”. Ці слова відносяться до дійсності тільки через посередництво і при посередництві слів-назв». Він відносив службові

слова до «сфери мовної семантики, яка відображає найзагальніші, найабстрактніші категорії буттєвих відношень — причинових, часових, просторових, цільових та інших, оскільки вони найтісніше пов'язані з технікою мови, ускладнюючи і розвиваючи її» [4].

У посібнику «Теоретична граматики китайської мови» В. І. Горелов розподіляє слова на 2 категорії: 实词 (слова, що мають самостійне лексичне значення) та 虚词 (службові слова). Також існує поділ на 辅助词 (допоміжні слова), до категорії яких відносяться наступні класи службових слів: прийменники, післяйменники, сполучники, класифікатори, частки, показники членів речення, показники синтаксичних комплексів. [4].

Таким чином частки – групи службових слів, які або виражають відношення між членами речення (частинами складних речень), або слугують засобом смислового виділення членів речення (частин складного речення), або вносять в речення додаткові смислові значення та експресивні відтінки. [5].

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Потебня А. А. Мысль и язык / А. А. Потебня. – Одесса, – 207 с.
2. В. О. Горпинич, Морфологія української мови.-К.:Академія,2014 — 337 с.
3. Плотникова А. В. Средства связи компонентов диалогических единств / А. В. Плотникова // Филологические науки в России и за рубежом : материалы между. заоч. научной конф. (г. Санкт-Петербург, февраль 2012г.). – СПб. : Реноме, 2012. – С. 157-159.
4. Горелов, В.И. Теоретическая грамматика китайского языка. Учеб. пособие для студентов пед. ин-тов по спец. Иностр.яз.-М.: Просвещение, 1989 г. – 318 с.
5. Горелов, В.И. Грамматика китайского языка.-М.: Просвещение, 1982г. – 280 с.

НЕОЛОГІЗМИ У КИТАЙСЬКІЙ МОВІ

Войтенко Ю. В., Огієнко К.О.

Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна

Кожна мова є індивідуальною та багатогранною. У сучасному світі, у зв'язку із швидкоплинним розвитком технологій, появою нових концепцій, ідей та інновацій, з'являється необхідність у номінації цих явищ. З огляду на те, наскільки швидко суспільство накопичує зміни, потік нових слів збільшується, що робить систему будь-якої мови різноманітнішою і викликає великий інтерес та багато питань - як і чому відбуваються ті чи інші зміни в мові. Китайська мова і культура - та галузь знань, яка поки що

досліджена найменш глибоко в силу своєї давньої й довгої історії. Поява нових лексичних одиниць відбувається у різних сферах життя - побутовій, освітній, науковій, технологічній, торгівельній, ЗМІ і тд. Нові слова й стійкі вирази, які з'являються в мові, називають неологізмами 新词语 [xīncíyǔ]. . У зв'язку із переліченими причинами з'являється необхідність з усіх боків розглянути та проаналізувати джерела поповнення словника і способи словотворення.

Неологія - це наука, яка ще формується, а не є вже сформованою, тому у китайському мовознавстві немає єдиної думки щодо розуміння терміна неологізм. Але науковці виділяють декілька рис, яким має відповідати неологізм.

Поява неологізмів обумовлюватися як зовнішніми, так і внутрішніми факторами. Носії китайської мови прагнуть до внесення новизни у мовну комунікацію, дотримуючись західних стандартів, адже відчують, що традиційною китайською лексикою не у повній мірі можна відобразити сучасну культуру та навколишню дійсність. Це прагнення пояснюється інтенсивним впливом зовнішніх факторів, тому трансформації стрімко набувають масштабний характер.

У загальному розумінні, поняття неологізм можна пояснити як нове слово або стійке словосполучення, нове за значенням або за формою і значенням, створене за останні 10-20 років за словотворчими законами даної мови, або запозичене з іншої мови за потреб спілкування, або яке перейшло з пасивного складу мови, яке сприймається носіями даного мовного суспільства як нове й зафіксоване в словнику нових слів [3, с. 176].

Джерелами неологізмів вважають словотворення і запозичення. Словотворення 构词法 [gòucífǎ] - розділ мовознавства, який вивчає усі аспекти створення, функціонування та класифікації слів за мовними моделями. Ще одним із методів збагачення китайської лексики є іноземні запозичення 外来词 [wàiláicí], дослівно "слова, що прибули ззовні". Як стверджує лінгвіст В. І. Горелов, запозичена лексика є одним із проявів мовних контактів, міжкультурної взаємодії народів [2].

Для аналізу нової лексики китайської мови, а саме домінуючих способів утворення неологізмів, було вибрано фрагменти з трьох текстів на медичну тематику з новинного порталу ВВС китайською мовою. Всього було проаналізовано 44 лексичні одиниці. Проведена робота показала, що співвідношення неологізмів, запозичених із інших мов та тих, що утворені способом словотворення наближається до 50%/50%, що ще раз доводить, що з усіх типів словотворення саме словоскладання є головним механізмом створення нових слів, а серед запозичень головними способами появи неологізмів у китайській мові залишаються семантичний та фонетичний способи.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гладка В. А. Поняття неологізму у світі сучасних лінгвістичних парадигм / В. А. Гладка // Наукові записки. Серія Філологічна. – 2009. С. 170–176.
2. Горелов В. И. Стилистика современного китайского языка : учебное пособие / В. И. Горелов. – М.: Изд-во Просвещение, 1979. 192 с.
3. Гладка В. А. Поняття неологізму у світі сучасних лінгвістичних парадигм / В. А. Гладка // Наукові записки. Серія Філологічна. – 2009. С.170–176.

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ РЕКЛАМИ У МЕЖАХ СПРИЙНЯТТЯ КИТАЙСЬКИМ СУСПІЛЬСТВОМ

Воробйова М. О., Коваль А. В.

Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна

Китай — унікальна країна і підтвердження тому ми бачимо не тільки у традиціях, культурі, суспільному житті чи політиці, але й у соціальній рекламі. Головна мета даної реклами — пропагувати певні позитивні явища чи звернути більшу увагу суспільства на певні проблеми; демонстрація суспільних орієнтирів чи зразків для наслідування.

Актуальність та вибір даної теми зумовлена тим, що у певні історичні моменти китайська соціальна реклама мала різні цілі, спрямованості, та навіть різний вигляд — саме за допомогою цього можна прослідкувати, що є найбільш важливим для китайців у їх культурі та світогляді, які гостро-соціальні проблеми турбують та турбували їх найбільше.

Головною метою дослідження було виявити екстра-та інтролінгвістичні особливості китайської соціальної реклами.

При дослідженні інтролінгвістичного аспекту було виявлено, що одним із універсальних прийомом є «гра ієрогліфів». Наприклад, соціальна реклама з метою збереження лісу, текст якої складається з трьох ієрогліфів та знаку «хрест»: 森林木十 («густий ліс», «ліс», «дерево» та «хрест»). Другим прийомом є фоноідеограми — складні ієрогліфи, в яких приблизне значення передається тільки однією частиною ієрогліфа — «ключем», а інша задає його звучання. Мета такого прийому — створити нові образи. Не можна оминати і інше цікаве та популярне в Китаї явище — «гру слів». Наприклад, 山水 — стиль китайського живопису, але у той самий час можна розуміти і буквально —

«гори і вода» чи «гори і ріки». У зв'язку з цим дуже цікава соціальна реклама, що закликає до охорони навколишнього середовища: на тлі картини в стилі шань-шуй, пейзаж якої знівечений брудом і висотками, поміщений слогани: 《爱我山水》 та 《心有山水》 — «кохайте наші гори та ріки» та «гори і ріки назавжди у моєму серці». Окрім вище описаних особливостей, виділяємо також ці: *рима, риторичне питання, стилізація під традиційне письмо та використання англійської мови у рекламних текстах* [2][3].

В якості прикладу екстралінгвістичних особливостей можна привести соціальну антирекламу ворів та членів релігійних груп, де останніх зобразили іноземцями. Це викликало певний резонанс, бо на рекламі добропорядні люди та «зłodії» дуже відрізняються: у зłodія світле волосся, довгі носи і світлі очі — що є стандартним уявленням китайців про іноземців. Також, на відміну від зłodіїв, у законотрухняних героїв волосся та очі темні, в них вгадуються китайці [1]. Хоча, варто зауважити, що самі китайці відкидають ці зауваження і запевняють, що на плакаті зображені тільки китайці .

Рис. 1.

Таким чином, проведене дослідження дало змогу виділити інтролінгвістичні особливості соціальної та навести приклад екстралінгвістичних особливостей реклами. Усі ці особливості, які застосовуються при створенні текстів та заголовків позитивно сприймаються реципієнтами та виконують свою головну функцію — донести проблему та головну тему ефективно, без особливих навантажень на сприйняття аудіовізуального продукту домашньою аудиторією. Також у ході аналізу та досліджень було виділено дві головних тенденції: з одного боку, це використання традицій (тобто, традиційні символи, живопис, ієрогліфи тощо), а з іншого боку — використання іноземних елементів задля розповсюдженості та більшої ефективності реклами. Саме ці лінгвістичні особливості допомагають розповсюдженню соціальної реклами, яка є важливою для китайського суспільства.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. В китайской рекламе хулиганов изобразили как иностранцев. Електроний режим: <https://ekd.me/2018/01/>
2. Думанская К. С. Лингвистические и культурные особенности печатной и наружной рекламы в Китае. / К. С. Алексахин // — Весник НГУ. Лингвистика и межкультурная коммуникация, 2010. — №1. — с. 82-91.
3. Нань Л. С. Социальная реклама в Китае: Развитие и становление. / Л. С. Нань // — Научная мысль Кавказа, 2009. — №1. — с. 137-143.

КАНТОНСЬКИЙ ДІАЛЕКТ

Гайдаренко Д.О., Огієнко К.О

Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна

Діалекти, як і сама китайська мова, є носіями регіональної культури Китаю, саме вони колись послужили ґрунтом для побудови величної в своїй різноманітності китайської цивілізації. Вийшовши з народного середовища, вони є відображенням життя і менталітету китайців. На мою думку, мовне розмаїття, втілене в діалектах, їх взаємодія і навіть свого роду конкуренція між ними є невід'ємною частиною китайської культури, ознакою її багатства і багатогранності, тому вивчення діалектів означає одночасно і вивчення китайської культури, а значить і вивчення та дослідження всієї китайської цивілізації.

Сучасна китайська мова характеризується певними складнощами через своєрідну багату діалектику: на території Китаю побутує безліч різноманітних діалектів. Такі обставини склались за багато століть як наслідок слабких економічних та політичних зв'язків між регіонами країни та слабкої мобільності населення. На сьогоднішній день мовленнєва ситуація в Китаї представлена державною китайською мовою (путунхуа) та великою кількістю діалектів, що відрізняються один від одного фонетично, лексично та граматично [2].

У зв'язку з тим, що потік інформації про Китай в Україні постійно збільшується, кількість нових лексичних одиниць, які повинні бути перекладені, також зростає. Насамперед, це стосується не тільки путунхуа, що є стандартною, загальнодержавною мовою КНР, але й численних діалектів китайської мови. Варто відзначити, що відмінність між путунхуа і кантонським діалектом майже така, як і між будь-якими європейськими мовами, тому досить важливим є вивчення не тільки загальноприйнятої мови, але і її особливостей.

Про китайські діалекти зібрана велика кількість матеріалів, однак і у вітчизняному, і в зарубіжному (зокрема, китайському) мовознавстві

набагато менше уваги приділялося системному аналізу цих даних. Такий стан пояснюється в першу чергу надзвичайним різноманіттям об'єкта дослідження: діалектне членування китайської мови вкрай складне та витончене, безліч його говірок не описані навіть на рівні простої фонетичної фіксації. Не слід забувати і про те, що ступінь відмінностей між китайськими діалектами, широта області їх побутування, наявність всередині них різних функціонально-стилістичних реєстрів і, нарешті, число їх носіїв дозволяють порівняти їх вивчення з вивченням окремих мов. Таким чином, дослідження в даному напрямку є актуальними як для китайського мовознавства, так і для діалектології і лінгвістики в цілому.

Вивчення розвитку китайської мови є невід'ємною частиною безпосереднього вивчення самої мови. Діалектика є досить значущою складовою китайської мови, особливо досить обширна група діалектів Юе, найяскравішим прикладом якої є кантонський діалект.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Романенко Д. В. Взаимовлияние путунхуа и диалектов в современном китайском языке. М., 2002. 5 с
2. Янкивер С. Б. Гуанчжоуский (кантонский) диалект китайского языка. М.: Наука, 1987. 108 с
3. 陈慧英. 广州话入门. 北京语言文化大学出版社, 2000. 294 页. [Чень Хуейін. Введення в Кантонську мову].

ПОХОДЖЕННЯ ТА ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИКИ АРАБСЬКОЇ МОВИ

Двухіменна М.І., Віротченко С.А.

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Арабська мова вважається однією з найскладніших і найбільш красивих мов світу. Значну роль у цьому відіграє саме лексика арабської мови, що відзначається порівняно великою кількістю лексичних одиниць на позначення найрізноманітніших предметів та явищ, відповідників яких часто не існує в інших мовах (наприклад, українській, російській, чи англійській).

Лексика є однією із найбільш перспективних сфер сучасних досліджень арабської мови. Актуальність теми дослідження полягає в тому, що на цей час арабська мова знаходиться на етапі свого розвитку, коли можна спостерігати процес, пов'язаний з активним поповненням лексичного запасу новими термінами, які утворюються відповідно до історичного розвитку арабської мови, а відповідно виникає потреба у дослідженнях, систематизації та класифікації лексики арабської мови.

Метою цієї роботи є проведення дослідження, спрямованого на визначення ходу історичного розвитку та мовних змін у лексиці арабської мови. В центрі дослідження стоїть питання розширення лексичного складу арабської мови та причин змін і втрати тих чи інших лексичних груп та одиниць.

Арабська мова є типовим представником семітської мовної сім'ї. Як і інші семітські мови, арабська відрізняється значною стійкістю, адже ця мовна сім'я впродовж тривалого часу йшла самостійним шляхом розвитку. Арабська мова внаслідок своєї архаїчності і «алгебраїчності» кореневого складу служить найбільш міцною сполучною ланкою між сучасним станом семітських мов і їх прасемітським статусом.

Арабська мова як єдине ціле пройшла дуже складний шлях від вирізнення серед групи діалектів у часи написання Корану до переходу до системи діалектного розподілу у наші часи [1]. Виділяється чотири великих історичних етапи розвитку мови, кожен з яких суттєво вплинув перш за все на її лексичну складову. Кожен з етапів, серед яких виділяють ранньокласичний, класичний, новий та сучасний періоди, характеризується значними змінами у лексиці арабської мови [1, с. 6]. Всі етапи відіграли істотну роль у формуванні лексики арабської мови.

Що ж до джерел її походження, то можна виділити дві великі групи – власне арабська та запозичена лексика. «Кістяком» лексичного запасу арабської мови є саме лексика власне арабського або ж семітського походження. Так, до цього часу існує помітний і досить сильний зв'язок арабської мови із сестринськими мовами як в граматичному, так і в лексичному аспектах. На прикладах було опрацьовано лексичні зв'язки з арамейською, сирійською, ефіопською мовами та івритом, а також виділено групи загальносемітських лексем та розподілено їх за тематичними категоріями (назви явищ навколишнього світу, рослин, тварин, органів тіла, предметів побуту, номенклатура спорідненості)

Що ж до запозиченої лексики, то її виникнення та розвиток тісно пов'язані з контактами політичного, економічного, соціального, релігійного характеру арабів та інших культур на різних етапах історичного ходу. Найбільша кількість слів запозичувалася з турецької, перської, грецької, латинської мови. На більш сучасному етапі простежуються запозичення з англійської, французької та іспанської мов, спричинені окупацією арабських територій за Нового часу. Згідно з метою дослідження в кожній мові було виділено групи запозичених слів за тематичними характеристиками. Серед них: судочинство, торгівля, морська справа, містобудівництво, елементи побуту та інтер'єру, техніка та технології, професії, одяг, мистецтво та ін.

Як результат, можна стверджувати, що арабська мова базується на лексиці власне арабського походження, але глобалізаційні процеси не

оминули арабську мову. Слова іноземного походження займають особливе положення в системі арабської лексики та стали невід'ємною її частиною.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гранде Б. М. Введение в сравнительное изучение семитских языков. Москва : «Восточная литература РАН», 1998. 439 с.
2. Белова А. Г. Введение в арабскую филологию. Москва : Институт востоковедения РАН, 2003. 68 с.

浅谈在当今中国使用的流行词语

Кіріяченко І.А., викладач

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

流行语是指某一段时间或特定区域内广为人们传播的语言，它具有骤生速朽的特点。流行语多模拟口语及俗语、惯用语、新词语的形式，语言生动形象，与百姓市民心声极为贴近；因此及时地记录某个时代的流行语则尤为重要。本文章集中而全面地编纂了近几年最新流行语，并在附录中收录了从建国以来到 80 年代末发生在当年最具有特色的流行语，使我们对流行语有全面的历史回顾。

在流行词语的若干分类里，使用最多的是，生活流行语、青春流行语以及城市流行语。从这三个流行语中又分支出了网络流行语。所谓谐音，是指语言在运用过程中，借助词语的音同或者音近的词音条件，由一个词语联想到另一个词语，形成的一种同音替代关系。引起与自身语音相谐的词语为本体，与本体的词音形式相谐的词语为谐体。根据谐体和本体的不同，可以将其分为汉字型谐音；数字型谐音和英语型谐音三类。

所谓简缩即语流中一些高频率使用的多音词、短语等固定形式在意义不变的前提下，说话人为了省便，用其中的部分形式代表原来的全形式，把它作为一个话语的基本单位使用。它是句中某一常用的语言单位中部分有代表作用的语音形式组成的与原形式等义的新形式。使用各种标点

和特殊符号来表示五官和其他事物，并组合起来表示人体动作或者表情、态势或事物形状的符号语言。它是网络流行语所独有的形式，但由于存在意义和形式，没有读音，因此只作为辅助性的非语言符号。讲汉字中单一汉字的部首偏旁分别拆分开来独立成字的构词形式。主要通过拆分产生视觉混淆来表达意义。

ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО СЛЕНГУ В КИТАЙСЬКІЙ МОВІ

Клюєв О.Д., Халемендик Ю.Є.

Запорізький національний університет

Сленг (англ. *slang*) — міський соціолект, який виник із різних замкнених соціальних груп і поширений серед соціальних низів і певних вікових груп. Сленг є неофіційною, живою та вкрай динамічною лексикою. Як і в усіх мовах у китайській мові також є свій сленг, наприклад:

- 1) ZHENXIN HEN ZAN-кльово
- 2) ZHENSHI ZUILE- в шоці
- 3) BU ZAO(BU ZHIDAO)- не знаю
- 4) XIANGU LAN SHOU- погано себе почуваю
- 5) LA MEI- гаряча штучка (про дівчину)
- 6) KU-(cool)
- 7) HAO HAI YOU- почувати себе добре
- 8) SHI GE LANGREN- він просто монстр
- 9) AI SHEI SHEI- всім все одно
- 10) QU NI DE- відвали

Сленг завжди був проблемою у будь якій мові, тому що сленг не є офіційною мовою, це розмовна мова котрою спілкуються тільки в інтернеті або в колі друзів.

В нас в університеті є жителі Китаю і я спитав в них про цей сленг, вони сказали, що ця лексика може використовуватися тільки при розмові з друзями, в офіційній мові такого нема і вчителі китайської які навчають нас, не знають цей сленг тому що він більш розповсюджений тільки серед окремих вікових груп, або соціальних груп.

В кінці хочу сказати, що сленг це є проблема у будь якій мові і китайська не є виключенням але його теж можна вивчати виключно для того щоб знати не тільки офіційну китайську мову, але і розмовну, бо як кажуть самі китайці: офіційна мова і розмовна це дві зовсім різні мови, знання яких не буде зайвим.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Китайський словник сленгу[Електронний ресурс]
<http://www.daokedao.ru> (дата звернення: 03.04.21)
2. Відео Китайський сленг
<https://youtu.be/DAPZPEni7ck>
3. Відео КИТАЙСЬКИЙ СЛЕНГ-
Топ популярних китайських слів на сленгу https://youtu.be/_6mGABF7jdY

ЗАСТАРІЛІ СЛОВА В КИТАЙСЬКІЙ МОВІ

Кобалія М.Д., Віротченко С.А.

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Світ ніколи не стоїть на місці – він постійно змінюється. Ці зміни мають вплив на все, що існує: людей, спосіб життя, цінності та, звісно ж, мову. Мова – це те, що увібрало всю історію людства, вона як дзеркало, яке відображає все, що пройде повз нього. Така здібність мови завжди спонукала науковців досліджувати всі процеси, яких вона зазнала та таким чином підбирати ключ до кожної епохи. А цим ключем є застаріла лексика, яка, попри своє стародавнє походження, завжди знайде місце у сучасності.

Але що взагалі розуміється під терміном «застаріла лексика» та як вона з'являється? Застаріла лексика – це архаїзми, історизми та веньянізми. З'являються ці слова тільки завдяки прогресу та появі нових речей та понять. Через це сучасність витісняє слова, які позначають те, що залишилося в минулому [2].

Але застаріла лексика не зникає безслідно – деякі слова залишаються у пасивному словнику, а інші навіть є частиною активного словника мови. Це є підтвердженням того, що процес архаїзації у кожного слова проходить по-різному. Щось забувається та використовується тільки у певних випадках, щось стає частиною іншого слова, а щось набуває додаткових нових значень та продовжує існувати у мові.

Зазвичай застарілі слова вживаються тільки на письмі. Вони властиві усім стилям, крім розмовного, а саме: художньому, офіційно-діловому, науковому та публіцистичному. У текстах цих чотирьох стилів вони виконують не тільки смислову функцію, але й додають виразності мові автора, наголошують на його освіченості [3].

Автор художнього твору ніколи не зміг би написати історичний роман, не використовуючи архаїчної лексики, адже саме вона дає змогу читачеві зануритися в певну епоху та насолодитися твором. Офіційно-діловий та науковий стилі не були б такими стислими та точними, якщо б не вживання граматичних конструкцій з веньяню, які меншою кількістю слів передають більше інформації [1]. А публіцистичний стиль не мав би

такого впливу на маси, адже веньянізми надають тексту емоційного забарвлення. Тому актуальність даного дослідження полягає в дослідженні особливостей використання архаїчної лексики в сучасній китайській мові та її граматичної та лексичної ролі.

Результатами дослідження є вивчення:

1. Теоретичної бази поняття «архаїчна лексика»
2. Впливу застарілих слів на сучасну мову.
3. Особливостей вживання історизмів, архаїзмів та веньянізмів.

У нашій роботі ми розглянули чотири стилі мовлення на належність у їхніх текстах застарілої лексики. Прикладом твору художнього стилю слугував роман сучасного письменника Су Туна «Останній імператор» (苏童 «我的帝王生涯»), офіційно-діловий стиль був представлений діловими переписками та документом експортного акредитиву в Пекінському банку, а на дослідження наукового та публіцистичного стилів ми знайшли тексти та статті різних авторів на різні теми. Проаналізувавши матеріали дослідження, ми дійшли висновку, що застаріла лексика найчастіше використовується у якості:

1. Історизмів. Багато історизмів присутньо у художньому та у публіцистичному стилях, адже автори у своїх текстах описували певний історичний період. Через це використання історизмів – очевидна потреба.

2. Повнозначних частин мови. Під час дослідження ми побачили, що багато веньянізмів слугують саме займенниками у тексті. Їхніми синонімами зазвичай є слова з розмовного стилю, тому через це на письмі вживаються займенники з давньокитайської мови – веньянь.

3. Службових частин мови. Службові слова, на відміну від історизмів, використовуються в усіх стилях мовлення. А вплив деяких настільки сильний, що вони навіть вживаються в розмовному стилі. Службові слова з мови веньянь дуже функціональні. Вони односкладні, але багатозначні, тому їх можна зустріти частіше, адже кожного разу вони виконують різні функції у реченні.

4. Граматичні конструкції. У граматичних конструкціях застарілою може бути або вся конструкція, або якась окрема її частина. Деякі граматичні конструкції теж вживаються у розмовному стилі.

Отже, проведений аналіз застарілої лексики у різних стилях мовлення у нашому дослідженні може бути використаний як додатковий матеріал на лекціях та заняттях із лексикології китайської мови.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Васильева М. А. Официально-деловой стиль китайского языка. Санкт-Петербург: Каро, 2008. 128 с.
2. Горелов В. И. Лексикология китайского языка: учеб. пособие. Москва: Просвещение, 1984. 216 с.

3. Радус Л.А. Калинин О.И. Курс лекций по стилистике китайского языка. Москва: ВКН, 2017. 334 с.

ПЕРШІ СПРОБИ КИТАЙСЬКОЇ ЛЕКСИКОГРАФІЇ

Коваль А. В., викладач

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Сьогодні не існує іншої писемної системи, яку можна було б порівняти з китайською системою письма з її унікальною структурою, оскільки, у китайських ієрогліфах міститься як звук (вимова), так і внутрішня конотація лексичної одиниці. Тому можна припустити, що історія спроб організації лексичних одиниць такої мови буде значно відрізнятись від звичної європейської традиції у лексикографії.

У нашій роботі ми розглянемо перші спроби вкласти китайську мову у єдине джерело у ХІХ ст. Цим джерелом був — словник. Історичне значення обраних нами словників є загальноновизнаним, оскільки вони мали і мають особливе значення для дослідження сфери інформаційного дизайну та складного двомовного оформлення документів.

Маємо зазначити, що в результаті зростання впливу із Заходу ХІХ ст. стало періодом великих соціальних та політичних змін для Китаю. У технологічному контексті одним із західних запозичень став процес друку на пресі з рухомим металевим шрифтом, оскільки зростаючий ринок двомовної літератури дав поштовх для відходження від розповсюдженого методу друку на деревних блоках, який виявився непрактичним для новоприбулих до Китаю західноєвропейських та американських місіонерів [1] [2].

Перший «Словник китайської мови» (1815) був складений Робертом Моррісоном (трад. 馬禮遜, 1782 – 1834). Його виробляли в Макао протягом семи років (1815 – 1823). Цей словник складається з шести томів із загальною кількістю сторінок 47, 035 та містить 4, 595 лексичних одиниць. Частина I — це китайсько-англійський словник, розміщений «за ключами» або радикалами у трьох томах; Частина II — це китайсько-англійський словник, впорядкований в алфавітному порядку за «літерою на позначення звуку» у двох томах, а Частина III — це колекція загальних англомовних фраз та їх еквівалентів у китайській мові. Слід зазначити, що саме Моррісон був першим перекладачем Біблії китайською мовою.

Наступним революційним словником став «Силабічний словник» (1874) надрукований друкарем-місіонером Вільямсом (1812 – 1884). Його словник містить значні дизайнерські розробки: загальна типографська презентація є послідовною та економічною, а китайські ієрогліфи пропорційні. В результаті грамотної інтеграції двох колонок та

компактного міжрядкового інтервалу друкована сторінка має рівномірну структуру. Словник охоплює 10, 940 друкованих сторінок, що містять позначення, розташовані під 522 складами (звід. «силабічний») [3].

Але дійсно інноваційним для свого часу став «Китайсько-англійський словник», який був складений синологом Гербертом А. Джайлсом та опублікований у Шанхаї та Лондоні. Цей словник вважається першим повним китайсько-англійським енциклопедичним словником, що дає дефініції офіційним чинам, китайським династіям та традиційному календарю. Включення такого змісту встановило стандарт, який був впроваджений у пізніші одномовні та двомовні словники. Враховуючи широкий обсяг словника, Джайлз побачив потребу в додатковій системі, щоб користувачі могли легко орієнтуватися та знаходити символи. Цифри, які використовуються в радикальному покажчику, дозволяють перехресні посилання та універсальний доступ до різних розділів цього словника [3].

Підсумовуючи можемо зазначити, що лексикографи спочатку дотримувались європейських стандартів. Однак, незважаючи на самореферентну практику лексикографічної спільноти на той час, кожен з цих словників демонстрував різні підходи, унікальні за обсягом та типом змісту та способом його виготовлення. Таким чином, перші спроби поєднання китайських лексичних одиниць були не просто вдалими, а саме революційними, оскільки базуючись на традиційній європейській системі було створено нову лексикографічну систему, яка б задовільнила потреби аудиторії, яка не знайома з китайською писемністю.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Chien. D. *The History of Lexicography*. — Amsterdam : John Benjamins, 1986. — 265 p.
2. Reed. C. A. *Gutenberg in Shanghai: Chinese Print Capitalism, 1876–1937*. — London : University of British Columbia Press, 2003. — 408 p.
3. 曹洪奎。 铅印 排版技术。 — 北京 : 北京人民出版社, 1975 年。 — 384 页。

СКЛАДНОЩІ ПРИ ВИВЧЕННІ ЯПОНСЬКОЇ МОВИ

Кулемичев С.О., Лученко О. О.

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Вивчення мов – це дуже складна, але плідна справа. Це розширення нашого світогляду, нашої ерудиції та культурного збагачення. Одні мови займають багато часу, інші – не дуже; одні складні – інші прості. Але завжди – це виклик самому собі. Одним із таких прикладів є Японська мова – мова непроста, багатогранна, не схожа ні на яку іншу – цим визначна і цікава.

Японська мова – повинні признати – складна мова: вона має дуже багато розбіжностей як із українською, російською, слов'янськими так і з індоєвропейськими мовами. В неї є і важкі для вимову звуки, і складна писемність, складна граматики тощо. До того ж – сучасні лінгвісти формулюють все новіші гіпотези щодо її утворення. Так, наприклад, російський дослідник (за часів імперії) Г. де Воллан [1], як і більш сучасний для нас С.А. Старостін вважали японську – урало-алтайською мовою, в той час як багато інших дослідників – австронезійською[2]. З іншого боку, ще одним суперечливим питанням в японістиці є транслітерація, яка видозмінюється від одного підручника до іншого^{[3][4][5][6]}. Індивідуальність, несхожість мови острівної держави ставить у важке становище не тільки філологів, але й лінгвістів.

Японська мова – це синкретизм китайської, суюяпонської та європейської (переважно англійської) лексики [2]. Це синкретизм типів письма: *кана*, *кандзі* та *рякудзі*^[7]. Японська писемність – це плід довгого пристосування китайських ієрогліфів до реалій розмовної мови[7]. Це плід культурного впливу Піднебесної, Западу та всього всесвіту [2]. З іншого боку, попри численні неологізми, запозичення, японська мова дуже традиціоналістична, тобто вона зберегла у собі багато архаїчних рис як: вертикальне письмо, ієрогліфи, пунктуацію – все, що має корені у глибині віків. Саме ці лексичні, пунктуаційні та загалом синтаксичні особливості японської мови роблять її вивчення складним для широкого кола людей.

Японія має свій власну лінгвістичну картину. Попри те, що сусіди: Китай та СРСР пішли дорогою спрощення мов, ми однак бачимо, що її шлях йде в іншому напрямі [7]. Післявоєнні реформи писемності 1946 року та 1953-1956 доводять те, що кількість загальноживаних ієрогліфів тільки збільшувалась[7]. З іншого боку, ми бачимо, що навідмінно від соціалістичних країн, у Японії не було проведене «зрівняння» між людьми, тому відображення соціальної різноманітності залишилося і в мові. Тобто не було вигадано універсальних «товариш» чи «comrade», а залишилося усе як і було багато століть тому. А щоб зобразити різні види ввічливості та диференціювати особу за її соціальним статусом, японці використовують суфікси, наприклад *さん* (сан) у ввічливому стилі, що йде

після імені^[4]. До того, озираючись на фактичне бракування звертання на «ти» та «Ви», це не в якому разі не є рудіментом. Тобто, звертання в японській мові – має бути за структурою: [Ім'я + суфікс]^[4].

Ми бачимо доволі складну систему ввічливості, складну систему змін дієслів^[5], та порядок слів у реченні SOV [6], що дуже незвично для українців. Те, що дієслово та основна думка знаходиться в кінці речення, є не тільки інтересною особливістю, але й справжньою проблемою синхронних перекладачів.

Також, однією із складнощів японської мови є її ієрогліфічність. Важкість полягає у тому, що японські *кандзі* (漢字) мають завжди два звучання: *он* та *кун*, або китайське та японське^[7]. Але далеко не завжди один знак – це два варіанти читання. Наприклад, ієрогліф 人 має *он* «дзін» та «нін»: 人類 (дзінруй) – людство, 現代人 (гендайнін) – сучасна людина; та *кун* «хіто» і «[у]то, [у]до»: 商人 (акіндо) – торговець. Ще він ще може читатися як: 大人 (отона) – повнолітній, 二人 (футарі) – дві людини [7]. А є і такі ієрогліфи, які мають десять прочитань. Часто вони зустрічаються і в іменах. Тобто бачимо, що ієрогліфи у японській мові дуже «нестабільні», тобто їх звучання дуже часто варіюється – що є великою складністю при усному та письмовому перекладі, розумінні тексту, сприйнятті інформації та читанню.

Тобто, можна зробити висновок, що японська мова поєднує в собі ознаки китайської, алтайських та австронезійських мов, що відображаються на синтаксі. Мабуть, саме тому і складна, бо об'єднує в собі майже непоєднуване: риси з різних сімей мов. Але її володіння – вікно до розуміння японців, етносу, що зміг пронести скрізь віки свою ідентичність, зберегти традицію і зробити світ краще.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Де Воллан, Григорий Александрович (1847-1916). В стране восходящего солнца : Очерки и заметки о Японии / [Соч.] Григория де-Воллана. - 2-е испр. и доп. изд. - Санкт-Петербург ; Москва : т-во М.О. Вольф, 1906 (Санкт-Петербург). - 566, V с. : фронт. (портр.), ил.; 22.
2. Алпатов В. М. ЯПОНСКИЙ ЯЗЫК // Большая российская энциклопедия. Электронная версия (2017); <https://bigenc.ru/linguistics/text/4919813> Дата обращения: 14.04.2021
3. Куроно, Иосибуми (1859-1918). Самоучитель японского языка, составленный Иосибуми Куроно, преподавателем японского языка при Императорском С.-Петербургском университете и В.П. Панаевым, действительным членом Императорского Русского географического общества. - Санкт-Петербург : тип. В.Ф. Киршбаума (отд-ние), 1913. - 689 с. разд. паг.; 25.
4. Стругова, Е.В. Читаем, пишем, говорим по-японски [В 2 т.] Т. 1. Уроки 1–20 / Е.В. Стругова, Н.С. Шефтелевич. - 3-е изд., испр. и доп. – М.: ХРАНИТЕЛЬ: Восток – Запад, 2011, – 285, [3] с.: ил.
ISBN 978-5-9762-6494-6 (ООО «ХРАНИТЕЛЬ»)
ISBN 978-5-478-00011-0 (Т. 1)

ISBN 978-5-478-00010-3

5. Учебник японского языка: В 4 кн. Кн. 2: Курс для начинающих / А.Г. Рябкин и др.; Под ред. проф. И.В. Головина. – 4-е изд., испр. – М.; Живой язык, 2005. – 216 с.: ил. ISBN 5-8033-0333-X (кн. 2) ISBN 5-8033-0331-3
6. Японский язык для всех. Функциональный подход к ежедневному общению. – 2-е изд., испр. – Токио: GAKKEN Co Ltd., СПб.: КАРО, 2013. – 512 с.: ил. ISBN 978-5-9925-0138-4
7. Фельдман-Конрад Наталия Исаевна, ЯПОНО-РУССКИЙ СЛОВАРЬ ИЕРОГЛИФОВ. Около 5000 иероглифов. Изд 2-е, перераб. и доп. М., «Русский язык», 1977. 680 с.

وحدات الترجمة (اللغة) وخصوصيات ترجمتها من اللغة العربية

ЕДИНИЦЫ ПЕРЕВОДА (ЯЗЫКА) И ОСОБЕННОСТИ ИХ ПЕРЕВОДА С АРАБСКОГО ЯЗЫКА

Ламаашу Мохамед

Харьковский национальный экономический университет им. С. Кузнеця

مشاكل وحدة الترجمة، واحدة من أصعب (أعقد) المشاكل في نظرية الترجمة توجد وجهات نظر مختلفة بهذا الصدد، نختار التعريفات الخاصة بوحدة الترجمة اول هذه المحاولات نذكر:

1 محاولة ج.ب. فيني وج. دريلني، قالوا في تعريفاتهم : وحدة الترجمة هي جزء(قطعة) من الكلام. بحيث حسب برخوناروف: وحدة اللغة هي اصغر وحدة في اللغة الأصلية، التي تتوفر على مقابل في اللغة المترجمة. ويمكن انتقاء وحدة الترجمة على مستوى الفونيمية (علم الأصوات)، المورفيمية (اصل الكلمة، لاحقة...) ، الكلمة (العبارة، الجملة و النص).

2 ف.ن. كوميساروف وحدة الترجمة هي الحد الأدنى لوحدة الكلام، بمعنى الحد الأدنى الذي يمكن أن تتوفر عليه بعد تجزئة النص.

3 ا.د. شغيتدر مؤلف كتاب "الترجمة و اللسانيات" على العموم ينفي وجود وحدات الترجمة و وجهة النظر هذه حسب قوله صحيحة، بحيث تنقسم إلى أجزاء (بشكوفسكي)، اللغة لا تتكون من أجزاء ، المترجم يبدأ عمله بالحصول على النص بكامله وإذا تعذر عليه ترجمة النص مباشرة آنذاك يجزء النص إلى وحدات. عمليا وحدات النص الأعلى مستوى تعتبر الجملة، ولكن غالبا ما يضطر المترجم في النص الأصلي إلى تقسيم النص إلى عبارات أو كلمات.

ما هي الكلمة؟ الكلمة: هي (عبارة) أصغر وحدة في اللغة، و هي قابلة للتحويل إلى وحدة الكلام، بحيث أنها نحويا قائمة بذاتها (جزء من العبارة أو الجملة) بمعنى أن وحدات الترجمة يمكن أن تكون أية وحدات الكلام التي تطلب حولا مستقلة في الترجمة. و لكنها لا توافق دائما بحيث اختيارها يتوقف على الخاصيات المهنية للمترجم، على خبرته المهنية، على معرفة اللغة الاجنبية، على ذاكرته. واضح أن وحدات الترجمة في الترجمة المترجمة تختلف عن وحدات الترجمة في الترجمة الكتابية.

ولكن توجد وحدات النص التي تختار بغض النظر عن كفاءات المترجم و نوع الترجمة حول هذه الوحدات سنتحدث.

في اللغة الكلامية، في الأمثلة نصادف عادة عبارات مكررة جاهزة تسمى "الكليشيه" أو "الروسم" والتي تساعد على المترجم في الترجمة الشفوية حينما يحضر النص ويكون مجال ضيق من الوقت امثلة للعبارات المكررة في اللغة العربية وبعض الامثلة: - здравствуйте - السلام عليكم , - , может быть - انشاء الله с новым годом - كل عام وأنتم بحير,

Боже упаси! Боже сохрани! - أعوذ بالله - рад вас видеть - فرصة سعيدة пожалуйста - не за что - العفو

повторение - عن ظهر قلب - наизусть لهذا السبب بعينه - по этой же самой причине
- увидим بلّة الطين - زاد في الطين بلّة - подоивать масло в огонь "فى الاعداء افادة" - мать учение
- من يعيش ير - ПОЖИВЕМ؛

кто не рискует, тот не пьет шампанское
المصطلحات

المصطلحات دائما مرتبطة بالنشاط الانساني، و تتميز كل ميدان على حدى بحيث أن لكل ميدان مصطلحاته التي تميزه.
الكلمة تصبح مصطلحا كلما اشارت إلى مفاهيم علمية، ظواهر أو علامات... المصطلح لا يترجم إلا بمصطلح. المصطلح له معنى واحد.
امثلة على ذلك:

- رأس المال،
- وظيفة،
- التخصصة،
- الاستثمار،
- البطالة،
- الضرائب،
- التيار الكهربائي،
- مرض السل....

في حالة غياب مقابل للمصطلح في اللغة المترجمة. في النص العلمي يتم نقله أو يوضع مصطلح جديد أو يعطى معنى للمصطلح.

ما يجب معرفته فيما يخص المصطلحات: 1 يجب معرفة مقابل المصطلح في اللغة المترجمة.
2 يجب معرفة انتقاء المصطلحات في النص، بحيث أن كلمة واحدة يمكن أن تكون مصطلحا أو غير مصطلح و خصوصا في النصوص الفنية مثال: نجم سينيمائي كبير Большая кинозвезда سلط الضوء Освещать

الأساليب التعبيرية

هي العبارات التي تستعمل فيها الكلمة في معناها المجازي. العبارات التي تستعمل فيها الكلمة في معناها المجازي تسمى أساليب تعبيرية. أمثلة:

من دق الباب سمع الجواب. ترك المشكلة معلقة. عالج الامور بصورة مباشرة. نزيه يجب ايفافه. موجة من الاحتجاجات. عين الاعتبار.. نافذة على العالم. كان غارقا في نومه. ارتدت الطبيعة حلة جديدة. اغتصب المستعمر الأرض. هضم حقوق الانسان. غرقت السفينة. طفا على السطح. ضرب مثلا. خلق المناخ الملائم. اسقاط الجمهورية. حكم البلاد بالحديد و النار.

يشكل المعنى المجازي في الأساليب التعبيرية عائقا (مشكلا) إضافيا في الترجمة. 1 يجب عدم تجزيء الاساليب التعبيرية إلى اجزاء، يجب ترجمتها كاملة لكي لا نؤدي إلى تحريف في المعنى. كلمات ذات معنى مجازي و أخرى ذات معنى حقيقي).

2 الأساليب التعبيرية لا تترجم أبدا بمعرفة سطحية للغة، ليس من الواجب على المترجم أن يعرف المقصود.

لهذا تتطلب الاساليب التعبيرية حولا مستقلة في الترجمة.

الخلاصة

و هكذا يمكن القول بأن الكليشيه، الطابع (الشتامب): الامثلة، المصطلحات والاساليب التعبيرية تشكل وحدات النص، التي يمكن انتقاؤها من الكلام كوحدة كاملة لا تتجزأ. الأساليب التعبيرية التي تتكرر عادة في اللغة تتحول إلى كليشيه "رسم".

هذه الوحدات المذكورة لا تتوقف على عمل المترجم بل على الصفات المهنية للمترجم و شروط عمله و كيفما كانت ظروف اشتغاله. تعتبر الوحدات المذكورة (السالفة الذكر) وحدات ثابتة تتطلب حولا مستقلة في الترجمة.

المراجع المستعملة:

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Комиссаров В.Н., Теория перевода (лингвистические аспекты): Учеб. для ин-тов и фак. иностр. яз. - М.: Высш. шк., 1990. - 253 с.
2. Бархударов Л.С. Язык и перевод (Вопросы общей и частной теории перевода), М.: Международные отношения, 1975. — 240 с.
3. حسام الدين مصطفى، أسس وقواعد صناعة الترجمة

ВИКОРИСТАННЯ ОБРАЗІВ ТВАРИН В КИТАЙСЬКИХ ІДІОМАТИЧНИХ ВИРАЗАХ

Мамедова А.Н., к.пед.н. Хотченко І. А.

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Китай - це стародавня держава, яка має свою самобутню історію, оригінальну культуру і філософію, що розвивалися упродовж 5000 років. Нині Китай темпами свого розвитку та високими економічними показниками. Непросто знайти країну, яка б не співпрацювала з цією супердержавою [2, с.37].

Тема використання образів тварин в ідіоматичних виразах здавна цікавила багатьох науковців. Серед них можна виокремити працю російського науковця Войцехович І. В., який розкрив питання практичної фразеології сучасної китайської мови. Китайський автор Чжао Жилан у своїй праці писав про вплив релігійної культури на китайські ідіоми з образами тварин. Також слід виокремити китайського автора Біньюн І, який опублікував статтю під назвою “100 китайських ідіоматичних виразів”, де були проаналізовані ідіоматичні вирази із використанням образів тварин.

Метою роботи є вивчення особливості китайських ідіоматичних виразів, та опрацювання значення образів тварин у цих виразах. Її завданнями слугують дослідження самого поняття “ідіоматичні вирази” в китайській мові, виокремлення основних образів тварин в ідіоматичних виразах, аналіз тлумачення ідіоматичних виразів, класифікація образів тварин.

Чен'юй - це стійкий оборот, який зазвичай складається з чотирьох ієрогліфів. Часто в чен'юй використовуються образи тварин. Ця тема представляє інтерес для дослідження, оскільки через неї можливо дізнатися з якими рисами характеру ототожнюються ті чи інші часто використовувані образи тварин. До найбільш популярних образів тварин в китайських ідіоматичних виразах відносяться: дракон, фенікс, змія,

бджола, кінь, свиня, вовк, лелека, мавпа, черепаха, півень. У ході наукового пошуку розкрито сутність використання цих образів, як ототожнення із людською природою., наприклад, образ дракона асоціюється із активною натурою людини, образ фенікса ототожнюється з дуже енергійною людиною, образ свині демонструє ледачу природу людини, а образ змії використовують, щоб висловити подяку. Тоді як образ вовка асоціюється із злого та заздрісною природою людини, а бджола в китайських ідіоматичних виразах ототожнюється із працьовитою натурою людини. Га особливу увагу заслуговує образ коня, який асоціюється із стрімкою та могутньою людиною. Лелека асоціюється із вільною натурою людини, черепаха - із мудрістю. А образ мавпи, навпаки, символізує посередність та дурість людини. У свою чергу образ півня в ідіоматичних виразах символізує справедливу природу людини [3, с. 40].

Також при дослідженні використання образів тварин в ідіоматичних виразах слід приділити увагу вивченню їхньої затребуваності в окремих сферах життєдіяльності китайців. Так, важливо зважати на географічне середовище, життєві звички, релігійні вірування, міфологію тощо. Наприклад, в сільській місцевості дуже багато людей, які залежать від фермерства, тому у таких регіонах ідіоматичні вирази пов'язані із худобою. В життєвих звичках китайці використовують ідіоматичні вирази з образами тварин, тому що вони можуть стосуватися людського побутового життя та досвіду. У сферах релігійного вірування та міфології також існує значна кількість ідіоматичних виразів із образами тварин.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Горелов В. І. Стилiстика китайської мови. / В. І. Горелов. – 1979. – 169 с.
2. Кiндер Г., Хiльгеман В. Всесвiтня iсторiя. / Г. Кiндер, В. Хiльгеман Пер. 3 нiм. -К.: Знання-Прес. – 2001. – 37с.
3. Сунь Жаньжань. Зодиакальные животные в китайских и русских идиомах// Жаньжань Сунь . Вестник приамурского гос.университета им. Шолом-Алейхема. – 2020. – С.31-43.

СТРАТЕГІЇ АДАПТАЦІЇ КИТАЙСЬКИХ АУДІОВІЗУАЛЬНИХ ПРОДУКТІВ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ

Нерсіян Е. Ю., Коваль А. В.

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

З початку 2012 року індустрія відеоігор стала справжнім феноменом, безперервно зростаючи та розвиваючись як ринок, і якщо «велетнями» у цій області завжди вважалися Японія і США, то поступово саме Китай став пануючою країною у глобальній розважальній сфері багатомільярдної вартості [1]. Тим не менш, навіть маючи більш чверті світового прибутку з відеоігор «внутрішніх» продаж, китайські видавці ігор спрямовують свої інтереси на інтернаціональний ринок або, як називають китайці – «出海», із метою підвищення свого прибутку з продажів за межами Китаю. Як відомо, глобалізація будь-якого продукту неможлива без мовної адаптації, а у випадку з іграми – не просто перекладу, а локалізації.

Стандартний переклад концентрується на словах і реченнях, а локалізація – на всьому, з метою дотриматися стилю мовлення та уникнути так званих «culture clashes». Однією з проблем локалізації є питання того, наскільки слід «форенізувати» або «доместикувати» [2] такі деталі як імена персонажів і місць, переписування сюжету та транскреції, щоб не китайцям не було занадто важко сприймати це в ігровій композиції, і при цьому не глобалізувати всі назви настільки, щоб гра лишилася своєї унікальності та була схожа на китайську гру. Процеси доместикації та форенізації сукупно мають назву «культуризація». Ігри зі складними сюжетними лініями, як правило, мають більш елементів, пов'язаних з культурою видавничої країни. Кейт Едвардс виділяє чотири культурні зміни, яким слід приділити увагу перекладачеві, щоб правильно адаптувати продукт: історія, релігія, етнічні та географічні конфлікти [4].

Немає єдиного варіанту локалізації для всіх відеоігор, і це, більшою мірою, залежить від функціонування ринку і особливостей саме китайських відеоігор. Насамперед, слід зазначити такий феномен як короткий «життєвий» цикл продукту. Це цікавить нас тому, що від короткої періодичності випуску товару залишається менше часу розробникам – вони фокусуються на монетизації та образі гри («gameplay»). Перекладачам також залишається менш часу на роздум щодо доместикації, часу вистачає лише на майже дослівний пришвидшений переклад. Знову, через прискорений темп сюжетні репліки пишуть розробники, тому композиція часто є незавершеною, а репліки містять лише прості вирази, щоб зацікавити гравця грати та платити [3]. Через це перекладачам з локалізації приходиться майже переписувати наново сюжет. Наступним є культурно-специфічні посилання, що не є дивним, адже історія Китаю триває вже понад 5000 років. Так звані «references», направлені до китайського споживача, можуть містити культурні та

літературні пам'ятки, жарти та сучасний сленг. У перекладача є два варіанти вирішення такої ситуації: залишити текст в оригіналі, але зробити примітку з поясненням, або пропустити цей момент у перекладі.

Окремою темою для локалізації є назви та імена. Існує три способи, за якими працюють перекладачі: буквальний переклад, транслітерація та перейменування. У китайській мові власні назви доволі описові, тому *буквальний переклад* надає краще розуміння оточення. Однак, не завжди це є виграшним варіантом – наприклад, назву гори 五指山 можна перекласти як Five-Finger Mountain, але транслітераційний варіант Wuzhishan займатиме менш місця у просторі, і гравець не буде представляти дивну гору з п'ятьма пальцями. Другий спосіб – *транслітерація*, засіб форенізації, є найлегшим варіантом для перекладачів, проте, через транслітерацію втрачається глибинний сенс імені персонажа, особливо історичного, і другий недолік – іноземна аудиторія може плутати написані пінїном імена, схожі на один одного, наприклад, Zhao Yun/Zhou Yu. І *перейменування* також використовується при «плутанині» імен, однак, навіть при локалізації це робиться дуже рідко [3].

Таким чином, під локалізацією ігор слід розуміти як культурну *конвергенцію*, так і культурну *диференціацію*. Міжкультурна комунікація створює труднощі для процесу локалізації, але вилучення специфічних для культури посилянь як методу вирішення адаптивних проблем зробить локалізовану гру неунікальною через втрату культурних характеристик, з якими вона була створена. Рішення, що приймаються перекладачами в галузі локалізації відеоігор, урешті-решт визначають актуальність ігор.

ПЕРЕКЛАД КИТАЙСЬКИХ ЕФІМІЗМОВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Нікітіна Ю.В, викладач

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Слово "евфемізм" походить від грецького слова "euphemismos" і означає "to speak with good words or in a pleasant manner", тобто говорити хорошими або приємними словами ».

Прагнення людини висловити власні думки та почуття тактовності призвело до появи евфемізмів, тобто метафоричних висловлювань та слів, які надають мові образність. Евфемізми набули широкого поширення у всьому світі, їх використовують різні народи відповідно до особливостей конкретної мови. У якості лінгвістичного явища термін "евфемізм" використовується в різних гуманітарних науках: в мовознавстві, психології, соціології та інших напрямках. Кожному народу притаманний свій набір благоречій. Важливо, що також в будь-якій мові існує і

табуїтована лексика, яка нерозривно пов'язана з евфемізмами. На думку вчених, до заборонених відносяться "слова, зазвичай уникаючі у мові". Відзначається, що в більшості мов лексеми, що стосуються смерті, статевих відносин, розмноження, виділень та іншого, часто є забороненими.

Більшість вчених розглядають евфемію як альтернативу грубому або незручному слову. Евфемізм в широкому сенсі - це тимчасово створені тактичні мовні вирази за допомогою різних фонетичних, граматичних чи мовних способів.

Головна роль евфемізмів у мові – це заміна нецензурної або грубої лексики більш "красивими" словами. Отже, милозвучні вираження - це модифікація табуїтованих лексем. На сьогоднішній день не існує повної системної класифікації евфемізмів китайської та української мов.

У китайській та українській мовах є евфемізми, які замінюють слова. Наприклад: замість "бідний" (生活贫困) говорять "знаходиться в важких обставинах" (生活拮据), "три руки" (三只手), "нечистий на руку" (不推不干淨) означають "злодій", а "приховувати правду" (隐瞒真相), "говорити не те, що насправді" (说话与事实不符), "не говорити правду" (没有讲实话) - це ввічливе значення слова "брехати" (撒谎).

У китайській та українській мовах безліч різноманітних мовних засобів, що створюють евфемізми, в основному вони діляться на лексичні, граматичні та стилістичні засоби. Евфемізми, утворені за допомогою лексичних засобів, зазвичай висловлюють точне значення непрямым чином на рівні слів. Особисті, вказівні, негативні займенники а також слова, у яких неясне, нечітке, розпливчате значення, дозволяють виражатися в міру туманно. У певному контексті в усному мовленні у китайській мові можна сказати: "Він трохи такий" (他这个人有点儿那个). Слово "такий" в даному випадку вказує на недоліки, про які незручно говорити.

Разом з безперервним поглибленням політики реформ та відкритості у Китаї все більш поширеним стало явище запозичення іноземних слів як евфемізмів, тому що іноземні слова іноді більше підходять для ввічливого виразу, ніж слова рідної мови.

Деякі прислівники часто використовуються як вступні слова, щоб утворити тактовну фразу. Значення цих прислівників досить розпливчасті, тому вони роблять тон промови досить гнучким, до таких слів належать "боюся, що" (恐怕), "можливо" (可能), "може бути" (也许) та інші. Деякі ввічливі фрази у формі негативних пропозицій звучать м'якше, тому що не ріжуть слух стверджувальних речень, та з ними легко досягти мети спілкування, до них належать такі слова: «не варто» (不必), «не обов'язково» (不一定), "не думаю" (不觉得) та інші.

З плином часу багато евфемізми поступово перестають бути тактовним, тому люди вибирають нові евфемізми. Наприклад: раніше

люди називали місце для випорожнень "вбиральня" (厕所), а зараз говорять "туалетна кімната" (卫生间), "кімната для миття рук" (洗手间), люди вживають "піти в кімнату для миття рук" (去洗手间) замість "піти до вбиральні" (去厕所), це не тільки звучить делікатніше – а й сама мова стала культурніше.

Вивчення та використання евфемізмів не може бути одностороннім і абстрактними у відриві від мовного спілкування. Вивчення евфемізмів у різному ступені важливо для розширення сфер вивчення мови, усвідомлення міжкультурної комунікації, запобігання помилок у використанні мови та для викладання іноземних мов. Знання евфемізмів може допомогти нам в успішному здійсненні комунікації.

ІНТЕГРУВАННЯ ЛІНГВОКРАЇНОЗНАВЧИХ КОМПОНЕНТІВ У СТРУКТУРУ ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ З КИТАЙСЬКОЇ МОВИ

Огієнко К.О., викладач

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Лінгвокраїнознавчі компоненти, інтегровані в курс практичної мови, безумовно важливі для будь-якої іноземної мови, але, щодо східних мов, до яких відноситься китайська, де культурологічні розбіжності з європейськими культурами є набагато ширшими, це є необхідним. Без розуміння деяких реалій життя китайців, подекуди неможливо зробити адекватний переклад не лише специфічних історичних або культурологічних текстів, але й текстів середнього та легкого рівню. Через те, що переклад на українську мову з китайської став розвиватися порівняно в невеликий проміжок часу, філологічні напрацювання українських синологів та перекладознавців у сфері китайської мови досі не достатньо повними, а тому, подекуди, лише глибоке розуміння специфічних реалій китайського суспільства може допомогти у перекладі. Тому, лише вивчення лінгвокраїнознавства як окремого предмета не є достатнім та ефективним для тих потреб, які постають перед філологом-кітаїстом. Воно більше стає у нагоді як узагальнення практичних знань та навичок, отриманих на практичних заняттях із китайської мови. Існує багато засобів інтегрування лінгвокраїнознавчих компонентів у структуру практичного заняття з китайської мови. А саме, відпрацювання текстів країнознавчої тематики, усні доповіді та презентації за темами, які пов'язані із Китаєм, вивчення фразеологічних одиниць, та послідовний розбір «історій фразеологізмів» дає можливість підготувати різнобічно освіченого спеціаліста.

Для підготовки висококваліфікованих фахівців з перекладу необхідним є вивчення лінгвокраїнознавчих компонентів для формування комунікативної іномовної компетенції, яка забезпечує ефективне міжкультурне спілкування.

Для підготовки фахівця із перекладознавства важливим є не лише вивчення граматичних та лексичних аспектів, а й розуміння лінгвокраїнознавчого середовища.

Головна мета лінгвокраїнознавства - забезпечити мовну компетентність в питаннях міжмовного спілкування за допомогою адекватного розуміння культури мови співрозмовника і вихідних текстів. Науковцями, які започаткували лінгвокраїнознавство вважаються В. Г. Костомаров і Є. М. Верещагін. Термін «лінгвокраїнознавство» був вперше використаний в роботі згаданих учених «Лингвистическая проблематика страноведения в преподавании русского языка иностранцам» [1, с.7].

А. М. Щукін визначає лінгвокраїнознавство як країнознавчо орієнтовану лінгвістику, що вивчає іноземну мову в зіставленні з рідною.

При цьому об'єктом розгляду виступає мова як носій культури, що вивчається[2]

Питання, які складають проблематику лінгвокраїнознавства, поділяються на два типи: лінгвістичні та методичні. Лінгвістичні питання стосуються аналізу одиниць мови з метою виявлення національно-культурного сенсу, що міститься в них: безеквівалентна лексика, невербальні засоби спілкування (дії, що передаються за допомогою міміки, жестів і мають значення і сфери вживання, відмінні від вживань, прийнятих в рідній мові), фонові знання, характерні для мовців і котрі забезпечують мовне спілкування, мовна афористика і фразеологія, котрі розглядаються з точки зору відображення в них культури і національних особливостей людей, що говорять мовою, що вивчається. Методичні питання стосуються прийомів введення, закріплення й активізації специфічних для мови одиниць національно-культурного змісту, які впливають з досліджуваних текстів.

Активно він почав використовуватися після виходу книги В. Г. Костомарова і Є. М. Верещагіна «Мова і культура»[3]. У ній ішлося про використання країнознавчих фактів в процесі вивчення мови і прийомах ознайомлення учнів з новою для них мовною культурою.

Існують підручники безпосередньо з китайського лінгвокраїнознавства, такі як: Волкова О.Н. Лингвострановедение первого иностранного языка (китайский язык). Модуль 1. Китайская грамматология. Модуль 2. Культура Китая. «Духовная культура Китая: энциклопедия: в 5 т.» / гл. ред. М.Л.Титоренко та інші, але вони є актуальними, на старших курсах, та є акцентуються на теоретичному вивченні лінгвокраїнознавства, як окремої науки. Тоді як для практичного курсу є доцільним використання саме інтегрованих компонентів, а не відокремленого теоретичного блоку. А теоретичний матеріал старших курсів стає своєрідним підведенням підсумків.

Лінгвокраїнознавчі компоненти можуть інтегруватися за допомогою текстів, аудіювання, та інших видів діяльності, таких як використання презентацій. Мультимедійна презентація є одним із найефективніших методів інтегрування лінгвокраїнознавчих компонентів у структуру практичного заняття з китайської мови.

Мультимедійна презентація – один із найбільш поширених засобів унаочнення навчального матеріалу. Інформативність електронних презентацій набагато вище традиційних за рахунок мультимедійності – наявності не лише тексту та графіки, але й анімації, відео та звуку. Використання мультимедійних презентацій дозволяє викладачу зручно й ефективно візуалізувати статичну й динамічну інформацію, самостійно компонувати матеріал. Також, такий вид діяльності є досить пластичним та легко підлаштовується під програмний матеріал.

Отже, інтегрування лінгвокраїнознавства до занять з усної практики

китайської мови є не лише високоефективним підґрунтям для подальшого вивчення лінгвокраїнознавства як окремого предмету, так і дає необхідну базу для курсу перекладознавства. Але, в цій сфері міжпредметні зв'язки поки що не достатньо розвинені. Таким чином, введення лінгвокраїнознавчих компонентів до курсу перекладознавства є перспективним напрямком подальших досліджень.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- 1.Верещагин Е.М., Костомаров В.Г.:Лингвистическая проблематика страноведения в преподавании русского языка иностранцам.-М.:1971.-84 с.
- 2.Щукин А. Н. Методика преподавания русского языка как иностранного : учеб. пособие для вузов / А. Н. Щукин. – М. : Высшая школа, 2003. – 334 с.
- 3.Костомаров В. Г., Верещагин Е. М.: Мова і культура - М.: Индрик, 2005. — 1038 с.

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА КИТАЙСЬКИХ ТА АНГЛІЙСЬКИХ МОДАЛЬНИХ ДІЄСЛІВ

Полевик К. С., Огієнко К.О.

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Дієслово (动词) - це найскладніша частина мови, яка займає найважливіше місце в системі китайських частин мови. З граматичної точки зору всі дієслова китайської мови можна розділити на повнозначні та допоміжні.

Повнозначні дієслова можуть самостійно виступати в ролі присудка, допоміжні дієслова можуть бути частиною складного присудка. Допоміжні дієслова поділяються на модальні, спонукальні та на дієслова, що вказують етапи і напрямки дії.

Модальність – це комплекс актуалізаційних категорій, які, на думку мовця, характеризують відношення змісту висловлення до реальності. Мовна модальність – це одна з ключових категорій, які зв'язують висловлення, з дійсністю і показують її комунікативний потенціал. Модальні дієслова є засобом вираження модальності – семантичної категорії, що виражає цільову установку мови, відношення змісту вислову до дійсності; модальність є мовленнєвою універсалією та належить до числа основних категорій природної мови[1].

Модальні дієслова становлять закритий клас слів, кількість їх обмежена. Вони мають складне значення, а їх граматичні характеристики відрізняються від граматичних характеристик звичайних дієслів.

Інтерес до цієї категорії особливо зріс за останні десятиліття, коли у мовознавстві міцно затвердився функціональний підхід і виникла

послідовна увага до людського фактора як компонента мовних перетворень.

Завдяки дієловам ми дізнаємося, що відбувається, але завдяки модальним дієловам ми показуємо наше ставлення.

Модальні дієлова китайської мови висловлюють не тільки дію чи стан, але й відношення особи або предмета до дії або стану, на яке вказує основне смислове дієслово. В реченнях до модальних дієслів майже завжди додають ще одне дієслово, з яким вони формують присудок. Модальні дієлова покликані виражати значення можливості, здібності, ймовірності, бажання, необхідності та ін.

В реченнях до модального дієлова майже завжди додається ще одне дієслово, з яким вони формують присудок. Негативна форма модальних дієслів формується за допомогою частинки 不 /bu/. Питальні речення з модальними дієловами в китайській мові створюються за допомогою питальної частинки 吗 /ma/. В разі побудови питального речення альтернативним способом бути відбуватися повторення модального дієлова в стверджувальній і негативній формі (по типу 能不能 /neng bu neng/)[2].

В англійській мові, так само, як і у китайській, модальні дієлова – це невелика група дієслів, котрі не виражають дію, а відображають стан та оцінку на дію. В англійській мові це : can, should, must, have to, may та інші.

Таким чином я дійшла висновків, що китайське модальне дієслово «要» та англійське модальне дієслово «need» позначають необхідність та бажання щось зробити або мати.

Після порівняння китайського модального дієлова «应该» та англійського модального дієлова «must», зрозуміло, що вони схожі. Адже, модальне дієслово «应该» показує необхідність зробити щось маючи на це певні підстави. Факти, норми поведінки та соціуму, здоровий глузд та інше можуть бути в якості підстав. Так само і «must» використовується при фактах, нормах поведінки та правилах.

Порівнюючи китайське модальне дієслово «得» відповідає англійському модальному дієслову «ought to». Адже вони обидва виражають необхідність у зв'язку з підставами. У якості цих підстав можуть бути різні факти, норми та думки. У той самий час китайське модальне дієслово «得» виражає також оцінку або припущення, а англійське модальне дієслово «ought to» - ні.

Китайське модальне дієслово «能» та англійське модальне дієслово «can» схожі. Вони обидва використовуються у випадках, коли описується фізична або розумова можливість людини, її вміння. Також «能» так само як і «can» висловлює дозвіл або заборону на якусь дію.

Проте можна сказати, що під час вивчення китайської мови, а саме теми «Модальні дієслова», ми можемо наводити приклади англійських модальних дієслів, для того щоб краще запам'ятати випадки використання та переклад. Адже в українській мові немає аналогів модальних дієслів, вони використовуються, як звичайні дієслова. Проте в англійській мові ми дуже часто використовуємо модальні дієслова, щоб описати наше відношення та оцінку з приводу тої чи іншої ситуації. Тому, доцільним є порівняння англійських модальних дієслів з китайськими для того, щоб краще запам'ятати другі.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Горелов В. И. Грамматика китайского языка. — Изд. 2-е, доп. и перераб. — М.: Просвещение, 1982. — 279 с.
2. Готлиб О. М. Практическая грамматика современного китайского языка. — 2-е изд., испр. и доп. — М.: Муравей, 2002. — 304 с.

НЕКОНКЕНАТИВНИЙ СПОСІБ УТВОРЕННЯ АРАБСЬКИХ НЕОЛОГІЗМІВ

Рибалкін В.С.

Київський національний лінгвістичний університет

Арабська, як і будь-яка інша мова, потребує досі не вживаних слів для позначення новітніх концепцій та реалій, особливо абстрактних та технічних. Вони з'являються щодня у глобалізованому світі, походючи з англійської або, рідше, французької, німецької, італійської чи навіть російської. Задля створення нових лексичних одиниць ці мови часто вдаються до такого інструменту, як суфіксація - додавання до лексичної основи суфікса, який виступає сегментом для позначення похідного нового значення. Цей тип словотвору класифікується як конкеназивний, тобто заснований на об'єднанні морфем.

Однак арабська мова (АМ), як мова семітська, здебільшого не покладається на конкеназивні способи, попри те, що в ній існує набір флективних суфіксів (число, стать) та дериваційний суфікс, що в автохтонній термінології має назву *нисба* (-ī/-īya). Водночас найбільш характерні морфологічні засоби АМ базуються на неконкеназивній морфології, відомій також під назвою розривна, або інтрофлексійна. В кореневій структурі АМ як скелет домінують три приголосні, які можуть бути модифіковані та адаптовані відповідно до певних фіксованих зразків. Ці зразки моделюють різні значення та семантичні відтінки; неконкеназивні прийоми словотвору прості в застосуванні і продуктивні на кожному історичному етапі АМ. Типовими прикладами є утворення

«ламаной множини» або демінутивів, за допомогою модифікації кореня, а не за рахунок суфіксації.

У пронованому дослідженні простежується, яким чином АМ включає до свого лексикону деякі західні слова та поняття, утворені шляхом додавання набору суфіксів, взятих із латини, а саме, *-ація*, *-ізація* та *-ісація*, знайдені у багатьох європейських мовах, крім англійської (тут маємо *-ing*). Мета – утворити сучасні іменники, що позначають вчинок, процес чи результат тієї чи іншої дії, або виготовлення чого-небудь. Кажучи, наприклад, "програмування", ми маємо на увазі дію створення та виробництва програм (особливо в галузі комп'ютерних наук). Говорячи іспанською „*internacionalización*“, ми розуміємо, що дана дія чи концепція набуває міжнародного виміру і зустрічається у багатьох країнах. Вживаючи французький термін *évaluation* „оцінка“, ми прагнемо вказати на процес присвоєння дії певного значення.

Аналіз лексики на позначення відповідних понять в АМ свідчить, що найбільше неологізмів утворюється за моделлю *tafʻl* (масдар другої дієслівної породи), наприклад:

Висхідний іменник	Значення	Новоутворений іменник	Значення
jīsr	міст	tajsīr	мостобудування
jamād	мінерал	tajmīd	блокування, заморожування
jayš	армія, військо	tajuīš	мобілізація
ḥajm	розмір	taḥjīm	калібрування, класифікація
ḥiss	відчуття	taḥsīs	сенсibiliзація
ḥiqba	тривалий проміжок часу, ера	taḥqīb	періодизація
ḥīn	час, період	taḥyīn	періодизація
dāʻiš	ІДІЛ	tadʻiš	моделювання державного устрою на кшталт ІДІЛ, «ІДІЛізація»,
dawla	державна	tadwīl	інтернаціоналізація
siyāsa	політика	tasyīs	політизація
šajara	дерево	tašjīr	озеленення
šayx	літня людина	tašyīx	старіння
ṭifl	дитина	taṭfīl	інфантилізація
ʻumān	Оман	taʻmīn	оманізація
ḡarb	Захід	taḡrīb	вестернізація
qīma	цінність	taqyīm	оцінювання
kabd	страждання, біль	takbīd	завдання, спричинення болю

makān	місце	tamkīn	зміцнення, посилення
naẓm	порядок	tanẓīm	упорядкування
hāmiš	периферія	tahmīš	маргіналізація

Отже видно, що за парадигмою *tafʿīl* сьгоднішні неологізми утворюються: 1) не від дієслівної форми, а іменної; 2) цей спосіб словотвору переважно використовує власний кореневий ресурс, не вдаючись до калькування; 3) більшість неологізмів відсутні в сучасних дво/багатомовних словниках, не кажучи про «класичні» (Х.К.Баранов, Г.Вер); 4) переклад окремих із них викликає певні труднощі (як от неологізму *tadʿīš*).

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Boudelaa, Sami; Gaskell, M. Gareth. "A re-examination of the default system for Arabic plurals" // *Language and Cognitive Processes*. 2010. - 17 (3): 321–343.

ФОНЕТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ШАНХАЙСЬКОГО ДІАЛЕКТУ

Саламаха А., Огієнко К.О.

Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна

Китайська мова - одна з найбільш широко поширених мов сучасності, її використовують в мовленні близько 1.3 млрд чол. Також китайська мова має статус однієї з шести офіційних і робочих мов ООН. Виділяються сім основних груп діалектів: Північна (Гуаньхуа) і південні діалекти (на південь від річок Хуанхе і Янцзи): сян 湘, гань 贛, у 吳, кецзя (хакка) 客家, Юе 粵 і минь 閩. Найбільшими діалектами вважаються гуаньхуа - 647 млн чол. і у - 77 млн чол. Головним представником північної групи є Пекінський діалект. Пекінський діалект - це діалект китайської мови, ареал поширення – Пекін (Столиця КНР). Путунхуа отримав фонетичну основу з пекінського діалекту. Путунхуа - основна мова Китаю, є офіційною в КНР, на Тайвані і в Сінгапурі. Центральним представником регіональної мови «у» (吴语) є шанхайський діалект.

Це китайський діалект, що належить до сино-тибетської сім'ї, китайської гілки, групи діалектів У, поширений в Шанхаї. Шанхайський і інші вузькі діалекти незрозумілі на слух носіїв діалектів північнокитайської мови. Завдяки тому, що сучасні шанхайці є нащадками іммігрантів декількох хвиль, шанхайський діалект є найбільш поширеним серед північних діалектів групи У. Крім цього, шанхайський - найбільший діалект групи у за числом носіїв: до 14 млн осіб.

Шанхайський діалект став об'єктом лінгвістичного вивчення з

середини XIX століття; завдяки постійному притоку мігрантів, що почався в той же час, з 1850-х років шанхайський діалект постійно змінюється. Перші роботи про нього були опубліковані в 1853 і 1862 роках. Наступна хвиля інтересу піднялася в 1920-х: Чжао Юаньжень і Бернхард Карлгрен описали безліч діалектів, включаючи шанхайський.

Використання шанхайського в школах було заборонено в 1985 році, учнів почали заохочувати розповідати викладачам про випадки використання іншими дітьми шанхайського; порушників піддавали покаранням.

За одними даними, шанхайський є основною мовою спілкування 45% місцевих сімей. З іншого боку, в 2011 році всього 38% шанхайських п'ятикласників повідомили, що розмовляють на шанхайському в сім'ї. Є ознаки, що почалася мовна смерть шанхайського діалекту. За словами професора Шанхайського університету Цянь Найжуна, ще не пізно почати рятувати його, але часу залишається мало. Шанхайський діалект може зникнути через 1-2 покоління, вважає професор.

Використання шанхайського в ході офіційних заходів не заохочується, він залишається мовою домашнього спілкування.

У шанхайському використовується членування складу на необов'язкову ініціаль та фіналь.

Шанхайський діалект зберігає комплект звінких середньокитайських смичкових приголосних b, d, g, j, які зникли з інших діалектів. Цей діалект найбільшу кількість голосних. Наприклад, в шанхайському діалекті їх 12.. в шанхайському діалекті є три тона с відкритими складами на ng, і два складу, які мають гортанну смичку. Є сліди зникнення тонів низького регістра. Короткий тон у складів із закритою фіналі подовжується. Змінюється і малюнок тонів: багатоскладові слова розбивають на групи складів, до яких застосовуються відповідні правила (п'ятискладове слово, наприклад, вимовляється як поєднання двоскладовою і трискладових)

Проте, сучасний шанхайський діалект відчуває сильний фонетичний вплив путунхуа. З пекінським діалектом у шанхайського загальні 28,9% лексики

Фонетичний лад шанхайського діалекту з 1990-х років почав швидко наближатися до путунхуа. Популярна лєніція ініціальей (послаблення тертя або мутації приголосних звуків, що знаходяться між двома голосними): відсутні в путунхуа звуки або зникають зовсім, або оглушуються. Наприклад, серед 10-15-річних більше 84% дітей опускають ініціальей [ŋ]. Крім цього, є такі зміни:

[z] → [dz] або [ɕ];

[V] → [f] або зникає;

[H] зникає або втрачає слабку фонації;

всі дзвінки приголосні оглушаються;

[N] → [l] або [z] [2 с.85].

Збереження шанхайського діалекту є необхідним для збереження первинного своєріддя китайської нації, а його фонетичні розбіжності із путунхуа підкреслюють цю своєрідність та відокремленість.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексахин А.Н. Начальный курс разговорного шанхайского языка. М.: Восток-Запад, 2007. 125 с.
2. Алексахин А.Н. Теоретическая фонетика китайского языка. М.: АСТ Восток-Запад, 2006.-204 с.
3. Семенас А.Л. Лексика китайского языка. М.: Восток-Запад, 2005. 194-195 с.

ОМОНІМИ В КИТАЙСЬКІЙ МОВІ

Семенова В. К., Огієнко К. О.

Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна

Омонімія є явищем досить поширеним у багатьох мовах світу, що безпосередньо впливає на їх розвиток та ускладненість. Китайська мова, у свою чергу, якщо спиратися на думку деяких науковців, є однією з найбільш омонімічних мов у світі[1].

Омонімія, хоча й є поняттям доволі знайомим для багатьох, але все ж таки воно не є достатньо дослідженим, адже науковці різних шкіл дотримуються доволі різних думок щодо цього явища. Деякі дотримуються того, що омонімія то є явище яке притаманне для кожної мови, та показує її розвиток, деякі вважають навпаки, що омонімія ілюструє лише занепад мови у якийсь час, відсутність буд-якого розвитку і таке інше[2].

Немає також і чіткого визначення поняття самого слова «омонім», деякі мовознавці стверджують, що омоніми то слова, що мають однакове звучання, але пишуться по-різному, та мають різні значення. Інші ж вважають, що омоніми то не лише однакове звучання, але й однакове написання. Треті ж взагалі не звертають уваги на форму написання, лише на вимову, тобто слова з однаковим звучанням, та незалежно від їх написання можуть бути омонімами. Через це омоніми можуть бути як повними, так і неповними, про це було зазначено у другому розділі та у практичній частині, де ми також розглядали це явище на прикладі списку слів до екзамену HSK.

У загальному мовознавстві нема чіткої структури класифікації. У китайській, так само, науковці не дотримуються якоїсь спільної єдиної думки. У працях радянських та пост-радянських синологів класифікація базується на лексичних та граматичних властивостях омонімів. Найбільше

поширення отримала класифікація омонімів, що базується на їх лексичному та граматичному значенні. Деякі класифікації враховують одразу декілька факторів, що пов'язані із явищем омонімії.

Явище омонімії доволі сильно відображується у традиціях, обрядах та церемоніях китайців.

Використовуючи інформацію теоретичної частини, ми зробили аналіз списків слів, щоб виявити кількість омонімічних пар. Це дало нам приблизну картину відношення омонімічних слів до їх загальної кількості. Ми побачили зріст їх кількості на кожному етапі екзамену.

Проведена класифікація та аналіз даних списків слів до міжнародного екзамену з китайської показали, що омонімія має дві великі проблеми – її поширеність та її невивченість. Це звичайно є великим недоліком, пробілом у мовознавстві, адже це створює додаткові складнощі при вивченні китайської мови, при сприйманні її на слух, при розумінні та перекладі. Але це також є і її особливістю, невід'ємною частиною.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Виноградов В. В. Об омонимии и смежных явлениях. *Вопросы языкознания*. 1960. № 5. С. 13-14.
2. Головня А. И. Омонимия как системная категория языка: монография. Минск: БГУ, 2007. - 132 с.
3. Горелов В.И. Лексикология китайского языка: уч. пособие. Москва: Просвещение, 1984. - 216 с.

ВІД БАЙХУА ДО ПУТУНХУА І НАЗАД: СТАНОВЛЕННЯ, РОЗВИТОК ТА ПЕРСПЕКТИВИ СУЧАСНОЇ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ

Ткачук А.В., Кривоніс М. І.

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Створення мови — один з найважливіших етапів розвитку людства, який впливає на абсолютно всі сфери діяльності. Більшість мов, якими ми знаємо їх зараз, мають алфавіт, що складається зі знаків, букв, з яких створюються слова. Проте є ті мови, чий розвиток звернув у інше русло, і, замість звичних нам букв, використовує абсолютно незнайомі пересічній людині символи. Такою мовою є китайська. Історію китайської мови можна вважати однією з найцікавіших для вивчення, бо «путунхуа» (офіційна мова КНР) пройшла дуже довгий шлях змін, щоб стати такою, якою її використовують у сучасних рукописах та для розмовної форми.

Мою увагу привернув той розділ історії становлення китайської, який мав місце на початку минулого століття. Тоді розглядалося питання

створення загальної мови, якою могли вільно користуватися усі жителі Китайської Республіки. До цього існувала лише літературна китайська, якою частіше користувались вищі чини. Спочатку Міністерство просвіти створило фонетичний алфавіт, за яким була затверджена промова близько семи тисяч ієрогліфів. Однак це було бачення тогочасної влади, на що у соціуму була своя відповідь.

Саме у той час, Китай почав більше відкривати кордони, як наслідок європейська культура поширювалась з великою швидкістю на території країни. Саме із західної традиції брали своє натхнення діячі тогочасної літератури. Таким чином, було засновано рух за створення національної мови. Він називався рухом «4 травня». Цюй Цюбо, Лу Сінь та інші літератори та представники демократичної течії запропонували створення фонетичного алфавіту, що базувався б на латинському алфавіті [1]. На ряду з цим, письменники пропагували реформу літератури та повний перехід всіх сфер на використання так званої байхуа, тобто «всім зрозумілої мови». Перша газета, у якій байхуа використовувався, була «新青年» («Нова молодь»), заснована політиком Чень Дусю [2]. У русі «4 травня» виникали ідеї щодо повного перегляду мови і створення повноцінного алфавіту. Хоча таке новаторство викликало багато противників та призвело до зникнення руху, однак це дало поштовх до створення сучасної лінгвістичної науки Китаю.

Пізніше, байхуа почали використовувати, як основу для путунхуа. І саме байхуа вважається розмовною літературною мовою.

Однак, чи можна вважати, що якщо б рух ентузіастів «4 травня» продовжив своє існування, то байхуа став би повноцінною «мовою мас»? Тут можна побачити два шляхи: або самі китайці не змогли б так швидко пере налаштувати себе на нові особливості рідної мови, або з правильною подачею ми б мали зараз абсолютно іншу китайську. Зважаючи на те, що Китай зараз є одним з найбільших економічних центрів та має зв'язки майже у всьому світі, представникам-партнерам необхідно знати мову, якою вони спілкуються з імпортером. Але не будемо забувати, що Китайська входить до групи одних з найскладніших мов світу, тому західні підприємці зіштовхуються з проблемою мовного бар'єру. Але якби існувала мова, що була б зрозуміла обом сторонам: мова, що зберігає особливості фонетики та граматики китайської, і водночас за рахунок адаптації під алфавіт, звичний для західної людини, стає універсальним способом комунікації.

Але тут постає інша проблема — обмеженість кількості фонем у вихідній мові. Тоді виникає та ж сама проблема, що вже існує, наприклад, у японській — омонімія через нестачу звуків. У такому разі, китайська мова має пережити настільки великі зміни, які повністю зруйнують початковий варіант. Тому це й досі залишається делікатним питанням.

Підводячи підсумки, ми можемо казати, що китайська мова має потенціал до розвитку переходу від путунхуа знову до байхуа, однак це

буде дуже складний процес, який потребує часу та зусиль, і, можливо, це станеться вже не у наш час.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- 1.В.Ф. Щичко, Курс лекцій по історії китайського язика, 2015. - С.100
- 2.Лу Синь, Повести и рассказы, 1971. - С.45

КИТАЙСЬКА ПИСЕМНОСТЬ В ІСТОРИЧНОМУ КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ

Чорнорук О. О., Коваль. А. В.

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Процес мовленнєвого запозичення в даний час стає активнішим. Китайська мова, попри всю свою закритість, також піддається цьому процесу. На сьогоднішній день у світі ведуться дискусії щодо збереження самобутності мов різних народів, а також обговорюється питання спрощення китайської писемності.

Актуальність обумовлена відносно малою вивченістю особливостей розвитку китайської мови на сучасному її етапі. У нашому дослідженні зроблена спроба узагальнити основні тенденції розвитку мови.

Проблематика роботи полягає у тому, чи важливо й доцільно зберегти використання китайських ієрогліфів, мінімізувати використання слів іншомовного походження, зважаючи на сучасні тенденції, націлені на збереження культурної спадщини народів світу.

Китайська мова «ханьюй» (ханьська мова), що є етноформуючою ознакою етносу ханьцзу, ось уже півстоліття існує і розвивається в умовах використання двох видів писемностей: основної ієрогліфічної і допоміжної буквеної. Сьогодні, після того як в КНР в 1958 році був офіційно прийнятий звуко-буквенний алфавіт. Буквена форма слова як новий етнічний маркер розкриває багатомовність етносу хань і ефективно використовується для поширення спільної мови китайського народу - китайської мови «путунхуа»[1, 2].

У директивних документах підтверджується незмінність курсу мовної політики в КНР на пріоритетне поширення спільної мови і паралельне співіснування путунхуа і регіональних мов, задля підвищення грамотності громадян КНР[1].

Сучасний розвиток будь-якої мови неможливо собі уявити без лексичного запозичення. Період активного мовленнєвого запозичення в Китаї почався ще в глибоку давнину з початком розвитку економічних, політичних і культурних зв'язків із зарубіжними країнами [3,4]. Але на даному етапі процес запозичення обумовлений : по-перше, це всесвітня

глобалізація, розширення контактів з іншими країнами; і, по-друге, прагнення молоді вивчати англійську мову, який істотно полегшує спілкування з іноземними однолітками за допомогою мережі Інтернет.

Отже, в історичному розвитку китайської ієрогліфіки домінуючою тенденцією є спрощення форми зображення ієрогліфів. Рушійною силою зміни китайської ієрогліфічної писемності як знаряддя є прагнення до спрощення написання при збереженні розпізнавальних можливостей достатньої кількості цих письмен. У цьому полягає мета розвитку форми китайських ієрогліфів, що стають більш раціональними і тому більш доступними для загального навчання і прагнення до досягнення загальної грамотності населення КНР.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. А. Н. Алексахин. Современная политика КНР в отношении иероглифической и буквенной письменности. / А. Н. Алексахин // Вестник МГИМО, 2011. – № 3 – с. 243-247.
2. М. В. Волосова. Функции англицизмов в современном китайском молодежном сленге. – с. 87-90.
3. М. В. Гурин. Историческая и социально-образовательная мысль. *Китайская иероглифика в современном мире*, 2011. № 3 – с.88-89.
4. Rai L., Deng Ch. Globalisation and English language education in Chinese context. *Globalisation, Societies & Education*, 2015. – 14 (1). – p. 127-144.

ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ КОНЦЕПТУ «ДІМ» У КИТАЙСЬКОМОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ

Фрегер І.І., Ваніна А.Ю.

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Концепт «ДІМ» є універсальним для всіх мовних картин світу. В різні часи та в різних країнах цей концепт сприймається майже однаково. Проте, у кожній лінгвокультурі відзначаються певні відмінності щодо сприймання та вираження цього концепту.

Концепт у когнітивній лінгвістиці є абстрактним поняттям і потребує аналізу та дослідження. Актуальність дослідження роботи полягає в тому, що мовна картина світу, складаючись з концептів, знаходиться у постійному процесі розвитку та змін. Метою дослідження є визначення характеристик концепту «ДІМ» в китайськомовній картині світу та порівняльної характеристики цього концепту саме в китайській мові. Одним з пріоритетних напрямків є дослідження співвідношення мови, культури і сприйняття та різних способів відображення реальності в іншому певному етносі.

Поняття «картина світу» використовується в філософії, мовознавстві, фізиці, а також в інших дисциплінах.

Мова – основна структура, у якій відображені наші поняття про світ, вона також виступає найважливішим інструментом, завдяки якому людина отримує і типізує свої знання, фіксує та транслює їх соціуму.

Тому мовна картина світу це:

- «комплекс знань, відображених у мовному вигляді»
- «сукупність уявлень про світ, яка в результаті історичного розвитку склалася в повсякденній свідомості певного мовного колективу і відтворена у мові, певний вид концептуалізації дійсності».

Концепт «дім» наділяється різноманітними тлумаченнями в залежності від поняття, яким його наділяють. Ці поняття залежать не тільки від лінгвокультури, але й мовного простору.

«ДІМ» має безумовну моральну цінність у китайців, виступаючи символом його навколишнього світу.

Для китайського етносу під словом «ДІМ» розуміється не тільки будинок, де живуть китайці, але й родина. Таким словам вони надають особливе розуміння, тому що змолоду їм прививають повагу і любов до родини та свого народу. У повсякденній мові китайці вживають висловлювання, фразеологізми, які найбільш чітко можуть донести сенс і поняття до оточуючих.

Наприклад:

Фразеологізми в яких «дім» вживається на позначення «будівлі, приміщення».

- 高屋建瓴 (*gāo wū jiàn líng*) *Виплеснути воду з пляшки з покрівлі високого будинку.* Вживається в фігуральному значенні «неспинні панівні позиції, вигідне становище».
- 屋上架屋 (*wū shàng jià wū*) *Зверху над одним будинком будують наступний.* Вживається в переносному значенні «надлишкове нагромодження органів, установ тощо».

Фразеологізми та приказки, в яких «дім» означає «родина».

- 家和万事兴 (*Jiā hé wàn shì xīng*) *У домі лад – десять тисяч справ* (мається на увазі все владається).

Фразеологізми, приказки та стійкі вирази з одиницею «домашній».

- 家丑不可外扬 (*Jiā chǒu bù kě wài yáng*) *Не виказувати чужим про домашні скандали* (можна порівняти з не виносити сміття з дому).
- 清官难断家务事 (*Qīng guān nán duàn jiā wù shì*) *І досвіченому чиновнику важко дати ладу в домашніх чварах* (можна порівняти з: Батька з сином і цареві важко розсудити).

Можна зробити висновок, що у китайців «ДІМ» має моральну цінність і виступає символом їхнього навколишнього середовища.

Отже, виділення оцінного компонента концепту, що реалізується через прислів'я і приказки, дає змогу реконструювати етнічну мовну картину світу за допомогою системи концептів, які відображають національний характер.

СУЧАСНА ЛЕКСИКА НА БАЗІ КИТАЙСЬКИХ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ ТА РЕАЛІТІ-ШОУ

Фрегер І.І., Донченко М. О.

Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна

Актуальність теми. Сучасна лексика виступає як знак і символ китайської молодіжної культури, є потужним фактором, що впливає на подальший розвиток китайської мови. Розуміння молодіжного сленгу є особливим явищем культури, значимість якого є очевидною для багатьох сфер соціальної комунікації, багато в чому розширює проблемне поле дослідження мови молоді. Молодь - це своєрідний «маркер» стану суспільства, вона проголошує свою приналежність до певної соціальної групи і висловлює своє ставлення до останніх подій та змін з позицій своєї соціальної групи: для цього використовують сленг, жаргони як пароль. Також, неологізми стали складовою частиною дидактичної бази в освоєнні китайської мови закордоном і активно використовуються на заняттях з лексикології, розмовної практики, аудіювання, лінгвокраїнознавства тощо. Метою цього дослідження є виявлення особливостей функціонування неологізмів китайської мови на базі соціальних мереж («Вейсін» («微信朋友圈» «Wēixìn péngyouquān»), «QQ» («QQ 空间» «QQ kōngjiān»), реаліті-шоу, систематизації неологічного матеріалу, встановлення залежності мовних і соціокультурних факторів у процесі формування неологізмів, що, у свою чергу, допоможе краще представити загальну картину сучасного мовного простору Китаю.

Виклад основного матеріалу. Хоча в Китаї використання сленгу в ефірі державного центрального телебачення заборонено, однак передачі провінційних телекомпаній є одними з основних ресурсів жаргонних слів, які згодом переходять до повсякденної комунікації. Здебільшого, це програми, орієнтовані на молодіжну аудиторію: наприклад, такі телешоу, як «天天向上» («Кожен день прагни кращого»), «快乐大本营» («Табір веселощів»), «我是歌手» («Я - співець»), «百变大咖秀» («Шоу пародій: Один в один»), «爸爸去哪儿» («Куди пішов тато?»), «我们约会吧» («Давай підемо на побачення»), «奔跑吧兄弟» («Біжи, братан!») тощо. Сьогодні модними можна вважати такі частотні і характерні для молодіжної

комунікації слова: 逗比 dòubǐ «дурна, але славна людина, славний дурень»; 富二代 fùèrdài «багатії в другому поколінні, золота молодь, мажор»; 暖男 nuǎnnán «позитивний, ідеальний образ чоловіка, сім'янин, який вмів готувати і прати»; 内卷 nèijuǎn – «феномен високої конкуренції та соціального тиску в освіті, роботі, житті, що робить людей нещасними і виснаженими»; 铲屎官 chǎnshǐguān «власник домашньої тварини, обр. посадова особа, відповідальна за виконання брудної роботи»; 小鲜肉 xiǎoxiānròu «молода, гарна, недосвідчена зірка чоловічої статі (13-30 років) в очах своїх фанатів – «свіже м'ясо»); 砖家 zhuānjiā «фальшивий фахівець, так званий “професор”»; 颜值 yánzhí «оцінка зовнішності»; 狗带 gǒudài «йди звідси, відчепися!»; 无所事事 wúsuǒshìshì «бити байдики»; 三分钟热度 sānmǐnzhuānǎndù «загорітися ідеєю і швидко охолонути до неї»; 放鸽子 fàngǒuzi «не стримати слова, продинамити»; 笨蛋 bèndàn «тупиця, бовдур»; 美眉 měiméi «красуня» тощо.

Якщо почати розглядати одну з найвідоміших китайських соціальних мереж – «Вейсін» – то можна помітити існування так званої «вейсінської мови», де зустрічаються оціночні, емоційно-експресивні розмовні лексичні одиниці, просторіччя, територіальні та соціальні діалекти. Причини використання китайцями запозичень, оказіоналізмів, символів, скорочень у своєму онлайн-спілкуванні наступні: висока мовна економія, стислість, новизна вираження, збереження високого темпу мови. Виділяють такі основні види мови китайського Інтернету, як: 1) звукове запозичення: 卡拉 OK kǎlā OK – караоке; 2) аббревіатура англійського словосполучення і китайського слова: PIN 码 – PIN-код (Personal Identification Number + 码 mǎ «код»), IP 卡 – ідентифікатор користувача (Internet network protocol + 卡 kǎ «карта»), C 位 – «займати найбільш помітну позицію», 大 V – офіційний аккаунт в мікроблозі (від позначки V – Verified); 3) цифрові коди: 521 - 我爱你 wǒ ài nǐ «я кохаю тебе», 94 就是 jiùshì «згоден, вірно»; 4) спрощення: FQ від 愤青 fènqīng - «патріотично, націоналістично чи критично налаштовані молоді китайці», ZF від 政府 zhèngfǔ позначається уряд, щоб обійти інтернет-фільтри цензури, PMP від 拍马屁 pāimǎpì «підлабузничати, лестити».

Висновки. На підставі проаналізованих джерел за темою дослідження, а також залучаючи власний досвід знайомства з лексичними одиницями сучасної китайської мови, відзначимо їх деякі особливості: поява в повсякденній та Інтернет мові китайської молоді великої кількості запозичених лексем, аббревіатур, скорочень, поява нових концептів, соціальних груп та субкультури у китайському суспільстві. Молодь часто перебуває у фокусі досліджень філософів, соціологів, психологів і філологів, оскільки являє собою індикатор стану справ у суспільстві і в цілому визначає тенденції і потенціал та вектор його подальшого розвитку.

КОНЦЕПТИ «ЩАСТЯ», «УДАЧА», «ДОВГОЛІТТЯ» В КИТАЙСЬКОМУ ЕТНОСІ ТА СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ МОВІ

Шевцова С. А., к.пед.н. Хотченко І. А.

Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна

Китай – це стародавня країна з її самобутньою історією та культурою, що значно відрізняється від української. Саме тому дослідження невичерпної скарбниці мудрощів китайської нації досі актуальне для поглиблення розуміння її менталітету, що видається особливо доцільним через впливовість на світовій арені Китаю, держави, з якою Україна прагне зміцнювати взаєморозуміння та співпрацю.

За останні роки розуміння досліджуваної теми значно поглибилося завдяки новим працям з лінгвокраїнознавства, релігієзнавства, філософії та інших галузей науки. Серед них слід виокремити працю 2012 року культурологів Товбаз А. О. і Чібісової О. В., які на основі опитування розкрили «удачу» як цінність для китайської та російської молоді. Німецький соціолог Вебер М. у своїй праці за 2017 рік описав конфуціанство та даосизм у Китаї, розкривши в них втілення концепту «щастя». Також значною видається стаття дослідниці Салімової М. М., де проаналізовано фразеологізми на теми «здоров'я» та «хвороба».

Мета даної роботи полягає у зазначенні важливості дослідження концептів «щастя», «вдача» та «довголіття» в китайському етносі та сучасній китайській мові. Затребуваність даної теми підтверджується чималою кількістю наукових праць, статей присвячених їй. Саме завдяки подальшому розкриттю сутності зазначених понять, їх втіленні у мові та впливі на життя суспільства сучасного Китаю вдасться покращити рівень порозуміння між двома націями – українською та китайською. Таким чином інформація майбутнього дослідження може бути використана для підготовки спеціалістів у широкому спектрі галузей: дипломатії, міжнародних відносин філософії, лінгвістики, країнознавства, культурології тощо.

Першим у нашому дослідженні значиться концепт «щастя». Китайський ерогліф 福 з'явився на початку китайської цивілізації, але в ті часи його значення було іншим. Надалі поняття «щастя» не фігурувало в системі цінностей народу, натомість важливими були здоров'я, довголіття, доброчесність, багатство, добробут сім'ї (у конфуціанстві), звільнення від надмірних бажань та єдність з природою в даосизмі, досягнення «нірвани» в буддизмі. Зміни в суспільстві та процеси глобалізації призвели до зміни цінностей. Дані досліджень психолога Луо Л. [1] показують, що зараз серед молоді нарівні з традиційними також поширені погляди про важливість

задоволення поточним станом речей, розділення цього відчуття з близькими, здійснення цілей та гармонії.

Наступний концепт - «удача». Дослідження показує, що він виник ще за часів даосизму. Згідно із вченням фен-шуй існує декілька видів «удачі». Визнано, що за допомогою фен-шуй можна вирахувати вдалий час та місце для досягнення бажаних результатів. Таким чином, «удача» набуває свого практичного втілення. Культурологи Товбаз А. О. і Чібисова О. В. [2] стверджують, що розуміння «удача» виходить з іншого поняття – «успіх», яке позначає реалізацію поставленої мети шляхом докладання зусиль.

Третій концепт, «довголіття», має витoki з давніх часів, коли люди в Піднебесній прагнули подовжити своє життя та навіть шукали безсмертя, що вважалося досяжним за положеннями даосизму. В результаті впливу цієї філософської течії, так само як і конфуціанства, у суспільстві вже протягом тисячоліть наявна пошана до літніх людей. Ще одна давня традиція – піклування про здоров'я за допомогою духовних та фізичних практик – поширена серед китайського етносу сьогодні. Через важливість ролі поняття «довголіття» в житті народу, воно знайшло відображення в образотворчому мистецтві та фольклорі.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Luo L. Understanding happiness. *Journal of Happiness Studies*. / L. Luo. – 2001. – №2. – С. 407–432.
2. Чибисова О. В., Товбаз А. А. *Удача как ценность: Россия versus Китай*. / О. В. Чибисова, А. А. Товбаз. – Комсомольск-на-Амуре, 2013. – 18 с.

ДОСЛІДЖЕННЯ СИМВОЛІКИ ЦИФР У КИТАЙСЬКОМУ ЕТНОСІ. ПРАКТИКА ЇХ ВИКОРИСТАННЯ

Якутович М. В., к.пед.н. Хотченко І. А.

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Вивчення символіки цифр – ключ до кращого розуміння культури та картини світу народу, мову якої вивчає людина. Мова – це код. Цифри також можуть виступати засобом кодування повідомлення у комунікативному процесі. Існує велика кількість праць, присвячених дослідженням символіки цифр в китайській культурі. Евелін Ліп у своїй книзі «Китайская нумерология» [1] досліджувала особливості значення китайських цифр у практиці фен-шуй та їх використання у забобонах, прислів'ях та приказках. Скромних Валерія у своїй праці «Концепт числа в русской и китайской культурах с точки зрения фразеологических единиц» [2] висвітлювала проблему використання числівників у чень юй. Проте у багатьох дослідженнях не обговорювалася проблема використання цифр

для формування виразів з числівниками для спілкування в інтернет-просторі. *Мета:* дослідження символіки цифр в китайському етносі та практика їх використання у китайських мовах. *Основні завдання:* дослідити процес використання цифр у китайських чень юй, опираючись на інформацію щодо значень цифр; виконати аналіз використання омонімії у виразах з числівниками як складової інтернет-мови.

Наука, яка займається тлумаченням цифр, та як вони можуть впливати на людське життя, це – нумерологія. Будь-яка цифра має свої особливі властивості, образи та поняття. Символізм цифр допомагав китайцям закодувати мудрість в таку лексичну сполуку як чень юй (стійкі звороти, які складаються з 4 ієрогліфів), яка відображає специфічну картину світу очима китайців. Число «1» – ї досить символічне. Воно символізує вдачу, впевненість та успіх. Саме тому, його часто згадують у класичних творах або чень юй. «1» також має значення «повний, абсолютний» у класичному творі «Історичні записи» 史记 «Ши-цзі». В якості прикладу візьмемо чень юй 一败涂地 ї бай ту ді, що означає повний провал (дослівно: одна поразка, розмазали по землі). Цифра «4» символізує чотири сторони світу. Одним з найвідоміших чень юй являється 四海为家 си хай вей цзя – 4 моря слугують домом – означає, що дом повсюду. Цифра «5» часто виступає в ролі елемента, який позначає різноманіття. Наприклад, 五光十色 у гуан ши се – означає різноманітність відтінків. Цифра «7» використовується у чень юй, які часто описують певну характеристику людини. Високу людину називають 七尺之躯 ці чи чжи цюй – тулоб довжиною у сім лі.

У сучасному Китаї цифри так само широко використовуються у лексичних сполуках. Дуже швидко набувають популярності вирази, закодовані в числівники. Вони широко використовуються в сучасній інтернет-мові. Вирази такого роду – це цифрові коди, у які зашифровано повідомлення. Дана система кодування допомагає скоротити кількість знаків у повідомленні, проте лаконічно передати зміст без втрати інформації. В основі цього явища лежить поняття «омонімія». Омоніми – слова, які однаково звучать та пишуться, але мають різне значення. Проте в китайській мові існує велика кількість омофонів – часткових омонімів – слова, які однаково звучать, але мають різне графічне позначення та лексичне значення. На це вплинуло існування системи 4 тонів в китайській мові та формування слів із однакових складів, але з їх різною комбінацією та тонами. Наприклад, «5» вимовляється як "wǔ", що має схожість у звучанні з "wù" 我 во - займенником «я», з якого починається більшість речень у китайській мові. 三 сань «3» може уподібнюватися до слова 想 сянь «хотіти», залишається додати цифру «6» 六 лю, яка може співпадати з вимовою слова 聊 ляю – розмовляти, щоб мати можливість закодувати

речення «我想聊聊» во сян ляю ляю – я хочу потеревеніти. Тепер за допомогою наявності в китайській мові омофонів це речення у звичайному мобільному додатку для повідомлень може мати такий вигляд: «5366». Найвідоміший та найбільш романтичний вираз, закодований у цифри, це – «520» у ер лін, що означає 我爱你 во ай ні – я кохаю тебе [3].

Також слід зазначити, що китайці активно використовують цифри для спілкування в інтернет-просторі та під час вживання чень-юй.

Підбиваючи підсумок, на доданок підкреслимо, що знання специфіки вживання китайцями числівників допомагає зменшити непорозуміння при веденні міжкультурної комунікації.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ліп Е. Китайская нумерология / пер. з англ. М. Горячевої / Е. Ліп. – Москва: Екс-Прес, 2003. – 136 с.
2. Скромных В. Э. Концепт числа в русской и китайской культурах с точки зрения фразеологических единиц / В.Э. Скромных // Молодой ученый. – 2015. – № 18 (98). – С. 532-534.
3. Китайські вирази з чисел [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: <https://studychinese.ru/articles/4/205/>

РОЗДІЛ II
ЛІТЕРАТУРА КРАЇН
СХОДУ

ІНТЕРНЕТ-ЛІТЕРАТУРА ТА ТВОРЧІСТЬ СУЧАСНИХ ПИСЬМЕННИКІВ КНР

Бець Є.Р., Віротченко С.А

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

З плином часу, людей, зацікавлених в літературі стає дедалі більше. Читачі безперервно знаходяться в пошуках нових жанрів та авторів, які б змогли б задовольнити їх уподобання. Особливу їх увагу все більше і більше привертає Інтернет-література. В наші часи це культурне явище є доволі помітним через свою унікальність, популярність, масштабність та зручність [2].

Актуальність нашого дослідження полягає у тому, що раніше ніхто не досліджував твори китайських авторів, які публікуються в Інтернеті та їх стилістичні, граматичні та лексичні особливості.

Як саме ми розуміємо поняття Інтернет-література? Інтернет-література – це літературні твори, що публікуються в Інтернеті, тому вони не мають обмежень. Автори не видають свої твори друком, а публікують їх на різноманітних сайтах та сторінках, де інші люди можуть їх побачити та поширити.

В сфері китайської Інтернет-літератури також є літературні жанри, подібні до традиційних, такі як вірші, проза та романи. Але завдяки поєднанню з Інтернетом такі твори мають свої особливості, а саме невимушеність та простоту, а автори мають безпосередню взаємодію з читачем. Загалом, онлайн-література є продуктом спонтанного та випадкового створення, і їй досі важко скласти конкуренцію традиційній паперовій літературі. Багато творів досить наївні, але автори мережевої літератури вважають, що коли більше людей адаптується до Інтернет-середовища, онлайн-література стане важливим засобом обігу [3].

Письменники не бояться показувати різні сторони китайського народу, їх менталітет та відношення до життя. Відкривати ті сторони, що звичайний автор ніколи б не зміг надрукувати у своїх творах через ретельну обробку. Хоча автори також стикаються з цензурою з боку влади, через свою чесність та відкритість, це не заважає їм і далі поступово показувати секрети Піднебесної.

У своїй роботі ми розглянули такі теми:

1. Визначення Інтернет-література, її розвиток.
2. Види веб-творів.
3. Авторські права, та вирішення цієї проблеми.
4. Позитивний та негативний вплив мережевої літератури на традиційну.
5. Відмінні риси мережевої та традиційної літератури.

У нашому дослідженні ми розглянули твори Мужун Сюе Цзюня «Небо – ліворуч, Шеньчжень – праворуч», Чень Доня «Ідеальний всесвіт» та Юя «Дев'ять зірок ядовитого молока», проаналізувавши їх, ми виявили наступні особливості:

1. Стилiстичні. Ми побачили особливість використання різноманітних художніх засобів (епітети, художнє порівняння, метонімію, антитезу, гіперболу), наявність риторичних запитань та окличних речень. В основному у лексиці китайської мови становить нейтральна лексика, яка не має експресивного забарвлення. Велике значення у слові має інтонація, та безпосередньо контекст. У реченнях зустрічались різноманітні порівняльні союзи, зі скритими та явними порівняннями.

2. Лексичні. У сучасній китайській мові широко використовуються скорочені назви (缩略语 suōlüèyǔ). Їх поява пов'язана з комунікативною функцією мови. Можна класифікувати їх наступним чином: двоморфемні, триморфемні, чотириморфемні, п'ятиморфемні скорочення [1]. У творах здебільш переважна кількість скорочень є двоморфемними. У творах, які ми вивчали, переважна кількість скорочень є двоморфемними. Також широко використовується редуплікація, яка теж має декілька видів: АА, ААВВ, АВ АВ, ААВ і АВВ (АВ - АВВ). Лексика творів різноманітна, тому було виявлено широке використання ідіом.

3. Граматичні. Під час граматичного аналізу творів ми виявили 1. велику наявність односкладових та складних слів; 2. конструкції із використанням 被 та 把; 3. питальні речення за допомогою часток 什么, 谁, 怎么样, 怎么, 哪里, 那里, 为什么, 什么, 时候, 哪儿, 那儿; або з додаванням у кінці частки 吗, 呢 та за допомогою дублювання дієслова та частки 不; 4. окличні та спонукальні речення із використанням вигуків або звуконаслідуючих часток, та побачили, що побудова речень відбувалась за стандартною схемою.

Ми також дослідили відмінні риси мережевої літератури, а саме: 1. Використання інтернет сленгу у творах; 2. Використання діалогів, які більше розкривають почуття та емоції персонажів; 3. Твори мережевої літератури у подальшому можуть використовуватися як сценарій у серіалі, або сюжет для комп'ютерних ігор, через наявність більше описуваних сцен.

Отже, аналіз творів у нашому дослідженні може бути використаний у якості допоміжного інструменту під час занять з Лінгвокраїнознавства та Літератури сучасного Китаю.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Пасік Н. М. Лінгвістичний аналіз художнього тексту : [навч. посіб. для студентів філологічного факультету] / Н. М. Пасік. – Ніжин : Видавництво НДПУ ім. М. Гоголя, 2003. – 206 с.
2. 孙敏. 近年来网络文学研究之一瞥, 四川警官高等专科学校学报, 2006.
3. 杨燕. 网络文学何以存在. 文艺争鸣, 2012.

ДО ПИТАННЯ ПРО ІНТЕРПРЕТАЦІЮ НАЗВИ ТРАКТАТУ «ВЕНЬ СІНЬ ДЯО ЛУН»

Гармаш І. О., Мотрохов О.І.

Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна

Трактат «Вень сінь дяо лун» займає домінуючу позицію серед досліджень та учбових курсів з традиційної китайської естетики та літературної теорії. Так на початок ХХІ ст. у Китаї було опубліковано 150 книг і більше 2500 статей, а кількість публікацій з «дракознавства» продовжує зростати. Серед науковців цю тему досліджували А.Н.Веселовський (1838—1906), який надавав концепцію азіатської історичної типології; К.І.Голигіна (1935—1999), що досліджувала жанрову своєрідність творів, та багато інших. Вагомий внесок у дослідження цієї теми зробили англійські та американські дослідники. Безпосередньо нас цікавить тлумачення категорій *вень сінь* та *дяо лун*, а також загальна структура трактату.

Трактат «Вень сінь дяо лун» написаний в період політичної нестабільності, що стало відображенням у деяких поглядах Лю Се. Твір гарно структурований, має чіткий поділ на розділи, висновки та післямову. Також неабиякий вплив зробили конфуціанські канони на твір «Різьблений дракон літературної думки». Саме вони стали прототипами та головною базою у системі поглядів безпосередньо самого автора.

У своїй роботі ми б хотіли звернути увагу на дослідження безпосередньо назви трактату. Що ж розуміється під висловом «вень сінь»? Для Лю Се це «використання серця для літератури чи при її створенні». Якщо звернутися до тлумачного словника китайської мови то можна віднайти, що серце-це і душа, і розум. Звідси легко провести ремінісценцію на ще один поетичний та літературно-теоретичний твір епохи Шести династій — «Ода красному письменству» («Вень фу») Лу Цзі (261—303). На цьому прикладі чітко зрозуміло, що мова не може йти ні про яке творіння «з серця». У ньому «серце» — це сталий вислів, який передає ментальну діяльність людини. Таким чином, смисловий спектр *вень сінь* має більше значень, ніж тільки «літературна думка». У ньому закладені ідеї ментального та психоемоційного аспектів літературної творчості одночасно з розумовим та емоційним сприйняттям. Відголосок

конфуціанських та даоських шкіл на прикладах Ван Суня та Цзуань-цзі. Багатогранність як автора, так і використаної лексики на прикладі назви трактату.

Тому, якщо не звертати увагу на певний «полемічний запал» Лю Се, то можна виявити деякі особливості його ставлення до Цзоу Ші. Дж. Хайтауер та Вінсентом Ші давно вказували на естетичну цінність для Лю Се термінів «різьблений дракон» в проставленні «різьбленій комахи» (*дяо чун*). Таким чином можна зробити висновок, що Лю Се ймовірно використав вислів *дяо лунь* щоб відразу попередити свого читача про своє неприйняття «літературних комач». Ця думка також підтверджена В. Ші і Дж. Хайтауром, які також засуджують «образність» Цзоу Ші. Окрім цього Лю Се можливо хотів зобразити та пояснити трансформацію «комахи в дракона». Тобто розкрити деякі таємниці створення літературного шедевру.

Отже, двозначність літератури отримала своє відображення в заголовку «Вень сінь дяо лунь». Лю Се у виборі назви трактату спирався на книги-прототипи «Серце цитри» та «Серце майстерності». Звідси словосполучення *вень сінь* тлумачиться як і серце, душа, так і розум. Що до *дяо лунь*, то тут полеміка ведеться біля його «образності» та «художності». Також порівнюються «різьблений дракон» з «різьбленою комахою» (*дяо чун*). Але все-таки заголовок Лю Се вміщує багато зашифрованих посилів не тільки у літературному плані, а й в історико-культурному також.

ПСИХОЛОГІЗМ ТА ПСИХОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ У ПРАЦЯХ КИТАЙСЬКИХ МИТЦІВ 20-Х-30-Х РР. ХХ СТ.

*Льницька Марія Борисівна, викладач
кафедри східних мов та перекладу
Київський університет імені Бориса Грінченка*

Психологізм в китайській літературі виник одночасно із теорією сучасної літератури Китаю, яскравим представником є китайський історик та філолог Ван Говей (王国维, 1877–1927) [1]. У 1904 році він опублікував статтю «Дослідження роману “Сон у червоній вежі”» («“红楼梦”评论»), де висловив критичні зауваження щодо поглядів німецького філософа А. Шопенгауера на китайську літературу. Головною метою цього дослідження є усвідомлення сутності людського життя як прагнення і задоволення бажання. У 1908–1909 роках Ван Говей опублікував відому працю з теорії літератури «Нотатки про жанр *ци*» («人间词»), в якій синтезує ідеї західної теорії естетики із досвідом свого прочитання віршів *ци* доби Сун. Його визначення поняття *цзінцзе* (境界) як основного

критерію естетичної думки стає широко відомим в сучасній китайській літературі. В «Нотатках про жанр *ци*» Ван Говея *цзінцзе* (букв. переклад «межі, сфера») є основною ниткою викладу подій, яка пов'язує всі теоретичні позиції автора. Дослідник розглядає поняття не тільки як основний творчий принцип, а й вважає його основним критерієм літературної критики. Він виходить з поняття *цзінцзе*, коли міркує про поетичну еволюцію, оцінює досягнення або невдачі поетів, переваги або недоліки творів, глибину або поверховість слів. Тому це поняття – початкова і кінцева мета його роздумів. Свою теорію *цзінцзе* Ван Говея розвивав не абстрактно, а в міркуваннях про поезію *ци* (词) на прикладах окремих віршів. Головна думка всієї критики Ван Говея виражається в наступному: 词以境界为最上。有境界，则“自成高格，自有名词”。*Найвищим в поезії ци є цзінцзе, буде цзінцзе – природним шляхом будуть і досконалість, і вдячність* [1].

Цзінцзе – це широке позначення суб'єктивного сприйняття навколишнього світу. Це здатність високого рівня до відбиття, осмислення і втілення в думках сприйманого об'єкта. Це те, що в буддизмі називають межею власної сили (自家势力所及之境土). Е Цзяін зазначає, що *цзінцзе* є там, де існують шість здібностей сприйняття, це чуттєвий досвід, це особисте сприйняття і відчуття. Якщо зовнішній світ не входить до сприйняття людини, тоді немає і *цзінцзе*. Якщо птахи, квіти, хмари, водний потік не сприймаються, тоді немає і *цзінцзе*. Проте, якщо людина сприймає навколишній світ і всі його предмети знаходяться в сприйнятті людини, тоді можна сказати, це і є *цзінцзе*. У звичайному сенсі це слово є мірилом різних сторін людського життя, еталоном гарного літературного твору, ідеалом поведінки і практики. Часто *цзінцзе* поділяють на типи або види, оцінюють його якість, визначають його ступінь. Це певний сутнісний рівень будь-якої речі і самої людини [2, с. 20].

Історія Китаю в першій половині ХХ ст. переважно є історією збереження нації, на тлі якої ведуться й дискусії з питань літератури: «мистецтво для людини» (为人生的艺术) і «мистецтво для мистецтва» (为艺术的艺术). Письменники початку ХХ ст. намагаються зануритися в реальність, аби стати ближчими до народу. Їх головна мета крізь за допомогою літератури змінити світосприйняття та ідеологію старого Китаю, тобто насамперед акцентується соціальна відповідальність письменників. Попри все письменники того часу позасвідомо залучали психологічний аналіз у своїй творчості, тобто їх художнє мислення було наповнене психологізмом.

Одним з перших митців, хто свідомо звертався до проблем психологізму, досліджуючи китайську літературу першої половини ХХ ст., був Го Можо (郭沫若, 1892–1978), широко відомий насамперед як оцільник поетичного гурту романтиків «Творчість». Як і більшість письменників

китайської літератури періоду «4 травня», поет-революціонер присвячував свою творчість оновленню китайської реальності та її відриву від старих конфуціанських традицій. Новаторські поривання і спонукали Го Можо звертатися до проблем психологізму в літературі. У вересні 1921 р. Го Можо оприлюднив дві знакові статті: «Критичні нотатки про мистецькі особливості “Західного флігеля” і характер автора» («“西厢记”艺术上的批判与其作者的性格») та «Критика і сон» («批评与梦»). Ця стаття є по суті першим зверненням до психоаналізу в китайському літературознавстві. Го Можо вважає, що під тиском конфуціанського виховання і моралі сформувалась збочена сексуальність (变态性欲) китайців, а література і мистецтво стали способом вивільнення сексуальної енергії. З огляду на це, справжня сутність п'єси «Західний флігель» полягає в тому, що цей твір «описує сексуальне життя героїв і стосунки, народжені любов'ю», «це тріумфальна пісня і меморіальна стела людській природі, яка перемогла конфуціанську мораль». Згодом Го Можо продовжив своє звернення психоаналізу у статті «Критика і сон» («批评与梦»), в якій використав окремі думки З.Фрейда щодо сутності літератури й мистецтва. Китайський митець простежує зв'язок мистецтва зі сновидіннями, порівнюючи творчість зі снами, а літературну критику – з аналізом, здійснюваним уві сні. У вказаній статті Го Можо детально аналізує сни головного героя власної повісті «Кінець весни» («残春») Ай Моу – одруженого чоловіка, таємно закоханого у панянку S. [3, с. 318]. Його кохання не може реалізуватися в дійсності, тому герой підсвідомо втілює свої бажання у снах. Так само і дружина героя – в реальності підсвідомо відчуває неподолані перепони, а уві сні долає їх (вбиває сина і божеволіє). Власне таким, за думкою Го Можо є основний механізм психічного простору.

Отже, Го Можо у своїх працях використовував окремі думки З.Фрейда щодо сутності літератури й мистецтва. Китайський митець простежує зв'язок мистецтва зі сновидіннями, порівнюючи творчість зі снами, а літературну критику – з аналізом, здійснюваним уві сні.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. 未知. 中国现代文学史上的心理分析批评 [Електронний ресурс] / 未知 – Режим доступу до ресурсу: <https://m.xzbu.com/5/view-4496893.htm>.
2. 陈子善编. 作别张爱玲 / 陈子善编, 江迅. – 上海: 文汇出版社, 1996.
3. 司马新. 张爱玲与赖雅 [Електронний ресурс] / 司马新 // 台北: 大地出版社. – 1996. – Режим доступу до ресурсу: <http://203.71.212.37/lib/extend/artcile/931031/222-1.pdf>

**ВІДОБРАЖЕННЯ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОГО ПРИНЦИПУ
ЮГЕН В УКРАЇНСЬКОМОВНИХ ПЕРЕКЛАДАХ ВІРШІВ-ТАНКА
(НА МАТЕРІАЛІ ПОЕТИЧНОЇ АНТОЛОГІЇ "ШІНКОКІН-ВАКА-
ШЮ")**

*Квят Олександра Вікторівна, студентка 3 курсу
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: д.ф.н., професор І.П.Бондаренко*

Проблема рис перекладу японських творів, особливо поезії, є майже не дослідженою та досить гострою серед молодих перекладачів. Важливе місце у процесі перекладу посідає відтворення та творча адаптація художніх засобів, задуманих автором.

Європейське (зокрема українське) та східне (зокрема японське) почуття прекрасного є дуже різним – в той час як європейські автори викладають у творах власне бачення тієї чи іншої ідеї, і дають читачам змогу "зазирнути" у їхні думки, східні автори своїми творами змушують реципієнта "зазирнути" у власну душу, знайти відповіді на питання з боку своєї особистості. Також у творах японських письменників та поетів важливе місце займають художньо-естетичні принципи, що пронизують усе японське мистецтво (наприклад, моно но аваре – "чарівний смуток речей", юген – таємнича краса, привабливість, вабі – краса буденного, мудра стриманість, сабі – чарівність у старовині). В українській культурі ж вони відсутні та майже зовсім не мають аналогів, що ускладнює роботу перекладача у передачі думок, закладених автором.

Наша мета – дослідити напрацювання відомого перекладача японської літератури Івана Петровича Бондаренка на основі праці "Шінкокін-вакашю", порівняти відображення художньо-естетичного принципу юген в оригіналі та перекладі, та визначити, якою мірою без змін можна передати ідею автора, аби вона була органічною для україномовного реципієнта.

У XII столітті аристократ Фуджівара но Мунетада описав юген (幽玄, букв. глибина і таємничість) у своєму щоденнику, як "щось настільки невловиме, настільки глибоке, що його не можна зобразити словами". За допомогою юген описували події, які не можна було пояснити раціонально, і які могли бути відображені лише поетично – легко й неимушено. Цей художньо-естетичний принцип став основою поетичної антології "Шінкокін-вакашю". Поети, як от Какіномото но Хітомаро відточили майстерність відображення юген – їх поезія переносить читачів у реальність, де панує містичне і надприродне.

*furusato no
aki wa yūbe no
katami tote
kaze nomi okuru*

*ono no shinohara
У ріднім краї
Теж осінній вітер. –
Мені про це бамбук*

В долині сутінковій нагадав

Кошлатим віттям.

У цьому танка можна прослідкувати притаманну японським авторам недовомленість – автор не каже напряду, що був вимушений покинути свою країну, але читач розуміє це душею. Складність ж відображення японських художньо-естетичних принципів при перекладі з'являється через певні звичаї як європейської поезії, так і досить буквальні засоби мови, якою оперують перекладачі. Досить складно відтворити ту легкість та ненав'язливість японського оригіналу, створеного за рахунок багатозначності японської лексики та особливостей міркування японців.

haru same no

Весняний дощ мрячить, -

sobofuru sora no

Неначе сльози

wo yami zezu

Невтішні проливають небеса,

otsuru namida ni

Вишневий квіт

hana zo chirikeru

Затримати не в змозі.

Тут красу юген відображено більш точно, за допомогою епітетів та персоніфікації, притаманній японській мові. Україномовний реципієнт матиме змогу побачити перед собою картину весняного дощу та сакури, і на момент перенестися в оточення письменника, відчути його емоції власною душею.

Таким чином, японська література, поглинувши в себе життя та думки японських письменників та поетів, є досить комплексною, і не може бути перекладена буквально – у будь якому випадку перед перекладачем стоятиме творче завдання з інтерпретації поезії для легшого сприйняття реципієнтом. Говорячи про художньо-естетичні принципи, та, зокрема про юген, важливо розуміти, що еквівалентів його в українській мові не існує, оскільки європейська та східна культура пройшли через різні етапи становлення та розвитку. Саме тому при перекладі дуже важливо влучно використовувати художні засоби, найбільше епітети та метафори (зокрема персоніфікацію, яка посідає одне з основних місць у японській поезії). У перекладах Івана Петровича Бондаренка вони є досить органічно вжитими, отже можна вважати, що він досить точно відобразив почуття та ідеї японських поетів, не змінюючи суті, але таким чином, який є прийнятним для україномовного реципієнта.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Marra, Michael F. *Japan's Frames of Meaning: A Hermeneutics Reader*. University of Hawai'i Press, 2011. Accessed April 8, 2021. <http://www.jstor.org/stable/j.ctt6wqhfj>.

2. ШІНКОКІН-ВАКА-ШЮ. 新古今和歌集. Нова збірка давніх та сучасних японських пісень (1205 р.) / передмова, переклад та коментарі І.П. Бондаренко. – К.: Видавничий дім Дмитра Бураго. – 832 с.

**КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ СИМВОЛУ КИПАРИСА
В КИТАЙСЬКІЙ І СУФІЙСЬКІЙ ПОЕЗІЇ
(НА МАТЕРІАЛІ ЗДОБУТКІВ ЯРОСЛАВИ ШЕКЕРИ ТА
МАКСИМА СТІХИ)**

Смольницька О. О.

Київський літературно-меморіальний музей Максима Рильського

Сучасна українська перекладацька і перекладознавча діяльність часто пов'язана з відкриванням елітарних текстів східної літератури. Пропоноване дослідження здійснюється у рамках діяльності Київського літературно-меморіального музею Максима Рильського (далі КЛМММР), як-от 150-річного ювілею з дня народження А. Кримського, перекладознавчих заходів (присвячених європейській і східній літературі) тощо. Зокрема, це запроваджені орієнтальні студії у форматі запрошення перекладачів (які водночас дослідники і поети), як-от китаїстки Ярослави Шекери (1982–2019) [2; 6]. Відповідно, пропонується розгляд окремих китайських символів у дискурсі її синологічних студій. Інше сходознавче питання – суфійська палацова поезія Кримського ханства [3-4; 5, с. 662-664]. Відтак, цікаво дослідити символи, наявні як в європейській культурі, так і у культурах стародавнього і середньовічного Китаю та Кримського ханства XVI-XVII ст. *Мета* – проаналізувати рослинний символ *кипариса*. Кипарис, як загальновідомо, часто означає смерть [9, с. 233], «скорботу і чуже горе» [9, с. 234], це грецький символ: «У Стародавній Греції біля дверей умерлого вшали кипарисову гілку, а на могилах саджали молоді кипариси» [9, с. 234]. У східній поезії – від перських ліриків до кримських ханів та ін. – кипарис традиційно і пластичний, тілесний символ (іще С. Павличко, аналізуючи переклади А. Кримським перської поезії, зазначала про порівнювану з кипарисом стрункість об'єкта у цих текстах: «...кипарис – чоловічий символ» [1, с. 212]). (Про іншу символіку цього дерева, у тому числі бойову: [3]). Є й не любовні чи естетичні обігравання кипариса. Це помітно у перекладах, зроблених послідовниками неокласичної традиції – Максимом Стіхою (гостем КЛМММР). Так, у перекладі епітафії невідомого автора XVII ст. (вірші на смерть 12-тирічної Ферах Султан Хані [4, с. 89]), яким гіпотетично міг бути сам батько дівчини, кримський хан Іслам III Герай – на думку С. Сластьон (Трош) [5, с. 664], – у 7-му бейті (тут бейт – двовірш, а не один рядок) згадується *кипарис*: «Де ніжні пелюстки троянд, / Де свіжість кипарисних віт?» [5, с. 664] (переклад М. Стіхи; докладніше про цю епітафію: [4]). У примітці: «Троянда і кипарис – поширені суфійські символи... Кипарис – з одного боку, символізує скорботу та страждання, з іншого – віру в єдиного Бога – Аллаха, та істинний шлях до возз'єднання з Творцем. У Криму під впливом грецького фольклору кипарис вважали також символом смерті та

вічності» [5, с. 664]. У *китайській* традиції кипарис також непростий символ. Річ у тім, що у ній він часто згадується *разом* з іншими рослинними символами. Так, у *танській поезії* сосна, бамбук, слива, кипарис – «твердість, незламність духу (зумовлено витривалістю цих рослин), життєва сила та довголіття» [8, с. 24-25], але водночас – *танатологічний аспект*: «Посаджені на кладовищі, ці рослини викликають думки про смерть, нагадують про швидкоплинність людського життя» [8, с. 25] (останнє наближає цей символ до європейського і суфійського). Також це (у поєднанні із сосною і бамбуком) – «вічна дружба» [8, с. 25]. Такі трактування (як і вибір конкретних рослин на позначення стійкості) зумовлені, імовірно, і кліматичними умовами Китаю. Загалом кипарис навіть зовні стійкий, спрямований угору, без «розгалужень», тобто нагадує про слідування єдиній меті. У віршах, перекладених Я. Шекерою, зокрема, є такі умовні пейзажі (Хе Шао, III-IV ст., поезія періоду Вей-Цзінь): «Зелена сосна на вершині стрімкої гори, / Стоїть кипарис молодий – смарагдовий, високий. / Узимку й улітку корона розкішна, густа, / І корінь могутній – це древо покій не засохне!» [7, с. 39] – «Мандрівка до небожителів». Тут кипарис показаний як *Світове Древо*, вічнозелений (тобто навіть *безсмертя* [8, с. 25] – адже боги та інші небожителі безсмертні), він перебуває у трьох площинах (низ – де коріння; земля – і небеса, яких сягає крона).

Отже, у сходознавчому аспекті плідними виявилися здобутки компаративного і символічного аналізу. Знайдено паралелі у трактуванні символів кипариса китайськими і кримськотатарськими поетами, але водночас кожний символ самотній. Головні спільні риси: Танатос, але й вічність, також виразна роль несвідомого. Об'єктивності аналізу сприяли точні українські переклади (які одночасно і художні), зроблені Я. Шекерою (китайська лірика) і М. Стріхою (поезія Кримського ханату). Це і науковий переклад, оскільки вірші часто ілюструють дослідження, поезія перетікає у науку – і навпаки. У перспективі аналіз інших символів.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Павличко С. Націоналізм, сексуальність, орієнталізм. Складний світ Агатангела Кримського. – К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2000. – 328 с.: іл.
2. Смольницька О. О. Китайські мотиви у поезії та образотворчій діяльності Віри Вовк і Ярослави Шекери: архетипне дно та символи. *Китайська цивілізація: традиції та сучасність : матеріали XIV міжнародної наукової конференції, 5 листопада 2020 р.* – К.: Видавничий дім «Гельветика», 2020. – С. 111–116.
3. Смольницька О. Міфологічний аналіз вибраних епітафій Заходу і Сходу XVI-XVIII ст. *Південний архів. (Збірник наукових праць. Філологічні*

- науки). – 2017. – №68. – Херсон: Херсонський державний університет, 2017. – С. 70–76.
4. Стріха М., Трош С. Про одну репліку пізньої римської поезії в Англії та в Криму в XVII столітті. *Слово і Час*. 2016. №10. С. 85-92.
 5. Стріха М. Улюблені переклади. – Вид. 2-ге, випр. і доповнене. – К.: Пенмен, 2017. – 770 с.
 6. Філософська лірика середньовічного Китаю. *Музей Максима Рильського*. URL: https://www.youtube.com/watch?v=TsxDmUFMFgo&ab_channel=%D0%9C%D1%83%D0%B7%D0%B5%D0%B9%D0%9C%D0%B0%D0%BA%D1%81%D0%B8%D0%BC%D0%B0%D0%A0%D0%B8%D0%BB%D1%8C%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D0%B3%D0%BE (дата розміщення: 29.05.202).
 7. Хрестоматія китайської літератури (III – VI ст.) / упорядник Я. В. Шекера. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2010. – 194 с.
 8. Шекера Я. В. Китайська література VII–XIII століть : навч. посіб. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2013. – 351 с.
 9. Энциклопедия. Символы, знаки, эмблемы / Авт.-сост. В. Андреева и др. – М.: ООО «Издательство Астрель»: ООО «Издательство АСТ», 2004. – 556, [4] с., [32] л. ил. – (“AD MARGINEM”).

АРАБСЬКА ГЕОГРАФІЧНА ЛІТЕРАТУРА ЯК ДЖЕРЕЛО ІСТОРІЇ

Таранова А.Є., Віротченко С.А.

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Арабська писемність є унікальною та різноманітною. Географічна література як жанр арабської літератури має зв'язок з різними науками, окрім літератури. Представники цього жанру зробили величезний внесок у вивчення світової історії, залишивши безліч історичних та культурологічних елементів в описах країн та регіонів. Актуальність дослідження полягає у тому, що незважаючи на низку аналізів творів науковцями, тема арабської географічної літератури не є досить вивченою, терміни та класифікація визнаються спорними, або їм взагалі не приділено належної уваги. При аналізі текстів багато авторів розглядають арабську географічну літературу як одне ціле, не систематизуючи твори за їх характеристикою.

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні основних термінів поняття географічної літератури, дослідженні арабської географічної літератури VIII-XV століть та аналізі творів щодо опису в них елементів, які є важливими для історії.

Поняття про арабську географічну літературу з'явилося у період арабського Середньовіччя, коли цей літературний жанр набував свого розквіту. Виникнення арабської географічної літератури було спричинено частими подорожами арабів до інших країн та розширенням територій Арабського халіфату, яке викликало потребу вивчення інформації про інші держави [1, с. 21].

В арабістиці існує декілька підходів до визначення терміну арабської географічної літератури. Проте, проаналізувавши ідеї арабських вчених та сходознавців, можна сказати, що географічна література – це вид літератури, в якій географія містить певну частину змісту [3, с. 37].

Визначення єдиної класифікації течій арабської географічної літератури також є досить актуальним питанням в арабській філології. Але визначивши терміни, які в арабістиці відносять до арабської географічної літератури, та проаналізувавши тексти творів, можна виокремити три головні ланки, які є присутніми як в теоріях арабських вчених, так і сходознавців, – це математична, описова географія та мандрівна література.

Відмінність течій полягає у підході висвітлення матеріалу. Для математичної географії притаманним є науковий підхід, для описової – комбінування літературного підходу з науковим, а мандрівна література характеризується літературністю та суб'єктивізмом вражень автора [2, с. 59-61].

Завдяки арабській географічній літературі можна побудувати картину мусульманського суспільства, а також дізнатися те, як представники цього самого суспільства бачили жителів інших регіонів.

Серед творів математичної географії розглянуто географічну працю аль-Хорезмі, яка принесла в історію список координат найважливіших місць, у тому числі Скіфії та Сарматії, які знаходилися на території України, а також Чорного та Азовського моря.

До описової географії належать тексти типу «Книга шляхів та країн», які представлені працями Ібн Хордадбега, аль-Бакрі, Ібн Хаукала; словники, складені Якутом аль-Хамаві; та загальні твори описової географії Ібн Русте, аль-Ідрісі, аль-Масуді, аль-Мукаддасі. Твори описової географії містять не лише географічні відомості країн, а й релігію, історичні факти, культуру, етнологію, літературу, фольклор.

Серед письменників-мандрівників досліджено праці Ібн Джубайра та Ібн Баттути, в яких не тільки перелічені географічні назви та опис пам'яток, а також є поглиблений аналіз географічних матеріалів, культурних, релігійних та політичних питань, які є повноцінним джерелом історії та допомагають розуміти культурну картину світу як арабських країн, так і населення регіонів, які відвідали мандрівники, а також у їх творах висвітлено особисті враження щодо побаченого.

Важність текстів арабської географічної літератури як джерела історії є незаперечним фактом. Арабські вчені та мандрівники Середньовіччя зробили вагомий внесок в історію відкриття та освоєння земель, значно розширили уявлення античних авторів про навколишній світ, познайомили Європу зі Сходом та Азією, і, найголовніше, посприяли зближенню цивілізацій. Арабські географи та мандрівники залишили опис всього мусульманського Сходу, Європи (в тому числі України), частин Африки, узбережжя Східної Африки та Азії. Через те, що географічна література містить у собі не тільки аспекти географії, у творах можна зустріти згадки про історичні події, економіку, торгівлю, культуру і традиції країн, які відвідувалися арабами, що може вважатися повноцінним джерелом для історії.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Крачковский И.Ю. Избранные сочинения: в 6 т. Т. 4. И.Ю. Крачковский. Арабская географическая литература. Москва; Ленинград, 1957. – 965 с.
2. عبد الرحيم مودن. الرحلة المغربية في القرن التاسع عشر؛ مستويات السرد. دار السويدي للنشر والتوزيع، 2006. – 429 ص.
3. ناصر عبد الرزاق الموافي. الرحلة في الأدب العربي (حتى نهاية القرن الرابع الهجري). دار النشر للجامعات المصرية، مكتبة الوفاء، 1995. – 296 ص.

**ВПЛИВ ХУДОЖНЬО-СТИЛІСТИЧНОГО ПРИЙОМУ
ТАЙГЕНДОМЕ НА СПРИЙНЯТТЯ ТАНКА
(НА МАТЕРІАЛІ ЗБІРКИ ТАВАРА МАЧІ «РІЧНИЦЯ САЛАТУ»)**

Фурманова Поліна Дмитрівна, студентка 3 курсу

Київський національний університет імені Т.Г.Шевченка

Науковий керівник: к.ф.н., доц. Т.К. Комарницька

У японській традиційній літературі, а саме віршах танка та хайку дуже часто використовується прийом тайгендоме (яп. 体言止め). Під тайгендоме мається на увазі опускання логічної зв'язки, що є обов'язковим елементом речення, присудок якого виражений іменною частиною. Такими логічними зв'язками часто виступають слова «дес», «да» тощо [1, с. 115].

Використання тайгендоме у літературі часто пов'язується із наступними ефектами на читача: йоджьо (яп. 余情, *сугестія, навіювання*), спрямування уваги читача на семантику іменної частини тощо. Проте, на нашу думку, ефект, який справляє тайгендоме на читача танка, досліджено недостатньо. З метою дослідити цей ефект детальніше ми провели анкетування серед носіїв японської мови.

Процедура. Анкетування було проведено з 14 по 28 березня 2021 року за допомогою платформи Google Forms, усього участь в опитуванні взяло 56 респондентів. Усіх респондентів було рандомно поділено на 2 групи. Першій групі було запропоновано прочитати оригінальні танка, що містять тайгендоме, та відповісти на ряд питань. Другій групі було запропоновано до прочитання ті ж самі танка, але перероблені нами таким чином, щоб вони не містили тайгендоме, але при цьому зберігали форму 5-7-5-7-7 та зміст. Усі танка було підібрано зі збірки Тавара Мачі «Річниця салату»[2]. У даних тезах ми розглянемо аналіз одного вірша з опитування.

それならば五年待とうと君でない男に言わせている喫茶店

«Я все одно чекатиму, хоч 5 років!»,

У кав'ярні каже мені інший, а не ти.

Для другої групи цей вірш танка виглядав наступним чином:

それならば五年待とうとカフェで君ではない男に言わせている

Респондентам було поставлено наступні запитання: 1) Поясніть, про що цей вірш; 2) Як Ви вважаєте, яка загальна атмосфера твору? Опишіть почуття героїв; 3) Уявіть, яким могло би бути продовження ситуації, описаної у творі.

Опрацювання результатів. Спочатку результати було проаналізовано за допомогою ресурсу для інтелектуального аналізу даних User Local [4] з метою виявлення частотних слів. Детальніший аналіз було виконано нами самостійно. За основу ми взяли процедуру, проведenu дослідницею Мурата Нацуко [3].

Результати. Найчастотнішими іменниками серед відповідей першої групи стали наступні: жінка (23), чоловік (22), партнер (22), кафе (喫茶店,

у перекладі кав'ярня; 21). У дужках зазначено, скільки разів дане слово було вжито у відповідях. Найчастотнішими іменниками серед відповідей другої групи стали наступні: ти (39), головний герой (26), чоловік (16), жінка (14). Для першої групи, у якій вірш завершується іменником «кафе», це слово є одним із найбільш частотніших. У другій групі «кафе» було зазначено лише 8 разів.

Далі ми проаналізували варіанти продовжень оригінального твору. За нашими підрахунками, 44,8% респондентів з першої групи відповіли, що головна героїня скоріше за все не зрадить своїм почуттям до «ти» (або прямо відмовить «іншому», або ж просто продовжитиме думати про «ти»). Проте лише 14,8% респондентів з другої відповіли так само. Найпоширенішими відповідями серед респондентів другої групи стали «Залишитися з «іншим»» (18,5%) та відповіді, що не передбачають розгортання ситуації (25,9%). Такі варіанти зустрічаються у першій групі лише у 3,4% та 10,3% відповідно.

Аналіз. Отже, аналіз частотності слів показав, що використання тайгендоме сприяє підвищенню уваги до іменника, яким завершується речення. Відмінність двох груп у варіантах продовжень творів, на нашу думку, впливає з того, що вірші з тайгендоме сприйнялися читачами «ближчими» до них самих. Однак, на даному етапі нашого дослідження це лише одна з гіпотез. Надалі ми плануємо аналізувати результати, отримані з інших танка, та перевіряти дану гіпотезу.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Комарницька Т.К., Комісаров К.Ю. Сучасна японська літературна мова: теоретичний курс в 2 т. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2012. Т. 2. 424 с.
2. . 俵万智. サラダ記念日. 東京: 河出書房新社, 1987. 190 頁.
3. 村田夏子, 『読書の心理学—読書で開く心の世界へ』. 東京:サイエンス社, 1999. 211 頁.
4. User Local: <https://textmining.userlocal.jp/>

ЖАНРОВЕ РІЗНОМАНІТТЯ У СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Чалабієва Гюлміне Араз кизи, Огієнко К. О.
Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна

Початок XIX століття в Китаї визначається поступовими змінами, що означали перехід до нового часу, трансформаціями суспільно-політичної думки, що відзначається занепадом усіх традиційних жанрів, включно з такими жанрами, як проза і драматургія, формуються негативні погляди на наслідування в цей період в історії китайської літератури.

Зміни охоплюють майже в усіх сферах літератури й навіть охопила зміну в мові; піддалася змінам форма подачі дійсності — на перший план виходили соціально-політичні тематики, без забарвлень, філософські міркування щодо майбутнього й утопічні ідеї. Ознайомлення з європейською літературою відіграло важливу роль, адже вершилось становлення нової китайської літератури. [1, с.675-684]

Актуальність дослідження визначається розумінням новаторських ідей, розумінням трансформації китайської літератури в один із найважливіших аспектів об'єднання нації, де автори через свої твори транслиували конфлікти у суспільстві, норми тогочасного суспільства. Ознайомлення та порівняльний аналіз творів художньої літератури є корисним для розвитку перекладацької компетенції, а також вплив на мову загалом.

Мета дослідження розгляд провідних літературно-громадських напрямків Китаю, поетичних шкіл, еволюцію жанрів і основні моменти літератури XIX–XX століття, творчість видатних письменників, драматургів, поетів; літературні жанри, засоби художньої виразності.

Відмінними рисами молодого поезії були посилення гуманістичного початку, почуття болю за пригноблених і знедолених; у поетів воно переросло в прагнення сприяти боротьбі за зміну долі соціальних низів. Основною тематикою є соціально-політична, наряду з цією існували також філософська, любовна, пейзажна тематика.

Класичний вірш змінюється: у віршах не існують римування, поети створюють вільний вірш; поети намагаються впровадити європейську форму й розмір віршів у китайську поезію. Вплив світової поезії можна спостерігати в новій літературі Китаю, поети стали цікавитися короткими віршами «сяо ши», надихаючись японськими віршами хоку. [3, с.146-175]

Найголовнішим літературним жанром цього періоду є багаторозділовий роман, написаний на розмовній мові, що схожа на байхуа. Джерелом китайської прози слугували традиційні історії, фольклорні мотиви, різні доктринальні й культові положення; часто автори у своїх романах використовували імена історичних особистостей,

створювало ілюзію достовірності, а також елементи фантастики. У другій половині XIX століття найпопулярнішими романами були авантюрні, героїчні, любовні, судові романи, потім на деякий час не користувалися популярністю й на початку XX століття цей жанр заново відроджується завдяки видавництвам. Романи друкувались у журналах і газетах за кожним розділом на тиждень, тому читачам було цікаво спостерігати за сюжетною лінією. [1, с.675-684]

На початку XX століття відбувається становлення нового сучасного драматичного театру. Драма як жанр посіла перше місце в ієрархії літературних жанрів. У цей час виникає новий жанр — розмовна драма, що є відомим як хуацзюй (话劇). У розмовній драмі великий вплив приділяється діалогам або монологам на сцені, водночас, використовувалися музика і спів, але в невеликій кількості. П'єси розмовної драми склалися з діалогів, у яких не існувало просторіч, жаргонів, повсякденної лексики й були замінені художніми засобами, яскравими тропами і стилістичні фігури. [2, с.146-175]

Отже, література XIX — XX століття вважається найскладнішим і суперечливим періодом в історії Китаю, друкуються реформаторські твори, започатковуються літературні угруповання, засновуються видавництва, публікуються переклади найвідоміших зарубіжних творів. Завдяки новаторським тенденціям занепадають всі традиційні жанри, включно з жанрами сюжетної прози і драматургії, і ставиться під сумнів уся літературна спадщина Китаю. Літератори, спираючись на європейську літературу, створюють багато нових жанрів у літературі, які не були притаманні, з'являється нова драма, нова проза, нова поезія.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Петров В. В. Китайська література [другої половини 19 століття]. — ШВЛ, т. 7. — М.: Наука, 1991
2. Становлення і розвиток сучасного драматичного театру Китаю після «руху 4 травня» // Китайська культура 20-40-х років і сучасність: Збірник статей. Під ред. Сорокіна В.Ф. - М.: Наука, 1993. - 261 с
3. Желоховцев А.Н. Література нового Китаю // Духовна культура Китаю: енциклопедія: в 5 т. / гл. ред. М.Л.Титаренко. М.: Сх. лит., 2006 - [Т.3:] Література. Мова і писемність. 2008. - С.146-175

ВІДОБРАЖЕННЯ СТАНДАРТІВ КРАСИ У КИТАЙСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Черній Л.І., Огієнко К.О.

Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна

Поняття терміну «краса» є досить широке та має чимало тлумачень.

Основою терміну “краса” - є гармонійне вираження життя в предметах і явищах. Гармонія виступає як злиття різних сторін предмета в єдине органічне ціле. Загальні характеристики концепту “краса” в українській та китайській мовах зводяться до порівняння з ідеалом, загальної оцінки естетичної кваліфікації об’єкта, визнання можливих ментальних вад при зовнішній красі, до страху перед непривабливою зовнішністю. Український академічний словник дає такі тлумачення:

1. Властивість, якість гарного, прекрасного.
2. Оздоба, прикраса кого-, чого-небудь; слава.
3. Сукупність явищ, які милують зір, слух; все прекрасне, гарне. [1, с. 326].

У Китаї сама природа була і є нормою краси. Краса людини чітко зіставляється з образами природи, існує велика кількість фразеологізмів, в яких краса жінки уподібнюється красі природи, наприклад:

гарна, як квітка 如花似玉;

вуста, як пелюстки 唇如花瓣;

маленький рот, як вишня 小口.

Протягом багатьох століть китайські письменники описували ідеальну, ніжну жінку у своїх творах, роблячи акцент на привабливій зовнішності: світла шкіра – «начебто покрита жиром»; видовжене, вузьке обличчя; рівний ніс, білі зуби, а очі, ніби осіння річка – «темні, глибокі, прохолодні». Волосся чорне, довге і здорове. В характері жінки в першу чергу цінувалися такі риси, як ніжність, вміння підлаштовуватися під настрої і бажання свого чоловіка, вміння поводити себе і бути скромною. Ідеальна любов і захоплення жіночою красою призвели до виникнення лючаоської поезії (III-VII ст.). Жінка і все, що її оточує, стала предметом оспівування, естетичної насолоди, а любов, як і природа, - засобом відпочинку від хаосу і проблем. Поет милувався красунею, начебто милується дикою квіткою або нагромадженням скель. Письменник Лінь Юйтан, в тридцять років минулого століття писав: «У дівчини повинна бути витончена тонка талія, стрункі ніжки, тонкі пальчики, схожі на весняні пагони бамбука. За зразок беруть витончені лінії плакучої верби». Всі ці порівняння підкреслювали естетичні функції жіночності і краси.

На початку XX століття в літературі Китаю все менше можна помітити традиційні порівняння, такі письменники як: Цзян Гуанці, Лао Ше, Бін Сінь почали по-іншому змальовувати жіночий образ, відходячи від класичних канонів краси. Так жінку могли змальовувати високою, зробити акцент на недоліку, або не так поетично описувати її риси обличчя. Але в

той же час письменники дуже часто поверталися до романтичних і традиційних мотивів, порівнюючи жінок з квітами. Ван Мей в творі "Глибоке озеро" порівнює героїню з лілією: "Де ж ти, чиста, як лілія». Після Сінхайської революції 1911 року відбулися глобальні зміни у світогляді китайських жінок. Їх права почали зрівнювати з чоловічими, життя жінок нарешті почало змінюватися у гарну сторону. Ідеалом стала активна, яскрава жінка, яка легко спілкується з чоловіками і вміє розважатися. Прикладом такої жінки може бути головна героїня роману «Дівчина з Шанхаю» автора Ліси Си.

У повсякденному побутовому мовленні в Китаї часто використовують фразеологізми, що позначають жіночу красу, тому з ціллю аналізу стандартів краси у фразеологізмах китайської мови та запобіганню труднощів під час перекладу з китайської мови на українську, було зібрано матеріал у кількості 36 китайських фразеологічних одиниць (ФО). Наприклад, деякі з них:

杏脸桃腮- обличчя, як квітка абрикосу: білосніжне. [2, с 346].

花容月貌 – обличчя-квітка, обличчя-місяць, в значенні білошкіре, чисте обличчя;

闭月羞花 – навіть змусить затьмарити місяць – про красуню, перед красою якої ніхто не може встояти;

冰肌玉骨- дослівно «шкіра льоду і кістки нефриту» у значенні – гарна людина;

柳叶弯眉 – брови дугою – вербові листя, в значенні «красуня».

Отже, у ході роботи було вивчено і проаналізовано класичні стандарти краси і жіночі образи на матеріалі ліричних і художніх творів, а також зібрано і розглянуто фразеологічні одиниці – Ченьюй.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вячеслав Бусел. Великий тлумачний словник сучасної української мови: Близько 250 000 слів. — Київ ; Ірпінь : Перун, 2009. — 1736 с
2. 新华成语大辞典 · 商务印书馆 · 2013。
3. The Search for the Beautiful Woman: A Cultural History of Japanese and Chinese Beauty. — 2012. — 288

РОЗДІЛ III
ФІЛОСОФІЯ І КУЛЬТУРА
КРАЇН СХОДУ

ТРАДИЦІЙНА КИТАЙСЬКА МЕДИЦИНА ЯК ЧАСТИНА КИТАЙСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Брайнінгер М., Огієнко К.О.

Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна

Китайська традиційна медицина – це система охорони здоров'я, що має власну теорію, методи лікування і лікарські препарати.

Вона сформувалася на основі тривалого досвіду лікування, життєвої практики, безперервного накопичення знань і багатократного узагальнення. «Традиційна китайська медицина» служить загальною назвою для медицини різних народностей Китаю. Вона в основному складається з ханської, тибетської, монгольської, уйгурської медицини і ін. У традиційній китайській медицині найважливішу роль відіграє ханська медицина, оскільки чисельність Ханці складає найбільший відсоток населення. Ханці мають найдавнішу писемність, а історія їх культури дуже тривала. Після приходу і поширення західної медицини до Китаю в ХІХ ст. ханську медицину стали називати китайською медициною з тим, щоб відрізнити її від західної медицини[1].

В основі теоретичного обґрунтування китайської медицини лежать основні принципи життєдіяльності людини і хід протікання захворювань. Ця теоретична основа включає, головним чином, теорію «їнь-ян», теорію «п'яти стихій», тобто динамічна зміна п'яти першоелементів, теорію про «ці» - внутрішню енергію людини, теорію про стан основних внутрішніх органів людини, теорію про канали і гілки, що зв'язують їх у тілі людини, а також теорію про причини виникнення хвороб, діагностику, діалектичне лікування хвороб, про профілактику хвороб і оздоровлення.

Теорія «їнь-ян» є складовою частиною філософської спадщини стародавнього Китаю. Завдяки спостереженню за суперечливим характером явищ поступово сформувалося поняття «їнь-ян». У китайській медицині за допомогою зіставлення «їнь-ян» стали пояснювати складні відношення між верхньою і нижньою, зовнішньою і внутрішньою структурою людського організму, а також зв'язок між життям людини, природою і суспільством. У протистоянні їнь-ян – втілюється принцип єдності протилежностей. Відносний баланс «їнь» і «ян» є основою для нормальної життєдіяльності людини. При диспропорції і порушенні цього балансу люди хворіють, що впливає на нормальні функції організму людини. За допомогою вчення «у-сін» (динаміка п'яти першоелементів) різні явища в об'єктивному світі характеризуються як динаміка перетворень п'яти стихій: «му» (дерево), «хо» (вогонь), «ту» (земля), «цзін» (метал) і «шуй» (вода). Згідно з вченням «у-сін», взаємозв'язок між різними явищами і закон їх перетворення можна пояснити за допомогою п'яти стихій, що динамічно змінюються. Завдяки появі вчення «у-сін» у китайській медицині вдалося пояснити

функціональні зв'язки між внутрішніми органами людини і шукати причини захворювань, що виникли при дисбалансі функціонування внутрішніх органів. Учення «у-сін» також широко використовується в китайській медицині при лікуванні хвороб, що пов'язані із захворюваннями внутрішніх органів. [1]

Важливе значення в китайській традиційній медицині надається концепції «п'яти стихій» (у-сін), до яких включають дерево, вогонь, землю, метал, воду, між якими існують складні взаємозв'язки. Першоеlementи стимулюють один одного: дерево стимулює вогонь, вогонь – землю, земля – метал, метал – воду, вода – дерево. Одночасно вони пригнічують один одного. Послідовність тут така: дерево пригнічує землю, земля – 104 воду, вода – вогонь, вогонь – метал, метал – дерево. Існують також зворотні зв'язки, коли через надмірні витрати енергії гнітючий елемент виснажується і вектор придушення розгортається в зворотну сторону. [2, с. 76]. Все це демонструє не разрывну єдність медицини Китаю та її філософії.

Китайська медицина зберегла свою автентичність протягом тисячоліть, тому сьогодні її можна вважати елементом китайської культури в цілому та культурною спадщиною китайської нації.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Традиційна китайська медицина (tdmuv.com)
2. Кобзев А.И. Пять элементов и «магические» фигуры «И цзина». 12-я науч. конф. «Общество и государство в Китае». Москва, Наука. 1981. Ч. 1. С. 73–88.
3. Моучан Ю. Европейская и китайская медицины: две философии и две культуры. Вестник Чжэнчжоуского института легкой промышленности (Общественные науки). 2012. Т. 13. № 3. С. 7–12.

ОСМИСЛЕННЯ ПОНЯТТЯ 三魂七魄 В КИТАЙСЬКОМУ БУДДИЗМІ ТА КОНФУЦІАНСТВІ

Бутєва О.О., Кривоніс М.І.

Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна

Коли говорять про китайську культуру, в голові чи не кожного спливає кілька понять, які різняться, але у великої кількості людей неодмінно спаде на думку Фен Шуй та Ін Янь. Ін і Янь стали найпопулярнішим поняттям дуалізму у даосизмі і вважаються одним з найдавніших понять у китайському світогляді. Зокрема, їх застосовують до дуалізму людської душі. Окрім цього, існує гіпотеза буддизму про душу, яка постійно перероджується. Однак чи завжди це було так? Чи були ці два концепти єдиними? Для більш детального заглиблення у це питання ми виконали дослідження, спрямоване на інтерпретацію фразеологізму *sanhunqiro*, який у сучасній китайській мові використовується для позначення душі.

Для першого етапу необхідно було спочатку з'ясувати буквальний переклад та етимологію цього виразу. Існує кілька інтерпретацій, для дослідження виділили дві, які взаємодоповнюють одне одного, даючи найбільш повну картину поняття. Перша семантична інтерпретація належить британському дипломату і сінологу Герберту Джайлзу[1]. Поняття Хунь він інтерпретував як частину душі, яка після смерті надходить до вищих небес, забираючи із собою фізичну зовнішність людини, а також як розум та здоровий глузд. У свою чергу По - частина, яка нерозривно пов'язана із тілом, яка після смерті йде у підземне царство. Друга інтерпретація, на яку ми звернули увагу - інтерпретація шведського сінолога Бернхарда Калгрена у його словнику *Grammata Serica Recensa*. Він стверджував, що Хунь – це духовна сторона душі, а По – тваринна.

Що ж це за частини душі? Упродовж багатьох років в Китаї було кілька версій щодо того, скільки у людини частин душі. Число варіювалося від одного до десяти, найбільш часто висувалися теорії про одну, три та десять. У буддизмі притримуються думки, що душа одна, вона перероджується після смерті людини в інше створіння з цього світу. У даосизмі є раніше згадана версія про Ін Янь як дві частини душі. Зрештою, у згадувалися ті ж самі три Хунь та сім По. У хроніках 6 століття до нашої ери згадується певний Чжао Тун, який поводився неналежно у палаці, про нього говорили, що він втратив своє По – здоровий глузд, тобто тут ми бачимо, що для душі використовувалося лише поняття По. У Цзочжуань[2] в контексті розповіді про неспокійний дух померлого Бо Ю філософ Цзи Чань вказує, що у людини при народженні спочатку з'являється тваринна частина душі По, а потім із розвитком до неї додаються і сильнішають інші частини По та Хунь, які після смерті у разі відсутності правильного поховання можуть існувати окремо від тіла і лякати людей у виді привидів.

Також існує більш детальне описання теорії трьох Хунь та семи По[2]. Згідно з китайськими віруваннями, є три Хунь – Шен Хунь, Цзюе Хунь та Лін Хунь. Шень Хунь відповідає за здатність людини рости і давати життя, реагувати на світ. Ураження цієї частини призводить до хвороби. Цзюе Хунь відповідає за емоції та почуття, у разі ураження людина іде з глузду, у неї зникає будь-яке почуття сорому. Лін Хунь відповідає за розуміння добра і зла, за здатність любити та самовдосконалюватися, і у разі порушення її процесів розумна людина може стати дурною. Вважається, що ці частини є у всього живого, але у рослин є тільки Шен, у тварин – Шен та Цзюе, у людей – всі три частини. Після смерті Шен Хунь зникає, Лін Хунь перероджується, а Цзюе Хунь потрапляє до вищих небес, щось на кшталт нашого Раю. Якщо людина була грішна або похована неправильно, Цзюе Хунь могла блукати кладовищем, поки не відплатила б за гріхи або не була б правильно похована.

Частини По, у свою чергу, відповідали за фізичні властивості – Тунь Цзе, Ши Го, Чу Хуей, Чоу Фей, Цяо Іннь, Фей Ду, Фу Ші в організмі регулюють імунну систему, тактильні відчуття, свідомість, нюх, смак, зір, приналежність до певної ідеології, а в свідомості відповідають за почуття радості, злості, суму, щастя, любові, ненависті та страху відповідно. Усі частини душі при ураженні могли викликати різноманітні хвороби, а після смерті повинні були закликатися зі світу даоськими священниками та чаклунами. Приклад заклику зображено на стародавній картині на шовку, де зображене поховання пані Дай у 168 році до нашої ери, де зображений ритуал її поховання та заклику душі.

Підбиваючи підсумки, слід сказати, що у китайських віруваннях є місце не тільки дуалізму Ін Янь або буддистській концепції про одну душу, яка постійно перероджується в інших створіннях. Фразеологізм 三魂七魄 є яскравим та цікавим прикладом іншого даоського концепту про десять частин душі, більш багатого та урізноманітненого поняття душі, із яким була пов'язана велика кількість ритуалів у стародавньому Китаї ще до вищезгаданих двох уявлень і існує до сьогодні, постійно фігуруючи у китайській мові як позначення душі у всіх її проявах.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Giles, Herbert Allen (1912), *A Chinese-English Dictionary*, revised and enlarged 2nd edition, Bernard Quaritch
<https://web.archive.org/web/20160808073509/http://ebook.lib.hku.hk/CADAL/V33646119/>
2. Karlgren, Bernhard (1957), *Grammata Serica Recensa*, Stockholm: Museum of Far Eastern Antiquities -
<https://archive.org/details/Bulletin299734/page/n7/mode/2up>
3. Цзо Чжуань, коментар до Чунь цю, переклад і рецензія – М.Ю. Ульянова, Москва 2011 рік - http://artlib.osu.ru/web/books/content_all/2664.pdf

ОБРАЗ ДРАКОНА В КИТАЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МІФОЛОГІЇ

Віфлянцева В. Є., Кошелева І. В.

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Усвідомлення місця міфології в історії китайської культури є достатньо важливим напрямком вивчення культурно-лінгвістичних особливостей сучасної китайської мови. Саме через нерозуміння культурно-історичного та культурно-соціального контексту зменшується продуктивність комунікації. Тому виявлення характерних особливостей та відмінностей китайської та української міфології допоможе розвитку міжкультурних та міждержавних зв'язків між Україною та КНР.

Для формування уявлення про український культурологічний світ через призму китайської мови та культури та навпаки, нам знадобиться провести аналіз концепту «дракона» та його впливу на культурні та лінгвістичні тенденції і провести паралелі між соціокультурними середовищами двох націй.

Вивченням образу дракона в Китаї займалися ще з стародавніх часів. Найголовнішим дослідником можна назвати Ван Чуна (приблизно 27-97 роки життя), який присвячував деякі свої тексти драконам, наприклад «Порожні судження про драконів». Серед сучасних вчених-дослідників, що займалися вивченням цього феномену можна виділити Ван Чжо («Канон драконів») та Вень Ідо («Від зображень фігур з головою людини і тілом змії до дракона і тотему»). Також займалися вивченням китайського дракону і західні вчені – Карл Густав Юнг, М. В. де Фіссер та російські – Володимир Пропп. Головним дослідником, який структурував український міфологічний світ та охопив найбільшу кількість міфічних персонажів, є Валерій Войтович. Дослідити міфічний світ, образи «змія» також вдалося у роботах В. Жайворонка, М. Костомарова, С. Плачинду О. Таланчука, Х. Ящуржинського.

Китайський дракон на відміну від українського не має крил. Однак вони можуть пірнати в небесну вись та в річкову пучину. В Китаї кожна річка чи озеро мають свого повелителя-дракона. Головним серед драконів прийнято вважати Лун Вана, дракона східних морів [1]. В одному трактаті «Пан Цао Кан Му» згадується, що дракон є переплетіння дев'яти тварин (9 – священне число), тобто має голову верблюда, роги оленя, очі зайця, вуха корови, шию змії, тулуб морського змія, луску карпа, кігті яструба і лапи тигра. Дракон також має тонкі вуса біля рота, а голос його подібний на звуки гонга.

Головною діяльністю предків сучасних китайців було землеробство, тому дракон виступає для людей побоником врожаю та захисником від природних негараздів та посух. Імператори різних династій також користувалися символом дракону на своїх прапорах та уособлювали себе

як дракони-повелителі. Його також зображували на військових прапорах під час війни, але вже в злому образі. Деякі дослідники вважали, що саме за цієї причини через тюркські племена до західної цивілізації потрапив саме образ злого дракона.

Українського дракона зазвичай називають змієм чи Змієм Гориничем. В західних регіонах можна зустріти ім'я «смок», а на Закарпатті його іноді називали «шаркань». З міфічного світу змій надовго обґрунтувався в українському фольклорі, а особливо в казках. Зазвичай він виступає в декількох сюжетних амплуа. По-перше, змій — викрадач красивих дівчат та навіть дочок князя. По-друге, він є охоронцем підземних вод чи своїх гірських скарбів. Змій також прагне завжди закохати в себе дівчину, користуючись своїми безмежними багатствами, та знищити богатиря. Наостанок, іноді змій також уособлювався як викрадач небесних світил [2].

Як і китайський дракон, змій вміє літати, пірнати у воду та просто пересуватися землею. Відмінною рисою Змія Горинича є наявність декількох голів, що як і в китайській традиції можуть дмухати полум'ям, через що і наводить страх на усіх навкруги. Українці також зверталися до змія з жертвоприношенням, бо той міг керувати водною стихією та навести лихо неврожайного року. Українські змії мають деякі людські риси: вони хочуть мати дружину, мають власний палац, коней. Іноді їх зображували за вечерею справжньою людською їжею та питвом. Вони також здатні на перетворення, що є їх рисою хитрості, на будь-якого іншого звіра за потребою чи навіть людину [2].

Тож звідси можна прослідкувати полярність образу дракона в двох соціокультурних середовищах. В Китаї віддається велика шана цьому образу в кінематографі, рекламі, святкуваннях, численних фестивалях, навіть в іменах, що дають дітям. В Україні образ змія часто використовується щоб відтворити контрастний фон задля зображення шляхетних рис в мультиплікаційних фільмах, казках та в розвиваючих посібниках для дітей. Дракон для китайців залишився важливим образом, уособленням сили усєї нації, в той же час для українців змій із міфічного персонажа просто перетворився на влучний образ, що використовується більше для дидактичних цілей.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Китайская мифология; энциклопедия – 2014. – с. 290
2. Мушкетик Л. Міфологічні витоки змія в українській народній казці. *Літературознавство. Фольклористика. Культурологія*. 2015. №18-20. с. 181-193

НОВОРІЧНІ ПРИГОТУВАННЯ КИТАЙЦІВ ЯК ЗАХИСТ ВІД ДЕМОНІВ У ДАВНИНУ І ЗАРАЗ

Іващенко Ю. В., Огієнко К. О.

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Анімізм з давніх-давен є важливою частиною китайської релігії. Її основою є всесвіт, який започаткували два початки: інь і ян. Ян уособлює світло, життя; інь - холод, смерть. У свою чергу, інь і ян складаються з великої кількості добрих (шень) і злих (гуй) духів. З народження у кожному живому створінні існують шень і гуй, які після смерті перетворюються на інь і ян. [2, с.412]

Новий рік в Китаї символізує відродження тепла і світла, які протистоять темному початку інь, з якими і асоціюються потойбічні істоти. Обов'язок людини, полягає в тому, щоб боротися зі злом за допомогою вогню і світла. У «Календарі обрядів Цзин і Чу», написаному в VI столітті, сказано: «У дні першого місяця року по ночах в колодязях запалюють очеретяні смолоскипи, і тоді духи сотнями тікають геть». Саме з тих місць, куди практично не потрапляють промені світла, людина повинна самостійно намагатися вигнати потойбічних істот. Цим, однак, очисна діяльність людини не обмежувалася. У тому ж «Календарі обрядів» згадується про те, що люди запалюють у дворі будинку бамбук, який відганяє злих духів. Стебла бамбука палили у дворі, щоб посилити страхітливий ефект, адже він лопався зі страшним тріском під дією розпеченого повітря. Цей же ритуал також згадується і в «Шень і цзин». В останню ніч року люди палять в огні стебла бамбука до самого ранку для того, щоб пробудити силу ян і тим самим усунути і розсіяти шкідливі наслідки діяльності інь. [1, с.15] У наш час люди запускають хлопки в останній день і ніч старого року в Китаї. Кожна сім'я, навіть найбідніша, яка може дозволити собі витратити кілька монет на шум і дим, охоче бере участь.

В останній день року і в новорічну ніч в історичних джерелах також згадуються вогнища і факели, які запалюють у дворах. Подібні прийоми вигнання злих духів називаються по-різному: «спалити рік» або «освітити рік». У вогонь також можуть кидати ладан та інші речовини, які виділяють аромат. Також щастя і добро, яке закликається подібними діями, підкріплюються взаємними привітаннями та добрими побажаннями, а також спільними вигуками, коли всі в один голос кричать щось на зразок «не буде смутку через парадні двері, не буде печалі через задні двері, та запанують у світі чистота і спокій, щоб не було біди та смутку людям». Всю ніч люди сидять навколо багаття, грають на музичних інструментах і в шахи, їдять і п'ють. Це називається «сидіти навколо печі», «вартувати рік» або «впускати новий рік». Також китайські твори говорять про те, що прагнучи прогнати злих духів, люди сурмлять в мідні труби і раковини, б'

ють в гонги, барабани та ін. За китайськими уявленнями, екзорцистська сила вогню посилюється шумом. Те, що лякає людину, певною мірою, має налякати і привидів. [1, с.16-17]

Також у «Календарі Цзин і Чу» говорилося, що до воріт будинків люди прикріплювали палички з персикового дерева, а за воротами клали тао фу, «персикові амулети», які містили написи та заклинання. Зараз китайці використовують прямокутні шматочки червоного паперу з написаними на них іменами братів, які приклеюють до розсувних дверей, або ж червоних квадратів, які малюють на воротах і дверях будинків, а на них вже чорною фарбою пишуть імена. Сучасні тао фу можуть робитися і в формі довгих смуг з паперу червоного кольору. Їх вивішують справа і зліва від входу, а написи на них покликані відвернути зло від мешканців будинку і принести в нього добро, багатство і щастя. Матеріал, на якому вони написані, в Амоє називають тао хун чжи, «персиковий червоний папір», що ще раз вказує на їх походження. [1, с.27] Червоний колір – символ вогню та світла, який також несе щастя, тому й не дивно, що побажання пишуться саме на червоному папері. Напередодні Нового року тао фу продаються скрізь; на вулицях, крамничках, де каліграфи пропонують охочим набір найрізноманітніших варіантів побажань і заклинань. Також китайці можуть самостійно написати те, що вважають найбільш відповідним для себе і своїх сімей.

Таким чином, віра в злих духів в Китаї збереглася. Методи боротьби проти них дещо змінилися, але віра в непереможну силу світла, вогню і шуму залишається актуальною і дотепер.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Я. Я. М. де Гроот «Война з демонами в древнем Китае» Санкт-Петербург, 2010.- 448 с.
2. Л.С.Васильев «Культы, традиции, религии в Китае» Москва, 2001.- 488с.

ОБРАЗ «ГОРИ» В КИТАЙСЬКОМУ КЛАСИЧНОМУ ОБРАЗОТВОРЧОМУ МИСТЕЦТВІ

Корнєв Андрій Юрійович

Харківська державна академія дизайну і мистецтв

Гора, один з важливих архаїчних символів, який зустрічається у багатьох народів світу, маючи схожі значення. Це вертикаль єднання Неба й Землі. Відповідно, гора сприймається місцем, близьким до богів, а також до предків, оскільки водночас є місцем упокоєння мертвих і сходами для їх душ у небесні чертоги. Китайське вчення про Дао, як космічне єднання, що охоплює все живе, включило давній образ у свою світоглядну картину. Згідно цьому вченню правдиве йде від природи, сама ж природа вказує на Небесний порядок, вселенську рівновагу [3, с. 92]. Символами і образами цієї рівноваги в китайській традиційній культурі здавна слугували архетипові Гори і Води. Це дві частини Космосу, які взаємодіють і впливають одна на іншу. Гори також вважалися улюбленим місцем медитації даосів.

Як відомо, китайська назва пейзажу – «шан-шуй», тобто «Гори-Води». Сама назва підкреслює базову важливість цього жанру у китайському мистецтві, бо є продовженням генеральної космічної взаємодії верхнього та нижнього, земного й духовного, чоловічого й жіночого. Мистецтво ж в Китаї довгий час вважалося різновидом духовної практики. Воно спиралося на відчуття природи, що існувало як окрема естетична категорія. Ось чому усі відомі китайські художники давньої доби, твори яких вважаються в Китаї класичними у сенсі зразковості, окрім власних мистецьких творів, залишили ще й естетично-філософські трактати [1, с. 112]. На ці тексти спираються сучасні китайські дослідники, які описують принципи національної мистецької школи.

Зокрема Ван Цзянь вказує на особливу роль лінії в живопису і каліграфії. Він стверджує, що лінія в живопису і каліграфії усвідомлювалася не просто лінією, а явищем космічного первинного характеру, таким, як відділення Неба від Землі [2, с. 15-16]. Таким чином процес творчості у давніх китайських художників, є близьким до божественного першотворення світу. Ось чому митець повинен зберігати концентрацію не на зображенні зовнішніх форм, а на пустоті, яка розуміється як така, що наповнена сакральним сенсом і являє собою одну з форм Дао.

У пейзажі Танського періоду (VII – X ст.) китайські митці формулюють й принципи так званої повітряної перспективи, які відрізняються від європейських настанов щодо живописної композиції. Перспектива у китайському традиційному пейзажі досягалася протиставленням різних планів, масштабів, ритмізацією великих і малих форм. Ось тут образ гори ставав важливим композиційним і

формоутворюючим елементом. Китайські художники піднімали горизонт на велику висоту, точка зору ставала «небесною». Композиційно картина ділилася на кілька планів, також піднятих один над одним, а важливою настановою стало споглядання пейзажу зверху-вниз, тобто з гори.

Даоський погляд на пустотність, як варіант духовної наповненості, також відігравав важливу роль у художній практиці. У мистецьких творах ці пустоти нерідко заповнювалися пасмами туману, розмитими зображеннями, які підтримували відчуття простору, повітряного середовища, а композиційною опорою ставали нерухомі гори, які уособлювали вічність. Так видатний художник Ван Вей (VII – VIII ст.) створював із зображень гір своєрідні майже театральні композиції, заповнюючи простір між жорсткими контрастними лініями розмитим простором, тим повітряним середовищем, яке об'єднувало інші об'єкти.

У результаті китайські художники винайшли універсальну схему. Це принцип трьох планів: переднього, середнього і далекого, кожен з яких мав самостійну цінність, не поступаючись іншим. Плани розташовувалися ярусами вертикально, а відстань між ними означала глибину. Композиційно вертикаль у цих ярусах живопису чи графіки створювалося зображенням гір, які «закріплювали» між собою пустотні фрагменти, збираючи у єдину панорамну картину.

Варто відмітити, що теза про правдивість мистецтва, що полягає у слідуванні природі, обумовлює постійне повернення китайських художників до жанру «шан-шуй», у тому числі у наш час. Гірські краєвиди, які надихали митців давнини і нині виглядають майже так саме як і століття тому, особливо це характерно для півдня Китаю.

Таким чином образ гори у китайському образотворчому мистецтві виконував подвійну функцію. По-перше, він слугував важливою світоглядною категорією, яку співвідносили з філософією Дао. У той же час, гори поставали, як зображальний елемент, що об'єднує усю композицію, реалізуючі у такий спосіб принцип трьох планів.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бежин Л. Е. Под знаком «ветра и потока». Образ жизни художника в Китае III – VI веков. – М.: Наука, 1982. – 221 с.
2. Ван Цзянь Символизм китайской живописи // Вестник ЧитГУ. – 2009. – № 6 – С. 13-18.
3. Китайская философия. Энциклопедический словарь. – М.: Мысль, 1994. – 573 с.

КИТАЙСЬКА КАЛІГРАФІЯ ЯК ВТІЛЕННЯ МЕНТАЛІТЕТУ КИТАЙСЬКОЇ НАЦІЇ

Мамаєва А., Кошелева І. В.

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Каліграфічне мистецтво є важливою складовою культурної спадщини Китаю. Художні форми каліграфії присутні у багатьох видах мистецтв: у живопису, архітектурі, дизайні, скульптурі, кінематографі. Каліграфічна традиція Китаю значно вплинула на мистецтво Японії та Кореї. Вона також є чільним явищем у світовій культурі не тільки за обсягом мистецької спадщини, а й через її високий художній рівень. Естетика каліграфії у Китаї сформувала особливе каліграфічне бачення, орієнтоване на енергетичні характеристики лінійних пластичних тем. Традиційна естетика наділяє каліграфічну пластику основними властивостями реальної живої плоті [1]. Постановка проблеми полягає у недостатності знань серед західного мистецтвознавства стосовно історії та культурних особливостей одного з найбільш значущих видів мистецтва Китаю – каліграфії. Серед задач постають такі, як: розглянути каліграфію як унікальний та цілісний культурний феномен менталітету жителів Піднебесної, для чого необхідно зробити аналіз відмінностей каліграфічних шрифтів та вивчення їхнього походження, також описати каліграфічний інструментарій, проаналізувати зв'язок каліграфії з іншими видами мистецтва, підкреслити цінність каліграфії та її статус сьогодні, і також зазначити досягнення та внесок відомих каліграфів у каліграфічну естетику. Серед багатьох наукових публікацій, що зробили внесок у розвиток теми китайської каліграфії та її культури, слід зазначити працю Белозьорової В. Г. «Мистецтво китайської каліграфії» [1]. Автор узагальнила широкий пласт наукової літератури, присвяченої класичній каліграфії, проаналізувала матеріали з культурологічної точки зору. У своїй науковій праці особливу увагу автор приділяє аналізу каліграфічних стилів та поясненню культурних та художніх особливостей китайської каліграфічної традиції. Не менш важливим є дослідження українського сходознавця В. Ф. Резаненка: «Особисте та особистісне в методології китаєзнавчих та японознавчих досліджень» [2]. У своїх працях Володимир Резаненко описує семантично-графічні структури китайської ієрогліфіки, а також звертає увагу на необхідність враховувати світоглядні аспекти при розробці стратегії та методології дослідження. Поряд з вищезгаданими публікаціями, фундаментальними працями в даній темі є наукові публікації Е. В. Завадської «Естетичні проблеми живопису старого Китаю» та С. Н. Соколова-Ремізова «Література. Каліграфія. Живопис. До проблеми синтезу мистецтв в художній культурі Далекого Сходу» [3]. Каліграфія як традиційний вид професійного мистецтва стала однією із найважливіших складових у формуванні китайського менталітету. Для жителів

Піднебесної ієрогліфи є не тільки знаками писемності або засобом передачі інформації, але й символами китайської культури. У Китаї вважають, що каліграфія звеличує графічну красу ієрогліфів та їхню магічну силу. Китайська каліграфія завжди займала важливе місце в китайському мистецтві. Історично склалося так, що багато філософів і вчених вважали її не тільки за мистецтво, але й за розумову дисципліну, оскільки прогрес у цьому мистецтві вимагає як концентрації, так і наполегливості. «Каліграфічна техніка письма складна для освоєння не тільки через складність своїх нормативів, але ще й тому, і це є головним, що вона сполучається з глибинною психосоматичною перебудовою усєї особистості того, хто її вивчає – *переклад наш – Мамаєва А.*» [1]. Записи про минуле та особистий досвід різних каліграфів стверджують, що якщо каліграфія практикується тривалий час, це розвіє нудьгу, відкине занепокоєння та зніме емоційний стрес. У Китаї існує поняття «Чотири скарби кабінету»: пензлик, туш, папір і чорнильний камінь. Усі чотири коштовності зроблені з натуральних природних матеріалів та завжди відігравали важливу роль у мистецтві й культурі Китаю. Кожен інструмент має свій неповторний дизайн та вважається талісманом для багатьох майстрів каліграфії. У хронологічному порядку еволюційних змін китайська каліграфія поділяється на 5 основних стилів: ієрогліфи для нанесення на печатку «чжуань шу»; офіційний шрифт «лішу», формальний шрифт «кайшу»; біжний шрифт «сіншу»; курсивний шрифт «цаошу». Історично склалося так, що окрім власної культурної цінності, каліграфія на кожному етапі свого розвитку все більше впливала на інші види мистецтва. Естетика майстерності правопису ієрогліфів багато років йшла бік о бік з живописом, філософією та релігією. Сплав поезії, живопису та каліграфії, присутній у роботах багатьох видатних майстрів, став революційним поштовхом для сприйняття мистецтва та розвитку культурних цінностей китайського народу. Попри свою досить довгу історію, каліграфія у Китаї не втрачає своєї значущості й сьогодні. Вміння правильно й красиво писати ієрогліфи є неодмінною ознакою інтелігенції. У країні є і місцеві спілки каліграфів, члени яких періодично навчаються один в одного майстерності. Численні конкурси каліграфів різних категорій раз у раз висувають нові таланти та ще долучають до каліграфії ще більшу кількість людей. Каліграфія – це культурна спадщина Китаю, відчутний внесок у культурну спадщину світової цивілізації.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. В. Г. Белозєрова. Естетика каллиграфии:
<https://cyberleninka.ru/article/n/v-g-belozyorova-estetika-kalligrafii/viewer>
2. Резаненко В. Ф. Особисте та особистісне в методології китаєзнавчих та японознавчих досліджень:

http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/5850/Rezanepko_OS_OBYSTE_TA_OSOBYSTISNE_V_METODOLOHIYI.pdf?sequence=1&isAllowed=y

3. Соколов-Ремизов С.Н. Литература. Каллиграфия. Живопись. К проблеме синтеза искусств в художественной культуре Дальнего Востока:
<https://www.twirpx.com/file/3126764/>

«ВЕЛИКА ХВИЛЯ В КАНОГАВА» КАЦУШІКИ ХОКУСАЯ: ПРОБЛЕМИ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ТВОРУ

Рибалко С.Б.,

Харківська державна академія культури

Гравюра Кацушіки Хокусая «Велика хвиля в Каногава» – найбільш цитований твір японського майстра не тільки на його батьківщині, а й за її межами. «Хвиля» за визнанням культурологів і мистецтвознавців, «накрила» Європу, викликавши безліч реплік і унаслідувань в живописі та графіці, музиці, архітектурі, дизайні. Однак, незважаючи на постійне почесне місце в мистецтвознавчих наративах, зміст уславленої гравюри залишається недостатньо висвітленим. Тому сприяє їй традиція бачити в зображеній сцені виключно драматичну картину боротьби людини з природною стихією, відсутність достеменних відомостей про наміри самого майстра щодо зазначеної композиції.

Ідеї запропонованої розвідки сформувався під впливом доповіді Є. Штейнера, який продемонстрував принципово нові підходи до прочитання змісту «Великої хвилі». Композиційна структура гравюри, в якій ясно прочитується незавершене коло, утворене контуром хвилі, трактується дослідником як натяк на колесо сансари, а візуальний повтор конуса гори в абрисі хвилі - як гра протилежними смислами (не два - два).

Відзначимо ще декілька змістовних шарів. Композиція аркуша «Велика хвиля в Каногава» демонструє точку зору не з узбережжя, а з відкритого моря, саме так, як її можуть бачити рибалки, повертаючись з рибної ловлі додому (за іншою версією – це перевізники риби до ринку в Едо). Тоді стає зрозумілим ритмічно-пластичне рішення океанської стихії, що з одного боку, лякає величезною хвилею, яка майже сягає небес, а з іншого – утворює видиму доріжку в глибину зображення, що простягається прямо до Фуджі. У такий площині Фуджі виступає як маяк, що вказує шлях додому.

Якщо розглянути твір у контексті інших аркушів серії, то можна побачити натяк на завершення показаної у «Великій хвилі» історії. У заключному (за першим задумом) 36-му аркуші «Узбережжя затоки

Таго» зображено точно такі човни, у яких рибалки спочивають у спокійних водах затоки.

Зіставлення «Великої хвилі» і більш пізніх робіт художника, а саме вітварних розписів, зроблених ним в селі Обусе, підтверджують і обґрунтованість її трактування в контексті космології інь-ян. Зокрема, вітварні розписи «Жіноча хвиля» і «Чоловіча хвиля», що нагадують за графічною розробкою «Велику хвилю в Каногава», є парними композиціями, що ілюструють єдність двох першопочатків.

Цікавим уявляється й спостереження Б. Воронової, яке не отримало розвитку в наступних роботах науковців. Дослідниця зазначила, що Хокусай був першим, хто показав японцям море і в цьому сенсі він суттєво розширив уявлення співвітчизників про свою країну.

Однією із основних, на нашу думку, відмінностей у сприйнятті композиції в Японії та на Заході є принципове розуміння фіналу зображеної історії. Сприйняття гравюри західним глядачем у драматичному контексті зумовлене досвідом романтизму у живописі і, зокрема, близькими за сюжетом картинами, як от «Плот Медузи» Теодора Жеріко. Героїка звичайних людей у незвичних обставинах, протистояння стихії і гостре відчуття крихкості людського життя – усе це вкладалося в концепцію романтизму. Можливо, далось взнаки й цунамі 1896 року на півночі Японії. Світлини із зображенням зруйнованих селищ були опубліковані у всіх газетах світу. «Велика хвиля» Хокусає, що набула популярності серед шанувальників мистецтва, немов унаочнювала звістку про цунамі. Зрештою, стійкість таких асоціацій закріплюється й традицією зображення хокусаєвої хвилі у якості емблеми стихійного лиха і взагалі у будь-яких візуалізаціях екологічної проблематики.

Варто додати, що й особливості графічної трактовки хвилі провокують саме до такої версії. Так, наприклад, прорисовка шматків піни нагадує загрозливий жест актора театру Кабукі, зафіксований Тосюсаєм Шараку в гравюрі «Отані Онідзі III в ролі слуги Едохея». Доречі, такий візуальний зв'язок з театральною практикою надавав приводу до дискусій щодо припущень – чи не Хокусай ховався за ім'ям нікому невідомого Шараку.

Порівняльний аналіз «Великої хвилі» з більш ранніми і пізніми версіями мотиву в творчості майстра, показують відсутність катастрофічних наслідків великої хвилі. У всіх аналогічних композиціях веслярі не так борються, скільки взаємодіють з нею. Художник показує злагоджену роботу колективу, групове зусилля, яке (і тільки воно), на думку японців, забезпечує результат. Зважаючи на те, що «читати» східні зображення (і японські, зокрема) слід справа наліво, уявляється принциповим, що човни направлені назустріч хвилі, що (на наш погляд) унаочнювало такі важливі у японському суспільстві чесноти, як

дисципліна, сміливість та стійкість у життєвих труднощах. Значна частина візуальних образів доби Токугава (від традиційних бамбуку, коропів, тигрів до іграшкового Даруми) містять саме такий підтекст.

ТРАДИЦІЇ КИТАЮ

Русанова Д. В. , студентка 1 курсу

Халамендик Ю. Э. , к. п. н. доцент

Запорізький національний університет

Культура стародавнього Китаю, незвичайні обряди і Вікова історія цієї країни відомі у всьому світі. Це саме та держава, де сучасний ритм життя, активний розвиток промисловості йде пліч-о-пліч з тисячолітньою традиціями. Повага до них і їх дотримання - є головною національною рисою жителів Піднебесної.

Гостинність і командний дух. Китаєць високо цінує своїх гостей. Тому будьте готові до того, що вже при першій зустрічі господар будинку зголоситься понести ваш багаж. Для них це вважається не тільки проявом гостинності, але і командного духу. Головна особливість місцевого менталітету - прагнення до співпраці і спільній роботі.

Також китайці беруть активну участь в організації дозвілля для своїх гостей. Як правило, культурна програма будується на ознайомленні з місцевими пам'ятками, відвідування ресторанів і розваг.

Спілкування зі старшими. Традиційна сім'я в Китаї з великим трепетом ставиться до старших представників роду. Повага і шанування вважається найвищим проявом моральності.

Традиційно діти шанують своїх батьків, а дружини - чоловіків. Ті, в той же час, повинні забезпечити комфортні побутові умови своєї сім'ї і стежити за продовженням роду.

Народження хлопчика для китайців вважається більшою радістю, ніж народження дівчинки. Тому ще кілька століть назад синам давали імена, які в перекладі звучать як «благополуччя», «щастя», а дівчаток називали «третіми зайвими» або «помилкою». На щастя, цей стародавній китайський звичай вже не актуальний, і дочкам тут дають більш приємні імена.

Чайна церемонія. Китайська чайна церемонія - це не просто вікова традиція, а справжнє мистецтво. Чай з китайської означає «наймудріше рослина», а сама культура чаювання вважається вищим майстерністю.

Чайна церемонія в Китаї зберігає в собі безліч секретів, а смак напою залежить від способів заварювання, температури води, атмосфери, посуду і т.д.

Чайний етикет навіть передбачає вживання одного або іншого сорту чаю, в залежності від пори року. Наприклад, влітку і восени китайці

віддають перевагу зеленому чаю, навесні п'ють квітковий, а взимку - чорний. Чайні традиції Китаю є ще й способом спілкування. Так за допомогою церемонії можна виявити повагу, вибачитися, посвататися і багато іншого.

Фен Шуй. Фен-шуй в Китаї - це ціла філософія, яка поширилася на всі сфери життя людини. За допомогою цієї науки можна врівноважити і впорядкувати всі предмети меблів і декору в будинку. Більш того, і будівництво будинку, і вибір матеріалів потрібно виконувати, дотримуючись правил фен-шуй. Це необхідно для відкриття правильних енергетичних потоків, залучення благополуччя, здоров'я, любові та інших сімейно-матеріальних благ.

Червоний, жовтий, зелений. З квітами в Китаї слід бути обережними навіть туристам. Є цілі області, де заборонений, скажімо, зелений колір. Вважається, що він приносить в будинок зраду і розлад. Якщо на вулицях провінції з'явився чоловік у зеленому, він автоматично стає ізгоєм. Жовтий колір в стародавні часи був дозволений тільки для правлячих осіб. Це колір достатку і процвітання, ніхто з нижчого сослов'я не міг носити одяг жовтого кольору.

Якщо хочете порадувати себе і китайців - одягайтеся в червоне. Це колір свята, сонця, радості. Подарунки та вітальні листівки оформляються саме в цих тонах. У Новий рік все оформлення теж в основному червоне.

Бойові мистецтва в Китаї. Точний рік заснування китайських бойових мистецтв невідомий. Однак перші згадки про них датуються ще III тисячоліттям до н.е.

Головна філософія військового бойового навчання в Китаї заперечує можливість використання навичок для шкоди іншим - заради хвастощів, зради друзів або своєї країни. Найпопулярніше єдиноборство в світі - ушу - і це вид бойового мистецтва Китаю.

Важливо розуміти, що ушу - китайські бойові мистецтва разом узяті. Люди сторонні іноді відносять ушу до окремого виду бою, але це не так. Тому не варто плутати цей термін з техніками ведення бою.

Національні види спорту Китаю. «Гнучкість думки і тіла нерозривні», так звучить відома приказка в Китаї. Будучи однією з країн з найбільш численним населенням планети, китайці так само є однією з найбільш спортивних націй світу. Тут кожен перший займається тим чи іншим видом спорту, який найбільше підходить для тіла і душі. Одні збираються в парках і проводять дихальну гімнастику тайцзицюань, інші натопом біжать по стадіону, а он бабуля з дідусем повисли на турніках, які тут на кожному розі. У Китаї дійсно практично в кожному дворі і парку існують відмінно обладнані спортивні майданчики. Розтяжка в цій країні, взагалі святая святих, тут її розвивають як ніде.

Баскетбол. Чергова гра з м'ячем, лідируюча і по грі і по уболівальникам в країні. Понад 307 мільйонів людей в Китаї займаються баскетболом.

Таку шалену популярність до цього спорту швидких і високих можна віднести до 2002 року, коли під номером один драфта, команда «Х'юстон Рокетс» вибрали центрового Яо Міна. Більше 200 мільйонів людей спостерігало за цим моментом і віддали свої серця цього виду спорту саме тоді. А вже якщо зовсім по серйозному, то той момент тільки довів пристрасну любов китайців до баскетболу, яка зародилася аж мало не на сто років раніше. Адже саме цей спорт був однією з невід'ємних частин програми підготовки армійців на внутрішньому дворіку за Великою Китайською стіною.

Подарунки. Китайці зазвичай дуже раді подарунку, які їм дарують іноземці. Варто врахувати, проте, що подарунок обов'язково повинен бути з то країни, з якої приїхав іноземний гість. Це повинна бути якась унікальна або практична річ, яку ваші китайські партнери ніколи НЕ зможуть купити в Китаї.

Подарунки окремим людям повинні бути відносно недорогі - 10-15 доларів США. Якщо ви даруєте подарунки одночасно кільком людям - переконайтеся в тому, що це приблизно рівноцінні речі. І ні в якому разі не обійдіть подарунком кого-небудь, особливо з тих людей, які були вам корисні під час вашого візиту.

Китайці часто мають звичай запрошувати на заключну церемонію підписання контракту або на урочистий прощальну вечерю людей, які не брали безпосередньої участі в переговорному процесі, але які є важливими фігурами для ваших безпосередніх партнерів: віце-президента фірми, начальників відділів та управлінь або їх заступників. Словом тих, хто був корисний.

Якщо вас запросили в гості додому, буде дуже доречно принести з собою якісь оригінальні сувеніри вашої рідної країни або ж якісь іграшки для діточок.

Абсолютно універсальними в китайських умовах є маленькі дрібнички типу значків, красивих кишенькових календарів.

Від значків в захват приходять не тільки діти, а й дорослі. На крайній випадок, якщо вже нічого не залишилося, можна заздалегідь або по шляху в гості купити фруктів.

Для китайців абсолютно нормальним вважається відмовлятися два-три рази від подарунків (іноді -досить рішуче, мало не обурюючись) перш ніж прийняти їх. Китаєць, який прийняв подарунок "без церемонії" ризикує виглядати жадібним. Наполягайте на тому, що подарунки "зовсім маленькі" і що ви заперечуватимете, якщо їх не візьмуть. Вам можуть тут же віддарувати у відповідь - в знак великої поваги до вас і майбутніх взаємин. Якщо подарунок загорнутий, вважається нечемним розгортати

його прямо перед вручителем, якщо тільки він або вона не почне наполягати на цьому.

Свято ліхтарів. Якщо у вас буде можливість запланувати подорож на дату, до якої жителі «Піднебесної» святкують день ліхтарів (зазвичай це лютий або березень, щороку дата відрізняється) - не пропустіть такий подарунок долі!

Складно описати словами той феєрверк емоцій і вражень, які залишаються після споглядання запалених ліхтариків різної форми, які пускають на воду, в небо, якими прикрашають будинки і вулиці, і абсолютно все, що вас оточує!

Китайський цирк і танці. Хіба можна проігнорувати такі особливості культури Китаю, як унікальний акробатичний цирк, що зародився 2 тисячоліття тому, і неповторні китайські танці? У «Піднебесної» відвідати ці видовищні шоу варто обов'язково!

Що вас чекає в цирку? Буйство кольорів і фарб, неймовірні акробатичні трюки і незвичайні номери. Китайський цирк одночасно поєднує в собі акробатику, бойові мистецтва, деякі культурні особливості Китаю і його філософію, символи і, звичайно ж, майстерність циркачів.

Швидше за все, глядачам представлять такі традиційні номери, як жонглёрське обертання тарілок на довгих тростинах (до слова, тарілки в даному номері символізує сонце) і еквілібристка, які буквально захоплюють дух!

Звичайно ж, практично всі номери виконуються в цікавих, яскравих і дуже красивих костюмах з традиційними елементами - на це також буде цікаво подивитися.

Щодо танців, то варто подивитися на стародавні традиційні танці «династії Тан» - танцювальні виступи в яскравих народних костюмах, а іноді і масках драконів.

Познайомившись з вищеописаними традиціями, ви зможете максимально дізнатися і відчути «одну з найдавніших цивілізацій». Нерідко такі заходи, як цирк і чайна церемонія входять в програму турів.

Але якщо ви вибрали варіант подорожі, який не включає відвідування даних традиційних заходів, то обов'язково відвідайте їх самостійно у вільний час (а таке в турах передбачено практично завжди) або просто попросите менеджера додати даний варіант відпочинку в програму подорожі. Менеджери туроператора Sitis Travel з радістю допоможуть і врахують ваші побажання, додавши до програми і організувавши, наприклад, похід в цирк.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Традиції та звичаї Китаю : <https://dolphincargo.com.ua/traditsii-i-obychai-kitaya/>.

2. Вчимося дарувати подарунки китайцям : <https://komu-podarok.ru/uchimsya-darit-podarki-kitaycam/>.
3. Китайський етикет : http://tpark.ict.nsc.ru/china/china_etiket.htm.
4. 博客 Блог : <http://www.nstrade.ru/blog/item/podarki-kitajcam.-chto-darit-druzyam-i-partneram-v-kitae/>.
5. Національні види спорту Китаю : <https://goprosport.ru/interesting-to-know/nacionalnye-vidy-sporta-kitaja/>.
6. Китайський цирк : <https://zen.yandex.ru/media/etnoskazki/kitaiskii-cirk-zapredelami-chelovecheskih-vozmojnostei-5cf04ec8cce44424bfb5bbc2>.
7. Культура та традиції китаю : <https://sitistravel.com/china/the-culture-and-traditions-of-china>.
8. Підручник «Народні традиції Китаю» Мартянова Л. М. : http://loveread.ec/read_book.php?id=74998&p=1.
9. Культурні традиції та параокси модернізації сучасного китаю В. В. Анохіна : <https://core.ac.uk/download/pdf/290214858.pdf>.

ВАЖЛИВІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛІВ КИТАЮ ТА УКРАЇНИ

Ткаченко К.Г., Турчанінова Д.П.

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кожна країна світу зацікавлена у якісній підготовці вчителів, адже вчитель відіграє важливу роль у підготовці майбутніх професіоналів у різноманітних галузях. Сьогодні в Китаї налічується понад 10 мільйонів учителів і викладачів у навчальних закладах різного рівня. Уряд надає великого значення професії вчителя в китайському суспільстві. Підготовка вчителів у ВНЗ постійно вдосконалюється.

У процесі навчання майбутніх педагогів дуже широко використовуються мультимедійні засоби. Дуже часто нова інформація подається у формі презентації, вона виступає у якості наглядного матеріалу. Мультимедійні технології допомагають посилити інформаційну насиченість всього навчально-виховного процесу в закладах педагогічної освіти.

Застосування нових інформаційних та комунікативних технологій у процесі навчання розширює можливості студентів та викладачів китайських ВНЗ, що готують учителів.

Китай – високорозвинена у технічному плані країна, де існують різноманітні електронні моделі навчання. Всі педагогічні заклади освіти добре обладнані технічними засобами, лекції майже завжди супроводжуються навчальними відеофільмами та презентаціями, що покращує сприйняття та засвоєння навчального матеріалу.

Розвиток інформаційних технологій в Китаї та особливості їх застосування регулюють такі освітні стандарти, як «Інформаційні технології у навчанні», та «Застосування комп'ютера в освіті». Важливу роль також відіграє програма «211» у змісті якої розглядається неможливість якісної підготовки педагогічних кадрів без застосування сучасних інформаційних технологій. Проаналізувавши автентичні навчальні плани та програми китайських педагогічних закладів, виявлено, що обов'язковою для вивчення є дисципліна «Сучасні технології навчання», де багато уваги приділяється саме важливості застосування новітніх інформаційних технологій.

Важливо наголосити, що застосування сучасних інформаційних технологій у Китаї є також актуальним і під час курсів підвищення кваліфікації педагогічних робітників. Останнім часом популярними стають способи підвищення кваліфікації за допомогою Інтернет конференції, вчителі з різних частин країни мають можливість поділитись власним досвідом, обговорити способи подолання труднощів, які постають перед учнями при вивченні того чи іншого предмету, поділитись новітніми методами викладання та виховання учнів.

Підтвердженням ефективності впровадження інформаційних технологій у Китаї можуть слугувати дані Всесвітнього економічного форуму, згідно з якими в рейтингу країн (Networked Readiness Index 2009-2010) з точки зору готовності і здатності використовувати переваги інформаційних технологій Китай займає 37 місце, залишивши позаду ряд європейських країн: Угорщину (46), Італію (48), Латвію (52), Польщу (65), Україну (82) та інші.

В українських ВНЗ також останнім часом відбувається покращення технічного забезпечення. Держава намагається забезпечувати педагогічні заклади освіти новітніми технічними засобами, але рівень оснащення все ще знаходиться не на належному рівні.

Однією з основних стратегічних цілей розвитку інформаційного суспільства в Україні Закон України "Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки" визнає забезпечення комп'ютерної та інформаційної грамотності населення шляхом створення системи освіти, орієнтованої на використання новітніх інформаційних технологій у формуванні всебічно розвиненої особистості.

Відповідно до Меморандуму про взаєморозуміння та подальше співробітництво між Міністерством освіти і науки України і Компанією Intel, департамент професійно-технічної освіти МОН України запровадив освітню програму Intel «Навчання для майбутнього» щодо навчання педагогічних працівників ефективному використанню інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виробничому процесі професійно-технічних навчальних закладів (наказ МОН України № 10 від 13.01.2006 р.).

Проаналізувавши роль інформаційних технологій у підготовці вчителів, виявлено, що і в Китаї, і в Україні приділяється багато уваги розвитку інформаційних технологій, які значно спрощують навчальний процес. Удосконалення інформаційних технологій в Україні повинне відбуватися постійно у зв'язку зі швидким розвитком сучасних інформаційних технологій у світі.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Шевченко К.В. Підготовка бакалаврів освіти у педагогічних університетах КНР / К.В.Шевченко. — Київ: Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих Національної академії педагогічних наук України, 2018. - 343 с.
2. Професійна освіта : словник : навч.посіб. / Уклад. С. У. Гончаренко та ін.; За ред. Н. Г. Ничкало. - К.: Вища освіта, 2000. - 380 с
- Су Сяохуань. Образование в Китае – реформы и новшества / Су Сяохуань. – Меж континент, изд-во Китая, 2002 - 190 с.

功夫 — ШЛЯХ ДО ДОСКОНАЛОСТІ

Садова Софія, Огієнко К.О.

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Китайське кунг-фу - це ціла система, що охоплює теоретичні та практичні знання і навички, поєднання прийомів самооборони з вихованням здорового тіла й духу, релігії з вихованням через фізичну практику та споглядання світу. Термін кунг-фу означає будь-яку навичку, набуту у процесі навчання або практики. Це складене слово, що містить слова 功(gōng), що означає «робота», «досягнення» або «заслуги», і 夫(fū), які представляють собою частинку або номінальний суфікс із різними значеннями[1].

Історія виникнення кунг-фу йде корінням в епоху первісного суспільства. У той час люди використовували довгі палиці як зброю проти диких звірів. Поступово вони придбали більш відточене вміння самооборони. Із початком правління династії Шань (1600 – 1046 до н.е.) мисливські навички стали важливим показником володіння мистецтвом кунг-фу.

Даосизм дуже вплинув на культуру бою. Її основою в першу чергу стала не сила і витривалість, а міцність духу та чистота думок. Згодом, ченці монастиря проводитимуть багато часу в безперервній медитації і роздумах про сутність буття. Патріархи кунг-фу і тайцзичуань головною метою будь-яких філософських занять вважали духовний розвиток, незалежно від релігійної приналежності людини. І тому дотик до

священних джерел стародавнього знання навіть, якщо ви не ставите перед собою духовних цілей, напевно очистить вашу душу й навчить вас правильному розумінню навколишнього світу.

Характеризуючи філософію кунг-фу, можна виділити три рушійні сили:

- мотивація - мотивована людина зацікавлена в навчанні, вона має мету;
- самодисципліна - стосується зусиль та терпіння, які вимагаються для того щоб щось зробити та подолати перешкоди;
- час - прагнення людини використати його на здійснення мети з певними пріоритетами.

За легендою, колискою кунг-фу став монастир Шаолінь, зведений у 495 році, провінція Хенань. Назва «Шаолінь» відображає розташування комплексу, буквально — «Ліс Шао». Вважається, що монах Бато 跋陀 прийшов до Китаю з Індії для просування Буддизму. Він зупинився в Шаолінському монастирі, де вчив ченців йоги, практика становила не тільки фізичні вправи, але й медитації, спостереження за світом, подорожі околицями. Ченці його вчення з'єднали з китайським боксом, таким чином зародився Шаолінський стиль кунг-фу. Це давало змогу монахам самотійно захищати себе й монастир від злодіїв і бандитів. Шаолінь став притулком для колишніх військових, звільнених від служби, що вже майстрами викладали численні бойові стилі, створюючи різні школи кунг-фу[1].

Монастир був закритий при династії Чжоу - в 572-75 роках, проте в 579-80 роках - знову запрацював. Більш того, йому повернули початкову назву «Шаолінь». За часів династії Тан (618-904р.р.) кунг-фу отримав чіткі художні форми та став одним із видів мистецтва.

Каролінське кунг -фу складався з 5-ти стилів, які походять від рухів тварин: дракона, тигра, змії, журавля та леопарда (в деяких варіантах – богомола). Дотримуючись рухів цих тварин, воїни-ченці тренували силу волі й зміцнювали власне тіло. Коли ченці виходили «в світ», у кунг-фу з'являлося все більше прибічників.

Школа Удан була заснована в епоху Мін Чжан Санфеном в повіті Цзюнь провінції Хубей в горах Удан. Своім небесним покровителем нове угруповання вважало Владика Півночі. Це напрямок, у якому існували багато течій, але основа їх була на базі використання та практичного застосування внутрішніх енергетичних здібностей людини, на це робився основний наголос вчення. Емей - це жіноча школа, але її учениці не поступаються чоловікам, вони мандрують світом, борючись зі злом.

За часів правління династії Шань та епоху західної династії Чжоу (1045-256 рр. до н. е.) кунг-фу перетворилося на своєрідний бойовий

танець, якому обов'язково вчили солдат. Так молоді бійці навчалися володіти своїм тілом і тренували силу духу[1].

Два рази на рік найкращі майстри бойових мистецтв демонстрували свої вміння на змаганнях. А володіння холодною зброєю (зокрема мечами) було одним із головних пунктів навчання майбутніх воїнів.

Після приходу до влади комуністичної партії Китаю в 1949 році, тоталітарний режим використовував різні засоби для придушення національної культури. Не стали винятком і майстри бойових мистецтв, що отримали ярлик «розповсюджувачів забобонів» і зазнали жорстоких переслідувань. Під час «Великої культурної революції» (1966–1976) Мао Цзедуна багато з них були змушені переховуватися, деякі були відправлені у виправно-трудова табори або в'язниці, а деякі навіть були вбиті. У 90-ті роки ХХ ст. бойове мистецтво отримує нове життя, популяризуючись світом[1].

За свою 1500-річну історію Кунг-фу розвинулося в масове і популярне заняття на всій планеті, однак, девізом будь-якої школи все ще залишається в першу чергу виховати в учня людини і тільки потім бійця.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Г. Н. Музруков. «Основы ушу» — М., «Городец», 2006. ISBN 5-9584-0139-4

ВНУТРІШНІЙ ТУРИЗМ, ЯК ПРОЯВ НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ

Стасилович Є.С., Огієнко К.О.

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Довгий час Китай був країною, закритою для світової спільноти. Низька мобільність населення, невеликі доходи на душу населення не дозволяли жителям країни не тільки виїжджати за кордон, а й подорожувати всередині країни. Але після проголошення курсу на здійснення економічних реформ в 1979 р почалося стрімке зростання китайського туризму. Нині Китай займає помітне місце в міжнародному туризмі, перебуваючи на 4-му місці за кількістю прибуттів. Країна має величезний рекреаційний потенціал. Культурно-історичні ресурси включають численні музеї, пагоди, буддистські монастирі і даоські храми. Туристів приваблює пекінська опера, бойове мистецтво ушу, різноманітна китайська кухня. Природно-рекреаційні ресурси - це контрастні ландшафти півдня і півночі, примарні гори і величні китайські річки. На території Китаю 40 об'єктів (2010 р), внесених до Списку об'єктів Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, в тому числі Імператорський палац

Гугун(故宫) , Літній палац і парк Іхеюань (颐和园), Храм Неба в Пекіні(天坛) , Велика Китайська стіна(长城), парки Сучжоу(苏州公园) , історичний ансамбль Палацу Потала в Тибеті(帕塔拉), Теракотове військо і Мавзолей імператора Цинь Шихуана в околицях міста Сіань(兵马俑), гора Емей(埃米山), печери Могао(莫高窟) [1]. Однак рекреаційний потенціал Китаю почав використовуватися лише після переходу до здійснення економічних реформ. Аж до 1978 р туризм не грав помітної ролі в економіці КНР.

Факторами розвитку як міжнародного, так і внутрішнього туризму, починаючи з 1980-х років, є:

- зміна іміджу КНР в світовому співтоваристві;
- проведення політики відкритості;
- створення сприятливого клімату для іноземних інвесторів, що стимулювало розвиток ділового туризму;
- швидке зростання доходів населення;
- зростання мобільності населення, зміни в системі «хукоу»;
- скорочення робочого тижня;
- введення з 2000 р трьох святкових, т.зв. «Золотих» тижнів (на китайський Новий рік, 1 Мая, День утворення КНР 1 жовтня), протягом яких відпочиває та подорожує вся країна[2].

Внутрішній туризм почав швидко зростати і на нього стала припадати дедалі більша частка сукупного туристичного доходу. Фінансово-економічна криза в 2007 р поклала початок новому етапу, коли на тлі зниження показників міжнародного туризму продовжилося зростання внутрішнього туризму, компенсуючи втрати від цього зниження. Розвиток внутрішнього туризму стає однією з важливих складових переорієнтації Китаю на використання внутрішніх чинників економічного зростання - стимулювання внутрішнього споживання.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Список об'єктів Всесвітнього спадщини ЮНЕСКО в Китаї (на 2010 г.) <http://en.wikipedia.org/wiki/>
2. China National Tourist Office // <http://www.cnto.org/chinastats.asp>

ДРЕВНІЙ МОНАСТИР ШАОЛІНЬ – ОБИТЕЛЬ ЧЕНЦІВ-ВОЇНІВ

Чех К. Р., Халемендик Ю.Є.

Запорізький національний університет

Монастир Шаолінь був заснований в 495 році Чжоу Цзин в період правління династії Північна Вей. Назва пам'ятки походить від слова «Шао» – гора і «лин» – ліс і буквально перекладається як «лісовий монастир гори Шаоші».

Заснував монастир індійський проповідник Бато (Bátuo 跋陀). Однак засновником шаолиньських традицій, історія яких налічує близько 1500 років, вважається індійський монах на ім'я Дамо (Бодхидхарма). Дамо запропонував абсолютно новий спосіб медитації і використання внутрішніх енергетичних ресурсів людини. Саме завдяки йому послучники Шаоліня знайшли кілька видозмінених буддиських практик, що включають гармонійне поєднання вдосконалених медитацій і присвячених підтримці фізичної форми тренувань. [2].

В силу такої єдності духовної практики і бойових мистецтв монастир став не просто духовним центром проживання й медитування ченців-послучників, а й справжнім храмом східних бойових мистецтв справжніх ченців-воїнів.

Протягом багатьох століть Шаолінь неодноразово реконструювався і зараз являє собою унікальне поєднання різних архітектурних стилів. Монастир Шаолінь є культурною спадщиною Китаю, узятим під егіду ЮНЕСКО. У стінах цієї святині Китаю знаходиться безліч культових реліквій, а своєрідна архітектура, що включає елементи, притаманні різним епохам, дозволяє стикнутися з багатовіковою культурою жителів Піднебесної.

За деякими даними, на сьогоднішній день в монастирі Шаолінь живуть всього 100 справжніх ченців, які досить рідко виходять поспілкуватися з туристами. Майже весь свій вільний час вони медитують, тренуються і моляться.

Головна історія Шаоліня почалася через два століття. Коли спалахнули народні повстання, імператор попросив притулку в китайській святині. За легендою, для його захисту потрібні були лише 13 ченців. Вони впоралися з цілим загоном заколотників. Після повернення влади імператор присвоїв Шаоліню особливий статус. Він став вважатися першим монастирем Піднебесної [5].

Протягом перших ста років були відкриті десятки філій Шаоліня. А до початку 17 століття монастир отримав той вид, який нам відомий зараз – духовний храм з величезною кількістю технік і практик.

Ченці вивчили будову людського тіла і медицину, навчилися управляти енергією Ци (дихання), освоїли і розробили кілька десятків

видів зброї. Головними дисциплінами стали буддизм, бойові мистецтва, медицина і філософія, яка включала живопис, каліграфію, ритуали і літературу.

Зараз на заході хребта знаходиться цілий комплекс храмів. Це і є відомий шаолинський монастир, який славиться багатовіковою традицією викладання і практики бойового мистецтва. Але це не звичайні фізичні тренування в звичному розумінні. Це справжнє вміння досягнути закони природи і використовувати внутрішню енергію.

Кожен день шаолинських ченців чекають виснажливі фізичні тренування, які загартовують їх дух і зміцнюють силу волі. З року в рік майбутній монах-воїн «переступає» сходинку за сходинкою, вдосконалюючи свою майстерність. На той час, коли чернець стає майстром, він в змозі однаково впевнено боротися з противником на сходовій клітці, в коридорі, сидячи на стільці, лежачи на підлозі і навіть зі зв'язаними руками і ногами.

Тренуючись в монастирі, ведучи самотницьке життя, молоді ченці вивчають постулати теоретиків китайського ушу. Все життя мешканців монастиря тісно пов'язане з постійним вдосконаленням тіла, оволодінням бойовими мистецтвами і молитвами - ці традиції залишаються незмінними ось уже кілька сотень років [6].

За часи свого існування монастир Шаолінь періодично то знаходив статус вищого духовного центру під імператорським заступництвом, то потрапляв у немилість, а його ченці віддавалися гонінням. Храм руйнували, спалювали, але він кожного разу відроджувався з попелу, адже завжди залишалися вірні послідовники шаолинської традиції, які передавали її своїм учням від покоління до покоління, не дозволяючи знищити самотню культуру Шаоліня. Самі ж китайці стверджують, що Шаолінь живе в душі кожного, хто його шукає, адже носії традицій набагато важливіше їх обителі. «Шаолінь – не в будівлі, а в серці!»

Всесвітня популярність до буддійського монастиря Китаю прийшла після виходу на великий екран в 1982 р фільму «Храм Шаоліня», який спровокував значний потік бажаючих стати послухниками в цій легендарній святій обителі. Зараз поблизу монастиря розташовується чимало комерційних шкіл бойових мистецтв, які розраховані спеціально на туристів, охочих долучитися до східного мистецтва самозахисту і бою.

На жаль, про Шаолінь люди мають сьогодні дуже небагате уявлення, що багато в чому обумовлено впливом масової культури - монастир вважається лише місцем, де проходять підготовку майстра ушу. Але в дійсності тут зосереджена релігійне життя адептів буддизму. Бойове мистецтво ж є тільки однією з практик, до яких вдаються монахи на шляху свого духовного становлення. Протягом століть тут вивчалися

- і цивільні науки,
- і медицина,

- і основи буддизму
- та інші дисципліни.

Сьогодні, на межі тисячоліть настоятель монастиря на ім'я Ши Юнсінь, бачачи наслідки комерціалізації, зумів докласти зусиль для ліквідації будь-яких сумнівних околошаолінських шкіл і збереження лише офіційного інституту ушу. В даний час Шаолін знову є буддійським центром, навчаючись в якому люди досягають гармонії духовного і внутрішніх початків.

Бойове мистецтво ченців-воїнів китайського монастиря Шаолін досі покрите ореолом таємничості. Незважаючи на те, що сьогодні багато звичайних мандрівники вже можуть відвідати шаолінську обитель, їм навіть продемонструють деякі вміння ченців, однак не варто переоцінювати побачене, адже все найважливіше залишається за зачиненими дверима монастиря.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. [Електронний ресурс] – <http://o-buddizme.ru/mesta-i-svyatyni/monastyr-shaolin>
2. <https://ruturisto.ru/raznoe/monastyr-shaolin-shaolin-monastery-kitaj-chzhenchzhou.html>
3. <https://www.sports.ru/tribuna/blogs/puncher/2785876.html>
4. <https://bigasia.ru/content/pub/review/shaolin-to-chto-ne-vidit-postoronniy/>
5. <https://www.onetwotrip.com/ru/blog/journeys/how-to-get-to-shaolin-temple/>
6. <https://ruslanlight.com/kitaj/shaolin.html>
7. https://www.votpusk.ru/country/dostoprим_info.asp?ID=18331

ТРАДИЦІЇ КАЛІГРАФІЇ В СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ ХОРЕОГРАФІЇ

*Чжан Цзяїнь, аспірант 1 року навчання
Харківська державна академія культури*

Каліграфія – одне з найдавніших мистецтв Китаю, що протягом тисячоліть є джерелом ідей, форм, творчого натхнення. Невипадково у якості емблеми Олімпійських ігор 2008 р. в Пекіні було обрано печатку «Пекін, що танцює», утворену виключно каліграфічно написаними ієрогліфами. Саме цими двома явищами китайської цивілізації – каліграфією і танцем – характеризується дух і сутність китайської культури.

У Китаї каліграфія займає чільне місце в області традиційного мистецтва. Це не тільки засіб спілкування, а й засіб вираження

внутрішнього світу людини в естетичному сенсі. Її вплив на розвиток інших галузей художньої культури простежується не лише у візуальних мистецтвах, а й у різноманітних перформативних практиках. Енергія розчерку, ритми рухів та дихання завжди мали велике значення для каліграфів, тому визначення «каліграфія – танок пензля й туші» – є не просто красивим висловом. Для багатьох літніх китайців писання ієрогліфічних знаків великим пензлем та водою просто неба є улюбленою та ефективною формою підтримки фізичного здоров'я.

У другій половині ХХ ст., особливо з початком «політики реформ та відкритості» розпочинається процес активного засвоєння сучасних форм мистецтва. Одні митці поривали із класичними традиціями, інші – шукали шляхи їх оновлення, треті – використання в авангардних формах мистецтва. Так з'явилися й перші спроби синтезувати творчі прийоми, образи, пластику двох визначальних для Китаю традицій. Серед них особливе місце посідає творчий дует танцюриста Юй Лінь і каліграфа Ван Фаня. У 1986 р. вони розпочали співпрацю: Юй Лінь режисерував твір мистецтва під назвою «Танець туші», який було показано по ТБ. Цей твір показував процес написання ієрогліфів, поєднуючи в собі танець та візуальну форму каліграфії. Цим твором артикульований пріоритет вільного письма, а також, саме завдяки хореографії – каліграфії надано статус перформансу і, таким чином, уведено до галузі модерних мистецьких практик. У згаданому творі пластична мова поєднує прийоми західного та китайського народного танців та символізує створення китайської туші і рух базових ліній китайського пензля: наддовгі рукави соліста, драматична гра показують розмитість туші, лінії каліграфії показують «танець феніксів» і «політ драконів», тобто, вишукану каліграфію.

У концепції згаданої хореографічної композиції, зберігається дух скоропису. Виконавці танцюють немов слідом за пензлем, вимальовуючи горизонтальні лінії, то повільно рухаються, то швидко злітають у повітрі. Таким чином, відтворюються основні стадії написання ієрогліфів у «дикому» танці. Натхнення до цього сюжету, ймовірно, криється ще в Династії Тан, коли, згідно з легендою, майстер пропису Чжан Сюй побачив публічно танцюючу жінку, яка незабаром стала відомою танцівницею.

Згодом подібні експерименти стали складовою китайської сучасної хореографії. Як приклад можна навести Guangdong Modern Dance Company (GMDC) – першу професійну танцювальну трупу материкового Китаю, яка стала відомою у всьому світі своїми вишуканими і захоплюючими виступами і, зокрема, хореографічним твором «За межею каліграфії». Не буде перебільшенням твердження, що згаданий твір є поемою рухів, створеною на основі стилістичної суті різних китайських стилів писемності. Він складається з п'яти танців, названих на честь п'яти різних

письмових стилів китайської каліграфії – від найдавніших «чжуанів» до сучасного «кай-шу».

З моменту свого дебютного виступу в 2005 році, «За межами каліграфії» було виконано більше 100 разів по всьому світі. Робота, поставлена Лю Ци, була відзначена нагородами за видатну хореографію, дизайн освітлення і постановку. The Washington Post описує твір як сповнений медитативної грації, гротескної виразності, шляхетності.

Звертається до каліграфічної традиції й китайський танцюрист і хореограф Ян Юньтао, який розробив для Компанії танцю Гонконгу хореографічну виставу «Весняний ритуал. Похвальна промова», яка являє собою інтерпретацію відомих творів китайської каліграфії. Один з них належить Ван Січжи, шанованому покровителю китайської каліграфії, який жив 1700 років тому. Хореографічна композиція посилається на його текст «Передмова до павільйону орхідей». Другий текст, обраний для хореографічної композиції, належить майстрові каліграфії доби Тан – Янь Чженьцін, а саме – його «Похвальна промова», присвячена загиблому у бою проти повстанців племінникові. Його робота висловлює глибокий сум, а також відданість імператорові. Танцюристи намагалися передати сутність зазначених творів у вишуканих рухах та музиці. Для цього їм довелося читати текст Ван Січжи і, навіть, копіювати його роботу пензликом, що допомогло відтворити рух і ритм роботи великого каліграфа.

На думку китайських хореографів спільність каліграфії і танцю – це рух. Каліграфія – це слід руху пензля на папері, а танець – це рух тіла. Відтак танець можна розглядати як пластичну каліграфію, а каліграфію – як «затверділу» форму танцю. Унаочнює ці позиції й творча діяльність Пекінської трупи сучасного танцю. За свідченням художнього керівника та хореографа-постановника Гао Яньцзиньцзи, китайські культурні традиції і, зокрема, каліграфія є невичерпним джерелом ідей та натхнення.

Сьогодні практика використання каліграфії як маркера культур Східної Азії, її принципів ритміки та пластики, поширилася й за межами КНР. У США, Японії та на Тайвані діють трупи та студії танцю, чия творчість заснована на концепції єдності зазначених мистецтв.

НАТЮРМОРТ У ЖАНРОВО-ВИДОВІЙ СТРУКТУРІ КИТАЙСЬКОГО МИСТЕЦТВА

Чжан Чже, аспірантка 2-го курсу
Харківська державна академія дизайну і мистецтв

Натюрморт як окремий жанр – відносно новітнє явище в образотворчому мистецтві КНР. Тривалий час зображення речей, що характеризують побут людини, її предметно-просторове середовище, використовувалося лише як складова жанрової картини. За звичай, перелік то був усталений перелік предметів який виконував функцію доброго побажання і (або) розкривав характеристики зображуваних персонажів.

Суттєві зміни в художньому осмисленні речі відбуваються під впливом європейської художньої системи. Від Сінхайської революції і впритул до 1985 року основною формою репрезентації світу речей стає натюрморт. Різноманітні композиції з контрастними за формою та фактурами предметами слугували, переважно, цілям академічної освіти, яка формувалася під визначальним впливом Заходу. Художники, за звичай через натюрморт удосконалюють свої живописні якості. Разом з тим, слід відзначити, що попри наслідування західної системи академічної освіти у Китаї натюрморт не набув відповідного поширення. За поодинокими виключеннями, він залишався допоміжною галуззю творчої діяльності митців.

У 1985 році у Пекіні відбулася виставка Роберта Раушенберга – сучасного американського митця, твори якого справили визначальний вплив на подальший розвиток мистецтва у Китаї. Неможливо переоцінити значення цієї виставки: китайці уперше ознайомилися з такими формами сучасного мистецтва, як реді-мейд, інсталляція та колаж. Відтоді, натюрморт як академічна практика зберігає свої позиції, але й набуває розвитку тенденція висловлювати гострі соціально-політичні проблеми суспільства за допомогою предметів, використовуючи форми сучасного мистецтва. Формується нове покоління митців, які свідомо поривають з академічними традиціями, починають експериментувати, переосмислюють роль митця у суспільстві. Відповідно річ у їхній творчості виходить за межі жанрового живопису, набуває нових характеристик, стають звичними такі поняття, як реді-мейд, колаж, інсталляція.

Серед найбільш відомих митців, які активно використовують речі у якості інформативних складових візуального повідомлення – Ай Вей. Він обирає речі, які найбільшою мірою асоціюються з певними діями, ідеями, явищами, поєднує їх і досягає лаконічності та виразності художнього висловлювання. Так, наприклад, скрипка з рукояткою від лопати – красномовний (і легко зчитуваний) символ культурної

революції з її виправними таборами для інтелігенції. Саме через незвичне поєднання предметів утворюється новий політичний зміст.

Інколи сенс розкривається через образ предмету та неочікувану дію. Розбивання сунської вази як дуже коштовної і дорогоцінної для усієї історії людства мистецької речі стало демонстрацією думки про крихкість культури. Конфлікт між досягненнями китайської цивілізації та сучасністю художник передає через варварське нанесення назв сучасних брендів на вишукані китайські порцеляни. В руках митця антикваріат перетворюється на поп-арт.

Протест проти замовчування урядом правди про трагедію 2008 р., коли через землетрус та недбалість при будівництві загинуло декілька тисяч школярів, митець висловив через інсталяцію з 9 тисяч шкільних рюкзаків, утворивши у такий спосіб пам'ятник загиблим.

До репрезентативних зразків зазначеної тенденції слід віднести й знамениту інсталяцію Сюй Біна «Книга з неба». Інсталяція, що складається з книг, сувоїв і паперу, надрукованих уявною мовою Сюй, що складається з 4000 символів. Сюй, натхненний каліграфією династії Сун, винайшов словник з чотирьох тисяч уявних китайських ієрогліфів, а потім ретельно вирізав кожен з них власноруч. Зображення складаються з елементів китайської мови, але є повністю вигаданими і, отже, безглуздими. Книги, сувій та папір символізують тривалий розвиток Китаю, який впливав (і впливає) на розвиток усього людства.

Серед живописних творів слід відзначити два напрями: натюрморт, як композиція з речей, що мають між собою змістовно та художньо обґрунтовані зв'язки та крупнопланові зображення окремих предметів, що переростають значення своє побутове значення та подаються у якості символу. Прикладом першої тенденції є твір Чжан Сяоган «Амнезія», де натюрморт побудований на співставленні предметів-образів минулого (гілка сливи, розкрита книжка, камінь) і сучасного (портативний ліхтар). У такий спосіб художник візуалізує ідею культурної традиції як життєдайного джерела для розвитку в усі часи.

Прикладом другої тенденції є серія робіт Чжан Пейлі «Ікс», де увесь композиційний простір картин віддано зображенням латексних перчаток. На момент розробки композиції у 1987 р. цей образ було обрано як символ епідемії гепатиту А, коли усе доросле населення мусило користуватися латексними перчатками протягом дня. Звичайні утилітарні предмети здаються загадково значущими завдяки своїм надто збільшеним розмірам, майстерній передачі фактури (їх гладкі ретельно прописані поверхні контрастують зі складками і ознаками використання). Сьогодні, під час пандемії COVID-19, зростання темпів промислового забруднення, згадана серія сприймається як попередження.

Узагальнюючи викладене, відзначимо, що в цілому художню практику у галузі натюрморту характеризує живопис олійними фарбами та тушшю, що спирається на класичні традиції Сходу та Заходу. Новітні форми візуального висловлювання посідають начно менший сегмент учасників художнього процесу, а гострота політизації інсталяцій зазвичай підвищується у творчості митців, які працюють за кордоном.

中国电影

CHINESE MOVIES

Чень Чунься 陈春侠

安徽大学国际合作与交流处

Аньхойський університет

电影[1], 是由活动照相术和幻灯放映术结合发展起来的一种连续的影像画面, 是一门视觉和听觉相结合的现代艺术, 也是一门可以容纳戏剧、摄影、绘画、动画、音乐、舞蹈、文字、雕塑、建筑等多种艺术的现代科技与艺术的综合体。中国电影, 是世界电影版图的一部分, 同时又拥有自己与众不同的特点。那么, 关于中国电影, 你知道多少呢?

中国电影的发展, 既有空间性, 又具有时间性。

所谓空间性, 指的是各个地区发展速度不一。例如, 中国电影最早是从内地兴起, 但是最先繁荣的地区却是在香港和台湾地区, 港台地区电影内容以武侠和言情为主在二十世纪的五十年代末至七十年代高速发展, 而此时内地电影市场发展则比较缓慢。到了二十世纪八九十年代, 港台地区的电影发展达到巅峰, 主要作品包括吴宇森在 1986 年导演的《英雄本色》, 徐克在 1992 年导演的《新龙门客栈》和 1993 年的《狮王争霸》, 1995 年刘伟强导演的《大话西游》等。进入到了二十一世纪后, 中国内地电影市场受经济高速发展的影响开始迅速扩大, 并逐渐爆发出强大的潜力, 逐渐超越了港台地区。

时间性, 指的是各个历史时期的中国电影具有不同的特点。在这里, 我们主要详细介绍一下中国内地电影的发展阶段。

第一个阶段, 是中国电影的诞生阶段。中国内地电影最早产生于十九世纪末至二十世纪三十年代初。1905 年春夏之交, 第一部国产片《定军山》诞生, 标志着电影艺术在中国的诞生。

第二个阶段, 从 1949 年到 1966 年。新中国成立以后, 中国政府出于对电影的重视, 先后设立了北影、上影、长影等一些电影基地, 并以之为骨干成立了一些电影厂, 创作出了很多好影片, 尤其是 1959 年到 1960 年初之间拍摄的《难忘的 1959 备忘录》、《阿诗玛》、《五朵金花》等电影。

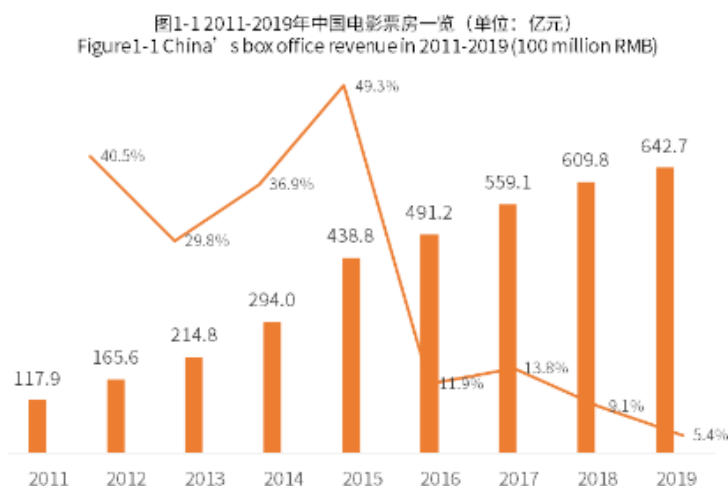
第三个阶段，则是从 1966 年开始到 1978 年，受艰难的政治局势影响，这个阶段是中国内地电影相对困难的时期，但是中国的电影艺术家们顶住压力，还是创作出了诸如《创业》、《海峡》、《闪闪的红星》等优秀电影。

第四个阶段是从改革开放到二十世纪九十年代，也是中国内地和香港市场几乎同步繁荣的中国电影的黄金时期。这一时期，内地电影迎来百花争鸣的美好时代，中国的第五代导演们拍出了一部部经典影片。例如，巩俐在 1991 年主演的《大红灯笼高高挂》，1993 年张国荣主演的《霸王别姬》，1994 年夏雨主演的《阳光灿烂的日子》等。

第五个阶段则是千禧年之后的高速发展时代。在这个时期，港台电影的发展速度开始逐渐减缓，而内地电影市场则迎来了大爆发。据 2019 年中国电影市场报告显示[2]，该年度中国电影观影人次达到了 16.66 亿，总票房达 642.66 亿元人民币，其中国产电影的票房达 411.75 亿元人民币，同比 2018 年增长了 6.13%。据《2019 腾讯娱乐白皮书》数据显示，2019 年内地票房排行榜排名前 10 的影片，8 部是国产片。这在 10 年前是不可想象的，那时进口大片曾一度让国产电影望尘莫及。但近 5 年，国产片总票房占比稳中有升，2019 年维持在 64%。[2]

Табл.1

2019年中国电影行业发展情况：年票房

数据来源：国家电影局（覆盖非城市影院票房），艾媒数据中心（data.iimedia.cn）

中国电影市场的蓬勃发展，离不开电影的质量本身。而一部好的电影，既是各种艺术的结合，也是各个职能部门合作创造出来的精华。其中，导演和演员毫无疑问是一部电影里重要的组成内容部分。

如今，在导演界占据主要地位的是中国的第五、六、七代导演，例如，拍摄了《英雄》的张艺谋，拍摄了《霸王别姬》的陈凯歌，拍摄了《一九四二》的冯小刚，拍摄了《三峡好人》的贾樟柯，以及拍摄了《让子弹飞》的姜文。与此同时，近年来越来越多开始崭露头角的新晋导演也拍出了一系列精品电影。例如，吴京的《战狼》系列，徐峥的《囧》系列，陈思成的《唐人街探案》系列等。

而观众最熟悉的，当然还是在电影中最有魅力的演员。中国电影中广为人知、成名已久的优秀演员有成龙（《尖峰时刻》）、李连杰（《黄飞鸿》系列）、葛优（《非诚勿扰》）、巩俐（《满城尽带黄金甲》）、周星驰（《功夫》）、张曼玉（《花样年华》）、梁朝伟（《无间道》）、刘德华（《阿虎》）。中生代演员包括陶虹（《黑眼睛》），黄渤（《疯狂的石头》），秦海璐（《榴莲飘飘》），刘烨（《南京！南京！》），余男（《惊蛰》），廖凡（《白日焰火》），张译（《亲爱的》），段奕宏（《烈日灼心》）。此外，一些优秀的新生代演员更是如雨后春笋般纷纷涌现，受到了年轻人的喜爱和热捧。例如，周冬雨（《七月与安生》），易烱千玺《少年的你》，春夏《踏雪寻梅》，彭昱畅（《大象席地而坐》），刘昊然（《唐人街探案》系列）等。但随着网络时代的发展，中国电影也不可避免地受到了一些消极影响，出现了“流量明星”、“小鲜肉”、“粉丝经济”等涵义褒贬不一的词语。

电影是社会之窗，折射的是一个国家和社会的发展轨迹。而优秀的电影又同时文化影响推动着社会的发展，并成为人与世界、与他人沟通的桥梁和媒介。近年来中国与世界的交往愈发频繁，中国电影也开始走向海外，越来越多的外国朋友开始看到中国电影、了解中国电影，并通过中国电影了解真实的中国。

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. 电影学/刘宏球著 作者：刘宏球 出版者：杭州:浙江大学出版社,2006
2. <https://www.iimedia.cn/c1020/68203.html>

中国高等教育发展过程简介 A BRIEF INTRODUCTION TO CHINESE EDUCATION SYSTEM

Чу Їн 储盈

Сумський державний університет

众所周知，中国自古就有尊师重道的传统。发展教育，尤其是发展高等教育更是中国政府内部政策的重中之重。今天作者将简单回顾中国高等教育的发展历程，并介绍在全球一体化趋势的今天，中国高等教育在国际化进程方面的努力及成果。

一、中国古代的高等教育

中国高等教育的起源最早产生于夏商时期，起于朝堂之上。尤其是到了周朝，大学已经有了雏形。因此，战国时期齐国的稷下学宫成为了中国第一所官办的高校，稷下学宫在其兴盛时期，曾容纳了当时“诸子百家”中的几乎各个学派，其中主要的如道、儒、法、名、兵、农、阴阳、轻重诸家。而在其中执教的更是“冠盖满京华”的天下名士。例如，孟子、邹子、慎子、涓子、荀子等。

到了春秋战国后期，中国社会发生了巨大的变革，随着奴隶主贵族的统治因无法满足生产力发展而逐渐崩溃后，“天子失官，学在四夷”，原来由贵族垄断、官府掌管的文化也开始流落至民间，各地的私人办学开始蔚然成风。也正是从此以后，中国古代的高等教育开始了官学和私学并存的局面。

官学中最具代表性的当属汉代的太学，太学也被大多数学者认为是中国第一所真正意义的官方大学。汉代太学，即由“大学”一词衍生出来，是古代世界上规模最大的高等学府。此后历代都开始设立大学，尽管名称或不尽相同：晋武帝咸宁二年创办国子学；齐改国子学为国子寺；隋炀帝改为国子监；唐宋两代太学与国子学并存；元明清时期则不设太学，只设国子学或国子监；明清国子监兼具备国家教育管理机构 and 最高学府两重性质，后逐渐衰败，成了科举的附庸。

而私学中的经师讲学的性质则相当于大学，因此私学中也有部分属于高等教育层次。很多思想家借助私学这种形式来宣传自己的学说，扩大本学派思想的影响。中国伟大的教育家、哲学家孔子是最早开办私学的人之一，其因材施教，有教无类，招收生徒，传授学问。汉代以后，私学分为蒙馆之学和专家之学两个层次，基础教育通常在十五六岁以前完成，之后就必须进入私家经师的学馆去深造，私家经师多为当世的著名学者。汉以后的私家经馆，培养了大批不求功名的学术人才，对弘扬民族文化、促进高等教育的发展起到了很大的作用。

书院，是中国高等教育机构的重要形式之一。该形式最早产生于隋唐时期，但其主要作用为储存经典及讲学，兼有图书馆的功能，直到宋朝，书院才成为培养高等教育人才的教育机构，在其中执教的或是天下名士，或是下野或致仕的高官。因此，除了培养高等教育人才，书院更成为朝廷培养未来官员的来源之一。如白鹿洞书院、岳麓书院、石鼓书院、应天府书院、茅山书院、嵩阳书院等。到了明朝，较为著名的是东林书院。而清朝时期，出现了书馆官学化，绝大部分书院成为准备科举考试的场所。自隋唐宋明清以来，高等教育机构的书院为历朝学术的繁荣发展和人才的培养发挥了重要的作用。

二、中国近代高等教育的发展

中国高等教育发展的时间比较短，真正的发展时间仅一百多年。

近代中国大学的发展始于清朝末年的“洋务运动”和后期的“维新运动”。“洋务运动”的领导者们创建了“北洋公学”（如今的天津大学），以及后来的“南洋公学”（上海交通大学、西安交通大学、台湾交通大学的前身）；而“维新

运动”的代表们则是开办了当时的“京师大学堂及其师范馆”（今天的北京大学和北京师范大学）。后来的“北洋军阀”以及“中华民国”时期，又在教育改革的基础上开办了如清华大学、复旦大学、中山大学等今天的著名高校，为以后中国高等教育的发展奠定了坚实的基础。

三、新中国的高等教育发展

1949年新中国成立以后，教育在和平安定的新环境中开始了新的蓬勃发展。此前，中国大学的制度主要从西方引进而来，清末年间的新式学堂、教会大学都是以西方为榜样，是中西方文化交流的平台。但当时的技术有限、内忧外患，在这样的背景之下人们的学习目标并不明确，更没有具体的衡量标准和发展方向。新中国成立以来，中国在高等教育方面全面学习苏联，实行全国统一的教育计划、按照统一标准培养人才。大量苏联专家进驻中国大学，进行技术指导并设计教学计划，为高等教育的发展起到了很大的促进作用。

中国政府对大学的结构进行了大规模的改建、重组。将综合类大学分成了单独的工科型或者文理型，并且组建了专门的医学院、农业大学等。此外，还建立了三所具有特殊意义的大学——理科为主的中国科技大学、文科为主的中国人民大学和以工科为主的哈尔滨军事工程学院。这三所大学是由中国共产党人亲自建立的著名大学。

到了20世纪六十年代中后期，高等教育的发展在“文化大革命”的特殊时期遇到了严重的阻碍，无论是科技发展，还是教育教学都受到了极大影响。

到了20世纪七十年代末，随着改革开放基本国策的确立，中国的高等教育重新走向世界。1978年召开的中国共产党十一届三中全会作出了把工作重心转移到社会主义现代化建设的重大决策。进入90年代，政府陆续制定颁布了《中华人民共和国高等教育法》、《面向21世纪教育振兴行动计划》、《中共中央国务院关于深化教育改革全面推进素质教育的决定》等一系列法规，借鉴世界各国高等教育发展的经验，改变了过去高等教育“无法可依”的局面，加快了中国特色高等教育改革的步伐。中国政府明确提出，“为了实现现代化，我国要有若干所具有世界一流水平的大学。这样的大学，应该是培养和造就高素质的创造性人才的摇篮，应该是认识未知世界、探求客观真理、为人类解决面临的重大课题提供科学依据的前沿，应该是知识创新、推动科学技术成果向现实生产力转化的重要力量，应该是民族优秀文化与世界先进文明成果交流借鉴的桥梁。

1992年，国家推出了21世纪重点建设100所国内外知名高校为目标的“211工程”，这是当时规模最大的高等教育建设工程。

1998年又决定重点支持国内部分高校创建世界一流大学和高水平大学（“985工程”），推动我国高等教育向世界高水平看齐。

2015年，国务院印发《统筹推进世界一流大学和一流学科建设总体方案》：到2020年，若干所大学和一批学科进入世界一流行列，若干学科进入世界一流学科前列……到本世纪中叶，一流大学和一流学科的数量和实力进入世界前列，基本建成高等教育强国。2017年，《统筹推进世界一流大学和一流学科建设实施办法（暂行）》发布。一系列方案的推行，将推动我国大学实现从教育大国到教育强国的历史性跨越。

近些年，高等教育的国际化发展已经不仅仅是我国大学的发展目标，而切实的成为了大学的发展方式。留学生之间的频繁互动交流、教师赴海外的培训进修、课堂与教学内容的国际化、以及国际间的科研合作等方式都标志着中国大学已经走上了国际化的道路上。

中国大学已经艰难走过了百余年的发展历程，对于国际化的探索也贯穿始终。而经历了对西方国家大学的单纯模仿之后，中国在国力日渐强盛的基础上，整合全球优

势教育资源，不断优化自身的发展模式，通过结合国情和民族文化，走出一条具有中国特色的国际化道路。

参考文献:

[1] 周洪宇, 刘训华. 中国教育史学专业化百年历程省思-基于首届全国教育史年会教授群体的历史考察[J]. 陕西师范大学学报(哲学社会科学版), 2021, 50(02): 150-159.

[2] 焦敬超. 中国近代教育史发展的时代特色-评《中国近代教育史》[J]. 教育发展研究, 2020, 40(19): 85.

МИСТЕЦТВО ТАТУЮВАННЯ В КИТАЇ

Шевченко О. А, Халемендик Ю. Є

Запорізький національний університет

Татуювання — один з найдавніших способів прикраси й модифікації тіла, продукт змішання культур і вірувань, але саме тату найчастіше викликає бурхливу реакцію навколишніх, в той час як інші повсякденні модифікації й осмислення свого образу.

У стародавньому Китаї татуювання мали два основних призначення. По-перше, вони використовувалися шаманами та жерцями в ритуальних церемоніях. І по-друге, татуювання використовували як знаки ганьби на злочинців і полонених. Було таке поняття, як "покарання чорнилом". Чиновники наносили татуювання ув'язненим не тільки на тіло, але і на обличчя, голови й навіть на повіки. Якщо тілесні покарання перевищували цифру 3, татуювання наносили на обличчя. Татуювання наносили на обличчя вкрай небезпечного злочинця. Кожен новий малюнок свідчив про новий проступок. І скільки б разів він не порушував закон, стільки татуювань у нього і було. У разі вигнання людини з міста, позаду вуха йому набивали коло. За цими ознаками навколишні могли бачити — скільки разів ця людина була спіймана і засуджена. Татуювання не вітали серед панів, зате у людей нижчого стану татуювання були досить поширеним явищем.

У деяких джерелах класичної китайської літератури, татуювання називають «Ци Шен» або «Ци Чин» 刺身, що означає "проколвання тіла". Іноді, татуювання також називають "прикраса тіла" або "синьо-зелена гравірування". Наприклад, в одному з чотирьох великих шедеврів «Водна маржа» є як мінімум три важливих персонажі з татуюваннями: квітковий монах Лу Чжишен, девятиполосний дракон Шицзін і блудний син Яньцин.

Широко відома розповідь про те, як мати Юе Фея зробила художнє татуювання на його спині. Завдяки цій історії, ідея відданості своїй країні міцно увійшла в уми китайського народу.

Кажуть, що в рік, коли імператор відправив Юе Фея дати відсіч загарбникам, Юе стояв перед дилемою - не було кому дбати про його старенької матері, якби він пішов. Коли мати дізналася про сумніви свого сина, вона сказала йому, що інтереси країни понад усе. Потім вона зробила татуювання на його спині - чотири китайські ієрогліфи «цзинь чжун го бао», що означає «бути повністю відданим своїй країні», щоб закликати його на захист держави.

Насправді, відданість Юе Фея не просто захищала територію Сун, але, що ще більш важливо, зберігала тисячолітню китайську культуру. Юе знав, що якщо Південна Сун поступиться іноземній окупації, стародавня китайська культура може бути

знищена. На жаль, він став жертвою корумпованих чиновників, і не зміг врятувати династію Сун, яка була завойована в 1279 році Цзин.

Пізніше, в деяких кланах татуювання змінила своє призначення. Вона перестала носити характер покарання, а використовувалася вже в якості оберега. Традицією стала наносити татуювання на обличчя жінок. Вважалося, що якщо вони будуть носити татуювання - вони будуть не красивими і їх не стануть викрадати ворогуючі клани. Татуювання такого призначення роблять і по сей день. В інших кланах наносили татуювання, які говорили про те, що дівчина вступила в доросле життя. Зазвичай такі татуювання робилися в чотирнадцять - п'ятнадцять років. Винятком був візерунок на руках який наносився тільки заміжнім жінкам. З тих пір ставлення до татуювання в Китаї змінилося [3].

Серед народностей, які проживають в горах провінції Юньнань, етнічних груп палаунг (德昂), дулун (独龙), дай (傣), булан (布朗), дино (基诺), народности лі (黎) на острові Хайнань і деяких інших, татуювання особи і тіла було традицією з незапам'ятних часів. Наприклад, у племен провінції Фуцзянь, змія вважалася тотемом, а нанесення її зображення на тіло мало ритуальний характер і використовувалося чаклунами. Змія протегувала рибалкам, тому її, так само як і дракона, можна було побачити, в першу чергу, на бортах кораблів.

Татуювання Дранг, веде своє походження з останньої Династії Мінг, це приблизно 350 років тому. У той час, племена Дранг зазвичай піддавалися нападу з боку інших етнічних груп, і багато жінок часто потрапляли в рабство. Щоб уникнути звалтувань, жінки-Дранг татуювали свої обличчя, щоб зробити себе менш привабливими і, таким чином, захистити себе. Ця практика знаходить підтвердження і в інших регіонах планети, наприклад в середовищі чукчів, ескімосів і алеутів, де і причини і трагедійні обставини, сприяли розвитку лицьової татуювання. І хоча на сьогоднішній момент, племені Дранг нічого не загрожує, жінки цього племені зберігають традицію татуювання, але в сучасному трактуванні ці мотиви носять сенс ініціації статевої зрілості.

Серед етнічної меншини племені Дранг, жінки наносять татуювання на свої особи віком 12-13 років. Сам процес татуювання, з технічних своїми особливостями дуже схожий з іншими техніками нанесення поширеним по всій південній частині Індокитаю і Японії. Зображення наносяться невеликими паличками з шипами на кінці. Що стосовно самих мотивів племені Дранг, то якщо в верхів'ях річки Дранг найбільшою популярністю користуються більш складні мотиви лицьового татуювання, що складаються з ободок і точок, що формують дизайн летить метелика, то в низинах цієї ж річки дизайни зводилися до примітивних двом - трьом смугам в області підборіддя особи.

Народність Лі — є найдавнішою національністю в Китаї. Вони перші заселили острів Хайнань, який знаходиться на півдні країни. Зараз представників цієї етнічної меншини можна назвати аборигенами острова. Татуювання - особливість етнічної меншини Лі. Прикраса татуюванням всього тіла жінок цієї народності колись було традицією і правилом, яке встановили їхні далекі предки. Таким чином вони показували, що жінка була Матір'ю всіх представників Лі. І якщо не буде татуювань на тілі, то жінку не визнають предки. Тату починали робити дівчаткам з 12 років, і вони зберігалися на все життя. Це — досить болюча процедура. Але для народів Лі вона вважалася священною і мати очисний характер. Ритуал мав проводитися восени в сприятливий день. Треба сказати, що цієї традиції понад 2 000 років. Татуювальник використовував темно синю рідину, зроблену з висушених трав і змішану з деревним вугіллям. Татуювання наносили на обличчя дівчинки, а також шию, тулуб і кінцівки.

Щоб уникнути запальних процесів, тіло дівчаток оброблялося кип'яченою водою з листям лонган.

Татуювання також давня традиція людей китайського племені Даї, збережена місцями у віддалених селах до наших днів.

Даї мають давню історію татуювання. Основними мотиваціями до нанесення зображень на тіло для цих племен Китаю по праву може вважатися тотемістичного аспект. У далекі часи, коли вони жив і в безпосередній близькості від річки Даї, нібито постійно стикалися з дивними монстрами. Пізніше вони виявили, що татуйована шкіра могла відлякувати монстрів і тримати їх на відстані, і вони почали татуйовані самостійно таким, чином запобігаючи нападу з боку міфологічних істот.

По проходженню багатьох років, татуювання Даев також втратило своє первинне значення і функцію, ставши символом сміливості і хоробрості чоловіків і краси жінок.

З цими татуюваннями, люди Даї мали можливість легко визнавати своїх етнічних друзів навіть, коли ті були одягнені в свої етнічні костюми.

У старі часи, діти племені Даї піддавалися татуювання у віці 5-6 років, оскільки цей вік чомусь вважався найкращим для такої процедури. Пізніше, вік татуювання дітей змістився в бік 14 - 15 років, символізуючи татуювання як поріг досягнення статевої зрілості.

Про дизайни татуювання Даї можна сказати що чоловіки, жінки і діти були татуйовані згідно з місцевою традицією; чоловікам на плечових м'язах, жінкам-на тильній стороні долонь, руках і між бровами, діти-теж місця на руках, у вигляді восьмикутного дизайну квітки, і точка - між бровами діваматок, як символ їх краси.

На жаль, немає ніяких упорядкованих мотивів татуювань людей-Даї, більшість переваг в зображеннях віддається дизайнам з тиграми і драконами, виконаних в чорній однотонної гами, отриманої в результаті використання чорного соку рослин.

Але не дивлячись на реально існуючі різні аспекти татуювання, процес демонізації татуювання в Китаї в минулі часи був настільки глобальним про те, що в даний момент, нанесення зображень на тіло, дійсно більш поширене в злочинному середовищі ніж в громадянських товариств. В бандах тріади іноді татуювання, як правило, є одним з критеріїв членства. Таким чином, татуювання створюють враження, що вони пов'язані з людьми в злочинному світі. У сучасних членів банди Гонконгу зазвичай є синій дракон на лівій руці і білий тигр на правій руці, тому фраза «лівий синій дракон, правий білий тигр» використовується для позначення членів тріади [2].

У період маоїзму, кримінальне та релігійне татуювання практикувалося в Тибеті, вважалося достатнім обґрунтуванням для обважнення вини правопорушника. Існують посилення про те при затриманні групи татуйованих нелегалів на далекосхідній території Радянського Союзу в 50-і роки, порушники вважали за краще залишитися в радянській в'язниці посилаючись на саме цей аспект, хоча можливо просто прогнали прикриваючи тяжчі злочини. Але гоніння на тибетських ченців все ж були й багато хто з них, як і непальські буддисти мали на собі титрування мантри і буддійські символіку, що зрідка, але все ще зустрічається. Джерела гонінь не варто списувати на комуністичний лад, вони мають більш давнє коріння. Цей процес бере початок у часи утвердження Конфуціанства офіційною релігією Китаю. Культивуацією одного з його положень, було поняття про те, що тіло є дорогоцінним даром від батьків і тому ніколи не повинно бути "зловживаючи" покаліченням або татуюванням. Згодом, це положення вилилося в активну державну практику покарання злочинців. Коли суд знаходив людину винною в серйозному злочині, одним з методів покарання ставало нанесення татуювання на обличчя з наступним посиленням злочинця у віддалені північні області країни. Примусове татуювання на обличчі довічно відзначало людини як злочинця. Двокомпонентне покарання називалося «сі реї». так і трактувалось татуювання /

посилання). Так що в положенні про концентрацію татуювання в кримінальному середовищі Китаю чітко простежується роль самої держави.

І тільки в останнє десятиліття табування з китайського татуювання було "знято" і індустрія активно розвивається, підтримана як і багато інших економічно вигідні аспекти китайським кінематографом, активно експлуатуючим підфарбовані тіла героїв. В основу реанімованого стилю лягла одноколірна китайська "розбійницька" традиція півдня, періоду першого 10-го сторіччя став уже минулим тисячоліття.

Китайське татуювання перестало бути приналежністю, тільки Китайської культури. В умовах глобалізації вона стала частиною світової культури татуювання [4].

У сучасному світі до татуювань відносяться як до одного з видів мистецтва. Але поряд з цим татуювання не втратила свого історичного значення, хоча і трохи адаптованого до сучасного життя. З відкриттям соціальної атмосфери і зростанням культури демонстрації тіла люди поступово приймають моделі вираження тіла.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСНАТИХ ДЖЕРЕЛ

1. URL: <https://baike.baidu.com/item/%E6%96%87%E8%BA%AB/4772357>
2. URL: <https://kailash-ru.livejournal.com/90858.html>
3. URL: <https://laowai.ru/tattoos-in-china/>
4. URL: <http://www.lookatme.ru/flow/dizayn/tatoo-kak-iskusstvo/97291-tatuhi-i-nakolki-ch-3-natsionalnye-menshinstva-kitaya>

РОЗДІЛ ІV
ОСВІТА, ВИХОВАННЯ
ТА МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ
СХОДОЗНАВЧИХ ДИСЦИПЛІН
У КРАЇНАХ СХОДУ

ДИСКУСІЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ НА УРОКАХ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ

Антоненко В. О., Віротченко С. А.

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

З активізацією імміграційного руху та економічної глобалізації зростає кількість міжнародних зустрічей, а проблема міжкультурної комунікації стає все чіткішою. Спілкування відображає найважливіший фактор нашого співіснування. Міжкультурна комунікація займає провідну роль у формуванні міжнародних відносин, адже однією з проблем, яка заважає спілкуванню між представниками різних культур, є низький рівень міжкультурної компетенції особистості.

Інтерес до цього питання обумовлений тим, що сучасна освіта фахівця має забезпечувати не тільки високий рівень знання іноземної мови, але й можливість розуміти та сприймати особливості іншої культури, налагоджувати взаєморозуміння у процесі комунікації.

Міжкультурна компетенція – це «комплекс знань, умінь і навичок успішного спілкування та досягнення відносин партнерства, порозуміння й діалогу з представниками інших культур, що проявляються на мотиваційно-ціннісному, когнітивному, емоційному та комунікативно-діяльнісному рівнях, охоплюючи повсякденну, освітню, професійну, культурну та суспільно-політичну сфери соціокультурної взаємодії».

За словами німецького дослідника А. Кнапп-Поттхофф, міжкультурна компетенція має наступні структурні компоненти: афективний, когнітивний та стратегічний (в деяких джерелах – оперативний) [1].

Чжоу Сяобін, китайський вчений в сфері навчання китайській мові як іноземній, вважає, що «міжкультурна компетенція – дуже складне явище. В процесі навчання китайській мові як іноземній має звертатися особлива увага на сучасну китайську комунікативну культуру, особливо на мовну комунікативну культуру» [3, с. 101].

Дослідники виокремлюють наступні функції міжкультурної компетенції: інструментальну, інтегративну, соціалізації, трансляції, соціального контролю, самовираження та експресії [2].

Спілкування та його функції відіграють істотну роль в організації комунікативного процесу та формуванні міжкультурної компетенції. Проте міжкультурна компетенція потребує особливих підходів саме для її дослідження та формування. Виокремлюють три такі методологічні підходи: функціональний, пояснювальний та критичний. Зазначені підходи сприяють підготовці майбутніх спеціалістів до ефективних контактів із представниками інших культур, впливають на розвиток їх міжкультурної компетенції.

Наступні комплекси вправ спрямовані на роботу з універсальними складовими культури і їх впливом на особистість і сприйняття носія культури. З метою формування міжкультурної комунікації особлива увага приділяється дискусійним завданням, присвяченим культурним цінностям китайської культури, а також національним стереотипам.

Комплекси вправ розроблені для формування наступних навичок: 1) читання; 2) аудіювання; 3) усного мовлення; 4) письма.

Перший комплекс представлений такими типами завдань: відповіді на питання щодо прочитаного тексту; множинний вибір; тести на співставлення.

Другий комплекс вправ включає в себе різноманітні завдання на перевірку розуміння китайської мови на слух.

Третій – складається з дискусійних вправ, де студенти мають висловлювати власні думки засобами китайської мови.

Четвертий комплекс включає в себе такі завдання: підстановка слів, виправлення речень за прикладом, письмове пояснення фразеологізмів, відкриті питання.

Дискусія фігурує в усіх комплексах вправ постійно, оскільки кожне завдання коментується викладачем і обмірковується разом з усіма студентами. У такий спосіб знання засвоюються найефективніше.

Створені комплекси, крім того, що сприяють розвитку чотирьох навичок, ще й ефективно впливають на формування міжкультурної компетенції у студентів, адже кожен текст, використаний в комплексі, знайомить учнів з певними аспектами китайської культури.

Отже, формування міжкультурної компетенції у студентів набуває актуальності. Труднощі міжкультурної комунікації зазвичай проявляються саме в культурному аспекті. Тому дослідження особливостей навчання китайській мові як іноземній з точки зору міжкультурної комунікації допоможе студентам у вивченні китайської мови, а також буде сприяти підвищенню рівня їх міжкультурної компетенції.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Осадча О. В. Складові формування міжкультурної компетенції студентів. 2013. URL: http://confcontact.com/2013_06_07/22_Osadcha.html (дата звернення: 22.02.2021).
2. Рокоман Є. О. Формування толерантності та міжкультурної комунікації в процесі соціалізації учнів на уроках іноземної мови. Київ: Таврійський вісник освіти, 2013. 163 с.
3. 赵聪.跨文化视阈下的对外汉语教学//湖州师范学院学报. 2014. 第 36 卷, 第 1 期. 116 页.

ВИКОРИСТАННЯ АВТЕНТИЧНОГО ВЕБ-КОМІКСУ У ВИВЧЕННІ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ

Гамова О.О., Віротченко С.А

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Сучасний світ знаходиться у постійному процесі глобалізації, тому спостерігається зближення і взаємопроникнення культур, а також розширення комунікації у різних сферах людської діяльності. Ці процеси спонукають до розуміння справжньої актуальності володіння іноземними мовами, які вже стали одним із головних факторів якості міжкультурної комунікації.

Але набуття навичок іншомовного спілкування – це доволі довгий і копіткий процес, до якого треба докладати багато зусиль як зі сторони студента, так і викладача. Тому, для пришвидшення процесу оволодіння мовою на достатньому для комунікації рівні, науковці у сфері методики викладання шукають інноваційні методики та засоби навчання, що будуть сприяти кращому розумінню мов та культур інших країн.

Від кінця ХХ сторіччя автори підручників стали активно залучати до освітніх процесів наочний матеріал, а саме комікс. Комікс – це "співставленні ілюстративні та інші зображення у навмисній послідовності, що призначені для передачі інформації та/або отримання естетичної реакції у глядача", пише у своїй роботі «Understanding Comics» Скотт Макклауд [3].

Актуальність дослідження використання коміксу у вивченні іноземної мови визначається тим, що ще не була доказана його практична цінність у сфері освіти. Серед науковців-методистів є як і ті, хто критикують комікс як інструмент навчання, так і ті, хто його підтримують.

Автентичний комікс є потенційно корисним допоміжним інструментом для вивчення іноземної мови. Зокрема, китайський автентичний комікс маньхуа має такі особливості:

1. Автентичність мовлення, виражена ідіомами, сленгом, розмовними сталими виразами тощо.
2. Містить у собі соціокультурні особливості життя у КНР.
3. Наочність матеріалу у вигляді малюнків включає в роботу більшу кількість органів відчуття, тому допомагає студентам краще розуміти і запам'ятовувати інформацію.
4. Вербальний компонент коміксу майже повністю виражений діалогами, що допомагає розвитку діалогічного мовлення у студентів.
5. Веб-формат робить матеріал більш доступним для студентів зі всього світу, зокрема з України [1].

У нашій роботі ми створили комплекс вправ для розвитку навичок читання, говоріння, а також писемного і усного мовлення на основі текстів

коміксів "上海出差·小杨生煎" , "放弃竞选·火锅", "买票" . Комплекс поділяється на три групи: 1) контроль розуміння навчального матеріалу; 2) лексичні вправи; 3) граматичні вправи [2].

Для контролю розуміння текстів ми пропонуємо завдання:

1. Множинний вибір (阅读后选择答案).
2. Співставлення(左右两部分连起来).
3. Правдивість твердження (根据课文内容判断下列句子的对错).
4. Відкриті питання (回答问题).
5. Діалогічне мовлення (两个学生造对话) та дискусія (讨论要是您在生活中遇到了这种情况).
6. Есе/коротке висловлювання (写 80 个词介绍...).

Лексичні та граматичні вправи включають у себе завдання на заповнення пропусків (选词填空), а також створення власних речень (使用下面的词造句子), використовуючи вивчені лексичні та граматичні конструкції.

Отже, у нашій праці ми створили комплекс вправ ля розвитку навичок читання, говоріння, а також писемного і усного мовлення на основі автентичних китайських коміксів. Запропоновані методичні розробки можуть бути використані у якості допоміжного інструмента під час занять із китайської мови на початковому та середньому рівнях.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бардакова Д. И. Использование комиксов в обучении иностранному языку. *ЛИНГВИСТИКА И МЕЖКУЛЬТУРНАЯ КОММУНИКАЦИЯ*. 31.10.2018. – Чита: Забайкальский государственный университет, 2018. – С. 76–78
2. Демина Н.А. Методика преподавания практического китайского языка. – Москва: Издательская фирма "Восточная литература", 2006. – 87 с.
3. McCloud S. Understanding Comics: the Invisible Art. – New York: Harper Perennial, 1994. – 224 p.

ВИКОРИСТАННЯ ВІДЕОРЕСУРСІВ У ВИКЛАДАННІ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ

Берега П. А. Огієнко К. О.

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Різноманіття відеоресурсів надає незліченні можливості для вивчення іноземних мов сьогодні. Впровадження методистами та вчителями іноземних мов новітніх способів вивчення мов за допомогою відеоресурсів підвищує мотивацію учня, бо він може обирати матеріали для самостійного вивчення, що насамперед забезпечує підвищену цікавість до вивчення мови, що передбачає підвищення якості самостійного навчання. Ідея проведення практичних занять з іноземної мови з використанням ресурсів Інтернет отримала широкий відгук у викладачів практиків у всьому світі. Дидактичні аспекти комп'ютеризації навчання розроблялися Є.Г. Азімовим, В.П. Беспалько, Б.С. Гершунський, І.О. Логиновим, Є.І. Машбиц, Р.П. Мильруд, Е.С. Полат, Н.Ф. Тализіна, І.В. Роберт, А.В. Хуторський та ін. [1]

Використання відеоплатформ для онлайн спілкування, таких як Skype або Zoom надає можливість підтримувати комунікацію з вчителями та носіями мови з усіх країн світу, що позитивно впливає на процес вивчення мови, бо студенти мають змогу зрозуміти аутентичні та специфічні висловлення та мовленнєві одиниці, які не зміг би у повному обсязі пояснити вчитель, який не є носієм мови. В умовах світової пандемії з 2019 року до сьогодні, відеоресурси перетворилися чи не у найважливіший та найбільш доступний спосіб вивчення іноземних мов для студентів, школярів та усіх людей, які бажають вивчати іноземну мову, та стали незамінним ресурсом отримання знань, що було поштовхом для світової спільноти викладачів до покращення електронних баз даних та розвитку власних онлайн-курсів, створення відеоматеріалів та опанування новітніх технологій викладання, про які вони навіть не замислювалися. Вивчення та аналіз сучасних відеоматеріалів довів, що їх використання у навчанні китайської мови робить можливим опанування та розвиток усіх аспектів вивчення мови, що в свою чергу дає величезний поштовх до активного використання у сучасній системі освіти дистанційного формату.

Безліч додатків, інтерактивних платформ, соціальних мереж та інших ІКТ кидає виклик застарілим підручникам та класним кімнатам. Використовуючи сучасні відеоматеріали кожен вчитель має змогу створити навчальні курси власноруч, що зробить його спосіб викладання матеріалу більш ефективним та інтерактивним, що в свою чергу позитивно вплине на успіхи його студентів.

Переваги використання відеоматеріалів для навчання китайської мови перелічують гнучкість розкладу, зручність розташування, підвищена мотивація до навчання, зростання інтересу до самоосвіти, покращення

психологічного стану студента, опанування новітніх технологій.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Соколова Э.Я. Анализ потенциала интернет ресурсов в обучении иностранному языку. *Журнал прикладных и фундаментальных исследований*, 2017. С 96-102.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ОВОЛОДІННЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИМ СКОРОПИСОМ ДЛЯ ПРАКТИКУЮЧИХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ

Кривоніс М.І., викладач

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Конспектування з допомогою скоропису – це надзвичайно важлива для перекладачів навичка і заслуговує нашої найбільшої уваги. Всім добре відомо, що перекладачу легко говорити з пам'яті, коли оратор робить паузу після одного-двох речень. Але якщо оратор, намагаючись зробити свої ідеї повноцінними та послідовними, продовжує говорити протягом 5, а то й 10 хвилин без пауз, що часто трапляється у багатьох випадках, перекладач навряд чи може сподіватися запам'ятати все. Це особливо вірно у випадках, коли оратор різко посилається на довгий ряд історичних постатей або довгий список імен та певних географічних назв. Очевидно, що без допомоги нотаток навряд чи можна уникнути неправильного тлумачення або пропуску важливої інформації. Щоб доповнити короткочасну пам'ять і зменшити навантаження на мозок, необхідно вдаватися до особливого скоропису.

Однак робити нотатки – це зовсім нелегка робота. Саме той факт, що конспектування відволікає увагу та заважає слухати, є першою перешкодою. Друга проблема полягає в тому, що невідповідні перекладачі часто неправильно визначають, які нотатки робити і яким чином краще їх робити.

Зроблені нотатки призначені для негайного використання виключно перекладачем. Іншими словами, вони не призначені для читання іншими особами або для того, щоб перекладач міг себе побачити, коли переклад закінчиться. Отже, абсолютно непотрібно, як і неможливо записати кожне слово. Насправді, якщо перекладач витрачає занадто багато часу на створення приміток, він / вона не зможе мати достатньо часу для роздумів над фактичним перекладом. У цьому сенсі не слід переоцінювати важливість конспектування. У будь-який час і за будь-яких обставин перекладач повинен зосередити свою увагу на слуханні та розумінні, намагаючись зрозуміти основні ідеї, іноді з ілюзорних або

неправильно організованих виступів. Потім він / вона повинен реорганізувати думки на основі правильного розуміння.

Перекладачі відрізняються своєю здатністю робити нотатки. Деякі перекладачі можуть мати надзвичайно хорошу пам'ять, деякі можуть бути особливо знайомі з предметом у певній галузі, а деякі інші можуть мати кращі навички ведення записів. Зміст та записані символи відрізняються залежно від окремих тлумачів. Тому новачкові недоцільно механічно копіювати систему приміток, що використовуються іншими перекладачами. Тільки завдяки практиці він/вона може розраховувати на розробку власної системи скорочень.

Немає абсолютного правила щодо того, чи слід робити нотатки в target language (мові перекладу) чи на мові-джерела. Це залежить від особливостей окремих перекладачів. Хоча деякі люди воліють робити нотатки мовою перекладу, іншим може бути набагато зручніше користуватися власною мовою. Однак насправді перекладачі, як правило, використовують обидві мови як взаємозамінні. Незалежно від особливостей перекладача, єдине правило для перекладу, він має бути: "швидкий, чіткий і точний". Наприклад почувши китайський ієрогліф «我», нам набагато швидше писати «Я» ніж його китайський еквівалент.

Слід писати слова або символи економно і робити нотатки таким чином, щоб кожне слово або символ повторювало ключове слово або тематичну групу. Дуже часто однієї чи двох літер ключового українського слова або одного символу тематичної групи в китайській мові достатньо, щоб допомогти перекладачеві запам'ятати оригінальне речення. Як правило, перекладач повинен зв'язати певні речення або фрази, які не є важливими для основних ідей, і зосередитись на важливих реченнях або фразах, що дають найбільшу інформацію. Особливу увагу слід приділити до позначення особистих імен, місць, цифр, часу та назв організацій.

Поки оригінальну промову можна згадати за допомогою приміток, кількість слів повинна бути мінімальною. Краще запам'ятати початок і кінець виступу. Цілком імовірно, що коли довга промова закінчується, перекладач не згадає, як мовець розпочав або закінчив свою промову. Перехідні слова або фрази, такі як "але", "так", "якщо" та "до тих пір, поки", мають особливе значення для позначення логічних взаємозв'язків між різними групами почуттів та допомагають перекладачам запам'ятати сказане.

Перекладачу доцільно робити нотатки у стовпцях, щоб кожна смислова група, представлена ключовим словом або символом у примітках, займала половину рядка або навіть один рядок, а наступна група смислів була зазначена в іншому рядку. Інтерпретатор також може розділити папір на дві половини, намалювавши вертикальну лінію посередині. Спочатку напишіть текст на лівій половині. Потім можна перейти до правої половини. У будь-якому випадку перекладач повинен обов'язково

намалювати дві короткі похилі лінії, щоб позначити кінець речення, довгий абзац або крапку: (_____ //)

Нижче наведено запропоновані символи та абрєвіатури, які слід використовувати у створенні нотаток. Символи часто використовуються перекладачами через їхню зручність та легку асоціацію як за звучанням, так і за формою із вимовленими словами або вираженим значенням. Тому їх використання рекомендоване для перекладачів-початківців. Але їх не слід надмірно використовувати, або записувати забагато, тому що вони можуть спричинити плутанину або збити перекладача від запам'ятання висловленого значення.

Стрілочка угору ↑ - «збільшення», «покращення», «зростання», «增长», «发展». Стрілочка вниз ↓ - «зменшення», «погіршення», «зниження», «下跌» «减少». Стрілочка вправо → «出口», «打入», «交给», « як наслідок», «для того щоб». Стрілочка вліво ← «来自», «进口», «收到», «отримувати», «походити від». Математичні символи: «+»: «加上», «另外» - «крім»; «-»: «减少», «缺乏» - «недостача»; «x»: «不对的», «错的» - «невірно»; «>»: «大于» - «більше за»; «≤»: «少于» - «менше за»; «≠»: «不等于» - «не відповідає»; «=»: «相当于» - «схоже на»; «:»: «由于», «因为» - «через це»; «.:»: «所以», «因此» - «тому»; «≈»: «大约», «左右» - «приблизно»; «>»: «大于», «好于» - «краще, більше»; «<»: «少于», «小于» - «менше, гірше»; Знаки пунктуації: «!»: «注意» - «зверніть увагу»; «()»: «包括» - «включає в собі»; Інші символи: «√»: «真确» - «вірно»; «∩»: «领导», «管理» - «управляти»; «#»: «结束» - «насамкінець»; «∑»: «总数» - «загальна сума»; «Δ»: «代表» - «представник»; «∞»: «交流», «交换» - «обмінюватися». Заперечення можна виражати за допомогою «x», важливу інформацію можна підкреслити тощо. Нижче наведемо приклад конспекту.

Приклади нотатків:

Приклад 1

首先, 请允许我代表中华人民共和国国防部和我所有的中国同行, 并以我个人的名义, 对约翰逊将军以及美国国防部的朋友们, 表示衷心的感谢。

1-й

代 D 部

同行

个人

→: Джонсон

США= 友

спб

У наведеному прикладі були зазначені зразки конспектування та елементи китайського скоропису, сподіваємося дана інформація буде у нагоді всім викладачам перекладу та перекладачам-початківцям.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. 实用英语口语教程 上 (第三版 新经典高等学校英语专业系列教材) [A Practical Course in Oral Interpretation]外语教学与研究出版社. 2014, 316 p.

ВПЛИВ СВІТОВОЇ ПЕДАГОГІКИ НА СТАНОВЛЕННЯ СУЧАСНОЇ КИТАЙСЬКОЇ ШКОЛИ

Лахмотова Ю.В.

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Протягом багатьох років Китай був закритою та ізольованою країною для будь-яких впливів ззовні.

Величезний вплив на розвиток китайської школи мав філософ Кун-Цзи (551 – 479 рр. до н.е.), у Європі відомий як Конфуцій. Він був засновником етико-політичного навчання, яке стало основою навчання та виховання протягом багатьох років у Китаї, аж до ХХ століття. Метою цього навчання був розвиток етичних питань, моралі, а також моральної природи людини. Конфуцій розробив цілу систему морально-етичних норм поведінки людини (поважати батьків, поважати старших та покорятися їм, прагнути до внутрішнього удосконалення тощо). Починаючи з епохи Хань, китайці строго дотримувались цих принципів, тому це привело до того, що кожен китаєць незалежно від того де він народився чи яке мав виховання, він мусив стати конфуціанцем. Це стало символом «істинно китайського», тому конфуціанська система навчання протягом багатьох років та століть не змінювалась [Васильев Л.С. История Религий Востока. М.: Высшая школа, 1983. С.95].

Все це привело до того, що у школах мали собі дозволити навчання лише хлопці, і то, лише ті, батьки яких мали змогу оплатити їх навчання. Дівчата до школи не ходили. Все навчання у школах зводилось до того, що діти напам'ять заучували конфуціанські тексти або цілі книги. На перший план виходило виховання в дусі конфуціанської моралі. Головним завданням школи була підготовка до складання іспитів на заміщення вакансії чиновників.

Після того, як була перша Опіумна Війна (1839 – 1842 рр.) та Китай вступив у відносини з розвиненими країнами Європи, до Китаю потрапили нові педагогічні ідею, що призвели до розвитку системи освіти. Почали

з'являтися нові навчальні заклади, почали вивчати іноземні мови, точні науки тощо. Цей етап у Китаї (1862 рік) є початком створення сучасної китайської системи навчання.

Після поразки Китаю у війні з Японією (1894 – 1895 рр) були спроби реформування освіти за зразком розвинених країн, а саме намагалися започаткувати вивчення гуманітарних наук. Виникли нові навчальні заклади – коледжі, які були спрямовані на розвиток педагогічних, технічних, гуманітарних наук. Але розвиток гуманітарних наук не отримав достатньої підтримки у Китаї, тому все знову закінчилося поразкою.

У 1902 – 1903 роках у Китаї було запропоновано введення нової системи освіти Гуймао, за зразком Японії. Початкова освіта повинна була стати загальноприйнятною для усіх верст населення. Навчання було платним, що не давало змогу отримати навчання бідним верстам населення.

Після того, як була скинута монархія та установлений республіканський устрій, була запропонована нова система освіти «нове навчання». Педагог-реформатор Цай Юаньпей закликав до того, щоб навчання було сучасним і пов'язане було з наукою.

У 1912 році була впроваджена нова система навчання «Женьзі». Зі всіх шкіл були вилучені конфуціанські книги та всі конфуціанські тексти. До Китаю були запрошені різні педагоги з лекціями, американські та європейські педагоги: П.Монро, М.Твісте, Дж.Д'юї, Є. Паркхерст тощо.

У країні виникло декілька течій: демократична освіта (Янь Яньчу); «Живе виховання» (Чень Хаоцін); «Виховання життям» (Тао Сінчжі). Ця нова течія повинна розвивати ініціативу учнів, щоб дітей виховати за принципом Ченя – сучасних китайців, які володіють діловими якостями та вміють розмовляти англійською мовою. Ці педагоги створювали експериментальні школи, суспільство вдосконалення навчання.

Велике значення у цей період мала діяльність педагогів-марксистів, а саме розвиток демократичного навчання. Пропагандували ідеї радянської школи, закликали до того, щоб освіта була доступною та її мав отримати кожен китаєць.

Були дуже популярні ідеї Жан-Жака Руссо, Льва Толстого. Після проголошення КНР у 1949 році у Китаї стрімко почала розвиватися радянська педагогіка. Радянська педагогіка мала позитивний вплив на розвиток китайської системи освіти та на усі педагогічні погляди. Але незважаючи на це, освіта у Китаї розвивається стрімко лише у економічно розвинених районах. Після смерті Мао Цзедуна та після приходу до влади Ден Сяопіна почався стрімкий розвиток Китаю з усіх боків – з боку промисловості, науки, освіти та економіки. Активизувалася та була прийнята робота з вивчення зарубіжного досвіду в галузі педагогіки. Був заснований інститут з вивчення педагогіки розвинених країн. З'явився

інтерес до вивчення педагогіки таких науковців як В.Сухомлинського, Ш.Амонашвілі, К.Ушинського тощо.

Отже, поглинаючи ідеї світової педагогіки, Китай зумів збудувати власну систему освіти, яка не лише перейняла нові ідеї, але влучно поєднала досвід своєї країни набутий роками.

Хочеться закінчити свій виступ словами Чжан Чжитуна «Національні науки – основа, західні – користь».

UNIVERSALITY, MULTIPURPOSE AND INTERDISCIPLINARITY OF ORIENTAL AND EUROPEAN LANGUAGES EDUCATION: SURVEY STUDY

Ivan Semenist, Rusudan Makhachashvili

Borys Grinchenko Kyiv University

Transformative shifts in the knowledge economy of the XXI century, Industry 4.0 development and elaboration of networked society, emergency digitization due to quarantine measures has imposed pressing revisions onto job market demands of Liberal Arts university graduates' skillsets, upon entering the workforce. This, in turn, stipulates reevaluation of the comprehensive professional competences perceived by stakeholders of Foreign Languages programs.

The study aims to critically review the applied case and best practices of Borys Grinchenko Kyiv University (Ukraine) in development of multipurpose orientation, universality and interdisciplinarity of skillsets for students of Oriental (Mandarin Chinese, Japanese) and European (French, Italian, Spanish, English, German) Languages major programs. The survey analysis is applied for in-depth diagnostics of professional competence and projected employability of in-training linguistic specialists. The investigation seeks to identify various groups of applied skills, digital skills, and interdisciplinary soft skills, customized for up to date Foreign language university programs. The survey sample consists of 447 respondents across 4 years (Freshman to Senior) of the Bachelor's programs in Oriental and European languages.

The design of the inquiry included the diagnostics of the following parameters:

- assessment of skills, crucial for successful professional development overall;
- systematization and assessment of skills, enhanced by higher philological education;
- evaluation of a philologist training universality/versatility by stakeholders; estimation of a philologist training interdisciplinarity by stakeholders;

- core professional values a FLE education can help actualize;
- social spheres estimated most accommodating or lucrative for a foreign languages education skillset;
- employment options and projected career paths for a foreign languages major in Ukraine;
- estimated needs and avenues of upskilling or retraining by Foreign Languages majors to meet dynamic job market requirements.

The diagnostics is structured according the computational framework of the interdisciplinarity of INPUT=>CONTENT=>OUTPUT of FLE curriculum.

The study findings disclose: assessment of skills, crucial for successful professional development overall; systematization and assessment of skills, enhanced by higher philological education; evaluation of a philologist training universality/versatility by stakeholders; estimation of a philologist training interdisciplinarity by stakeholders; core professional values a linguistic education can help actualize; social spheres estimated most accommodating or lucrative for a foreign languages education skillset; employment options and projected career paths for an Oriental and European linguistics major in Ukraine and abroad; estimated needs and avenues of upskilling or retraining by Oriental and European Languages majors to meet dynamic job market requirements of the 21st century, tailored to the COVID-19 pandemic paradigm and scope of social, technological and economic changes.

The perspective of the study is in scaling the inquiry to estimate the parameters FLE interdisciplinarity and universality for separate groups of source and target languages acquired, as well as to diagnose interdisciplinary trends of FLE across countries of Asia and countries of Europe.

ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ЯПОНІЇ

Мізяк Олександра Віталіївна, студентка 1-го курсу магістратури

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Науковий керівник: к.п.н., доцент О.О.Лученко

Зі зростаючою популярністю аніме та манга культури в Україні, цікавим стало питання, а чи поширена в Японії якась мова, окрім японської. Більшість молоді, яка цікавиться сучасною культурою Японії, намагається знайти манга або улюблене аніме в оригінали чи англійською, але саме англійське озвучення виявляється не так легко знайти в просторі інтернету.

Можливо це сталося через те, що Японія довгий час була ізольована від зовнішнього світу. Японці дуже поважають свою культуру та традиції, тому може здаватися, що просто не хочуть впускати англійську до свого «світу». Але це не так. Хоча якість викладання англійської дуже суперечливе питання в Японії, можна стверджувати, що в цілому освіта в

Японії визнана однією з найкращих [3]. Міністерство освіти, культури, спорту, науки та технологій Японії не стоїть на місці, розробляється нова програма для студентів що вивчатимуть англійську до рівня, який би відповідав вимогам ринку праці [6].

О. Железняк зазначає, що «одним із постулатів останньої освітньої реформи в Японії є розширення культурного обміну із зарубіжними країнами, з цією метою необхідно підвищувати ефективність викладання іноземних мов, особливо англійської. Зараз в Японії ведуться жваві дискусії стосовно того, щоб зробити англійську мову другою державною мовою. Зовсім нещодавно її викладання було введено в початкових школах» [3].

Англійську мову дійсно намагалися запровадити як другу офіційну. Суттєво це проявилось під час економічної депресії в 1990-х роках, коли люди почали усвідомлювати, що англійська є важливим інструментом національної безпеки [5].

Проблем, чому ж в Японії така ситуація з викладанням саме англійської не багато. Одна з них, це відсутність комунікативних знань, як у викладачів англійської в Японії, так і у студентів [4]. Викладання англійської в Японії суттєво відрізняється від комунікативних проблем сьогодення. Лише в 1998 році було введено директиву про необхідність вивчення англійської з третього класу початкової школи, точніше курсу «Освіта для міжнародного взаєморозуміння».

Досліджуючи останні зміни в системі освіти Японії, О. Лученко, зазначає, «відвідавши заняття з англійської мови у старшій середній школі в Японії у 2012 р., не можемо не погодитися з тим що програма вивчення англійської мови спрямована в основному на опанування читання й писемності. Матеріал, який використовувався на заняттях, відповідає рівню 6–7 класів загальноосвітньої школи в Україні. Стандартна кількість учнів у класі – 40, що, звичайно, не сприяє розвитку усного мовлення на заняттях з іноземної мови. Проте ситуація поступово змінюється [2, с. 232].

Отже, завдяки сучасним технологіям та змінам, які відбувалися, починаючи з епохи Мейдзі, освіта та навчання англійській мові в Японії постійно набуває кращого рівня. Акцент навчання спрямовано на більш важливі та функціонально необхідні аспекти, такі як навички комунікації та пізнання інших культур для подальшого саморозвитку та конкурентоспроможності на ринку праці.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. NATIONAL INSTITUTE OF EDUCATION, NANYANG TECHNOLOGICAL UNIVERSITY. Masakazu Iino «Language and English Education in Japan» (“English language Education in China, Japan, and Singapore” Rita Elaine Silver, Guangwei Hu, Masakazu Iino) – 79-97с.

2. Yukiko Hosoki «English language education in Japan: Transitions and Challenges» – 199-215с.
3. Железняк О. О трех реформах образования в Японии. *Электронная газета „Вести образования”*. 20 июля 2011.
4. Лученко О. Сучасні вимоги до якості результату навчання та відповідні зміни в системі освіти Японії. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах: Зб. наук. праць*. Запоріжжя: КПУ, 2014. Вип. 38 (91). С. 229-235.
5. Minoru Shimizu «Japanese English Education and Learning: A History of Adapting Foreign Cultures» – 7с.
6. Rachael Ruegg «How student-oriented is English language education in Japan?» – 27с.
7. Yukiko Hosoki «English language education in Japan: Transitions and Challenges» – 199-215с.

ВИКЛАДАННЯ КИТАЙСЬКОЇ ПИСЕМНОСТІ З ВИОКРЕМЛЮВАННЯМ ЙОГО БАЗОВОГО ЕЛЕМЕНТА

Малахова А.К., викладач

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Однією із труднощів оволодіння китайською мовою являється китайська ієрогліфічна писемність [3, с. 78; 4, с. 96]. Крім об'єктивних особливостей *ієрогліфіки* як письма, подібна ситуація в тому числі пов'язана з тим, що методика викладання китайської мови, і методика викладання ієрогліфіки зокрема, є одним з найменш розроблених видів мовленнєвої діяльності в українській і зарубіжній методиці.

Дослідженням цієї проблеми займалися такі українські та російські науковці як: Наумова Ю.С., Кочеригіна І.В., Дьоміна М.О. та інші. Китайські науковці приділяють більшу увагу *ієрогліфіці*, є ряд навчальних посібників, в тому числі і для тих, хто вивчає китайську мову як іноземну, присвячених безпосередньо *ієрогліфіці* китайської мови (наприклад, навчальні посібники «*简明实用 汉字学*» автора Лі Дачжу і «*汉字 教程*» під редакцією Чжана Цзіньсяня аналізують особливості ієрогліфічної писемності як системи письма, її історії, в тому числі особливості зміни і спрощення знаків; структури, видів і елементів ієрогліфа, а також їх вимови, читання і письма та значення для Китаю і китайської культури) [5-7].

У зв'язку з особливостями ієрогліфіки і навчанні (наприклад, на відміну від ряду мов з фонографічної писемністю, техніка ієрогліфічного письма, як правило, вивчається в вузі) у викладанні ієрогліфіки китайської мови як іноземної велику роль грає поняття базового елемента китайської

мови і відповідно, дві концепції [1], які використовуються у викладанні китайської мови як іноземної: «слово як базовий елемент» (词本位) і «ієрогліф як базовий елемент» (字本位). Поняття «ієрогліф як базовий елемент мови» вперше з'явилося в 1937 р в статті "中国语词的弹性作用" («Гнучке використання словосполучень в Китаї»). Ієрогліфи розглядалися як базові елементи писемного мовлення, і їм протиставлялися слова як базові елементи усного мовлення, проте в ході подальшого вивчення з'ясувалося, що використання ієрогліфів в якості базових елементів не обмежується письмовою мовою [9, с. 7]. Ієрогліф, що складається з форми, вимови і значення, є важливим елементом китайської мови і китайської культури, що визначає структуру китайської мови, особливості його вивчення, словозміни і тощо.

На думку таких китайських вчених, як Люй Шусян і Чжао Юаньжень, базовими елементами китайської лексики є окремі ієрогліфи. У китайській мові немає повного аналога поняття «слово» - найбільш близьким за змістом є не звичне «词» - «слово» (оскільки тут мається на увазі слово в граматичній функції), а «字» - «ієрогліф». Також складно визначити значення поняття «词» в китайській мові, оскільки для китайської мови «слово» - це запозичене поняття [8; 18]. Ще одним аргументом на підтримку вибору концепції «ієрогліф як базовий елемент» є переважання складних слів в сучасній китайській мові і важливість поєднання значень ієрогліфів для розуміння загального значення слова. Для повного сприйняття значення багатоскладного слова необхідно розібрати його на ієрогліфи, зрозуміти значення кожного з них, а потім, виходячи з їх поєднання, зрозуміти загальне значення багатоскладного слова.

В цілому існують три основні причини застосувати концепцію «ієрогліф як базовий елемент мови» в викладанні китайської мови як іноземної [2, с. 5; 8, с. 79; 10, с. 120-140]: 1) за результатами досліджень, дана концепція найкращим чином відповідає особливостям китайського мови, що є важливим чинником у підвищенні рівня володіння китайською мовою у студентів; 2) концепція заснована на протиставленні китайської мови і індоевропейських мов, що дозволяє уникати міжмовної інтерференції; 3) можливості використання даної концепції зачіпають велику кількість областей китайської мови – від граматики і лексики до писемності. Більш того, саме концепція «ієрогліф як базовий елемент» дозволяє сформувати когнітивну компетенцію, що представляє собою розуміння функціонування системи ієрогліфіки і її специфіки, що виражається в особливостях пояснення системи ієрогліфіки, її подачі, запам'ятовування і тренування. За відповідності навчального процесу формування даної компетенції матеріали повинні включати інформацію з наступних питань: рис з яких складається ієрогліф, послідовність

написання рис, графеми (особливо ключів і фонетиків), простих і складових\ складних ієрогліфів, структури, правил написання, засобів створення ієрогліфів, а також правил написання, читання з опорою на структуру ієрогліфа, розпізнавання значення ієрогліфа через його форму і аналіз структури ієрогліфа.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баграмова Н. В. Концепция обучения иностранным языкам в неязыковом вузе // Проблемы современной филологии и лингводидактики: сб. науч. тр. / отв. ред. Н. В. Баграмова, А. Е. Краснов, Л. В. Пантелеева. СПб.: Изд-во РГПУ им. А. И. Герцена, 2010. С. 131-135.
2. Сунь Сяовэй. Проблема овладения русскоязычными школьниками иероглифическим письмом в процессе обучения китайскому языку // Психологическая наука и образование. 2010. № 4. С. 1-5.
3. Устинова Е. С. Взаимосвязь устной и письменной коммуникации в начальном курсе обучения языку с иероглифической письменностью // Иностранные языки в высшей школе. 2014. № 1. С. 77-82.
4. Хань Биншуан. Анализ преподавания китайской иероглифики на современном этапе и практические советы в области преподавания китайского языка как иностранного // Иностранные языки в высшей школе. 2013. № 1. С. 95-98.
5. Wang William S.-Y., Sun Chaofen. The Oxford Handbook of Chinese Linguistics. Oxford University Press, 2015. 765 p.
6. 汉字教程/张静贤, 梁彦民, 赵雪编者. 北京: 北京语言大学出版社, 2012. 174 页 (Курс преподавания иероглифики / под ред. Чжан Цзинсянь, Лян Яньминь и Чжао Сюэ. Пекин: Издательство Пекинского университета языка и культуры, 2012. 174 с.).
7. 简明实用汉字学/李大遂编著. 北京: 北京大学出版社, 2013. 225 页 (Краткий практический курс изучения иероглифики / под ред. Ли Дасуй. Пекин: Издательство Пекинского университета, 2013. 225 с.).
8. 吕叔湘谈语言的学习和教学 // 吕叔湘全集. 辽宁: 辽宁教育出版社, 2002. 第 11 卷. 473 页 (Лью Шусян. Разговор об изучении и преподавании языка // Полное собрание сочинений Лью Шусяна: сборник. Ляонин: Учебное издательство провинции Ляонин, 2002. Т. 11. 473 с.).
9. 徐通锵“字本位”和语言研究 // 语言教学与研究, 2005. 第 6 期. 2-12 页 (Сюй Тунцян. Концепция «иероглиф как базовый элемент» и языковые исследования // Преподавание и исследование языка. 2005. № 6. С. 2-12).
10. 王骏字本位与对外汉语教学. 上海: 上海交通大学出版社, 2009. 235 页 (Ван Цзюнь. Концепция «иероглиф как базовый элемент» и преподавание китайского языка как иностранного. Шанхай: Издательство Шанхайского транспортного университета, 2009. 235 с.).
11. 赵元任 汉语词的概念及其结构和节奏. 北京: 商务印书馆, 2002. 345 页 (Чжао Юаньжэнь. Понятие слова в китайском языке, его структура и положение. Пекин: Коммерческая пресса, 2002. 345 с.)

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ

Малютіна А.О., Турчанінова Д.П.

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Стипендії від Інститута Конфуція та загальні державні стипендії сприяють все більшому потоку студентів в Китай. Іноземні студенти в Китаї розміщуються разом у спеціально відведених для них будівлях, відділеному від студентських гуртожитків для місцевих китайських студентів. Отже, іноземні студенти формують своє власне співтовариство без особливої взаємодії з китайськими студентами в повсякденному житті.

Крім того, методика навчання іноземних студентів значно відрізняється. Jiang X. досліджував проблеми і стратегії, з якими зустрічаються не-китайські учні, говорячи китайською. Дослідження показало, що іноземні студенти в цілому стикалися з безліччю проблем в усному спілкуванні китайською мовою, серед яких недолік словникового запасу, невпевненість у виразах, неточність і відставання від носіїв китайської мови [2].

X. Лю досліджував вплив методів письма на час написання і його якість. Він стверджував, що перекази можна розглядати як найкращий підхід до досягнення високої якості письма за обмежений час. У той же час Лю далі зазначив, що письмова мова через переклад є дуже рекомендованим методом письма при навчанні мови для іноземних студентів [4].

Тому завдання, як підготувати іноземних студентів до плавного переходу до академічного навчання за програмами китайської мови включають чотири компоненти: усне мовлення, аудіювання, читання і письмо китайських ієрогліфів.

Лексичний запас і лінгвістичні навички зосереджені переважно на повсякденних комунікативних потребах. Заняття в значній мірі засновані на підручниках. Зазвичай це пов'язано з темою, зазначеною в кожному розділі підручників, включаючи серію вправ з читання, аудіювання, усної мови або письма китайською мовою, а також різні вправи на лексику.

Саме у вищих навчальних закладах вчителя китайської мови розробляють індивідуальні підходи і програми для підвищення якості викладання китайської для все більш різноманітного контингенту студентів з різним рівнем володіння китайською мовою. Оскільки китайський - це мова з чотирма акустичними тонами і логографічною системою письма, серйозна увага у вправах з китайської мови для іноземних студентів приділяється:

- фонетиці, тонам і інтонації, вмінню правильно читати, переказувати і складати власні діалоги і монологи з дотриманням правильної інтонації;

- граматично правильній побудові фрази з використанням нормативної граматики китайської розмовної мови;
- темпу мовлення;
- вмінню інтерпретувати знання лексичних, фразеологічних і мовних висловлювань без опори на рідну мову.

Серед найбільш ефективних методик викладання китайської для іноземних студентів:

1. Пари в діалозі з провідною роллю одного з суб'єктів. Один учасник ставить серію питань іншому, погоджується, якщо відповідь правильна, наводить свої аргументи, які спростовують невірну відповідь, потім відбувається зміна ролей.

2. Різнобічні способи пояснення значень слів. В ході пояснення значень слів слід використовувати не тільки слухове сприйняття (усно оповідати), але і зорове сприйняття (шляхом демонстрації відповідних предметів, їх зображень). Крім того, для кращого засвоєння словникового запасу можна застосовувати ігрові методи

3. Додаткові матеріали для роз'яснення граматики. При поясненні граматики також можна використовувати зображення, а також презентації в PowerPoint. Наприклад, при вивченні порівняльних пропозицій можна підібрати зображення предметів і використовувати їх на занятті.

4. Особлива увага на виправлення вимови. Існує два способи виправлення тонів: пояснення за допомогою графіка (креслення) модуляції голосу або ілюстрування вимови за допомогою рухів рук і голови.

5. Використання сучасних технологій. На заняттях китайської мови за допомогою Інтернету можливо вирішити цілий ряд дидактичних завдань: формувати навички та вміння читання, використовуючи матеріали глобальної мережі; удосконалювати вміння писемного мовлення; поповнювати словниковий запас; формувати у студентів мотивацію до вивчення китайської мови.

6. Позакласні заходи. Студенти можуть брати участь в тестуваннях, вікторинах, конкурсах, олімпіадах, брати участь в чатах, відеоконференціях.

Активними прийомами навчання є види діяльності, які вимагають творчого підходу до матеріалу і створюють оптимальні умови: рольові, ділові ігри, різні види дискусій, творчі проекти, робота з джерелами.

Використання на заняттях з китайської мови основних методів навчання сприяють не тільки оволодінню системою лінгвістичних знань і закономірностей функціонування мови, а й розвитку особистості учня, розкриття його творчих здібностей, самостійності мислення.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. «Актуальные вопросы методики преподавания китайского языка» *Сборник методических материалов*, Владивосток, 2010. Рецензент: Невзоров М.Н., д.п.н. Редактор: Бочкарёва А.Г., к.п.н
2. Jiang, X., & Cohen, A. D. (2012). A critical review of research on strategies in learning Chinese as both a second and foreign language. *Studies in Second Language Learning and Teaching*, 2(1), 9–43.
3. Teaching Chinese as a second or foreign language to non-Chinese learners in mainland China (2014–2018) Published online by Cambridge University Press: 03 January. Yang (Frank) Gong, Xuesong (Andy) Gao and Boning Lyu.
4. Лю, Х. (2014). 國際漢語教學中寫作方式對於寫作效果影響的個案研究 [Пример влияния метода письма в TCSL]. *文教學與研究 [Исследования TCSOL]*, 54 (2), 43 - 50
5. Методика преподавания восточных языков: актуальные проблемы преподавания перевода. *Сборник докладов III международной конференции* Октябрь 27–28, 2015. Москва : грифон 2015. С 286

ПРОФЕСІЙНЕ НАВЧАННЯ ОБДАРОВАНИХ ДІТЕЙ У КИТАЇ

*Науменко Станіслав Сергійович, викладач кафедри східних мов
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди*

В "Законі КНР про професійну освіту", прийнятому в 1996 р., чітко регламентовані значення, структура, основні завдання, управлінський апарат і фінансові джерела професійної освіти. Ухвалення цього документа означає, що професійна освіта в Китаї поставлена на правову основу.

У систему професійної освіти Китаю входять вищі і середні професійні школи, середні технікуми, середні школи професійної орієнтації, центри професійної підготовки, школи технічної підготовки для дорослих та інші подібні заклади, створені на сили громадськості. Вони відносяться до вищого, середнього та початкового ступеня і тісно пов'язані один з одним.

Повна вища освіта, що здійснюється на базі середньої освіти вищого ступеня і є важливою частиною вищої освіти, поки знаходиться в початковій стадії розвитку. Вона ведеться головним чином в 87 професійно-технічних інститутах, короткострокових професійних університетах, спеціальних технікумах; десятках вищих спеціальних навчальних закладах, що зазнають перебудови; 133 вузах для дорослих, де дається повна вища освіта за 188 спеціальностями. Більш того, в 18 середніх технікумах засновані групи вищої професійної освіти. Всі ці вищі професійні навчальні заклади готують кваліфікованих технічних працівників прикладного та технологічного призначення. Згідно з програмою розвитку професійної освіти обдарованих дітей, найближчим

часом Китай прискорить реформу системи вищої професійної освіти, впорядкує свої вищі професійні школи, з тим, щоб перетворити їх в нормальні професійні інститути [2].

Середня професійна освіта - головна частина професійної освіти Китаю, включає середні професійно-технічні школи, повні середні школи професійної орієнтації та середні технікуми. Вони готують для виробництва технічних та управлінських працівників середнього рівня. До теперішнього часу в країні налічується 3026 середніх професійних шкіл.

Повні середні школи професійної орієнтації відновлені на початку 80-х рр. і, глибоко відповідаючи вимогам підйому національної економіки та структурної реформи системи середньої освіти, отримали стрімкий розвиток. Сьогодні в 8500 таких школах навчаються 4 мільйони осіб. Завдання повних середніх шкіл професійної орієнтації зводиться до підготовки працівників широкого профілю, які мають повну середню освіту і володіють певними професійними знаннями і навичками.

Середні технічні училища (технікуми), що з'явилися вперше в Китаї в 1949 р, призначені для підготовки робітників високої кваліфікації. Їх налічується 4467, в них навчаються 1,863 мільйона чоловік по більш ніж 400 спеціальностям.

В даний час в країні відкрито більш 17 тисяч професійних навчальних закладів різного типу і різних ступенів, 2090 центрів професійної підготовки, понад 400 тисяч центрів підвищення кваліфікації робітників і службовців, курсів технічної підготовки для дорослих і т.п. Щорічно декілька десятків мільйонів чоловік проходять підготовку в них. Все це говорить про те, що в Китаї в основному сформувалася система професійної освіти, що включає вищий, середній і початковий рівні і охоплюють широкі напрямки і профілі [1].

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Боенко М.А. Основные направления реформ в системе педагогического образования КНР / М.А. Боенко // Философия образования. – М.: Наука, 2006. - № 2 (№16). - С. 113-117.
2. Ей Юй Хуа. О стратегии развития китайского образования / Хуа Ей Юй // Педагогика. – М.: 2001. - С. 75-77

ПЕРЕКЛАД ЯК НЕОБХІДНИЙ КОМПОНЕНТ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ

Руда Н.В., Жукова К.Є.

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Далеко не кожен, хто володіє мовою, має здатність або навички адекватного перекладу. Вміння перекладати не приходить саме по собі, і без системного підходу та тренування перекладу навички швидко втрачаються, а також втрачається інтерес до такої форми роботи, яка вимагає системності і аналізу іншомовного матеріалу. Переклад є частиною загального процесу формування професійної компетентності фахівця в галузі китайської філології. У ньому інтегруються загальні (когнітивні та екзистенційні), професійні та комунікативні мовні компетенції. Головною метою навчання перекладу з/на китайську має бути подальший розвиток і формування полікультурної особистості, здатної здійснювати іноземною мовою свою професійну діяльність, включаючи забезпечення обміну інформацією за допомогою перекладу.

Крім цього, переклад є допоміжним видом мовної діяльності, який здійснює передачу змісту тексту засобами іншої мови; перетворення мовного твору однією мовою при збереженні сенсу цього твору. Переклад забезпечує виконання мовою функції спілкування, коли люди висловлюють свої думки на різних мовах, тобто передбачається, що переклад повинен сприяти навчання спілкуванню. З огляду на усе сказане вище вважаємо навчання перекладу невід'ємним компонентом формування філологічної компетентності у майбутніх фахівців з китайської мови.

Під час занять з практики перекладу з/на китайську студенти опановують основні положення про переклад та вміння застосувати їх у практичній перекладацькій діяльності. Вони вчаться працювати з інформацією, яку отримують з письмових чи усних джерел, аудіо, аудіовізуальних джерел китайською мовою у межах вивченої тематики. Крім того, студенти тренуються використовувати на практиці отримані навички письмового перекладу та комунікації, реферування і письмової фіксації інформаційних повідомлень суспільно-політичного характеру з вживанням нормативної лексики і стійких оборотів в межах вивченої тематики.

Для постійного відпрацювання та закріплення навичок перекладацької майстерності вважаємо необхідним приділяти цьому увагу під час будь-якого практичного заняття з китайської мови. Завдяки тому, що переклад є уніфікованим видом діяльності, його можна застосовувати при вивченні будь-якого аспекту китайської мови (крім фонетичного). При вивченні лексики переклад є засобом контролю за кількістю мовних одиниць, які було опановано студентами, а також засобом розширення їх

словникового запасу. Переклад застосовується для перевірки засвоєння граматичного аспекту китайської мови. Також граматично спрямовані вправи є найефективнішим засобом відпрацювання вивчених граматичних категорій та структур. Можемо вважати переклад своєрідним лакмусовим папірцем, який дозволяє викладачу повною мірою якісний та кількісний рівень знань студентів.

Тож, з огляду на усе сказане вище, можемо стверджувати, що переклад є невід'ємним компонентом при вивченні китайської мови та потребує постійного та цілеспрямованого тренування, як під час спеціальних дисциплін з практики перекладу з\на китайську, так і під час будь-яких занять з практичної китайської мови.

РОЛЬ НОСІЯ АРАБСЬКОЇ МОВИ У РОЗВ'ЯЗАННІ ЛІНГВОКУЛЬТУРНИХ, СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ТА МІЖКУЛЬТУРНИХ ПРОБЛЕМ КОМУНІКАЦІЇ

*Саліх Саліх Абд, старший вчитель арабської мови,
Київська гімназія східних мов №1 (м. Київ, Україна)*

На етапі інтеграції України у світове співтовариство та здійснення освітніх реформ, зростає роль іноземних мов, у тому числі арабської мови, у розвитку міжнародних культурно-освітніх відносин, міжкультурної комунікації. Розширення міжнародного співробітництва України актуалізує роль перекладу як особливого виду міжкультурної комунікації, виду мовного посередництва, мета якого максимально наблизити двомовну комунікацію до одномовної.

У Київській гімназії східних мов №1 – Асоційованій школі ЮНЕСКО учні 1–11 класів серед багатьох східних мов вивчають арабську як першу іноземну мову та англійську як другу. У педагогічній системі іншомовної освіти в гімназії практикується систематичне залучення носіїв арабської мови як мовно-культурних особистостей.

Арабська мова – важливий засіб вивчення як етнонаціональних цінностей арабів, так й визначальний чинник комунікативної поведінки у міжкультурній комунікації українців з арабами. Тому важливим є не тільки оволодіння учнями мовленням арабською мовою, а й вивчення культурно-мовних цінностей арабів як важливої умови розвитку комунікативної компетентності, мовленнєвого етикету у міжкультурній комунікації.

Комунікативна компетентність складається з трьох компонентів: лінгвістичної; мовленнєвої, соціокультурної. Лінгвістичний компонент передбачає опанування учнями знань про системну організацію мови, закономірності її функціонування, і є засобом мовленнєво-розумової діяльності. Соціокультурний компонент передбачає паралельне вивчення

мови та культурного підґрунтя і включає два напрями: філологічний (вивчення відомостей про культуру народів арабських країн); соціологічний (вивчення різноманітних сценаріїв міжкультурного спілкування арабів з представниками інших культур).

Розвиток комунікативної компетентності дає змогу здобувачам освіти планувати комунікативні стратегії для різних комунікативних ситуацій. Комунікативна стратегія передбачає усвідомлення (аналіз) комунікативної ситуації (до початку комунікації), визначення моделі комунікативної поведінки, організацію на основі цього взаємодії (визначення розмовних та поведінкових «ходів» комунікації); досягнення цілей комунікації (для чого й будується стратегія комунікації). Здійснюється розвиток культурно-мовних цінностей здобувачів освіти.

Культурно-мовні цінності впливають на формування комунікативного стилю – індивідуальної чи колективної форми комунікативної поведінки, що визначається використанням характерних вербальних і невербальних засобів комунікації в арабській мовній спільноті.

Знання культури та цінностей арабських народів, розуміння їх національного характеру та особливостей мовленнєвої поведінки є важливими елементами, що мають ураховуватися вчителем арабської мови при побудові комунікативної стратегії. Саме тому залучення носіїв арабської мови до освітнього процесу є важливим чинником успішності іншомовної освіти.

Носій мови як представник мовної спільноти, який володіє нормами мови, активно вживає цю мову (зазвичай вона є для нього рідною) у різних побутових, соціокультурних, професійних сферах спілкування. Він здатний розпізнавати різні типи комунікативних ситуацій й поводитись відповідно до прийнятих комунікативних норм, що важливо у навчанні учнів.

Носій арабської навчає учнів розпізнавати різноманітні комунікативні ситуації – завдяки своєму досвіду спілкування з арабами, розпізнавати і розуміти моделі поведінки арабських співрозмовників – завдяки глибокому розумінню культурно-мовних цінностей та національної арабів; організувати поведінкові та розмовні «ходи» комунікації у процесі спілкування з арабським співрозмовником (використовувати комунікативні тактики) – завдяки природному знанню мови, здатності до спонтанного спілкування; досягати цілей комунікації та успішної побудови комунікативної стратегії.

У процесі міжкультурної комунікації здобувачів освіти з представниками іншомовних культур, розуміння ними лінгвокультурних, соціокультурних міжкультурних проблем комунікації є важливою умовою успішного досягнення цілей комунікації. Залучення носіїв арабської мови на різних етапах іншомовної освіти – важливий чинник розвитку комунікативної компетентності здобувачів освіти, що сприяє

ознайомленню їх із лінгвокультурними, соціокультурними, міжкультурними проблемами комунікації та способами їх розв'язання.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ганічева Т. В. Соціокультурний компонент перекладацької компетенції. *Вісник СумДУ*. 2005. № 5(77). С. 94–98. (Серія: Філологічні науки).
2. Редько В. Г. *Засоби формування комунікативної компетентності у змісті шкільних підручників з іноземних мов: теорія і практика*: монографія. Київ: Генеза, 2012. 224 с.
3. Саліх Саліх Абд. Залучення носіїв арабської мови як чинника розвитку комунікативних стратегій учнів старшої школи. *Дидактика: теорія і практика* / [за наук. ред. Г. О. Васьківської; упоряд. С. В. Косянчука]. Київ: Фенікс, 2019. С. 228–230.

ВИВЧЕННЯ МОВНОГО ЕТИКЕТУ НА УРОКАХ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ

Сумятіна В.Є., Віротченко С.А.

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Етикет функціонує у культурі, як система двох форм поведінки: мовленнєва та немовленнєва. Мовлення людини слугує певною візитною карткою, свідченням рівня освіченості людини, ознакою її вихованості, культури, а разом із тим показником культури цілого суспільства.

За допомогою мовленнєвого етикету між співбесідниками виникає соціальна взаємодія та соціальний вплив їх мов, розуміння на один одного. Тому, основною метою проведення даного дослідження слугує створення теоретично обґрунтованого та експериментально перевіреного комплексу вправ, які націлені на розширення етикетної бази та вдосконалення відомих студентам формул спілкування. А одними з основних завдань для досягнення поставленої мети стали: аналіз літератури та медіа, присвячених мовному етикету; створення комплексу вправ на опанування набутих знань про мовні етичні формули; поглиблене вивчення менталітету народу Китайської Республіки.

Існує велика кількість праць, присвячених дослідженням мовного етикета. Так, Н.І.Формановська у власній книзі «Речевої етикет и культура общения» [1] сформувала основні правила, які регулюють мовну поведінку людей – носіїв певної мови, а Б.Х.Бгажноков у своїй праці «Адыгский этикет» [2] приділив значну увагу відкриттю нових понять, наприклад, «етнографія спілкування», «традиції спілкування», «стандарти і атрибути комунікації».

Але, наразі, існує небагато дослідників, які мають справу з викладанням мовного етикету на заняттях саме з китайської мови. Тому,

задля уникнення можливих труднощів через нестачу матеріалів, було вирішено провести дослідження саме з цією темою та поставленою метою.

Кожна людина, незалежно від статусу, має дбати про культуру власного мовлення. Спираючись на той факт, що мовленнєвий етикет являється фундаментом сприятливого контакту між людьми, регулюванням їх взаємин на основі принципу ввічливості, людина має можливість побудувати важливі «міжкультурні мости», засвідчити вихованість суспільства, акцентувати увагу на пошані та уважності до співрозмовника, показати власну прихильність до бесіди, делікатність та доброзичливість.

Задля ефективного засвоєння мовних етикетних формул, рекомендується використовувати методично розроблений у практичній частині дослідження, комплекс вправ. У першому комплексі вправ надана теоретична інформація та практичні вправи, направлені на опанування мовних формул, які вживаються під час встановлення першого контакту між людьми, привітаннями та прощаннями. Надано таблицю мовних етичних формул, які зосереджені на виявленні добрих намірювань при вітанні та прощанні комунікантів. Також надається система вправ, яка включає у себе завдання на переклад, підстановку відсутніх слів, відпрацювання вимови звуків, переказ розповіді та інші. У другому комплексі наведено таблицю з мовними етичними формулами, вживаними для будування діалогу з незнайомцями у ввічливій формі (ввічливі прохання, відмова від виконання прохань, правильне формулювання питань, тощо) та розроблено систему вправ для використання набутих знань у практиці. Типи завдань подібні до першої системи вправ.

У дослідженні ми виходили з того, що для успішного оволодіння мовленнєвим етикетом, необхідно, щоб у людини був певний запас знань, який може бути забезпечений організацією спеціальної роботи. Така робота повинна систематично проводитися на заняттях, в нашому випадку, з вивчення китайської мови.

Вивчення мовленнєвого етикету на заняттях з китайської мови може стати невід'ємною частиною лекцій завдяки зацікавленості обох сторін (студент-викладач) в отриманні нових та розширенні вже існуючих знань, вихованні навичок літературного спілкування, неприйняття спотвореної мови, тобто, суржику та розвитку студентів у правильному, лексико- та граматично-доречно оформленому вираженні власних думок.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бгажноков Б.Х. Адыгский этикет. Нальчик, 1978. 160 с.
2. Формановская Н.И. Речевой этикет и культура общения. Москва, 1989. 159 с.

ІГРОВІ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ КИТАЙСЬКОЇ

Чижова А. А., Огієнко К. О.

Харківський Національний Університет імені В. Н. Каразіна

Достатній рівень володіння іноземними мовами – це одна з вимог, що пред'являється до молодого спеціаліста в наш час. І для найбільш ефективного засвоєння іноземної мови педагоги шукають нові технології викладання. Однією з цих технологій є ігрові технології. Ігрові технології – це одна з інноваційних технологій навчання, яка передбачає поглиблення взаємодії студента з педагогом, засвоєння навчального матеріалу та змісту освіти в ігровій формі. Це все допомагає досягти самої мети навчання. Ігрові технології також доречно використовувати під час навчання іноземних мов, в тому числі й китайської[1].

Формування соціально активної особистості вимагає виконання нестандартних різновидів педагогічної взаємодії. Однією з таких структур є гра як засіб розвитку творчого потенціалу майбутнього фахівця.

Беручи до уваги такий рівень залучення, який ігри породжують для широкого кола людей, та враховуючи види індивідуальної та соціальної діяльності, яку вони надають, ігри є ідеальним засобом для навчання.

Ось декілька прикладів ігрових сценаріїв, які можна використовувати під час викладання китайської:

«Єрогліфічне лото»: гра на вивчення, запам'ятовування і повторення основних графем.

Гра може бути як командної, так і індивідуальної. Перед початком переглядаємо всі графеми, називаємо їх читання і значення. Для самого першого раунду достатньо 20 найбільш уживаних графем: 口, 日, 田, 人, 大, 小, 火, 月, 力, 刀, 女, 子, 手, 木, 目, 水, 山, 川, 白, 土. Далі кількість збільшується і поступово доводиться до 100. Учасникам роздають картки з графемами і дається час на розкладку і ознайомлення з ними. У вчителя в руках картинки відповідних предметів або понять. Учитель витягає картинку і показує її всім. Команда або гравець, у якого виявляється картка з відповідною графемою, відкладає її в сторону. Виграє той, у кого більше не залишається карток. Проводиться в кінці уроку.

«Дошка»

Механіка: грає шість (6) студентів або більше. Вчитель ділить клас на дві команди і дає кожному кольоровий маркер, малює риску посередині дошки, щоб розділити її для команд і записує тему вгорі. Студенти повинні написати стільки слів, скільки можуть. Слова повинні бути пов'язані з заданою темою. Кожна команда виграє один бал за кожне правильне слово. А слова, які не можливо прочитати або вони неправильно написані, не можуть бути враховані.

«Гра в пальці»: традиційна китайська гра, яка сприяє запам'ятовуванню назв цифр. Згадується в класичному романі «Цзінь Пін Мей». Двоє людей швидко викидають кілька пальців, називаючи при цьому цифру в межах десяти. Той хто відгадає суму показаних пальців виграє. Грають по двоє, спочатку влаштовуються відбіркові тури, потім фінал, в якому визначається переможець.

Отже, використання ігрових методик є доцільним на різних етапах викладання китайської мови та досить ефективним при збереженні часових обмежень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Деміна Н. А. Методика викладання практичної китайської мови / Н. А. Деміна, М. Вост. Лит., 2006. с. 88.
2. Павленок Т. В. Проблема розвитку іншомовної культурологічної компетентності на уроці китайської мови. Дидактика: теорія і практика. Київ : Вид-во Інституту обдарованої дитини НАПН України, 2015. С. 99–107.

A STUDY ON INTERCULTURAL CONFLICTS OF CHINESE LANGUAGE TEACHERS IN UKRAINE

Wang Zongli 王宗丽
Xinjiang Normal University

Intercultural conflict refers to the phenomenon of opposition and mutual exclusion between different forms of culture or cultural elements. When people interact with each other, conflict is inevitable. Because of the differences in the social norms based on language, non-language numbering and decoding process, intercultural communication mistakes often lead to misunderstandings. China is a big country located in Asia, while Ukraine is the second largest country in Europe. The two countries have different cultures and languages, different views and methods of doing things, and differences in eating habits, etiquette for entertaining guests, clothing and so on. we believe that the current intercultural communication and intercultural conflict research for Chinese teachers working and living in Ukraine is seriously inadequate. Therefore, it is necessary to research the intercultural conflicts and countermeasure of Chinese teachers working in Ukraine.

Key words: Intercultural Conflicts, Chinese Language Teachers, Ukraine

翻译法在乌克兰初级对外汉语教学中的难点及解决方法
**DIFFICULTIES AND SOLUTIONS OF THE TRANSLATION METHOD
IN TEACHING ELEMENTARY CHINESE AS A FOREIGN
LANGUAGE IN UKRAINE**

Chang Yusong 常玉松

延边大学

翻译教学法作为第二语言教学中最基本的一种教学法。既历史悠久又受众广泛，是以培养第二语言的读写能力为目标的，通过母语与第二语言间互译的手段，教授第二语言的一种教学法。其对母语强烈的依赖性，在乌克兰初级对外汉语教学中仍占主导地位，这和其在教学方法上的优势是密不可分的。由于学生能够精准掌握母语，使其更易理解及掌握另一门语言的知识点，尤其在词汇的讲解方面，可以直接阐述词义。汉语教师在具体教学时，应正确运用翻译教学法，从而在汉语教学中达到良好效果，进一步为学生打好汉语基础。

关键词：翻译教学法，初级汉语教学，乌克兰

РОЗДІЛ V
КРАЇНИ СХОДУ ТА
КРАЇНИ АФРИКИ
У СВІТОВІЙ ПОЛІТИЦІ

ПОРУШЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В КИТАЇ: ПРИЧИНИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

Алексеева Т. І., Белая М. А., Ісонкіна Л. Д.

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Сьогодні проблема порушення прав людини стоїть дуже гостро у кожній країні світу, а особливо вона торкається Китайської Народної Республіки. Virішення цієї проблеми – головна задача людства, адже презирство Китаю до прав людини більше не зачіпає тільки його громадян та без протистояння серйозним порушенням прав і свобод людини, на світ чекає антиутопія, де ніхто не уникне уваги китайських цензорів.

Питаннями захисту прав людини в Китаї займалися багато вчених: Лю Сяобао, Юй Цзе, Джошуа Розенцвейг і Джон Фішер, які досліджують порушення прав людини в Китаї, закликаючи до створення міжнародного механізму протидії грубим порушенням з боку КНР. Серед вітчизняних дослідників цю проблему розглядали Цвик А. В., а також Маєвська А. А., яка займалася конституційно-правовим аналізом прав людини в КНР і визначила бракування низки найважливіших прав і свобод у переліку Конституції Китаю.

Метою даної роботи є виявлення невідповідності положень Конституції КНР, а саме її II розділу, та тверджень уряду щодо прав людини, викладених у національній доповіді Ради з прав людини ООН, з дійсною політикою КНР в цій галузі. Основними завданнями роботи є аналіз причин порушення прав людини в Китаї та заходи щодо вирішення цього питання з боку країн-учасниць ООН.

Згідно заявам китайської влади, правова система, затверджена в Китаї, повністю забезпечує права всіх громадян. Урядом стверджується, що ця система постійно вдосконалюється і покращується, а головний закон Китаю – Конституція КНР, захищає основні права китайського народу. Так, наприклад, у статтях 35 та 37 II розділу Конституції КНР закріплені права кожного громадянина на свободу слова, друкарства і особистості [1, 2].

Насправді існують серйозні порушення, вчинені комуністичним урядом Китаю, серед яких суворий контроль над інформацією, жорсткі обмеження свободи слова, переслідування журналістів і правозахисників навіть поза межами батьківщини. Крім того, китайською владою застосовується впровадження технології цифрового зв'язку 5G, розміщення камер із системою розпізнавання осіб, установлення спеціальних додатків для мобільних телефонів по збору та обробці інформації у великих обсягах. Така система електронного стеження за населенням функціонує в автономному Сіньцзянь-Уйгурському районі, який особливо відомий таборами «перевиховання», куди відсилають мусульман та уйгурів. Головним завданням таких дій є припинення будь-якого «інакомислення»,

а також позбавлення мусульман релігійної та етнічної ідентичності [3, 4].

Необхідно зауважити, що ці посягання на права відбуваються паралельно статті 36 Конституції Китаю, у якої зазначено, що «ніякі державні органи, громадські організації та приватні особи не можуть примусити громадян сповідувати або не сповідувати релігію, не можуть дискримінувати громадян за сповідання або неісповідання релігії». При цьому, не дивлячись на всі порушення, китайський уряд запевняє, що відстоює Устав ООН як ядро основних принципів міжнародного права і сумлінно виконує зобов'язання за прийнятими міжнародними договорами та виступає проти політизації прав людини і «подвійних стандартів», відстоюючи міжнародну справедливість [1, 2].

Влада КНР бачить ряд переваг у вживаних заходах: впевненість у благонадійності громадян, перемога над корупцією, підвищення авторитету уряду та ефективності ринкової економіки, забезпечення стабільності в житті громадян.

Таким чином, є очевидними основні причини порушення прав людини в КНР: намагання побудувати могутню та процвітаючу державу. Незважаючи на цей благий намір, Китай не дотримується Уставу ООН та навіть власної Конституції з питань прав людини, і досі залишається безкарним, тому державам-учасницям ООН необхідно терміново почати працювати спільно і забезпечити, щоб порушення, вчинені Пекіном, офіційно відстежувалися і ефективно оскаржувалися. Жодна держава не повинна бути вище закону.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Генеральная Ассамблея ООН по правам человека. URL: <https://undocs.org/pdf?symbol=ru/A/HRC/WG.6/31/CHN/1> (дата звернення: 24.03.2021).
2. Конституція КНР станом на грудень 1982 р. URL: <https://chinalaw.center/constitutional-law/china-constitution-revised-2018-russian/> (дата звернення: 25.03.2021).
3. В Китае усилилось преследование журналистов. *Epoch Times*. 2010. URL: <https://www.epochtimes.ru/content/view/40581/4/> (дата звернення: 27.03.2021).
4. 美发布中国 2019 人权报告 强摘器官仍在继续. *Epoch Times*. 2020. URL: <https://www.epochtimes.com/gb/20/10/30/n12514193.htm> (Last accessed: 29.03.2021).

ЦИФРОВИЙ ЮАНЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОСИЛЕННЯ МІЖНАРОДНОГО ВПЛИВУ КНР

Арабаджи Анастасія Олександрівна, студентка 4 курсу

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Науковий керівник: д.і.н., проф. С. І. Лиман

Протягом останніх років Китай став лідером у розробці власної цифрової валюти. Вона відрізняється від існуючих криптовалют тим, що є законним, централізованим і не анонімним платіжним засобом, який має змогу як вирішити низку внутрішніх економічних проблем, так і допомогти Піднебесній значно розширити географію свого впливу.

На сьогодні китайський юань продовжує відігравати важливу роль в глобальній фінансовій системі, проте йому все ще необхідно пройти довгий шлях для досягнення глобального резервного статусу. Так, у 3 кварталі 2020 р., за даними Міжнародного валютного фонду, 60,46% світових резервів зберігалося в доларах США, в той час як тільки 2,13% - в юанях (див. Рис.1).

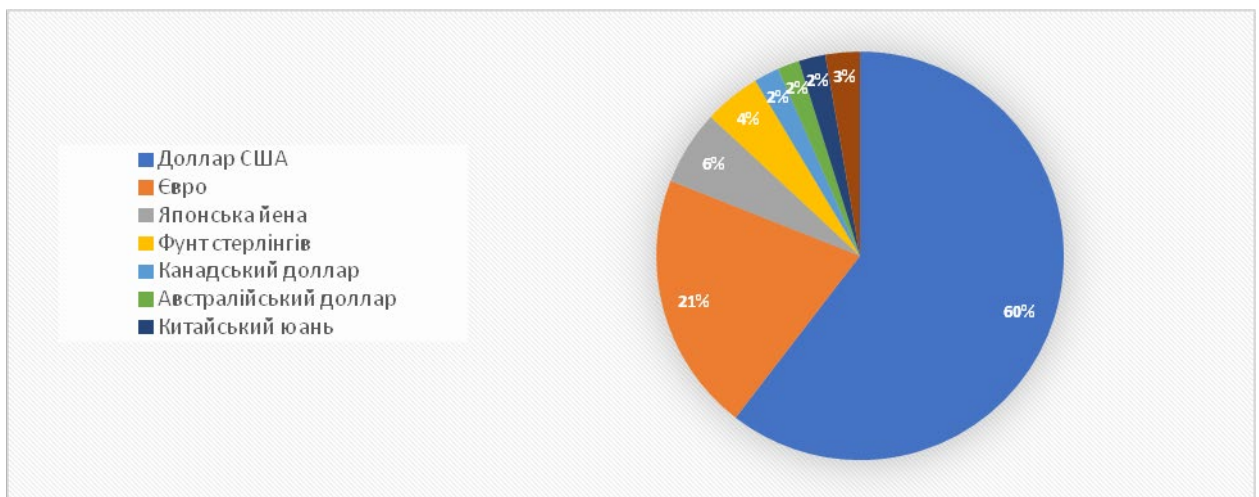

Рис. 1. Світові резерви, розподілені у валютах, 3 кв. 2020 р.

Джерело: [1]

Зважаючи на рішучість керівництва КНР у сфері розробки власної цифрової валюти, можна припустити, що Китай таким чином прагне розширити міжнародне охоплення юаня і створити більш доступну і надійну інфраструктуру для транскордонних трансфертів. Цьому може сприяти ініціатива "Один пояс, один шлях", що, починаючи з 2013 року, з'єднає близько 70 країн в рамках проекту з розвитку економічної інфраструктури та поступового розширення логістичного ланцюжка поставок китайських глобальних торговельних мереж в країни Азії, Європи й Африки.

Слід зазначити, що в даний час більшість регульованих електронних переказів, що здійснюються з Китаю або до Китаю, проводяться або через

платіжну систему SWIFT, або за допомогою CHIPS. Це є проблемою для КНР, адже остання є американською компанією, в той час як посади директорів SWIFT, нібито нейтральної міжнародної компанії, займають, в основному, американські громадяни. З огляду на давню напруженість у відносинах з США і ескалацію торгової війни, не дивно, що Китай може висловити наміри дистанціюватися від американських фінансових інститутів.

З плином часу китайська цифрова валюта може стати альтернативним і більш ефективним механізмом розрахунків для міжнародних операцій, що підірвало б існуючу залежність від клірингу через долари США. За межами Китаю цифровий юань може сприяти збільшенню кількості транскордонних угод, деномінованих в юанях, особливо під егідою ініціативи «Один пояс, один шлях».

Крім того, існує багато сфер світової економіки, де неважко уявити, що китайська цифрова валюта почне конкурувати з долларом. Особливо якщо вона не обмежена міжнародними кордонами і її цифровий характер означає, що в кінцевому підсумку вона може бути використана ким завгодно, де завгодно і коли завгодно. Це особливо актуально для ринків, де доллар США використовується в якості неофіційної заміни нестабільної місцевої валюти чи в країнах, що підпадають під дію санкцій.

У місцях з тісними зв'язками з Китаєм або в країнах, де Китай інвестує значні кошти, доступний на міжнародному рівні цифровий юань може стати кращою альтернативною всім існуючим варіантам. Цікавим є і той факт, що Пекін є найбільшим кредитором для африканських держав, який володіє 20% від загальної суми заборгованості урядів країн континенту за станом на 2019 рік. Це може стати значним аргументом для використання Китаєм цієї зростаючої боргової пастки для того, щоб підштовхнути країни-боржників до прийняття цифрового юаня [3].

Отже, запровадження власної цифрової валюти Китаю, зважаючи на її численні переваги щодо швидкості та доступності транскордонних платежів у порівнянні з існуючими альтернативами, може призвести до зростання міжнародного впливу Піднебесної, особливо в рамках реалізації ініціативи «Нового Шовкового шляху». Таким чином, КНР має змогу значно посилити позиції юаню у міжнародній фінансовій системі та стати в перспективі вагомим конкурентом долару США як глобальної резервної валюти.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. World – Allocated Reserves by currency for 2020 Q3. URL: <https://data.imf.org/?sk=E6A5F467-C14B-4AA8-9F6D-5A09EC4E62A4> (Last accessed: 29.03.2021)

2. Rakesh Sharma. Understanding China's Digital yuan. URL: <https://www.investopedia.com/contributors/53840/> (Last accessed: 30.03.2021).

3. David Brennan. China Would Consider Debt Relief for African Countries Struggling Against Coronavirus. URL: <https://www.newsweek.com/china-debt-relief-african-countries-struggling-coronavirus-1497733> (Last accessed: 29.03.2021).

«М'ЯКА СИЛА» ЯК ЕЛЕМЕНТ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ КИТАЮ

Алексєєва Т. І, Садікова Л. О.

Харківській національній університет імені В. Н. Каразіна

Зовнішня політика Китаю протягом певного часу була спрямована на створення моделі «м'якої сили». На відміну від «жорсткої сили», яка ґрунтується на військовому втручанні, розуміння Пекіном «м'якої» стратегії у XXI столітті спрямовано на створення «могутньої культурної держави». Це дозволить створити новий образ Китаю на глобальному рівні і підніме ще вище престиж держави серед країн світового співтовариства.

Дослідженням впливу м'якої сили на зовнішню політику займалось багато вчених, серед яких Дж. Най, М. Мерфа, Д. Квоба, Т. Колгушкін, В. Раднаєва, В. Кіктенко, А. Харитонов, Лю Цзайцзи, Ван Хуньїн, Лу Єчун та інші. В своїх працях вони аналізували вплив «м'якої сили» на економічну, політичну, культурну, ідеологічну політику країни. Дж. Най сформулював концепцію «м'якої сили» у своїй праці «Bound to Lead: The Changing Nature of American Power», що згодом знайшло продовження в його книзі «Soft Power: The Means to Success in World Politics».

Основною метою даної роботи є дослідження впливу «м'якої сили» на зовнішню політику Китаю. Для виконання мети необхідним є виконання наступних завдань: дослідити особливості «м'якої сили» КНР; проаналізувати інструменти «м'якої сили»; окреслити позитивні та негативні наслідки застосування «м'якої сили» для подальшого розвитку Китаю.

В теперішній час Китай не задоволений своїм становищем і хоче змінити існуючий світовий порядок і норми міжнародних відносин з метою досягнення регіональної гегемонії. Значні досягнення в економічній сфері дозволяють Китаю кинути виклик світовій спільноті і виступити проти демократизації, політичної лібералізації, вільного обміну інформацією тощо. Китай виступає останнім комуністичним оплотом у світі і це означає, що КНР – недемократична країна.

Політика, яку проводить КНР спрямована на концепцію «м'якої сили» культури, яка є частиною партійної ідеології, закріпленої в офіційних документах Китаю. Саме культурна спрямованість «м'якої сили» була відзначена в доповіді Генерального секретаря ЦК Комуністичної партії

Китаю (КПК) Ху Цзіньтао на XVII з'їзді КПК 15 жовтня 2007 р, який по суті став відправною точкою політики «м'якої сили» КНР. У 2014 році голова КНР Сі Цзіньпін заявив, що Китай мусить «збільшити свою м'яку силу, дати поштовх хорошому китайському наративу й краще донести послання про країну світові» [1, с. 408].

Важливими цілями цієї політики є формування гармонійної культури, створення системи соціалістичних цінностей, розповсюдження національної культури та просування інновацій в культурі [2]. Варто також зауважити, що однією з ключових особливостей концепції «м'якої сили» Китаю є недопускання неурядових організацій в процес формування пріоритетів цієї концепції [3].

Чимале значення для збільшення «м'якої сили» держави мають дії публічної дипломатії, яку керівники Китаю оцінюють як успішний механізм у вирішенні зовнішньополітичних проблем. Так, КНР є організатором великомасштабного проекту «Сафарі китайської культури в Африці» щодо розширення культурних цінностей з країнами Африки. Це дає можливість КНР налагодити зв'язки з зарубіжними державами в економічній, політичній та культурній сферах [1, с. 412].

Ще однією стратегією збільшення «м'якої сили» Китаю є субсидування розширення присутності ЗМІ закордоном з метою зламу «монополії західних ЗМІ». Найпомітнішою організацією наразі є агенство новин Сінхуа (the Xinhua News Agency). Воно має на меті стати сучасним мультимедійним конгломератом, конкуруючи з News Corp, Viacom та Time Warner. Така стратегія дозволяє КНР впливати на думки мас, формувати в них прокитайську точку зору на події у міжнародному середовищі та просувати власні наративи. Це дозволяє Пекіну створювати позитивний імідж китайської нації та діаспори закордоном, що в подальшому дозволить КНР стерти з суспільної пам'яті імідж Китаю як загрози західної цивілізації та здобути лояльність у всьому світі [1, с. 416].

Таким чином можна констатувати, що Китай створив власну концепцію «м'якої сили», яка ґрунтується на теорії мирного розвитку і прагненні до азіатської ідентичності, яка своїми коріннями базується на історичних засадах китайської цивілізації.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Колгушкин Т. Я. «Мягкая сила» Китаю: теоретический аспект. *Диалог цивилизаций: Восток – Запад*: матер. XVIII научн. конф. студентов, аспирантов та молодых ученых. Российский университет дружбы народов. М. : РУДН, 2018. С. 402-416.

2. Ковба Д. М. «М'яка сила» в китайській політичній науці та практиці. URL: <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:Xw0mOYTan3EJ:http>

s://elar.urfu.ru/bitstream/10995/46754/1/klo_2017_223.pdf+&cd=3&hl=ru&ct=clnk&gl=ua (дата звернення: 24.03.21).

3. Раднаєва В. В. Концепція «м'якої сили» в політичній культурі Китаю. Євразійство та мир. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/kontsepsiya-myagkoi-sily-v-politicheskoi-kulture-kitaya/viewer> (дата звернення: 25.03.21).

ЗБРОЙНІ КОНФЛІКТИ ЯК ФАКТОР ПОЛІТИЧНОГО ПРОЦЕСУ В КРАЇНАХ АФРИКИ

Безрук О.О.

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

За період кінця 20-го – перших двох десятиліть 21-го ст. політичні процеси в значній частині країн африканського континенту супроводжувались і продовжують супроводжуватися збройним протистоянням різного типу й інтенсивності: локальні та регіональні збройні конфлікти, у тому числі за участю геополітично впливових держав, масові заворушення, державні перевороти, геноцид, тероризм, етно-релігійні конфлікти. Означені форми політичної боротьби призводять не лише до масових жертв, але й поглиблюють гуманітарні проблеми – зубожіння переважної більшості мирного населення, голод, забезпечення питною водою, неналежний санітарно-епідеміологічний стан, відсутність інфраструктури життєзабезпечення тощо. Окремим фактором підживлення конфліктів виступає зростання кількості населення і відсутність соціальних ліфтів. Представники молоді, інколи навіть діти, стають рекрутами різноманітних парамілітарних формувань, «приватних» армій та терористичних структур. «Природа, характер, наслідки конфліктів визначаються не просто сукупністю (набором) їх окремих передумов, причин, умов, а більш-менш стійкою конфігурацією всіх цих факторів - їх співвідношенням, взаємним розташуванням у часі і просторі, а також просторово-часовими обрисами основних зон і сфер конфліктів» [1, с.8].

Динаміка розповсюдження збройних конфліктів виглядає наступним чином. Згідно інформації Упсальської програми даних про конфлікти (UCDP) з 1993 по 2018 роки в Африці відбулося «біля 630 збройних конфліктів, як за участю держав, так і без них» [цит. за 2].

За даними щорічника Стокгольмського інституту дослідження проблем миру (SIPRI) (від 2019 р.) на 2018 р. збройні конфлікти відбувалися на територіях Лівії, Єгипту, Центральноафриканської Республіки, Демократичної Республіки Конго, Ефіопії, Сомалі, Судані, Південному Судані, а також в районі Сахеля (Буркіна-Фасо, Мавританія, Малі, Нігер, Республіка Чад) та у районі озера Чад [3]. До списку SIPRI необхідно додати війну в Сомалі [4] (фактично втратило ознаки

державності) та конфлікт у Нігерії [5], який має релігійний характер. Слід зауважити, що релігійні конфлікти, особливо між радикальними ісламістами та представниками немусульманських конфесій, являють собою окремий вимір протистояння та особливу небезпеку. Це пов'язано із тим, що врегулювання таких типів конфлікту, навіть при залученні впливових медіаторів / арбітрів, є доволі важким, позаяк на заваді стає емоційна та ірраціональна складова учасників зіткнення.

Перспектива зниження кількості збройних конфліктів або їхнього введення у межі інституційного руслу може бути пов'язана лише із розбудовою та зміцненням політичних інститутів, зокрема інституту держави як такого. Втім, траєкторію політичного розвитку (якщо взагалі категорію «розвиток» доцільно використовувати в даному контексті) більшості країн Африки, від початку деколонізації і по теперішній час, можна характеризувати як нелінійну з певними відмінностями по регіонах. Так, окремі держави регіону Північної Африки демонструють відносну стабільність функціонування політичних інститутів (Марокко, Туніс, Алжир, Єгипет). Навіть пертурбації Арабської весни призвели лише до зміни окремих політичних персоналій та груп, але інституціональну структуру держав вдалося в цілому зберегти. Винятком стала Лівія, в якій означена структура, по факту, набула дисфункціонального характеру. До цього ще додався збройний конфлікт між парламентськими та виконавчими структурами влади. Деяка інша ситуація склалася в Субсахарській Африці, де процеси державотворення у переважній більшості країн де-факто зайшли в глухий кут. Клановість, тотальна корупція, патрон-клієнтелістські відносини, дистанційованість влади від соціо-гуманітарних проблем населення – все це сприяло створенню неопатрімоніальних режимів, знизило шанси на стійкий політичний розвиток відповідно створюючи середовище для стимулювання збройних форм парapolітичної боротьби.

Очевидно, що на даний момент відсутнє підґрунтя для мажорного прогнозу стабілізації ситуації у переважаючій більшості африканських країн, адже вони є не лише майданчиком збройних конфліктів між місцевими кланами та угрупованнями, але й ареною вирішення суперечок між глобальними / регіональними політичними гравцями, як це було заведено в період біполярного світового устрою.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Следзевский И.В. Пространство современных африканских конфликтов: проблема самостоятельности религиозной сферы конфликтов. *Религиозные конфликты в Африке южнее Сахары: угрозы возникновения и возможности предотвращения*: материалы конференции, г. Москва, 04 июля 2019. М., 2019. С. 8-14.

2. Уласович К. Вооружённые конфликты в Африке за 20 лет привели к смерти 5 миллионов детей. *N+1*. 31.08.2018. URL: <https://nplus1.ru/news/2018/08/31/armed-conflicts-children>. (дата звернення: 05.04.2021).
3. Щорічник СІПРІ: Озброєння, роззброєння та міжнародна безпека. *Стокгольмський міжнародний інститут дослідження миру; Український центр економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова* Пер. з англ. Київ, 2019. 608 с.
4. Somalia. *Uppsala Conflict Data Program*. URL: <https://ucdp.uu.se/country/520>. (дата звернення: 05.04.2021).
5. Nigeria. *Uppsala Conflict Data Program*. URL: <https://ucdp.uu.se/country/475>. (дата звернення: 05.04.2021).

ПІВДЕННО-АФРИКАНСЬКА РЕСПУБЛІКА: ДЕЯКІ АСПЕКТИ ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ ТА СЬОГОДЕННЯ

Максимюк Ю.О., студентка 3 курсу,

Борщ Н.А., студентка 3 курсу

Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна

Науковий керівник: к.і.н., доц. Онацький М.Ю.

Початок політиці апартеїду в Південній Африці було покладено в 1948 р. Мільйони людей протягом тривалого часу на офіційному рівні були позбавлені елементарних прав людини. І хоча в 1994 р. після зміни влади в країні та обрання на посаду президента ПАР Нельсона Манделі, вона була згорнута, її наслідки до цієї пори позначаються на особливостях розвитку держави. Через понад чверть століття після закінчення апартеїду окремі категорії населення ПАР знову зазнають утисків, зокрема в економічній сфері.

Апартеїд (від африк. «відособленість») представляв собою систему заходів, що були спрямовані на сегрегацію (від лат. «відділення») небілих громадян Південної Африки [3, с. 11].

Політика апартеїду була закріплена на законодавчому рівні в 1950 р. після ухвалення Закону про реєстрацію населення. Згідно цього закону все населення країни було поділено на три категорії: банту (всі темношкірі африканці), кольорове населення (представники змішаної раси) та білі. Пізніше була додана четверта категорія – азійська, до якої були віднесені вихідці з Індії та Пакистану. Незважаючи на рішучу й послідовну опозицію політиці апартеїду як у Південній Африці, так і за її межами, вона продовжувала функціонувати протягом майже 50-ти років. Політика апартеїду розповсюджувалась на різні сфери: освітню, транспортну, галузь громадського харчування тощо. На початку 1950-х рр. на території країни було створено ряд резервацій, що отримали назви бантустанів [1].

Освіту біле та темношкіре населення отримувало окремо. Причому все, що суперечило політиці апартеїду, було виключено зі шкільної програми. У підручниках пропагувалася «ієрархія рас», містились образливі висловлювання на адресу цілих народів. Чиновники від освіти прямо заявляли про те, що їх мета – донести маленьким африканцям, що рівність з білими для них є неможливою [4].

Роздільним було і медичне обслуговування населення ПАР. Якщо для лікування жителів ПАР європейського походження були створені максимально комфортні умови, то в гетто лікарень дуже часто не існувало взагалі.

В 1991 р. уряд президента Ф.В. де Клерка скасував більшу частину законів, які стосувалися сегрегації. Остаточоно вона була припинена вже після зміни влади в ПАР та обрання на посаду президента Н. Мандела в середині 90-х років. Однак у другій половині 1990-х – в 2000-х рр. відбулись важливі зміни в становищі частини білого населення (африканерів) передусім в економічній сфері. На державному рівні почали запроваджуватись заходи, що були спрямовані на економічне послаблення африканерів. Головною, при цьому, стала вимога темношкірого населення щодо експропріації земельних угідь, які належали білому населенню, без жодної компенсації [2].

Діючий президент Південно-Африканської Республіки Сиріл Рамафоса відмовився від ліберальної політики свого попередника, Джейкоба Зуми, який ініціював програму під назвою «50 на 50». Вона передбачала викуп половини ферми, що належить африканерами, та передачу її працівникам з числа корінних жителів. Таким чином, ферми мали перетворитись на спільні підприємства, які належали білим та темношкірим власникам. Реалізація даної програми вписувалась у загальну політику Д. Зуми, що передбачала поступове посилення в економічній сфері впливу підприємців африканського походження. Наступний президент С. Рамафоса вважав, що такий підхід є недостатньо справедливим, і здійснювати компенсаційні виплати за конфісковані у білих фермерів землі взагалі не варто. Його підтримали також інші політики, зокрема, Джуліус Малема – лідер партії «Борці за економічну свободу» (БЕС), що має третю за чисельністю фракцію в Національній асамблеї. Саме за його ініціативи була підготовлена резолюція, в якій йшлося про необхідність експропріації земельних угідь без будь-якої компенсації. На думку деяких посадовців, як, наприклад, міністра туризму Дерека Ханеке – білого функціонера АНК – експропріація є справедливою компенсацією за відібрані колись землі [1].

Ухвалення законодавства, яке дозволяє безоплатну експропріацію землі, світ сприйме як загрозу праву власності в ПАР. Це означає, що в країну перестануть надходити іноземні інвестиції, обсяг яких і так стає все

меншим. Крім того, для країни закритється доступ до ресурсів міжнародних валютних фондів.

Таким чином, на сучасному етапі в ПАР спостерігаються процеси, які певною мірою можна розцінити як «історичну» реакцію на події, що відбувались у країні протягом 1950–1980-х рр. Зокрема, уряд республіки вживає заходи, які спрямовані на обмеження економічної активності африканерів та сприяють зміцненню позицій бізнесменів африканського походження. Такі кроки з боку влади, на нашу думку, можуть поглибити протиріччя, які існують між темношкірим та білим населенням країни та загальмувати процес національного примирення в Південно-Африканській Республіці.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Афонский А. Черный передел. Lenta.ru. URL: <https://bitly.su/FbZRjoDt> (дата звернення: 23.03.2021).
2. Беленко И. Путем Зимбабве: Южная Африка голосует за конфискацию земли. Европейская правда. URL: <https://bit.ly/31bQ10s> (дата звернення: 23.03.2021).
3. Біленкова Ю.С. Дипломатичні зусилля УРСР у боротьбі із апартеїдом: аспекти міжнародного права. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2014. № 4. С. 10–19. URL: <https://bit.ly/3ceOL2U> (дата звернення: 23.03.2021).
4. Терешкин Д.В. Законодательство ЮАР в период режима апартеида. Российский юридический журнал. 2007. № 3. С. 162–166. URL: <https://bit.ly/316FrA4> (дата звернення: 23.03.2021).

ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНОГО РЕЖИМУ СУЧАСНОГО ТАЇЛАНДУ

Дяченко Ярослава Дмитрівна, студентка 4 курсу
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Науковий керівник: д.і.н., проф. С.І. Лиман

Військовий переворот, здійснений в травні 2014 р., відкрив в Таїланді новий період політичного розвитку країни. Починаючи з 2014 р., Таїланд є єдиною країною в світі, яка має повноправне військове правління. В результаті перевороту 22 травня 2014 р. в країні було встановлено жорстокий військовий режим.

Переворот очолив генерал Прают Чан-Оча, який в даний час стоїть на чолі хунти, що має назву «Національна рада для миру та порядку» (НРМП). Прают Чан-Оча посідає пост прем'єр-міністра Таїланду.

Після державного перевороту Конституція Таїланду 2007 р. була скасована, і НРМП взяла під свій контроль національну адміністрацію [1, с. 114]. Лідер НРМП спочатку скасував діяльність Національних Зборів, взяв на себе обов'язки законодавчої гілки влади, а через два дні розпустив Сенат. Також в країні була прийнята нова Конституція, яка закріпила провідну роль військових у багатьох державних справах. Таким чином, НРМП взяла на себе управління всіма державними органами.

Офіційно військові захопили владу для забезпечення стійкості монархії, а також для того, щоб допомогти країні швидко повернутися до нормального життя після попереднього правління, повернути мир суспільству, сприяти проведенню політичної реформи, зупинити насильство і знайти вихід з суспільно-політичної кризи [4]. Однак справжні причини є іншими. Вони включали в себе:

1. забезпечення архаїчного порядку в зв'язку зі зміною монарха;
2. остаточне затвердження військового панування в Таїланді перед лицем загрози приходу до влади цивільної адміністрації;
3. посилення контролю лідерів хунти над збройними силами і поліцією;
4. зміцнення військових корпоративних інтересів.

Стає очевидним, що військовий уряд має намір утримувати владу невизначений термін. У 2019 р. вперше після перевороту пройшли парламентські вибори, за результатами яких Прают зберіг за собою пост глави уряду [2]. Міжнародні спостерігачі не визнали вибори вільними. Через кілька місяців після голосування Конституційний суд заборонив діяльність Партії майбутнього – головної опозиційної сили країни, яку, в основному, підтримували молоді люди. Це призвело до локальних акцій протесту в студентських кампусах на початку 2020 р., але вони закінчилися, коли почалася пандемія COVID-19.

Влітку, після зняття більшості коронавірусних обмежень, протести поновилися вже в набагато більших масштабах. Формальним приводом для них стало викрадення тайландського опозиційного активіста в Камбоджі. За викраденням, як передбачалося, могла стояти влада Таїланду.

18 липня 2020 р. в Бангкоку пройшов наймасштабніший після перевороту мітинг, учасники якого вимагали зміни Конституції, відставки уряду і нових парламентських виборів. Пізніше додалися вимоги про реформу інституту монархії. Вперше в сучасну епоху це питання було розглянуто в парламенті Таїланду.

Відповідні заходи уряду включали пред'явлення кримінальних звинувачень з використанням Указу про надзвичайний стан, довільне затримання та залякування з боку поліції, розгортання інформаційної війни та цензуру в ЗМІ [3]. Уряд наказав ректорам університетів перешкодити студентам вимагати реформи монархії і виявити лідерів студентського протесту, попередивши, що їх вимоги можуть привести до переслідувань.

Однак нинішній монарх, 68-річний Маха Вачіралонгкорн, що зайняв трон в 2016 р., і офіційні представники королівського палацу за час протестів в Таїланді жодного разу не коментували те, що відбувається в країні.

Нинішня хунта є лише черговим етапом у циклі військових переворотів в Таїланді. Історія країни показує, що путчі були єдиним засобом здійснення термінових політичних змін для захисту інтересів військових і монархії. В даний час країна знаходиться під владою військової диктатури. Цілком ймовірно, що тільки гостра політична криза, яка викличе розбіжність в авторитарних інститутах, нарешті, відкриє двері для демократичних перетворень у Таїланді.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Chachavalpongpun Pavin. The Politics of International Sanctions: The 2014 Coup in Thailand / Pavin Chachavalpongpun // Journal of International Affairs. – 2014. – Vol. 68. – № 1. – P. 85–169.
2. Mongkol Bangprapa. Official charter referendum figures posted. – 2019. [Electronic resource] / Bangprapa Mongkol. [Електронний ресурс] // – URL: <https://www.bangkokpost.com/news/politics/1058026/official-charter-referendum-figuresposted>.
3. Pro-military government likely in Thailand despite democratic front's election dominance. – 2020. [Електронний ресурс] // – URL: <https://www.abc.net.au/news/2020-05-09/thailand-election-results-released/11095206>.
4. Witthaya, Yuthakorn. Be Careful What You Wish For, The Rhetoric and the Reality of the Thai Coup. [Електронний ресурс]. URL: <http://www.prachatai.com/english/node/4095>.

ОСОБЛИВОСТІ ДІЛОВОЇ РОЗВІДКИ КНР

Каманін Данило Олександрович, студент 4 курсу

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Науковий керівник: д.е.н., доц. Баранова Валерія Вадимівна

В сучасних реаліях термін «розвідка» перестає бути чимось незвичайним і новим, але поняття «ділова розвідка» для Китаю з'явилося відносно нещодавно. Ділова розвідка Китаю в своїй дослідницькій та практичній частині привертає широку увагу. Західний бізнес завжди мав інтерес до Азії. І це зрозуміло, тому що Азія є регіоном, котрий стрімко розвивається і має потужний економічний потенціал.

Поняття «ділова розвідка» з'явилося в Китаї в середині 80-х років. В подальшому з'явилися контакти й спілкування з рядом міжнародних організацій, які займалися діловою розвідкою. Через переформатування ринку, пов'язаним з переходом до ринкової економіки в КНР, ділова розвідка стала важливою сферою діяльності для китайських компаній пов'язаних з інформаційною діяльністю та консалтингом. Сьогодні ділова розвідка займає важливе місце не тільки у розвитку підприємств, а й в національній економіці країни [1].

Ділова розвідка це перш за все спосіб отримання інформації, яка може стати у нагоді. При цьому, у зв'язку з існуючою політичною системою та специфікою китайського ринку, які створюють умови для недобросовісної конкуренції, західним компаніям потрібно більше інформації про постачальників, партнерів, клієнтів. Для багатьох західних компаній в Китаї ділова розвідка є важливим інструментом конкурентоспроможності і незамінною основою для вирішення стратегічних і тактичних заходів в повсякденному бізнесі. Відповідна інформація допомагає компенсувати недоліки і допомогти захистити свої інтереси [2].

Китай досить серйозно ставиться до ведення розвідки в економічній сфері. Це підтверджує факт наявності інформаційно-консалтингових структур. На перше місце китайської системи ділової розвідки покладено принцип «цінбао», який Китайська державна комісія з науки і технологій визначає як «обробка інформації вглиб», яку роблять люди з «накопичувальним мисленням». Власне, якщо звернутися до оригінального тлумачення, «цінбао», то воно означає як інформацію, так і розвідку – це дуже по-китайськи, оскільки розвідка якраз і займається збором інформації [3].

В Китаї першим почав проводити систематичні дослідження в області ділової розвідки науково-дослідний інститут науково-технічної інформації Шанхаю. Інститут провів моніторинг конкурентного середовища для автомобільної промисловості Шанхая, і це було першим дослідженням такого спрямування за фінансової підтримки уряду. Завдяки цьому, на

ділову розвідку починають звертати все більшу увагу інститути й університети. Так, в 1995 році було створено Спілку ділової розвідки Китаю (SCIP), яка стала провідною установою об'єднавши консалтингові фірми, вчених, різні підприємства, дослідницькі інститути. Основною функцією спілки є підготовка кадрів для безпосередньо ділової розвідки. Китай є тією країною, яка приділяє особливу увагу вивченню технологій функціонування та захисту комп'ютерних систем. І це зовсім не випадково, адже в останні роки регулярно виникають питання щодо обвинувачень на адресу Китаю в нелегальному проникненні в інформаційні системи західних корпорацій і державних структур. В умовах тотального поширення інтернету виникли нові можливості для ведення ділової розвідки – досить зламати мережу конкурента або впровадити в неї вірус-шпигун, який буде приховано розсилати своєму господареві всю інформацію [3].

Становлення ринкової економіки і конкуренція на внутрішньому ринку між китайськими підприємствами призвели до того, що методи ділової розвідки стали дуже активно використовуватися китайськими бізнесменами проти своїх конкурентів в КНР. Китайці крадуть технології не тільки в іноземних підприємств, а й у вітчизняних. Зараз вербування співробітників конкуруючих фірм поставлена в КНР практично на потік – шпигунству з боку конкурентів схильні близько 70% приватних підприємств [4].

Таким чином, розглянувши Китай, можна дійти висновку, що вона приділяє досить багато уваги діловій розвідці. Потреба в ринку ділової розвідки постійно зростає. За допомогою механізму ділової розвідки принципово іншого значення набуває регулярний збір, оновлення, аналіз, коректна систематизація і формалізація всіх даних в сфері економічної активності підприємницької організації. Однак нині не можливо зробити повний аналіз розмірів китайського ринку ділової розвідки, та його потенціал є досить великим. Як зброю конкурентної боротьби з розвиненими західними країнами, активно ділову розвідку використовують Китай, Південна Корея, В'єтнам, Таїланд, Сінгапур, Гонконг, Японія. Успішна практика ділової розвідки, саме Китаю, базується на добре навчених професіоналах.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Развитие деловой разведки в Китае URL: <https://www.it2b.ru/blog/arhiv/844.html> (дата звернення 06.04.2021 р.)
2. Competitive Intelligence. The largest gathering of European intelligence professionals from business and industry. Bad Nauheim (Frankfurt) Germany, 24-26 October 2007 URL: http://www.scip-czech.cz/files/07_scip_european_summit.pdf (дата звернення 06.04.2021 р.)

3. Промышленный шпионаж: тайная сторона китайской модернизации URL: <https://maxpark.com/user/3548645175/content/793815> (дата звернення 06.04.2021 р.)

4. Розвідка в інтересах приватного бізнесу, чи має право на життя? А якщо має, то яка? – 2019. – URL: <http://bintel.com.ua/uk/article/print/kongress/> (дата звернення 06.04.2021 р.)

ФРАНЦУЗСКИЙ ОПЫТ В МОДЕРНИЗАЦИИ КИТАЯ В ПОСЛЕДНЕЙ ТРЕТИ XIX – НАЧАЛЕ XX В.

Корж В.А., студентка 3 курса.

Харьковский национальный университет имени В. Н. Каразина,
исторический факультет

Научный руководитель: к.и.н., доц. А. И. Тумаков

Длительное время в историографии бытовало мнение о том, что Франция не имела прямых интересов в Китае. В частности, советские историки указывали на тот факт, что она была связана с Поднебесной лишь через посредничество Великобритании и России. Тем не менее, «китайский вектор» имел немаловажное значение во внешней политике Французской Республики рассматриваемого периода.

Из последних работ, посвященных французской политике в Китае в конце XIX – начале XX в. следует отметить статью Е. Ильиной [1], в основе которой лежит анализ источников личного происхождения. Работа содержит сведения об инфраструктуре и внешних особенностях селтльментов (экстерриториальных иностранных поселений) на территории Китая на этапе их зарождения. Ценной является работа А. А. Махонина [2], в которой автор дает классификацию иностранных, в том числе французских, поселений на территории Китая. Образу жизни и особенностям менталитета европейцев в колониях, взаимоотношениям «людей империи» и местного неевропейского населения посвящена статья В. С. Мирзеханова [3].

Целью данной работы является рассмотрение влияния «французского присутствия» в Китае в конце XIX – начале XX в. на модернизацию этой страны.

Франция была в числе стран, желавших преодолеть китайскую самоизоляцию и открыть для себя обширные китайские рынки. Франко-китайская война 1884-1885 гг. ускорила продвижение Франции в цинский Китай. В апреле 1885 г., по окончании военных действия, в Тяньцзине был подписан франко-китайский договор на условиях, выгодных французам. Тяньцзинский договор предусматривал прекращение военных действий и отказ Китая от особых отношений с Вьетнамом. Франция получила право

вести торговлю в южнокитайских провинциях, граничащих с Вьетнамом [4, с. 89-92].

Первая и вторая «опиумные» войны, а также франко-китайская война способствовали широкому проникновению иностранцев на территорию китайского государства. Этот процесс сопровождался образованием иностранных поселений – сэттьментов, которые, в большинстве случаев, ограничивали права местного населения. Сеттьменты пользовались правом экстерриториальности и охранялись полицией, а также вооружёнными отрядами, созданными иностранцами [5, с. 225-226].

Конечно, созданные западными странами экстерриториальные поселения ограничивали суверенитет Китая, но, вместе с тем, способствовали расширению межцивилизационного диалога, проникновению в Китай западного опыта, традиций и культуры. Сеттьменты оказывали также определенную помощь в модернизации китайского традиционного общества. Одним из крупнейших французских поселений была Шанхайская французская концессия.

Большую роль в продвижении французской политики в Поднебесной сыграло заметно усилившееся к концу XIX в. проникновение католичества в Китай. В руках французских миссионеров оказалась значительная часть земель и недвижимости. Они превратились во влиятельную силу и оказывали воздействие на политику китайского правительства.

Важное значение в борьбе Франции за усиление своего влияния в Южном Китае имело распространение здесь французского языка, культуры, налаживание современной почтовой связи, открытие медицинских учреждений, учебных заведений и приютов. В частности, была создана лечебница и открыта французско-китайская школа для местного населения (эти учреждения содержались на средства колониальной администрации Индокитайского союза). На острове Хайнань в г. Циньчжоу были основаны французская почтовая контора, школа французского языка для китайцев и дом для сирот. Был также воспринят в Китае и французский опыт в строительстве железных дорог.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ

1. Ильина Е. Обустройство европейских сэттьментов на территории Китая во второй половине XIX в. // Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: зб. наук. пр. – Харків. Вип. 14. 2011. 102-107 с.

2. Махонин А. А. Сеттьменты и концессии: разграничение понятий на примере иностранных поселений в Китае (1843-1941-е гг.) // Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: зб. Наук. Пр. – Харків. Вип. 20. 2017, 1-37 с.

3. Мирзеханов В.С. Европейцы в колониях: стиль жизни и особенности менталитета // Вестник РГГУ. Серия: Политология. История. Международные отношения, 2014.

4. Гримм Э. Д. Сборник договоров и других документов по истории международных отношений на Дальнем Востоке (1842—1925). Москва, 1927. – 221 с.

5. Энгельфельд В. В. Юридическое положение иностранных концессий в Китае // Избранные труды Юридического факультета в Харбине: сборник научных трудов. – Москва, 2017. – 532с.

РЕГІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА ОАЕ В УМОВАХ СУЧАСНОСТІ

Луганська Дар'я Русланівна, студентка 3 курсу

Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна

Науковий керівник: к. і. н., доц. М.Ю. Онацький

Однією з країн близькосхідного регіону, вплив якої в останні десятиліття поступово зростає є ОАЕ. У зв'язку з цим особливий інтерес викликає їх міжнародна діяльність, зокрема регіональна політика.

Шлях, котрим пішли ОАЕ – це вмiле вибудовування конструктивних відносин з сусiдніми країнами та врегулювання існуючих суперечок виключно дипломатичним шляхом. Серед регіональних проблем, які впливають на характер зовнішньої політики Арабських Еміратів варто зазначити тривалий конфлікт в Афганістані, активізацію радикальних ісламістських рухів та організацій, палестино-ізраїльський конфлікт, іранську ядерну програму тощо. [1, с. 354].

Наразі, ОАЕ проводить політику подвійного стримування, спрямовану на зменшення впливу ісламістських мереж сунітів та підтримуваних Іраном шіїтських бойових груп [2].

У зв'язку з цим досить суперечливими є відносини ОАЕ з Катаром, тому Абу-Дабі намагається зменшити інтенсивність двосторонніх відносин. Тривалий час Катар було ізолювано від участі у Раді співробітництва країн Перської затоки (GCC) за зв'язок з ісламістськими рухами. У той же час, ОАЕ підтримує світську владу в Ємені, проводячи там військові операції. У 2017 р. ОАЕ, як і ряд інших країн регіону, розірвав дипломатичні зв'язки з Катаром та змусив катарських дипломатів покинути країну, аргументуючи свої дії тим, що Доха «розхитує безпеку» в регіоні [3; 4].

Починаючи з 2003 р. ОАЕ приймають активну участь у військовій операції в Афганістані, надають населенню країни гуманітарну допомогу. Водночас діяльність ОАЕ спрямована на розповсюдження культурного впливу у цій країні, в тому числі шляхом збільшення мережі своїх культурних центрів та осередків [2].

Досить непростими є стосунки ОАЕ з Іраном, особливо через іранську ядерну програму, що викликає напругу в регіоні. В Абу-Дабі негативно сприймають прагнення Ірану до регіонального лідерства. ОАЕ повністю

підтримують і забезпечують виконання резолюцій Ради Безпеки ООН, що забороняють постачання ядерних матеріалів і технологій в Іран. ОАЕ разом з Радою співробітництва країн Затоки (GCC) прагнуть, щоб весь регіон був звільнений від зброї масового знищення [2].

Фактором, що впливає на специфіку зовнішньополітичного курсу ОАЕ протягом кількох десятиліть виступає арабо-ізраїльський конфлікт. Вони вбачають встановлення миру та стабільності у регіоні шляхом створення незалежної палестинської держави зі столицею в Єрусалимі. 15 вересня 2020 р. за підтримки Д. Трампа між ОАЕ та Ізраїлем було підписано договір про встановлення дипломатичних відносин [2; 5].

На сучасному етапі ОАЕ є офіційними учасниками Руху неприєднання. Це надає ОАЕ можливість не брати участь, як запропонованих заходом, так і в регіональних, військових блоках. У 1972 р. Емірати стали одним із засновників Організації Ісламська Конференція з метою забезпечення ісламської солідарності в соціальній, економічній і політичній сферах, боротьбі проти колоніалізму, неокolonіалізму і расизму, а також задля підтримки Організації визволення Палестини [6, с. 93].

Одним із головних інтеграційних угруповань у регіоні є Рада співробітництва арабських держав Перської затоки (GCC). У вересні 2013 р. члени GCC домовилися про формування єдиного візового простору і спільної охорони кордонів, тобто створення перського аналогу «Шенгенської зони», яку збиралися запровадити в 2014 р. Втім наразі реалізацію даного проекту не завершено [7].

Отже, завдяки гнучкому і збалансованому зовнішньополітичному курсу ОАЕ розвивають активну співпрацю з державами регіону, є провідним учасником багатьох регіональних організацій, дотримуються політики невтручання у військові конфлікти, протидіють ісламістським радикальним організаціям та надають гуманітарну допомогу цивільному населенню, що постраждало внаслідок здійснення військових операцій у регіоні.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ігнат'єв П.М. Країнознавство. Країни Азії: навчальний посібник. Чернівці : Книги – XXI, 2006. 424 с.
2. Ramani S. UAE's maneuvers throwing Middle East into chaos. Anadolu Agency: веб-сайт. URL: <https://www.aa.com.tr/en/analysis-news/uae-s-maneuvers-throwing-middle-east-into-chaos/1033327#> (дата звернення: 03.03.2021).
3. Metz H. Persian Gulf States: A Country Study. Washington: GPO for the Library of Congress. 1993: веб-сайт. URL: <http://countrystudies.us/persian-gulf-states/> (дата звернення: 03.03.2021).

4. Объединенные Арабские Эмираты разорвали дипотношения с Катаром: RUSSIAN EMIRATES. URL: <https://russianemirates.com/news/uae-news/ob-edinennyi-arabskie-emiraty-razorvali-dipotnosheniya-s-katarom/#> (дата звернення: 04.03.2021)

5. Соглашение между Израилем и ОАЭ: прорыв в деле мира?: Euro Topics. URL: <https://www.eurotopics.net/ru/247768/> (дата звернення: 04.03.2021)

6. Воронков А. К. Образование ОАЭ и особенности формирования международных отношений страны с государствами Африки // Вестник Российского университета дружбы народов. Серия: Международные отношения, 2012. С. 90–98.

7. Рева Ю. О., Зорка Н. А. Рада співробітництва арабських держав Перської затоки як інтеграційне регіональне об'єднання. URL: http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/5775/Reva_Zorka_rada_arab_derzhav.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення: 04.03.2021)

ХУАЦЯО І МОДЕРНІЗАЦІЯ КРАЇН ПІВДЕННО-СХІДНОЇ АЗІЇ

Ляшенко Анастасія Вікторівна, студентка 4 курсу

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Науковий керівник: к.і.н., доцент О. І. Тумаков

Китайська діаспора в Південно-Східній Азії (ПСА) є досить важливим феноменом системи міжнародних відносин регіону. Етнічна згуртованість, глибокі патріотичні почуття і колосальні фінансові можливості китайської діаспори дозволяють їй в значній мірі визначати вектор економічного розвитку всієї ПСА. Хуацяо, складаючи всього 3% населення Індонезії, контролюють майже 70% національних підприємств цієї країни; в Таїланді їм належать найбільші банки; на Філіппінах через їх підприємства проходить 35% сукупного торговельного обороту [1].

Масова китайська еміграція у Південно-Східну Азію має довгу історію. Сучасна її хвиля розпочалася у 80-ті роки ХХ ст. і виникла в зв'язку з переходом КНР до політики реформ і відкритості, що включала зміну курсу по відношенню до емігрантів.

В якості практичних кроків здійснювалася лібералізація виїзду за кордон, дозволялася виплата грошових переказів, спрощувалися правила в'їзду до КНР. Іншими словами, керівництво Китаю стало розглядати родичів хуацяо і реемігрантів як важливу ланку встановлення контактів з зарубіжними китайцями. На них покладалося завдання пропаганди і роз'яснення політики Пекіна серед «закордонних друзів», а також активне

залучення інвестицій хуацяо на материк [2]. Остання хвиля еміграції триває і в наші дні.

Сьогодні у ПСА проживає близько 75% всіх зарубіжних китайців (це 28,2 млн чол.), що складає 6% від загального населення країн регіону [3]. Незважаючи на загальну схожість китайських діаспор в країнах Південно-Східної Азії, можна виділити кілька їхніх моделей, які відрізняються за ступенем асиміляції і положенню хуацяо в суспільстві: не асимільовані діаспори (Індонезія і Малайзія), асимільовані (Таїланд, Філіппіни, В'єтнам) і ті, що займають домінуюче становище (Сінгапур). В цілому ж для всіх країн регіону характерна національна самоідентифікація етнічних китайців, багато в чому викликана стрімким зростанням КНР.

Очевидно, що китайська діаспора ПСА є найважливішим фактором економічної інтеграції КНР з країнами АСЕАН. На думку професора Сінгапурського університету Денні Роя, наявність за кордоном китайських громад забезпечує Китаю довгострокові переваги в конкуренції за посилення власного економічного впливу в Азії. Переваги і вигоди, які дає зростаюча зарубіжна діаспора китайців, пронизана родинно-етнічними, економічними, інформаційними та іншими зв'язками не тільки всередині себе, а й зі своєю Батьківщиною, все в більшій мірі несуть в собі ознаки мережевих благ, для яких в першу чергу характерна залежність цінності самої мережі від числа акторів [4].

Як правило, представники китайської громади в даному регіоні не беруть безпосередньо участь в політичних процесах. Основну їх силу становить економічна міць, тому вони зберігають значні економічні важелі лобювання власних інтересів і, таким чином, часто виявляються досить міцно пов'язаними з політичними силами [5].

Серед аспектів негативного впливу їхньої діяльності можна зазначити зосередження китайської меншини в найбільш прибуткових секторах економіки, тоді як на частку корінного населення залишаються лише низькопродуктивні і малоприбуткові галузі, що ускладнює перехід країн регіону до індустріальної економіки [6]. Більш того, нерідко представники китайської громади в Південно-Східної Азії переводять на етнічну батьківщину свої накопичення, розміри яких в останні роки перевищують обсяги інвестицій КНР в країни регіону. Це, відповідно, не сприяє конструктивному впливу на зростання економічної могутності країн проживання хуацяо.

Таким чином, китайська діаспора може виявитися досить ефективним інструментом в утвердженні в регіоні образу КНР як миролюбної і відповідальної держави, адже вона суворо дотримується правил цивілізованої поведінки, а також допомагає у розвитку та подальшому зміцненні економічної інтеграції та утвердженні культурного впливу Китаю в ПСА. Але водночас з тим, ставлення етнічних китайців до батьківщини поступово змінюється в міру посилення економічних позицій

Китаю в регіоні, яке часто сприймається ними як загроза власним економічним інтересам [7].

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дружинин С. Китайские масоны. URL: <http://www.chinapro.ru/rubrics/2/4332>
2. Борисова А. Зарубежные китайцы // Азия и Африка сегодня. 2002, № 5. С. 28–33.
3. The world factbook 2010 // Central Intelligence Agency website. URL: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/region/region-eas.html>
4. Стровский Л. Е., Цзян Цзин. Роль Хуацяо в развитии китайской экономики // Вестник УГТУ–УПИ. 2008, № 2. С. 64–72.
5. Анохина Е.С. Китайские диаспоры и «новая» китайская миграция в странах Юго-Восточной Азии // Вестник Томского Государственного Университета. 2012, № 361. С. 62–65
6. Ларин А.Г. Мировая китайская диаспора и новая миграционная концепция России // Китай в мировой и региональной политике. История и современность. 2013, № 18. С. 193–222.
7. A Rising China is Good News for Ethnic Chinese in Southeast Asia – up to a Point. URL: <http://www.scmp.com/comment/insight-opinion/article/2012882/rising-china-good-news-ethnic-chinese-southeast-asia-point>

КАСПІЙСЬКИЙ ВЕКТОР ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНИХ СТРАТЕГІЙ КИТАЮ ТА США

Матей Юлія Федорівна, студентка 3 курсу

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Науковий керівник: к.і.н., доц. Ямпольська Л.М.

Каспійський регіон розташовується на перетині стратегічно важливих і перспективних транспортних артерій, володіє значними запасами нафти та газу, займає стратегічно вигідне геополітичне положення, а, отже, знаходиться у фокусі інтересів провідних країн світу. Головною причиною такої зацікавленості є невирішене питання про правовий статус Каспійського моря. Неодноразово проходили саміти, на яких представники п'яти прикаспійських держав (Росії, Казахстану, Туркменістану, Ірану та Азербайджану) намагалися вирішити це питання. Дискусії не вщухають із 2002 р., але особливих успіхів досягти так і не вдалося [1, с. 9]. Відповідно, саме це невирішене питання робить Каспійський регіон відкритим не тільки для інвестиційних проектів, а й для суперництва світових держав, у тому числі США і Китаю.

Вказаний аспект зовнішньополітичної стратегії США та Китаю не отримав достатнього наукового висвітлення та потребує ретельного доопрацювання. Дослідженням вказаної проблеми займалися такі українські та зарубіжні дослідники, як А. Кортунов [1], С. Жильцов [4], М. Олкотт [3], М. Ратніков [2], П. Климишин [6]. Однак, вони розглядали вказану проблему лише через призму інтересів однієї зі сторін.

Мета нашої доповіді – виявити та проаналізувати основні зони зіткнення геополітичних інтересів США та Китаю у Каспійському регіоні.

Спочатку США планували зміцнити становище американського нафтового капіталу в енергетичній сфері каспійських держав, розширити західний напрямок транспортування нафти та газу, а також диверсифікувати поставки сировини для потреб своєї економіки. Вашингтон ще наприкінці ХХ ст. у своїй «Стратегії національної безпеки» відкрито заявляв про те, що Каспійський регіон входить у його зону енергетичної безпеки [2, с. 177].

Однак незабаром на зміну економічним інтересам прийшов вектор військово-політичної взаємодії, і Каспій став розглядатися як стратегічно вигідний регіон, що дозволяє істотно розширити зону американського впливу і тим самим зменшити просування інтересів прикаспійських держав – Росії, Ірану, Туреччини, а також Китаю [3, с. 216].

Іншими словами, США зацікавлені не стільки у самих копалинах, а скоріше у встановленні протекторату над ресурсами та маршрутами транспортування сировини [4, с. 108]. За допомогою розвитку військово-технічного співробітництва, зокрема, в рамках програми The Caspian Guard Initiative, а також проектів із розробки родовищ на шельфі Каспійського моря в 2018 – 2022 рр., США планують реалізувати програму щодо остаточного закріплення впливу на євразійському просторі [5].

Китай, володіючи обмеженими запасами нафти та газу, не поспішає видобувати їх на своїй території, а шукає нові джерела поставок. На даний момент зацікавленість у доступі до енергоресурсів Каспію, у першу чергу, обумовлюється необхідністю знизити залежність від поставок енергоресурсів із країн Перської затоки та знайти надійне джерело сировини, яке буде працювати на китайську економіку [6, с. 385].

На відміну від США та їх відкритої стратегічної лінії щодо посилення впливу в Каспійському регіоні, Китай готує базу за допомогою інвестицій у видобувну галузь країн регіону, укладає контракти на будівництво нафто- та газопроводів, договори про постачання сировини до Китаю та поступово займає свою нішу в Каспійському регіоні [7]. Ще однією важливою складовою партнерства Китаю та Каспійського регіону є проект «Економічний пояс Шовкового шляху», реалізація якого вже почалася [5]. Програма націлена на транспортування вантажів з Азії до Європи.

Усе це свідчить про те, що Китай через економічний фактор підсилює свою політичну значимість для Каспійського регіону.

Отже, є всі підстави вважати, що у Каспійському регіоні зіштовхуються інтереси багатьох об'єктів міжнародних відносин, у тому числі таких впливових, як США та Китай. Важливу роль у остаточному встановленні впливу в регіоні зіграє те, яка з країн придбає більшу кількість союзників. Можна припустити, що з кожним роком до Каспійського регіону будуть залучатися більші потоки інвестицій, які дозволяють не тільки отримати доступ до ресурсів регіону, а й зайняти вигідну геостратегічну позицію.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кортунув А.В. Дезінтеграція Советського Союзу и політика США. М: РНФ, 1993. С. 9–12.
2. Ратніков М.І. Безпековий вимір стратегічного партнерства США – Туреччина. *Проблеми міжнародних відносин*. К.: КИМУ, 2012. С. 175–187.
3. Олкотт М.Б. Второй шанс Центральной Азии. М.: Московский Центр Карнеги, 2005. 505 с.
4. Жильцов С. Каспийский регион в мировой политике. *Зовнішня політика і дипломатія: традиції, тренди, досвід*. 2018. № 24. С. 105–116.
5. Центральна Азія: яблуко розбрату. URL: <https://bintel.org.ua/analytics/geopolitics/centralna-aziya-yabluko-rozbratu/> (дата звернення: 18.03.2021).
6. Климишин П. Основні вектори геостратегії Китайської Народної Республіки на початку ХХІ ст. *Наукові записки ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України*. 2018. Випуск 5 (67). С. 384–398.
7. Развитие нефтегазовой отрасли Китайской Народной Республики. *Специализированный журнал «Бурение и нефть»*. 2015. № 1. URL: <https://burneft.ru/archive/issues/2015-01/5> (дата звернення: 20.03.2021).

ВЕЛИКА БРИТАНІЯ – КНР: ВІДНОСИНИ ПІСЛЯ BREXIT

Миرونюк Марія Леонідівна, студентка 4 курсу
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Науковий керівник: д.і.н., проф. С. І. Лиман

Сьогодні у Великій Британії, як і в більшості країн Заходу, розгорнулися дискусії про майбутню модель відносин країни з КНР. Двосторонні відносини держав все більше привертають увагу світової громадськості, адже китайський напрямок у зовнішній політиці Британії залишається суперечливим. Прихильники самостійних торгових відносин в епоху пост-Brexit вважають КНР ключовим економічним партнером Сполученого Королівства. Комітет з міжнародних справ Палати громад пропонує уряду розробити чітку стратегію щодо Китаю. Одночасно Лондон намагається зміцнити військово-стратегічні та економічні позиції в Індо-Тихоокеанському регіоні. Головна дилема полягає в тому, як знайти баланс між перспективним торговельно-інвестиційним співробітництвом з Китаєм, яке в умовах Brexit набуває особливого значення, і політичними амбіціями протистояти посиленню Піднебесної.

За роки після референдуму від 23 червня 2016 року, результатом якого стало рішення про вихід Великої Британії з ЄС, уряди прем'єр-міністрів Т. Мей та Б. Джонсона підкреслювали, що Велика Британія вступає в нову еру глобальної активізації. Розробники концепції «Глобальна Британія» очікують, що після виходу з ЄС у Сполученого Королівства з'явиться можливість самостійно вибудовувати торгові відносини з третіми країнами і знаходити торгових та інвестиційних партнерів за межами Європейського Союзу [4]. Щорічні прогнози МВФ щодо зростання економіки Китаю дають підставу англійському уряду вважати Піднебесну другим перспективним експортним напрямком після США.

У 2015 році, під час першого за десятиліття державного візиту китайського лідера Сі Цзіньпіна до тодішнього прем'єр-міністра Великої Британії Д. Кемерона, було оголошено про «золоте століття» двосторонніх відносин країн. Лондон послідовно підтримував інвестиційні проекти Пекіна. Зокрема, у 2016 році Британія була восьмим торговим партнером КНР у світі та її другим торговим партнером в ЄС [1]. У листопаді 2017 року посол КНР у Великій Британії, виступаючи перед депутатами парламенту, висловив сподівання, що країни продовжать будівництво міцних торгово-інвестиційних відносин і після Brexit. Водночас, міністр фінансів Китаю Лу Цзівей заявив, що «відлуння й наслідки» безпрецедентної для ЄС події з'являтимуться упродовж наступних 5-10 років [2].

Звичайно, після референдуму про Brexit Сполучене Королівство розпочало працювати над тим, щоб зробити Китай більш впливовим

фактором власного економічного розвитку, проте частина британської політичної еліти побоюється, що завищені економічні очікування від «золотої ери» британо-китайських відносин не дозволять адекватно оцінити політичні загрози, які несе Піднебесна для Сполученого Королівства [4].

Між двома країнами тривалий час існує певна політична напруга: офіційні представники Великої Британії з настороженістю сприймають ініціативу «Один пояс – один шлях» як інструмент геополітичного та гео економічного впливу КНР [2]. Не дивно, що протягом 2018 року Сполучене Королівство змістило свій економічний, політичний і стратегічний фокус уваги в Індо-Тихоокеанський регіон, де Велика Британія посилює присутність ВМС і зміцнює стратегічні зв'язки з ключовими союзниками – Японією і Австралією на противагу Пекіну. Також британський істеблішмент висловлює побоювання, що глобальні амбіції Китаю загрожують міжнародній системі, через що оборонне відомство Сполученого Королівства пропонує підвищити «питому вагу» британської «жорсткої сили» в світовій політиці з метою компенсувати репутаційні втрати від Brexit [3].

Варто зазначити, що у 2020 році країни зіткнулися й з іншими проблемами: саме в той момент, коли реальність пост-Brexit стала зрозумілішою, глобальне середовище «охолонуло» до Китаю через кризу COVID-19. Це ускладнилося наростаючим міжнародним занепокоєнням щодо питання про Сінцзян та широкомасштабних репресій проти уйгурів, а також через прийняття Закону про захист національної безпеки в Гонконзі [4].

Таким чином, ніколи раніше різниця між британською та китайською економічною і геополітичною міццю не була настільки великою, що стало б недоліком для першої. Вихід з ЄС дав Великій Британії більше можливостей для самостійного виступу з питань, пов'язаних з Китаєм, але також зробив її більш вразливою. Наразі Лондон перебуває в дуже гострому становищі по відношенню до Пекіну. Схоже, що Британія переслідує зовсім несумісні цілі: тісні економічні зв'язки з країною, з якою вона одночасно все більше розходиться в політичних поглядах.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ahead of the curve' British trade with global giant China booms as rest of EU lags behind. URL: <https://www.express.co.uk/news/politics/875163/Brexit-news-UK-trade-with-global-giant-China-booms-as-rest-of-EU-lags-behind> (дата звернення: 20.03.2021).

2. Brexit will cast a shadow over global economy, says China. URL: <https://www.thehindu.com/news/international/world/Brexit-will-cast-a-shadow->

over-global-economy-says-China/article14403160.ece (дата звернення: 20.03.2021).

3. China's Political Economy and the UK Post-Brexit. URL: <https://www.e-ir.info/2021/02/02/chinas-political-economy-and-the-uk-post-brexit/> (дата звернення: 21.03.2021).

4. Кира Годованюк. «Золотая эра» британо-китайских отношений. Quo vadis? Аналитическая записка №12, 2019 (№163). Институт Европы РАН, 2019 год. 7 с.

ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА ЯПОНІЇ: АКТУАЛЬНІ НАПРЯМКИ ТА ПРОБЛЕМИ

Панасенко Г. С.

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Японія – країна, яка має неабиякий вплив на суспільні та економіко-політичні процеси у світі. За допомогою участі в міжнародних організаціях Японія посилює та закріплює свій авторитет серед інших країн.

XXI століття характеризується швидкими змінами балансу сил у світі. Сьогодні жодна країна світу не може існувати самотійно, відокремившись від інших, тому Японія докладає великих зусиль у сфері підтримки та відновленню міжнародного миру та безпеки.

Вагомі зміни політичного, військового та економічного характеру у світі зумовили Японію оновити свій підхід політики національної безпеки. До таких змін, за думкою Токіо, належать: зростання ядерної потужності Північної Кореї, зростання військової та економічної потужності КНР, міжнародний тероризм та кіберзлочинність. У 2014 році влада країни вперше за багато років прийняла декілька документів в сфері національної безпеки.

Одним з найважливіших перетворень в правовому становищі сил самооборони Японії є реформа 2015 р. - закон, який дозволяє силам самооборони країни брати участь у військових місіях за кордоном. Його прийнято з метою уникнення збройних конфліктів, шляхом зміцнення союзу США і Японії, захисту японських громадян, а також сприянню міжнародному миру і стабільності в рамках концепції «активної пацифізму».

Японія створила позитивний імідж, налагодила та створила довгострокові двосторонні відносини з країнами Європи, Америки та Азії.

Аналізуючи відносини Японії з країнами Європи треба сказати про те, що вони мають тенденцію до посилення розвитку. На сьогодні Франція та Японія підтримують регулярний політичний діалог у всіх питаннях сучасного світу: в рамках Дорожньої карти на 2013–2018 рр., спрямованої на зміцнення «виняткового партнерства» між Францією і Японією в усіх

сферах; громадянська ядерна енергетика (сфера безпеки, ліквідація наслідків аварії на Фукусімі, переробка та утилізація відпрацьованого палива та наукових досліджень і розробок) [1].

Стосунки між Японією та Великою Британією є дуже перспективними. На сьогоднішній день запуснено в дію широкий спектр програм покликаних сприяти успішній роботі британських підприємств в країні висхідного сонця. Японсько-британське політичне співробітництво проявляється в чіткому позначенні позицій двох країн щодо ключових аспектів світової політики і взаємної підтримки на міжнародній арені. Науково-технічне співробітництво з Великою Британією – це майбутнє японсько-британських відносин. Країни мають перспективні проекти в області енергетики, нано- та біотехнологій, вивченні глобальних кліматичних змін.

Що стосується відносин Японії зі Сполученими Штатами Америки, то в даний час Вашингтон і Токіо практично не мають альтернатив двосторонньому союзу в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні і потребують один від одного тісної взаємодії для реалізації своїх політичних цілей.

Відносини між Японією та КНР є дуже напруженими, адже обидві держави мають наміри бути гегемоном як в політичній, так і в економічній сфері в Азії. З одного боку, стабільні тісні відносини з Китаєм відповідають інтересам економічного розвитку Японії та завданням забезпечення регіональної безпеки, а з іншого боку, ряд серйозних перешкод: наявність двосторонніх протиріч, пов'язаних з приналежністю островів Сенкаку, а також відмінність політичних систем двох країн, інтенсивне суперництво в різних регіонах і сферах, недовіра один до одного.

Улітку 2019 року відбувся торгівельний конфлікт між Токіо і Сеулом. Внаслідок цього, уряд Японії обмежив експорт до Республіки Кореї критично важливої продукції для мікроелектроніки. Дві розвинені економіки країн активно конкурують на світовому ринку передових технологій. Не зважаючи на конфлікт Республіка Корея залишається одним з найбільших торгівельних партнерів Японії.

Вагомою подією в стосунках нашої країни з Японією було підписання Меморандуму про створення японського центру в Україні 19 травня 1997 року. Також у вересні 2003 р. було підписано Спільне комюніке України та Японії. У період з 2000 по 2011 рр. було проведено велику кількість візитів один до одного, в наслідок яких у 2011 році було підписано Спільну заяву щодо глобального партнерства [2].

Показовим моментом у сучасних стосунках є візит Президента України В. Зеленського до Японії у жовтні 2019 р. на інтронізацію Імператора Нарухіто, де були обговорені аспекти сучасної політичної ситуації в Україні: незаконна анексія Криму та впровадження санкцій

проти Росії, де прем'єр-міністр Сіндзо Абе висловив готовність Японії й надалі надавати підтримку Україні [3].

На сьогодні Японія має великі демографічні проблеми. Соціальна політика страждає від збільшення кількості пенсіонерів і нестачі працездатного населення, що зумовлено небажанням зрілих громадян країни будувати стосунки та народжувати дітей. Японія залучає штучний інтелект до пошуку «потенційних кандидатів» до подружжя, який здійснює добір на основі перерахування інтересів і захоплень людей. На впровадження даних технологій уряд виділяє близько \$19 млн (2 млрд єн) сподіваючись, що ця підтримка допоможе стабілізує процес народжуваності в країні Японії.

Варто відмітити, що станом на 1 червня 2020 року люди старше 65 років у Великій Британії складали 18%, в США – 15%, а ось в Японії – 28,7%.

Отже, можна сказати, що Японія на сьогодні має досить перспективні та довгострокові стосунки з країнами Європи та США. Через глобальні зміни в азіатському регіоні породжуються суперечки та конфлікти у стосунках Японії з сусідніми державами. Проте країна проводить виважену політику у відносинах та намагається дійти угоди у спірних питаннях.

Найважливішою частиною сучасної політики залишається співпраця з США: згідно Білій книзі безпеки Японії за 2018 рік, японсько-американський альянс, є ядром японсько-американської системи безпеки, і успішно функціонує, вносячи вклад в забезпечення безпеки і світу не тільки Японії, але і Азіатсько-Тихоокеанського регіону, і всього світу в цілому.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ministry for Europe and Foreign Affairs /France Diplomacy/ France and Japan / <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/country-files/japan/france-and-japan/>
2. Розвиток відносин з Японією. Українсько-японське економічне та політичне співробітництво / Україна в Європі і світі / https://pidruchniki.com/1518060955656/politologiya/rozvitok_vidnosin_yaponi_veyu_ukrayinsko-yaponske_ekonomichne_politichne_spivrobitnitstvo
3. Историческое участие в интронизации и «космические» переговоры. Итоги визита Зеленского в Японию / <https://nv.ua/world/geopolitics/vladimir-zelenskiy-v-yaponii-podrobnosti-vizita-novosti-ukrainy-50049834.html>

ПОЛІТИКА БАЛАНСУВАННЯ ЛАОСУ: ТРАДИЦІЇ ТА СУЧАСНІСТЬ

Подшибякін Данііл В'ячеславович, студент 3 курсу

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Науковий керівник: д.і.н., проф. С.І. Лиман

Останнього часу країни АСЕАН визивають великий інтерес серед дослідників, але серед країн регіону все ще залишилася порівняно мало вивчена країна Лаос, що є найменш розвинутою державою регіону. Лаоська Народно-Демократична Республіка (далі ЛНДР) з самого початку її створення опинилася між сильними регіональними державами. І хоча Лаос дотримується стриманої та дружньої зовнішньої політики, залишатися осторонь регіональних процесів йому буде не можливо й не вигідно. Тому основна мета нашої роботи – визначити основні вектори зовнішньої політики Лаосу на сучасному етапі та проаналізувати відносини країни з основними гравцями у регіоні.

Територія сучасного Лаосу довгий час знаходилася у складі інших держав, зокрема перебувала у складі Французького Індокитаю. Французька колоніальна адміністрація не приділяла достатньої уваги цим територіям і надавала перевагу В'єтнаму. Тому після японської окупації та Другої світової війни, Франція дозволила країні отримати незалежність у 1953 році. Перші двадцять років незалежності країни пройшли у внутрішніх збройних конфліктах. Громадянська війна між лівими та правими силами злилася з війною у В'єтнамі, а територія Лаосу активно використовувалася Північним В'єтнамом для ведення війни з Південним В'єтнамом та США. Після перемоги у громадянській війні комуністичні сили Патет-Лао за допомогою Північного В'єтнаму у 1975 році проголосили Лаоську Народно-Демократичну Республіку. Таким чином, В'єтнам з самого початку створення Лаосу надавав військову, політичну та економічну підтримку молодій країні, велика кількість професійних кадрів Лаосу навчалися у В'єтнамі, що стало міцним фундаментом для «особливих відносин» між двома країнами. З іншого боку, тісні відносини з В'єтнамом заморозували активні контакти з КНР, і під час Китайсько-В'єтнамської війни 1979 р. Лаос тримався нейтральної позиції, хоча свої симпатії віддавав В'єтнаму. Відносини з Таїландом теж мали конфронтаційний характер через періодичні прикордонні конфлікти по річці Меконг до кінця 1980-х років. Але на початку 1990-х ситуація у відносинах з сусідами почала поступово змінюватися завдяки перебудові світової системи та падіння соціалістичного табору. У 1997 році країна вступила до АСЕАН, поживалися зовнішні контакти з КНР та Тайландом та іншими країнами регіону [1].

На сьогодні «особливі відносини» з В'єтнамом переживають нову трансформацію у зовнішній політиці Лаосу. За останніми даними

найголовнішими торгівельними партнерами ЛНДР стали минулі конкуренти – Тайланд та КНР. Виходячи з зібраних матеріалів та статистичних даних можна навести наступні дефініції [2]:

1). Політичним союзником країни і досі залишається В'єтнам, але за останні десятиліття він втратив перші місця як у двосторонніх економічних відносинах, так й за показниками прямих інвестицій, посідаючи третє місце після КНР та Тайланду;

2). Головним економічним партнером в експорті та імпорті товарів та послуг став Тайланд, країни активно поживляють економічні зв'язки, особливо у сфері енергетики;

3). На даний момент основним інвестором в економіку Лаосу є КНР, Китай активно інвестує у побудову інфраструктури, енергетичну галузь та вирощування технічних культур [3].

Лаос все більше відходить від односторонньої політики по відношенню до В'єтнаму та диверсифікує свої зовнішньополітичні та економічні зв'язки. Одним з прикладів можна вважати лояльність щодо китайських претензій у Південно-китайському морі, де перетинаються інтереси найближчого союзника В'єтнаму та КНР. У форматі АСЕАН Лаос займає нейтральну позицію або підтримує КНР у питанні розподілу акваторії. Це пояснюється тим що країна не має виходу до моря, тому офіційний В'єтнам готовий до поступок КНР в обмін на інвестиції. Керівництво країни чудово усвідомлює, що ера ідеологічного протистояння закінчилася, а країна й досі залишається найвідсталішою у регіоні, тому деякі політичні поступки в бік КНР розглядаються як прагматичні кроки, що можуть принести економічні вигоди, ніж зрада старої дружби з В'єтнамом [4].

Отже, на сьогоднішні ЛНДР все ще залишається слабкою країною, яка намагається знайти баланс у відношеннях зі своїми найближчими сусідами інакше може потрапити під залежність економічно потужної КНР. Можливо, зараз країна проходить новий етап переосмислення своєї ролі у регіоні, і поступово виходить з під «В'єтнамської парасолі» з цілю отримати якнайбільше зиску від економічно сильніших сусідів. Та варто пам'ятати, що політичний істеблішмент ЛНДР добре усвідомлює роль В'єтнаму в історії країни та в забезпеченні її суверенітету.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Морев Л.Н. Лаос: в кругу друзей. Юго-Восточная азия: актуальные проблемы развития. 2010. №14. С. 238-240.
2. Лаос.TrendEconomy.URL:<https://trendeconomy.ru/data/h2/Laos/TOTAL>
3. Laos. CEIC Data. URL: <https://www.ceicdata.com/en/country/laos>
4. Дикарев А.Д. Государства АСЕАН в политике Китая: курс на раскол или «новый консенсус»? Сравнительная политика. 2018. № 3. С. 75-87.

**«НЕДОЛКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СПІВРОБІТНИЦТВА КРАЇН
ЦЕНТРАЛЬНОЇ АЗІЇ І ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ»**

Ритова Валерія Юріївна, студентка 2 курс

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Науковий керівник: к.пол.н., доц. Г.С. Панасенко

На сучасному етапі об'єднана Європа є одним з найбільших та найперспективніших зовнішніх гравців у регіоні Центральної Азії. У 2007 році Європейський Союз сформував єдину політичну стратегію відносин з країнами регіону. Станом на 2010 рік – з набранням чинності угод про партнерство та співробітництво – завершився довготривалий процес інституціоналізації двосторонніх відносин ЄС з країнами Центральної Азії [4].

Європейський Союз якогось особливого формату відносин щодо п'яти центральноазіатських країн, для досягнення стабільності та процвітання країн за допомогою мирної взаємодії - не винайшов, через те, що є обмежені ресурси, яких недостатньо для ведення повноцінної глобальної політики. Тому Європейський Союз програє іншим присутнім міжнародним гравцям, таким як Росії, Китаю в пострадянській Центральній Азії.

ЄС має відносно незначний вплив на Центральну Азію в політичній, соціальній та економічній сферах. Наразі Євросоюзом розробляється нова стратегія, яка повинна врахувати помилки минулого, проте ефект від європейських програм у сфері безпеки буде незначним. Основними причинами є: велика відстань між Європою та Центральною Азією, власні проблеми європейських країн (криза євросони, наслідки Brexit, міграційні потоки з охопленого конфліктами Близького Сходу), незацікавленість європейського бізнесу в інвестуванні великих економічних проєктів в Центральній Азії і прагнення обмежити свою діяльність переважно енергетичною сферою [5].

Особливу зацікавленість як для Європи, так і країн Центральної Азії становить енергетичне співробітництво. Деякі дослідники та експерти вказують на значущість існуючого сьогодні євразійського транзитного потенціалу. Залучення країн Центральної Азії до роботи масштабної програми створення «транспортного коридору Європа – Кавказ – Азія» (ТРАСЕКА) визначає особливий інтерес у розвитку необхідної інфраструктури найкоротшого шляху з Центральної Азії до портів Чорного моря та розширення доступу центральноазіатських країн до європейських ринків, поглиблення міжрегіонального співробітництва та залучення коштів міжнародних фінансових інститутів [3].

Основними об'єктами енергетичної політики ЄС у Центральній Азії є Казахстан і Туркменістан, які мають найбільші розвідані ресурси нафти й газу та експортні можливості. 17 червня 2019 року Європейська Рада

ухвалила висновки про нову стратегію Європейського Союзу (ЄС) щодо Центральної Азії, яка адаптує політику ЄС до нових можливостей, що з'явилися в регіоні [1]. Нова стратегія передбачає новий фокус для участі ЄС у трьох сферах:

- Партнерство заради стійкості
- Партнерство заради процвітання
- Інвестування в регіональне співробітництво.

Транспортна складова є невід'ємною частиною політики забезпечення економічних і енергетичних інтересів ЄС у Центральній Азії. Програма створення транспортного коридору Європа – Кавказ – Азія (TRASECA) була підписана у 1998 році. З погляду інтересів ЄС розвиток TRASECA також зміг би забезпечити гарантований доступ енергоресурсів прикаспійських країн на європейський ринок. На сьогодні, в рамках програми TRASECA розвивається і розширюється регіональна інфраструктура у сферах транспорту, енергетики і торгівлі [5].

Одним із пріоритетних напрямів центральноазіатської політики Європейського Союзу є боротьба з викликами і загрозами безпеці. Основними викликами безпеці в Центральній Азії Євросоюз вважає міжнародний тероризм, екстремізм, організовану злочинність, нелегальну міграцію. Значне занепокоєння ЄС також викликає проблема нелегального обігу наркотиків, адже саме регіоном Центральної Азії пролягає так званий північний маршрут наркотрафіку, за яким наркотики з Афганістану доставляються в Росію і далі в країни Євросоюзу [6].

Таким чином, європеїзація країн Центральної Азії є вигідною задля отримання доступу цими країнами до передових технологій, інвестицій та формування комунікаційних і технологічних ланцюгів. В цілому можна стверджувати, що інтерес держав Центральної Азії до поглиблення співробітництва з Європейським Союзом, а головне їх готовність до певного ступеня абсорбції європейських норм і цінностей лежать в площині майбутніх геостратегічних інтересів.

Отже, як показує досвід співпраці Євросоюзу з країнами Центральної Азії, ЄС зацікавлений у співпраці з країнами регіону в енергетичних питаннях. Крім того, до системи інтересів ЄС у Центральній Азії входить експлуатація транзитного транспортного потенціалу регіону для розвитку трансконтинентальної транспортної структури для сприяння торгівлі між Європою, Центральною Азією та Китаєм.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Європейська рада затверджує нову стратегію Європейського Союзу щодо регіону Центральної Азії. [Електронний ресурс]– Режим доступу:

https://ukrainepravo.com/international_law/european_union_law/yevropeyska-

rada-zatverdzhuye-novu-strategiyu-yevropeyskogo- soyuzushchodo-regionu-tsentralnoyi-aziyi/

2. Малышева Д. Европейский союз в Центральной Азии. Россия и новые государства Евразии, 2018, № 2, С.54. <https://doi.org/10.20542/2073-4786-2018-2-54-63>

3. Парамонов В. Россия, Китай и Европа в Центральной Азии: к новым задачам на повестке дня Евросоюза // Интернет-журнал «Новое точное обозрение» режим доступу: <http://journaleo.com/?q=ru/node/8131>

4. Сапсай А. П. Європеїзація "Сусідів сусідів": місце Європи в інтеграційних пріоритетах країн Центральної Азії. [Електронний ресурс] Режим

доступу:http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/host/viking/db/ftp/univ/apmv/apmv_2011_103_02.pdf Європеїзація "Сусідів сусідів": місце Європи в інтеграційних пріоритетах країн Центральної Азії.

5. Pre-Feasibility and Feasibility Studies for Road Sections of the Termez-Dushanbe-Sary-Tash Road. Project No. EuropeAid/121985/C/SV/Multi [Electronical resources]. Access mode: <http://www.tracecaorg.org/fileadmin/fm-dam/TAREP/48fr/48fr3.pdf>

6. Second Strategic Energy Review: an EU energy security and solidarity action plan [Electronical resources]. Access mode <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52008DC0781:EN:HTML:N0T>

МОДЕРНИЗАЦИОННЫЕ ПРОЦЕССЫ ВО ФРАНЦУЗСКОМ ИНДОКИТАЕ В КОНЦЕ XIX – НАЧАЛЕ XX ВВ.

Скрыпник М. И., студентка 4 курса

Харьковский национальный университет имени В. Н. Каразина

Научный руководитель: к.и.н., доц. Тумаков А. И.

История колониализма остается одной из важнейших проблем исторической науки. Учитывая степень влияния французов на жителей Юго-Восточной Азии, логично будет изучить этот процесс (начиная с истоков французского вмешательства), а если брать во внимание то, что деятельность французских колонистов в Индокитае совершенно не освещена в украинско- и русскоязычных исследованиях, выбор данной проблемы является вполне обоснованным. Также следует отметить, что за последние десятилетия можно наблюдать снижение интереса к деятельности французов в Азии, в частности, в Индокитае, тогда как изучение колоний в Африке, например, набирает популярность.

Отечественная историография по данной проблеме немногочисленна и лишь фрагментарно освещает тему исследования. В основном она

состоит из работ общего характера, посвященных французскому колониализму (в этой связи следует упомянуть работы советских историков П. П. Черкасова [1] и Ю. П. Дементьева [2]). Современный российский историк В. С. Мирзеханов в своей статье касается отдельных проблем по теме [3]. Среди зарубежных исследований важно отметить совместную работу французского исследователя Д. Эмери и вьетнамского историка П. Брошо [4], а также похожее исследование Ж. Даллоза [5]. В этих двух работах изучена степень влияния французских колонистов на местных жителей с учетом региональной специфики. Экономическое развитие колонии осветил в своей работе Ч. Робеквейн, который отметил, что экономический прогресс стал возможен в связи с французским вмешательством [6].

Цель исследования состоит в оценке влияния жителей метрополии на население колонии, учитывая при этом изменения во всех основных сферах деятельности колониального сообщества.

В соответствии с указанной целью, были определены задачи:

1. Сравнить уровень развития инфраструктуры до и после французского вмешательства;
2. Отобразить механизм внедрения новой нормативно-правовой базы и административной системы Индокитая;
3. Оценить степень влияния колонистов в разных сферах деятельности, в частности, на медицину, государственный и военный сектора.

Важно учитывать, что, переезжая в колонию, французы не были готовы к ухудшению уровня жизни и отказу от привычных занятий. А следовательно, необходимо было быстро изменить условия проживания, а после и внутренние структуры колонии. В свою очередь, французы не были настроены на культурный обмен, их адаптация заключалась в том, что они пытались превратить колонию во «вторую Францию» и делали это не на благо туземцев, а преследуя свои потребности. Такой процесс можно назвать ассимиляцией, хотя многие ученые и говорят о модернизации колоний как о более позитивном моменте, нежели негативном. Французские сообщества формировались и развивались посредством все большего превращения колонии в «европейскую страну», именно это сближало всех колонистов. А потому степень влияния на чужеземную культуру была очень высока.

Важным моментом, доказывающим сильное влияние колонистов на туземцев, являлось внедрение своей нормативно-правовой базы и системы административного управления. Если сначала чиновники своей опорой считали местную власть, то позже полномочия последних совсем сократились и их титулы оставались лишь номинальными. Как негативное последствие внедрения новой системы административного управления можно выделить процесс идентификации жителей колонии, который позже

был объявлен преступлением против человека. Но в целом изменения в этой сфере дали позитивные результаты.

Таким образом, французский колониализм в Юго-Восточной Азии способствовал развитию французских сообществ в колонии. В свою очередь, это отобразилось на развитии современных Вьетнама, Лаоса и Камбоджи, так как французские колонисты активно внедрились не только в сельскохозяйственную отрасль, но также способствовали модернизации городов (локализация французских сообществ происходила именно там), включая развитие транспорта, повышение уровня гигиены, сильное влияние на архитектуру и т.д. Кроме этого, французы содействовали улучшению подготовки врачей и уровня медицины в целом, изменениям в государственном и административном секторах и развитию многих новых промышленных отраслей.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННОЙ ЛИТЕРАТУРЫ:

1. Черкасов. П.П. Судьба империи: Очерк колониальной экспансии Франции в XVI -XX вв. Москва: Наука, 1983. 184 с.
2. Дементьев Ю.П. Политика Франции в Индокитае и образование Индокитайского союза (1858-1907). Москва: Наука, 1975. 223 с.
3. Мирзаханов В. С. Европейцы в колониях: стиль жизни и особенности менталитета // Вестник РГГУ. 2014. № 18. С. 38 – 53.
4. Brocheux Z., Hémery B. Indochine: la colonisation ambiguë 1858-1954. Paris: La Découverte, 2004. 451 p.
5. Dalloz J. La Guerre d'Indochine 1945-1954. Paris: Seuil, 1987. 320 p.
6. Robequain Ch. L'Évolution économique de l'Indochine française. Paris: Hartmann, 1939. 397 p.

ІСТОРИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПЕРЕДУМОВ ВИНИКНЕННЯ КОНФЛІКТУ У ПІВДЕННО-КИТАЙСЬКОМУ МОРІ

Шарко К.Т., студент 5 курсу

Харківській національній університет імені В. Н. Каразіна,

Науковий керівник: проф. С.І. Лиман

Південно-Китайське море – це дуже важливе, з точки зору геополітики та економіки, як для КНР, так і для В'єтнаму, місце, через яке проходить основний об'єм імпорту енергоносіїв азійських країн і більша частина експорту у торгівлі з європейськими країнами. Важливо те що у обох країн є певні геополітичні цілі та інтереси щодо моря. Наприклад, для КНР вкрай необхідні ресурси, які розташовані на ПКМ: енергоносії та риболовство.

За оцінками Управління енергетичної інформації США, на території ПКМ можна видобути 11 млрд барелів або 1,7 млрд тон нафти та 5,4 трлн м³ природного газу [6]. Міністерство земельних и природних ресурсів КНР дає прогнози про 23–30 млрд тон нафти та 16 трлн м³ [4]. Такі цифри означають, що в ПКМ знаходиться 12 % світових запасів енергоносіїв.

З геополітичної точки зору, о-ви Парасельські та Спратлі, як наземні об'єкти не цінні для будь-якої сторони, однак вони слугують правовою основою для контролю за водами, які оточують їх та ресурси, які в них знаходяться [3].

ПКМ стратегічно вигідне: воно забезпечує найбільш короткий шлях, який об'єднує західну частину Тихого океану та Індійський океан, яким наприклад, користувалися ВМС США під час військової операції у Афганістані. Якщо Пекін почне контролювати ПКМ, то це дасть можливість створити буферну зону на водах біля материкової частини Китаю.

Більше того, контроль над ПКМ дасть Пекіну роль домінуючої країни у справах Південно-Східної Азії, а це перш за все посилить китайську дипломатію.

Більша частина імпорту нафти з Китаю йде через ПКМ, а китайський ВМС отримали вигоду, якщо б вони мали змогу встановити там військові бази, це б дозволило захищати власні флотилії та заправляти їх.

Однак, китайські амбіції стримуються акторами міжнародних відносин – В'єтнамом та Філіппінами. Це головна причина, чому Китай вважає, що домінування над ПКМ дуже складна ціль у її виконанні на практиці [5].

Більше того, ще одна перепона для китайських амбіцій – ВМС В'єтнаму, які вели бойові дії проти ВМС КНР у інциденті з Парасельськими островами у 1974 р. та на рифі Джонсона у 1988 р. [4].

Взагалі ситуація у ПКМ змушує в'єтнамське керівництво прийняти постанову «Морська стратегія В'єтнаму до 2020 р. та на перспективу до 2025 р.» [7]. Головною ідеєю цього документу є перетворення В'єтнаму на морську державу. Сьогоднішня політика КПВ полягає у співробітництві на морі і виконання всіх обов'язків, які були взяті на себе у результаті укладання міжнародних договорів з партнерами.

Суперечки у ПКМ щодо кордонів виключних економічних зон і континентального шельфу, питання приналежності архіпелагу Спратлі та Парасельськими островами з акваторією моря ніколи не ставили так гостро під питання відносини між АСЕАН та КНР. Міжнародно-правовий статус ПКМ залишається невизначеним, хоча Пекін і країни АСЕАН підписали та ратифікували Конвенцію ООН з морського права (UNCLOS) у 1982 р. [1].

Китай та В'єтнам претендують на Парасельські острова, при чому на них претендують і Тайвань. У 1956 р. і 1974 р. Китай окупував ці острова у кризові періоди для В'єтнаму: коли Франція вивела власні війська з В'єтнаму та падіння сайгонського режиму у Південному В'єтнамі.

Щодо архіпелагу Спратлі, то на нього претендують В'єтнам, КНР і Тайвань та частково на окремі рифи та острова – Малайзія та Філіппіни. У 1988 – 1992 рр. ВМС КНР встановили контроль над 9 рифами на Півдні архіпелагу Спратлі. У лютому 1992 р. Всекитайські збори народних представників прийняли закон, у якому було вказано, що Спратлі і Парасельські острова – це частина КНР і вони включені у склад провінції Хайнань [4].

У свою чергу В'єтнам у 2012 р. прийняв закон щодо «Морського права», який встановлює суверенітет СРВ над Парасельськими островами та архіпелагом Спратлі [2]. Таким чином, територіальні суперечки регіональних країн щодо ПКМ стали частиною їхнього внутрішнього законодавства, що створює перешкоду на шляху вирішення суперечок.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конвенция ООН по морскому праву. Организация Объединенных Наций. 1982. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/pdf/lawsea.pdf.
2. Нгуен Суан Кыонг, Нгуен Тхи Фьонг Хоа. Вьетнамо-китайские отношения: от нормализации в 1991 г. до наших дней. *Актуальные проблемы вьетнамоведения — 2019: вьетнамо-китайские отношения после войны 1979 года*. Москва: ИДВ РАН, 2019. С. 88–107.
3. Ткаченко Б. И. Парасельские острова как объект территориального спора в Южно-Китайском море. 2019. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/paraselskie-ostrova-kak-obekt-territorialnogo-spora-v-yuzhno-kitayskom-more>.
4. Heinrich Raditio K. Understanding China's Behaviour in the South China Sea: A Defensive Realist Perspective. *Springer Singapore*. 2019.

5. Jay Green D. *The Third Option for the South China Sea: The Political Economy of Regional Conflict and Cooperation*. Palgrave Macmillan. 2016.
6. South China Sea. U.S. Energy Information Administration. 2019. URL: https://www.eia.gov/international/analysis/regions-of-interest/South_China_Sea.
7. Truong T., Knio K. *The South China Sea and Asian Regionalism: A Critical Realist Perspective*/ T. Truong. *Springer International Publishing*. 2016.

ПРОБЛЕМА ТАЙВАНЮ В КОНТЕКСТІ ПОЛІТИЧНИХ ВІДНОСИН КНР – США У 2013 – 2020 РР.

Шкарупа Таїсія Сергіївна, студентка 4 курсу
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Науковий керівник: д.і.н., проф. С. І. Лиман

Острів Тайвань (台灣) у Південно-Східній Азії, – за версією КНР провінція Тайвань, а за версією уряду острова, незалежна держава Китайська Республіка, – від самого початку існування КНР (з 1949 р.) був предметом суперечок у двосторонніх відносинах Китаю та США. Визначення юридичного та адміністративно-територіального статусу Тайваню досі є одним з найважливіших аспектів силового балансування двох держав.

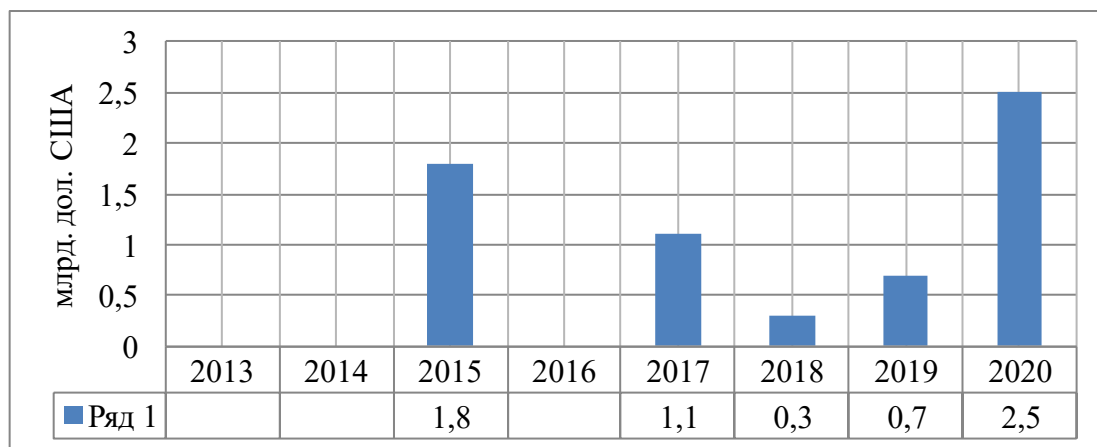
Позиція КНР аргументується історичним правом країни впливати на політичний статус Тайваню, що обумовлюється традиційною концепцією «Один Китай – дві системи» (一國兩制), що була запропонована Ден Сяопіном на початку 80-х рр. минулого століття. Таким чином, будь-які спроби впливати на адміністративно-територіальний та політичний статус острова апріорі вважається втручанням у внутрішні справи КНР та розцінюється як провокація до конфлікту. З іншого боку, для США нестабільна ситуація на тайванському острові є стратегічно важливим фактором для реалізації плану «повернення в Азію». Цей план був складовою зовнішньополітичного курсу адміністрації Б. Обама, та передбачав посилення американського воєнного контингенту в регіоні АТР (переміщення 60% ВМС США у регіон). Таким чином, Пекін не тільки відстоює національні інтереси та цілісність держави, але намагається зберегти баланс сил у регіоні, адже майже всі сусіди Китаю так чи інакше намагаються вийти з-під сфер впливу азійського гіганта. Як приклад – прихильність Південної Кореї та Японії до зовнішньополітичного курсу США, інвестиційна політика та військово-політична стратегія США у Центральній Азії (Партнерство заради миру), військова присутність країни в Південно-Східній Азії тощо. Отже, для

американської сторони Тайвань потенційно стає важелем у геополітичному суперництві країни із КНР [1, 2].

У 2013 р. зовнішньополітичний курс США стосовно Тайваню визначала адміністрація діючого на той момент президента Б. Обами і виявився спрямованим на підтримку статус-кво в тайванському питанні, а не на його зміну. На Тайвані до 2016 р. діючий уряд на чолі із президентом Ма Інцзю (2008 – 2016) також був зацікавлений у налагодженні відносин із материковим Китаєм, особливо в економічному аспекті. Однак у 2016 р. пост президента Тайваню посіла Цай Івень від Демократичної прогресивної партії Тайваню (ДПП), яка заперечувала ідеї «Єдиного Китаю» та відстоювала повний суверенітет держави. У тому ж 2016 р. в США до влади прийшла адміністрація нового президента Д. Трампа, який зайняв безкомпромісну позицію щодо суверенітету Тайваню. Це стало переламним моментом у китайсько-американському суперництві в регіоні [3].

Комплексну політичну ситуацію між КНР та США ще більше ускладнює фактор військового співробітництва штатів із Тайванем. Продажі зброї США до Тайваню носять нерегулярний характер, зокрема поставки відбувалися у 2015 р. та 2017 – 2020 рр. У 2020 р. обсяги проданої зброї склали максимальний показник – 2,5 млрд. дол. США (рис. 1). Цей фактор ще більше загострив відносини між КНР та США [4].

Рисунок 1. Обсяги продажу США зброї до Тайваню у 2013-2020 рр., млрд. дол. США

Таким чином, Тайвань є особливою складовою зіткнення інтересів двох наддержав. Слід зазначити, що така складова має більшу вагу, ніж Гонконг, наприклад, адже Тайвань має усі ознаки самостійної держави. Як варіант розвитку подій, при акції протесту та проголошенні незалежності Тайваню, Китай вимушений буде використовувати військовий контингент, розташований поблизу Тайваню задля контролю ситуації. Такі дії будуть ідентифіковані США як військова агресія та порушення прав та свобод громадян Тайваню, що може бути використано як привід для військового втручання Штатів. Тим не менш, на сучасному етапі жодна з сторін не є

зацікавленою у такому розвитку подій, тому можна припустити, що політичний статус Тайваню протягом довгого часу буде залишатися важливим фактором у протистоянні Китаю та США в регіоні.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Волошина А. В. Тайваньский вопрос в современных отношениях Китая и США / А. В. Волошина. // Восточная Азия: прошлое, настоящее, будущее. – 2020. – С. 24–33.

2. Конуров А. И. Современное состояние и перспективы разрешения проблемы политического статуса Тайваня в свете эволюции позиции США / А. И. Конуров. // Вестник Московского государственного лингвистического университета. Общественные науки. – 2020. – №3. – С. 83–97.

3. China warns Taiwan independence 'means war' as US pledges support [Електронний ресурс] // BBC News. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.bbc.com/news/world-asia-55851052>.

4. Brendan Scott. Why Taiwan Is the Biggest Risk for a U.S.-China Clash [Електронний ресурс] / Brendan Scott // Bloomberg. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2021-01-27/why-taiwan-is-the-biggest-risk-for-a-u-s-china-clash-quicktake>.

КИТАЙСЬКА ПОЛІТИКА РЕФОРМ ТА ВІДКРИТОСТІ

Шидловська П.С., Огієнко К.О.

Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна

1 жовтня 1949 року на площі Тяньаньмень було проголошено утворення Китайської Народної Республіки. І так країна, виснажена громадянською війною, стала на шлях розвитку.

У 1953 році уряд молодого республіки спробував скоїти "великий стрибок", який проте виявився невдалим. Серед наслідків цієї спроби модернізації країни були політичні репресії, розрив відносин між СРСР та Китаєм, що було спричинене ідеологічним протистоянням, дезорганізація економічного життя у Китаї та розкол серед країн соціалістичного табору.

Наступною спробою реформ стала "культурна революція" 1965 року, яка також не мала успіхів, а призвела до репресій партійних діячів, незгодних з політикою Мао, переслідування інтелігенції, погроми у навчальних закладах та спроби паралізувати партійні центри й місцеві організації КПК. З часом Мао Цзедун почав відходити від ідей культурної революції[2].

У грудні 1978 року пленум ЦК КПК проголосив початок політики реформ та відкритості, відому також під назвою "чотири модернізації". Згідно з принципом "чотирьох модернізацій" усю економіку Китаю

поділили на 4 сектори: сільське господарство, промислове виробництво, науку, та оборонну промисловість.

Перші реформи торкнулися сільського господарства. Керівництву КПК вдалося вирішити проблему мотивації робітників та селян й економічної диспропорції, у результаті чого була вирішена проблема тотального голоду та підвищена продуктивність праці.

Згодом почалася реформація промисловості, яка із середини 1980-х років демонструє стабільний зріст. Влада створила вільні економічні зони, які залучили величезну кількість інвестицій. Уряд дотримувався політики "технології в обмін на ринок", тобто створили такі умови, за яких іноземним виробникам було вигідніше відкрити виробництво у Китаї, аніж ввозити продукцію з-за кордону. Але при цьому іноземці могли створювати лише спільні китайсько-іноземні підприємства[3]

Реформи в освіті почалися наприкінці 1970-х років зі збільшення кількості університетів майже у 2 рази за 20 років та кількості студентів – більше, ніж у 3 рази. Наприкінці 1990-х під час азійської фінансової кризи реформи у галузі освіти продовжувались, саме тоді було прийнято рішення про поглиблення реформи та сприяння покращенню якості вищої освіти. Значних успіхів Китай досяг також у викоріненні неписьменності. У 1985 році була поставлена мета викоринити неписьменність та популяризувати науку до 2000 року. У 2001 році було заявлено про виконання цих завдань[4].

Реформа армії у Китаї розпочалася лише недавно та триває і досі, проте ми вже можемо бачити значні результати. За даними індексу військової потужності на 2017 рік Народно-визвольна армія Китаю посідала 3-тє місце серед найпотужніших армій світу[4].

Серед причин таких значних успіхів реформ відкритості можна назвати запозичення та адаптацію світового досвіду до місцевих реалій, великі інвестиції китайських експатів в економіку своєї країни, довгострокове планування та послідовність впровадження реформ.

Влада Китаю провадить політику реформ та відкритості уже більше сорока років та планує продовжувати. За весь цей час Китай виріс із бідної країни третього світу до однієї з найсильніших країн, що зараз бере участь у формуванні порядку денного світової політики.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гісем О.В., Мартинюк О.О. Всесвітня історія (профільний рівень). Підручник для 11 класу РАНОК Учебная литература — 240 с.
2. Visn_4-2019+.indd (nas.gov.ua)
3. Гобова Є. В. Сорок років розвитку науки та освіти в Китаї - sinologist sinologist
4. Гончарук А. 3. 40 років Політики реформ і відкритості Китаю - sinologist sinologist

РОЗДІЛ VI
МОДЕРНІЗАЦІЙНІ
ПРОЦЕСИ В ЕКОНОМІЦІ
КРАЇН АЗІЇ ТА АФРИКИ

МОДЕРНІЗАЦІЯ – СУЧАСНИЙ ТРЕНД ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇН АЗІЇ

Алексєєва Т. І., к.е.н., доц.

Левчук А.М., студентка 2 курсу

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

У сучасному світі трендом економічного розвитку країн виступає модернізація, основною рисою якої є перехід від традиційного суспільства до сучасного. Формування нового модернізованого суспільства тісно пов'язано з розвитком науки, техніки і демократії. Це призводить до необхідності застосовувати останні досягнення науково-технічного прогресу для розвитку економіки країн, що вибрали шлях індустріалізації.

Для країн Азії вибір моделі економічного розвитку пов'язано з дилемою – йти шляхом перетворень або залишитися у занепаді. У процесі глобалізації все більше країн Азійського континенту стрімко розвиваються і навіть існує думка про переміщення з часом центру економічної активності зі США та Європи до Азії.

Питанням модернізації займалися як зарубіжні, так і вітчизняні фахівці. Серед європейських науковців цим питанням займалися З. Бауман, Д. Белл, Е. Гідденс, Е. Дюркгейм, Г. Спенсер та ін. Серед вітчизняних фахівців треба назвати Е. Афоніна, О. Білоруса, В. Князева, Ю. Макуху, І. Кравченко, О. Литвиненка, Н. Обушну та ін. [1, 2].

Так, відомий польський соціолог З. Бауман зосередив увагу на розгляді процесів модернізації країн Азії, які мають багато спільного з європейськими. Основною думкою цієї концепції є висловлювання щодо можливості економічної і гуманітарної модернізації без європеїзації. «Приклад Китаю і Індії показує, що можливий економічний бум, однак розвиток громадянського суспільства для цього не обов'язково» [2].

Український фахівець Ю. Макуха звертає увагу на розвиток модернізаційних процесів у Південно-Східній Азії та досліджує суть теорії модернізації на різних етапах її розвитку [3]. Економічним розвитком країн Азії займаються такі науковці, як Л. Бакаєв, Є. Камінський, які у своїх працях висвітлили проблемні питання економічного розвитку окремих країн азійського регіону.

Метою даного дослідження є проведення аналізу щодо впливу модернізації на економічний розвиток країн Азії. Досягнення мети безпосередньо пов'язано з вирішення наступних завдань: проведення дослідження процесів модернізації в азіатських країнах; визначення нових напрямків модернізаційного розвитку в цьому регіоні світу.

Азіатські країни поділяють на найбільш бідні та найбільш багаті, на рівень економічного розвитку яких значною мірою впливають модернізаційні процеси. Таким чином виділяють найбільш розвинені

азіатські країни: КНР, яка є постійним членом Ради Безпеки ООН, найбільша за населенням держава, друга економіка світу; Японія – третя економіка світу; Індонезія – найбільша мусульманська країна та «азійські тигри» – Сінгапур і Республіка Корея.

Модернізація значним способом змінила країни Азійського континенту. Особливість цього процесу в політиці та економіки полягає у свідомо реалізованій волі щодо перетворень, у тому числі інститутів й інтеграційних об'єднань. Зовнішньоекономічна політика азійських країн спрямована на встановлення взаємовідносин з іншими країнами. Для азійських країн є досить актуальними саме відносини в межах регіонів, а також формування взаємних відносин із світовими економічними організаціями.

Спираючись на це, у модернізації країн Азії можна розглянути особливості моделей регіональної інтеграції та підсумувати позитивні наслідки роботи Асоціації держав Південно-Східної Азії (АСЕАН) та її функціонування. Щодо найменш розвинених країн-членів АСЕАН (Камбоджа, Лаос, М'янма, В'єтнам) – для них є актуальним співпраця у інвестиційній сфері. Ці країни досить високо цінують приплив прямих іноземних інвестицій у галузі економіки, а також новітніх технологій, прогресивних методів управління, розвиток інфраструктури, що сприяють створенню робочих місць і підвищенню рівня доходів населення. Тому в країнах АСЕАН існує особливий характер політичної модернізації суспільств щодо соціальних і економічних перетворень [3].

Основними інвесторами у найменш розвинені країни регіону є найбільш розвинуті країни: Китай, Сінгапур, Таїланд. Зважаючи на це, найменш розвинені країни регіону є найбільш зацікавленими у розвитку модернізації економічного процесу, особливо у середині регіону [4, с. 205].

Таким чином, модернізація сприяє створенню сучасного тренду економічного розвитку економіки та підвищенню конкурентоспроможності азійського регіону на світовому ринку.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Обушна Н. І. Модернізація – сучасний тренд розвитку суспільства. Теорія і практика державного управління. 2015. Вип. 3 (50). С. 36-44. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Trpu_2015_3_9 (дата звернення: 28.03.2021).
2. Бауман З. Международное сообщество – миф. Нова Європа. 2014. С.120-130. URL: [file:///C:/Users/Windows/Downloads/34109188%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Windows/Downloads/34109188%20(1).pdf) (дата звернення: 29.03.2021).
3. Макуха Ю. В. Політична модернізація країн АСЕАН як чинник формування парадигми регіональної інтеграції. URL: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/3600 (дата звернення: 03.04.2021).

4. Chong T. Modernization Trends in Southeast Asia. ISEAS–Yusof Ishak Institute, 2005. 372 p.

МОДЕРНІЗАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В ЕКОНОМІЦІ КИТАЮ: ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ТА СУЧАСНИЙ СТАН

Діхтяренко Олександра Віталіївна, студентка 4 курсу

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Науковий керівник: к.е.н., ст. викл. М.І. Писаревський

У сучасних умовах розвитку світового господарства актуальною є проблема адекватного відгуку державами на виклики глобалізації, ефективних механізмів забезпечення національних інтересів і збереження культурно-цивілізаційних особливостей. Досвід економічних реформ та перетворень у Китаї завжди перебуває у фокусі уваги наукової спільноти. Зокрема, таких науковців як Островський А.В., Васильєва Е.А., Таран М.А., Устиян І.

Шлях модернізації передбачає прискорене економічне зростання, якісне оновлення економіки і підвищення її ефективності на базі розвитку науково-технічного потенціалу. Вже з кінця Х ст. Китай починає реалізовувати моделі економічної модернізації, намагаючись використати свої переваги з метою спрямування іноземного капіталу на користь національної економіки і задоволення суспільних потреб. Перевагами Китаю були ємний внутрішній споживчий ринок і відносно дешева робоча сила. При цьому, держава й далі намагається зберегти керівництво економічними процесами [1]. Серед науковців існує така думка, що привабливість економіки Китаю для іноземних інвесторів визначається перспективами зростання її споживчих ринків в умовах світового надвиробництва і стагнації споживчих ринків провідних держав. Саме тому, пріоритетом для Китаю є постійне зростання добробуту населення, що є одночасно основною метою реформування і одним з найголовніших факторів подальшого економічного зростання.

ХІХ з'їзд КПК підтверджує, що «стабільність і стабільно поступальний розвиток» стали ключовими при розробці стратегічних планів модернізації китайського соціуму, також продовжують слугувати основою і громадські конфуціанські ідеали, закладені в поняттях «середній достаток» і «велике єднання». На цьому ж з'їзді КПК було схвалено курс на ослаблення контролю держави над економікою країни. Партія і держава будуть «пробуджувати і оберігати підприємницький дух, заохочувати більшу кількість соціальних суб'єктів до інноваційної і підприємницької діяльності». В подальшому такі дії мають значно спростити умови для іноземних інвестицій. Саме ці основні концептуальні положення

визначають ряд основних принципів і підходів в економічній політиці, які відображені в генеральному плані розвитку країни до 2050 р.[2]

Основні показники оцінки рівня модернізації Китаю в першій половині ХХІ ст. відображені в табл. 1. [3, с. 89]. Можемо зазначити, що КНР переходить «від високих темпів зростання до якісного розвитку». Згідно з останніми даними за останні п'ять років середні темпи зростання китайської економіки склали 7,3%, тоді як всесвітньої – лише 2,7%.

Таблиця 1

Оцінка рівня модернізації Китаю в першій половині ХХІ ст.

Найменування показників	2000	2020	2030	2040	2050
ВВП на душу населення (2000), \$	1,0	2,0	2,4	3,0	3,6
Кількість науковців на 10 000 жителів	5,5	12	18	26	39
Кількість патентів на 1 млн. жителів	20	112	201	359	643
Охоплення середньою освітою, %	63	85	89	94	00
Охоплення вищою освітою, %	7,2	24	34	48	68
Урбанізація, %	36	53	61	71	81
Частка витрат на НДДКР в ВВП, %	840	2451	3992	6503	10593
Частка зайнятих у матеріальному виробництві, %	73	49	40	33	27

Подальший вектор модернізаційних змін та розвитку країни підтверджує розвиток економічного співробітництва з закордонними партнерами та гарантування прав іноземного капіталу в країні. Зокрема, передбачено реалізувати низку важливих державних науково-технічних проєктів, держава продовжить підтримувати традиційні заходи економічного розвитку, продовжено роботу з ліквідації надлишкових виробничих потужностей та боротьби з кризою перевиробництва по секторам, скорочення боргового навантаження.

Таким чином, аналіз китайської моделі модернізації підтверджує, що досвід Китаю демонструє ефективність спільних дій держави і ринку в інтересах всього суспільства та зворотній вплив зростання добробуту населення на економічне зростання. Китаю вдалося вирішити проблему прогнудування численної кількості населення та гострого продовольчого дефіциту, значно підвищити грошові доходи селян, досягти успіхів в економіці шляхом зниження витрат на інновації, оновлення промисловості. Подальші дії владних структур Китаю щодо модернізаційних змін підтверджують розвиток економічного співробітництва з закордонними партнерами.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Цуй У., Герасимчук В.И. Ресурсосбережение и экономические реформы в Китае // Материалы зонального семинара «Совершенствование хозяйственного механизма ресурсосбережения». Пенза: ПДНТП, 1990. С. 124.
2. XIX съезд КПК обозначил график развития Китая до 2050 года. URL: <http://ekd.me/10/xix-sezd-kpk-oboznachil-grafik-razvitiya-kitaya-do-2050-goda/> (дата звернення 01.04.2021 р.)
3. Муратшина К.Г. «Китай-2050»: специфика формирования стратегии // Известия Уральского государственного университета. 2010. № 3(80). С. 85-92.

ЕКОНОМІЧНА МОДЕРНІЗАЦІЯ ТА ІНФРАСТРУКТУРА: ДОСВІД САУДІВСЬКОЇ АРАВІЇ

Гапоненко Г.І., к.е.н., доц.

Дуднік А.О., студентка 4 курсу

Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна

Королівство Саудівська Аравія (КСА) на сьогодні є ключовим гравцем Близького Сходу, займає перші позиції в спробах вирішення виникаючих протиріч в даному регіоні. Однак політичне верховенство потрібно підкріплювати економічною потужністю, яку країна і намагається постійно нарощувати. Як бачимо з рис.1, в 2020 р. спроби відійти від нафтової залежності завдали значного удару по ВВП країни у 2020 р.

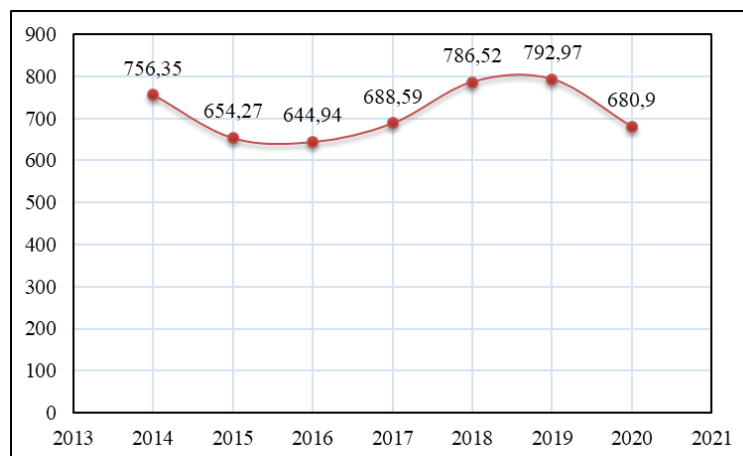

Рис. 1 ВВП Саудівської Аравії, млрд. дол. США. Складено за джерелом [3]

Для формування повноправного статусу лідера КСА життєво важливо мати диверсифіковану економіку з режимом автономного існування, щоб зміцнити конкурентні позиції. У період 2015-2018 рр., згідно зі звітом глобальної конкурентоспроможності, Саудівська Аравія втрачала провідні

позиції, головним чином через нестабільність макроекономічного середовища, опускаючись з 29 місця у 2015 р. до 39 місця у 2018. Станом на 2019 р., країна покращила індекс своєї конкурентоспроможності, піднявшись на 36 позицію. Найбільш стабільними установами з високими показниками є розміри внутрішнього ринку (14 місце у 2015 р. та 17 – у 2019 р.) та інфраструктура (31 місце у 2015 році, 34 – у 2019 р.) [4].

На даному етапі найбільш слабкими місцями королівства є жорстке трудове законодавство, доступ до фінансування, недостатньо освічена робоча сила, високий рівень бюрократизації та податкові ставки. Саме вони стримують розвиток приватного бізнесу в країні і приплив прямих іноземних інвестицій, без яких в сучасних економічних реаліях досить складно, а часто просто неможливо підвищити загальний економічний рівень держави. Проте в королівстві існують досить стабільні інститути, розвинена інфраструктура і його економіка вважається найбільшою серед всіх арабських держав. Постійному розвитку інфраструктури королівства сприяє збільшення ролі приватного сектору, який активно бере участь у сегментах авіаційної, залізничної та портової туристичної інфраструктури.

Головним інструментом стимулювання економіки є реформа «Vision 2030», яка базується на унікальних сильних сторонах країни та охоплює усі сфери діяльності [2]. Зокрема включає реформи щодо простоти ведення бізнесу та отримання дозволів на будівництво, які заохочують входження нових підприємств, збільшуючи конкуренцію. В рамках модернізації Саудівська Аравія в середині 2019 р. ввела візи по прильоту для більш ніж 50 країн, тим самим відкривши країну для туризму.

Диверсифікація туризму входить до програми реформ, що забезпечує довгострокову перспективу розвитку сфери послуг з метою збільшення іноземних інвестицій. Так, загальний вклад туризму у ВВП країни протягом 2014-2020 рр. у середньому складає 64 млрд. дол. США, з найбільшим показником у 2020 р. (рис.2).

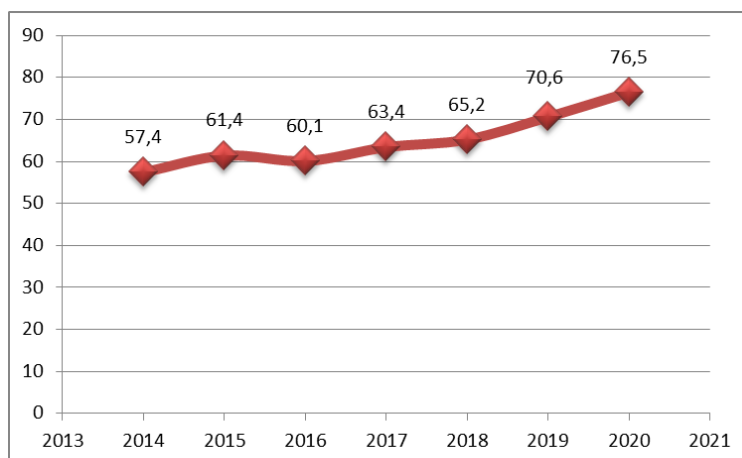

Рис. 1 Загальний вклад туризму у ВВП Саудівської Аравії, млрд. дол. США. Складено за джерелом [3]

Досвід Саудівської Аравії у реформуванні економіки може стати прикладом для України у визначенні пріоритетних напрямків розвитку. За даними державної служби статистики, в 2019 р. прямі іноземні інвестиції в Україні найчастіше спрямовувалися у фінансову та страхову діяльність – 26,1% та промислові підприємства – 27,3% [1].

Розробка ефективної інвестиційної політики, яка буде спрямована на національні інтереси держави та на її інноваційний розвиток дозволить залучити інвестиції у сферу туризму, що призведе до збільшення туристичних потоків та конкурентоспроможності України. Співробітництво між обома державами в політичній, торговельно-економічній, інвестиційній, військово-технічній та гуманітарній сферах представляє важливе стратегічне значення для України з точки зору розробки плану економічної модернізації країни.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 02.04.2021).
2. Програма реформи «Vision 2030». URL: <https://www.vision2030.gov.sa/en> (дата звернення: 01.04.2021).
3. Кноета. URL: <https://knoema.ru> (дата звернення: 02.04.2021).
4. World Economic Forum. URL: <https://www.weforum.org/reports> (дата звернення: 01.04.2021).

КРАЇНИ АФРИКИ У СУЧАСНІЙ СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

Марченко Лілія Олександрівна студентка 1 курсу

Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна

Науковий керівник: к.е.н., доц І. М. Шамара

Після завершення Другої світової війни колоніальна система вичерпала себе. Саме у цей час почалися державотворчі процеси в країнах Африки. В останнє десятиріччя до економік країн Африки прикута значна увага як з боку науковців, так і з боку бізнесових кіл. Підвищився інтерес до Африки і з боку світових держав та центрів економічної сили, які в останні роки надають все більшого значення питанню розбудови економічного співробітництва з африканськими країнами.

Задля цілей економічних досліджень здебільшого використовують підхід, що поділяє країни Африки на Північні (Марокко, Алжир, Туніс, Єгипет) та країни на південь від Сахара, за винятком ПАР. Остання відокремлюється через належність до індустриальних країн в протилежність решті африканських держав, які є країнами, що розвиваються. В дослідженнях низки міжнародних організацій серед африканських економік відокремлюють країни-експортери енергоносіїв

(oil exporters), країни з середнім рівнем доходу (middle income countries), країни з вразливою економікою (fragile countries) та нестабільні країни з низьким рівнем доходів (non-fragile low-income countries). Показово, що відповідно до цієї класифікації три чверті від усіх нестабільних країн з низьким рівнем доходів знаходяться саме в Африці, а точніше в її субсахарській частині [1].

Сучасний характер торговельної взаємодії Африки з економіками світового господарства найкраще ілюструє співвідношення зовнішньоторговельного сальдо континенту за найкрупнішими товарними групами. Очевидним є сировинний характер африканського експорту та залежність Африки від імпорту товарів з високим ступенем переробки. Первинні сировинні постачання Африки оцінюються на рівні більш ніж 50% від загального експорту, решта припадає на перероблену сировину, напівфабрикати, продукцію чорної і кольорової металургії, нафтохімії, хімічної галузі, машинобудування, текстильної, шкіряно-взуттєвої і харчової промисловості та інші [2]. Слід звернути увагу, що у країнах Африки доходи від використання природних ресурсів, особливо від видобутку корисних копалин (здебільшого, палива і мінералів) складають значну частку ВВП. Країни Африки є найбільш залежними від цих доходів: Північна Африка – більше 27% від ВВП і країни субсахарської Африки – майже 17% [3].

Таким чином, в сучасній світовій економіці Африка залишається елементом, який забезпечує більш розвинені економіки цінними сировинними ресурсами. Однак довготривалість експлуатації цих ресурсів на континенті та неефективне використання доходів від видобутку сировини становить загрозу майбутньому Африки. Бурхливий економічний розвиток з початку цього століття та підвищення економічного суперництва в Африці з боку світових економік дає країнам континенту унікальний шанс щодо диверсифікації африканських економік та зміни ролі Африки в сучасній моделі світової економіки. Однак цей шанс може бути використаний тільки за умов зусиль урядів африканських країн щодо накопичення людського капіталу, перш за все, дієвих заходів щодо підвищення освіченості населення.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гасім Салах. Африка в сучасній моделі світової економіки: quo vadis? URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?Op=1&z=4078> (дата звернення: 02.04.2021).
2. Global Economic Prospects. Highlights for special feature on low income countries: graduation, recent developments and prospects URL: http://www.worldbank.org/content/dam/Worldbank/GEP/GEP2015a/pdfs/GEP2015a_specialfocus_highlights_LIC.pdf (дата звернення: 01.04.2021).

3. World Development Indicators URL:

<http://www.uis.unesco.org/Library/Documents/world-development-indicators-education-2015-en.pdf> (дата звернення: 02.04.2021).

ТУРИЗМ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АФРИКАНСЬКОГО РЕГІОНУ

Мацука В.М., к.е.н., доцент

Маріупольський державний університет

Пріоритетом сталого розвитку туристичних регіонів світу є підвищення конкурентних позицій та міжнародної конкурентоспроможності з врахуванням природних, історичних, культурних, економічних, політичних, екологічних, інформаційних, а також низки інших туристичних переваг. У цьому сенсі формується актуальне коло питань щодо розвитку туристичних регіонів в умовах світової пандемії. Значний внесок у дослідження питань формування міжнародної конкурентоспроможності туристичних регіонів здійснили такі науковці, як Л. Антонюк, В. Андерсон, М. Бойко, В. Герасименко, В. Карп, Р. Кейтс, Ф. Клоцвог, Н. Ларина, Н. Мешко, К. Осипенко, Дж.У. Скотт, Т. Ткаченко, Р. Фатхутдинова, Дж. М. Хулс та інші. Незважаючи на значну увагу наукової думки щодо питань розвитку туристичних регіонів, недостатньо дослідженими залишаються питання формування конкурентоспроможності Африканського туристичного регіону. Усе вищезазначене обумовлює актуальність теми дослідження, мету і зміст.

Сучасна регіональна структура туристських прибуттів та надходжень від туризму включає п'ять регіонів світу: Європейський регіон – країни Південної, Північної, Західної, Центральної та Східної Європи, Ізраїль, Кіпр та Туреччина; Американський регіон – країни Північної, Центральної, Південної Америки та країни Карибського басейну; Азійсько-Тихоокеанський регіон – країни Південної та Північно-Східної Азії, Південної Азії, Океанії; Африканський регіон – Північна Африка та Африка південніше Сахари, крім Єгипту та Лівії; Регіон Близького Сходу – країни Західної і Південно-Західної Азії, Єгипет та Лівія [1, с. 162-163].

У 2019 р. число міжнародних туристів досягло 1,5 мільярда, що на 4% більше, ніж у 2018 р., – рекордний показник за десятирічний період, протягом якого темпи зростання міжнародного туризму були швидшими, ніж світової економіки в цілому (в тому числі в Африці –73 мільйона, на 6% більше, ніж у 2018 р.). Цей сектор забезпечив експорт в розмірі 1,5 трлн дол. США. Розвиток міжнародного туризму зупинився в середині березня 2020 р. У перші місяці року число міжнародних туристів скоротилося на 56% (у тому числі в Африці на 47%). Це призвело до втрати майже 320 млрд дол. США у вигляді експорту, що більш ніж втричі

перевищує втрати за період глобальної економічної кризи 2009 р. [2, с. 7-8].

Формуванню конкурентних переваг у туристичному регіоні сприяють наступні умови: людські ресурси; природні ресурси та кліматичні умови; капітал; науково-інформаційний потенціал; розвинута туристична інфраструктура.

Тенденція для Африканського туристичного регіону пов'язана з перевагою у регіоні природних туристичних ресурсів. Ресурсний потенціал регіону є сприятливим для іноземних туристів, за рахунок флоро-фауністичних та ландшафтних складових, природних та кліматичних умов. Розвиток пляжного, лікувального-оздоровчого та пізнавального туризму робить Африканський туристичний регіон привабливим для відвідування міжнародними туристами [3]. Однак велика кількість міжетнічних конфліктів, бідність, регулярні спалахи небезпечних захворювань, серед яких СНІД, відсутність хоча б яких умов для гігієни роблять Африканський туристичний регіон непривабливим з точки зору туристичної діяльності, що призводить до його низької міжнародної конкурентоспроможності.

Спільні зусилля партнерів з метою сприяння відновленню та підвищенню потенціалу протидії лихам в Африці виклали своє бачення ефективного реагування на наслідки COVID-19 для туризму та заходів з метою прискорення процесу відновлення.

Пріоритетні завдання для Африки: туризм як фактор всеохоплюючого зростання – «дорожньої карти» для африканського сектора туризму, в якій визначені чіткі пріоритети на майбутнє: розкриття потенціалу зростання і заохочення інвестицій, просування інновацій та технологій, спрощення візового режиму та сприяння полегшенню поїздок, підвищення потенціалу протидії лихам і просування бренду «Африка», в тому числі за рахунок підвищення безпеки туристів [4]. Саме такі пріоритети сприяють підвищенню конкурентних позицій та міжнародної конкурентоспроможності Африканського туристичного регіону.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мацука В.М., Осипенко К.В. Закономірності та тенденції розвитку регіональних ринків туристичних послуг. Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Економіка. 2012. Вип. 3. С. 158-166. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vmdu_ek_2012_3_23 (дата звернення: 23.02.2021).
2. Концептуальна записка: COVID-19 и перестройка сектора туризма. ООН. 08.2020. URL: https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/policy_brief_covid-19_and_transforming_tourism_russian.pdf (дата звернення: 23.02.2021).

3. Будущее туризма – за Африкой. Новости ООН. URL: <https://news.un.org/ru/story/2019/09/1362642> (дата звернення: 23.02.2021).
4. African destinations meet to plan growth and sustainable future for tourism. 9 jun 20. URL: <https://www.unwto.org/news/african-destinations-meet-to-plan-growth-and-sustainable-future-for-tourism> (дата звернення: 23.02.2021).

УЧАСТЬ КРАЇН ПЕРСЬКОЇ ЗАТОКИ В ІНТЕГРАЦІЙНИХ ОБ'ЄДНАННЯХ

Одинець Ірина Вікторівна, студентка 4 курсу
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Науковий керівник: д.е.н., доц. В.В. Баранова

В сучасних умовах, зростання прагнення кожної країни до міжнародної економічної інтеграції є відмінною рисою міжнародних економічних відносин. Оскільки інтеграція зумовлює зміни серед багатьох складових сучасного світу, то проблема інтеграції, побудови взаємовигідних відносин між країнами світу, входження в міжнародні економічні відносини як незалежної держави є надзвичайно актуальними проблемами. Арабські країни Затоки протягом останніх двох десятиліть посіли рушійне місце розвитку та трансформаційних змін арабських країн регіону. Підставою для цього є певні зрушення та модернізаційні процеси, їх нові стратегічні орієнтири, які значною мірою визначають прогресивний розвиток усіх арабських країн. Саме тому, актуальність нашого дослідження обумовлена необхідністю вивчення регіональних економічних інтеграційних процесів в субрегіоні Перської затоки.

Питаннями такого спрямування займалися такі відомі західні вчені як М. Лінч, Р. Соколскі, А.Д. Міллер, М. Муашер, В. Ріпці, Дж. Вайнер, Дж. Мід, а також вітчизняні науковці – В.І. Русакович та А.В. Федорченко.

З початку ХХІ століття економічний розвиток країн Затоки відбувається стрімко та високими темпами, частка яких зростає в світовій економіці. Найбільш розвиненим інтеграційним блоком серед арабських країн є Рада співробітництва арабських держав Перської затоки (РСАДПЗ), до складу якого входять Катар, Бахрейн, Кувейт, Об'єднані Арабські Емірати, Оман і Саудівська Аравія. Цілі РСАДПЗ, передбачені його статутом, що полягають в досягненні найвищого ступеня інтеграції і взаємозалежності між державами-членами у всіх областях. Шість країн-учасниць РСАДПЗ сконцентрували свою інтеграційну діяльність на обмежених ділянках господарської взаємодії, що мають потенціал до постійного розширення можливостей для подальшої інтеграції з метою досягнення єдності, як викладено в Статуті РСАДПЗ. Регіональна економічна інтеграція в рамках РСАДПЗ послідовно пройшла кілька

традиційних етапів: сформована зона вільної торгівлі, діє митний союз, закладені основи спільного ринку. Тому, країни націлені на створення повного економічного союзу до 2025 р. [1].

При цьому, на сучасному етапі, РСАДПЗ залишається одним з найбільш успішних інтеграційних об'єднань країн, що розвиваються і єдиним реально діючим в арабському світі. Частка внутрішньої регіональної торгівлі в РСАДПЗ зростає, хоча і менша, ніж у інших інтеграційних об'єднаннях, зокрема, ЄС [2]. Успіхи РСАДПЗ на світовому ринку товарів і капіталів, залучення значних іноземних інвестицій і сучасних технологій, поступова диверсифікованість національних економік, багато в чому, є результатом поглиблення інтеграційного процесу, взаємодії в різних сферах і взаємної підтримки країн на світовому і регіональному рівнях.

Однак, незважаючи на те, що в регіоні, РСАДПЗ залишається одним з найбільш стратегічно важливих для світової економіки, зберігаються певні суперечності і проблеми, які активізуються під впливом внутрішніх і зовнішніх чинників, створюючи кризові ситуації. Однією з них стала «дипломатична криза», що почалась в 2017 році, яка створює ряд проблем в регіоні і арабському світі, та надає негативний вплив на подальші інтеграційні процеси. При цьому, економічна інтеграція в РСАДПЗ демонструє високі темпи – Європейському Союзу знадобилося в два рази більше часу, щоб досягти рівня інтеграції, який реалізований в рамках Ради на сучасному етапі [2].

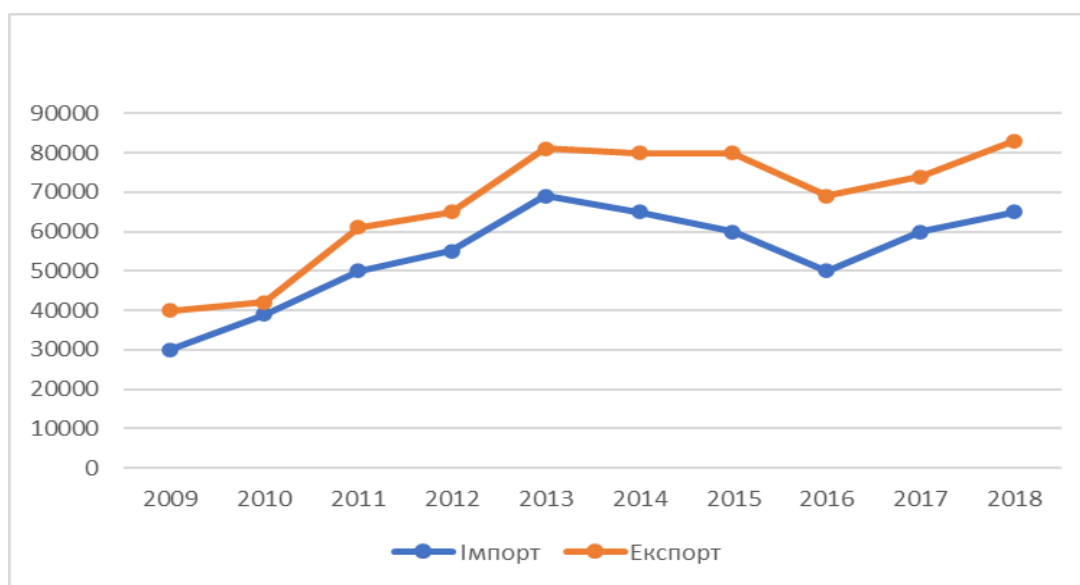

Рис. 1. Динаміка сукупного експорту та імпорту РСАДПЗ за 2009-2018 роки, млн дол.

Одним з традиційних показників регіональної економічної інтеграції залишається внутрішня економічна торгівля. Згідно рис. 1 ми бачимо, що внутрішня блокова торгівля в РСАДПЗ була нестабільною, але має яскраво

виражений темп зростання. Зокрема, якщо в 2009 році внутрішній блоковий експорт країн РСАДПЗ склав 37918,51 млн дол, то в 2018 році досягає вже 84330,06 млн дол, тобто спостерігається зростання в 2,2 рази.

Також, відзначимо, що країни-учасниці РСАДПЗ об'єднали свої зусилля в умовах поширення коронавірусної інфекції. Зокрема, створено спільний оперативний центр, який об'єднує всі країни-члени, для координації регіональних заходів реагування та захисту, а також обміну досвідом на рівні міністрів охорони здоров'я, що вигідно відрізняє РСАДПЗ від ЄС. У той же час країни РСАДПЗ змушені закривати кордони і вводити певні заборони, для того щоб зупинити поширення інфекції.

Таким чином, на сьогодні РСАДПЗ залишається одним з найбільш швидко зростаючих інтеграційних об'єднань. Збільшується як зовнішня торгівля країн РСАДПЗ так і внутрішня блокова торгівля, також здійснюється диверсифікація національних економік. Це, в свою чергу, сприяє економічному зростанню і розширенню економіки регіону. Завдяки чому, регіон перетворився в глобальний центр торгівлі, транспорту та енергетики.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Русакович В.І. Країни РСАДПЗ: інвестиційна складова технологічного розвитку. Азія і Африка сьогодні. 2019. №5. С. 34-40.
2. Федорченко А.В. Стратегічні аспекти «Близького Сходу» проблеми нової міжнародної системи / Федорченко А.В. // Щорічник «Міждисциплінарні дослідження арабського Сходу». – М.: РУДН, 2018. – С. 105-111.

НАУКОВО-ТЕХНІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЯК ЧИННИК ЗРОСТАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЕКОНОМІКИ КИТАЮ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Панова І. О., к.е.н., ст.викладач

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Останнім часом Китай зосередив свою політику саме на показниках якості, а не кількості. Тому, під час п'ятого пленуму ЦК КПК 19-го скликання було прийнято ряд рекомендацій стосовно цільового плану соціально-економічного розвитку держави на період «14-й п'ятирічки», тобто 2021-2025 рр. Правління акцентувало увагу на важливості реалізації соціалістичної модернізації, де за основу будуть узяті інновації. Крім того, самостійний розвиток і незалежність науково-технічної сфери мають стати пріоритетними напрямками державного розвитку на цей час [1].

Вперше в історії під час формування п'ятирічних планів соціально-економічного розвитку Китаю прийнято важливе рішення надавати науці,

техніці та інноваціям пріоритетність над іншими завданнями держави. А це, в свою чергу, свідчить про справді важливе значення наукових інновацій і конотації цієї ідеї для майбутнього країни. На теперішній час внутрішнє і зовнішнє середовища розвитку КНР зіткнулися з глобальними змінами. В першу чергу, це стосується того, що на території безперервно послаблюється граничний ефект моделі розвитку економіки обсягів і масштабів, що головним чином ґрунтується на інфраструктурному будівництві. За цих обставин для майбутнього економічного розвитку вкрай необхідною стає потреба у рушійній силі. Новий етап науково-технічної революції і промислових перетворень включає в себе новітні можливості та тенденції щодо удосконалення і якісного розвитку господарства Китаю.

Світовій економіці наносяться значні збитки через те, що досі не вирішеними залишається низка проблеми пов'язаних з сучасним загостренням ідей унілатералізму та протекціонізму, а також з суперечностями щодо глобалізму й мультилатералізму. Отже, для реалізації плану Китаю щодо майбутнього лідерства у світі в сфері розвитку передових технологій та забезпечення національної безпеки, необхідно вже сьогодні реалізовувати політику, спрямовану на зміцнення незалежності науково-технічного процесу і досліджень, шляхом стимулювання розробки провідних технологій.

Уряд КНР в плані "14-й п'ятирічки" (2021-2025 рр.) позначив науково-технічні інновації як першочерговий напрям довгострокового розвитку країни. Сьогоднішній стан науково-технічних інновацій держави включає в себе усі необхідні можливості задля досягнення якісного прориву серед ключових технологій світу.

Політика Китаю направлена на стимулювання інновацій, спрямованих на задоволення існуючих запитів ринку. Саме завдяки цьому, в період плану «13-й п'ятирічки» (2016-2020 рр.), відбулось збільшення обсягів і якості науково-технічних інновацій. За останні 5 років показник науково-технічного прогресу збільшився з 55,3% до 59,5% і країна посіла 14-е місце серед 131 господарств світу за розвитком інноваційних можливостей. В 2019 році індекс інновацій держави становив 228,3 з приростом 7,8% в порівнянні з 2018 роком, тоді як вкладення в технологічні дослідження і розробки (НДДКР) – 2,23% від загального обсягу ВВП, перевищивши середній рівень ЄС за 2018 рік [1].

Розвиток китайської економіки забезпечується рядом інновацій, зокрема:

- прискоренням впровадження мережі зв'язку нового покоління 5G;
- роботою зі штучним інтелектом;
- використанням blockchain;
- надзвичайним попитом на соціальні мережі;
- обігом великих баз даних та інш.

Планується, що саме за 2021-2025 роки технології штучного інтелекту Китаю повинні досягнути передового світового рівня і тим самим, посприяти значному зростанню господарства країни. Крім того, реалізація технічної та інтелектуальної незалежності і самостійності країни, сприятимуть взаємодії зі світовим науково-технічний прогресом. Підтвердженням цього є плани уряду КНР на 2022 рік, а саме – завершення будівництва космічної станції, на борт якої будуть запрошені вчені з різних країн світу для проведення науково-дослідних експериментів [2].

Отже, Китай маючи власний великий інноваційний потенціал, спрямовує свою політику на відновлення миру та на стимулювання науково-технічного прогресу усього світу.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Головна політична подія року в Китаї. *Спільна Українсько-Китайська ділова рада Українська частина* : веб-сайт. URL: <https://ucbc.org.ua/news/zagalni-novini/golovna-politichna-podiia-roku-v-kitayi> (дата звернення: 26.03.2021).
2. Нові напрямки досліджень в КНР. *Спільна Українсько-Китайська ділова рада Українська частина* : веб-сайт. URL: <https://ucbc.org.ua/news/zagalni-novini/novi-napriamki-doslidzhen-v-knr> (дата звернення: 26.03.2021).

ПЕРСПЕКТИВИ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ТА ОПЛАТА ПРАЦІ ВИПУСКНИКІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В КИТАЇ

Переверзева А.В., д.е.н., доцент

Волков В.П., д.т.н., професор

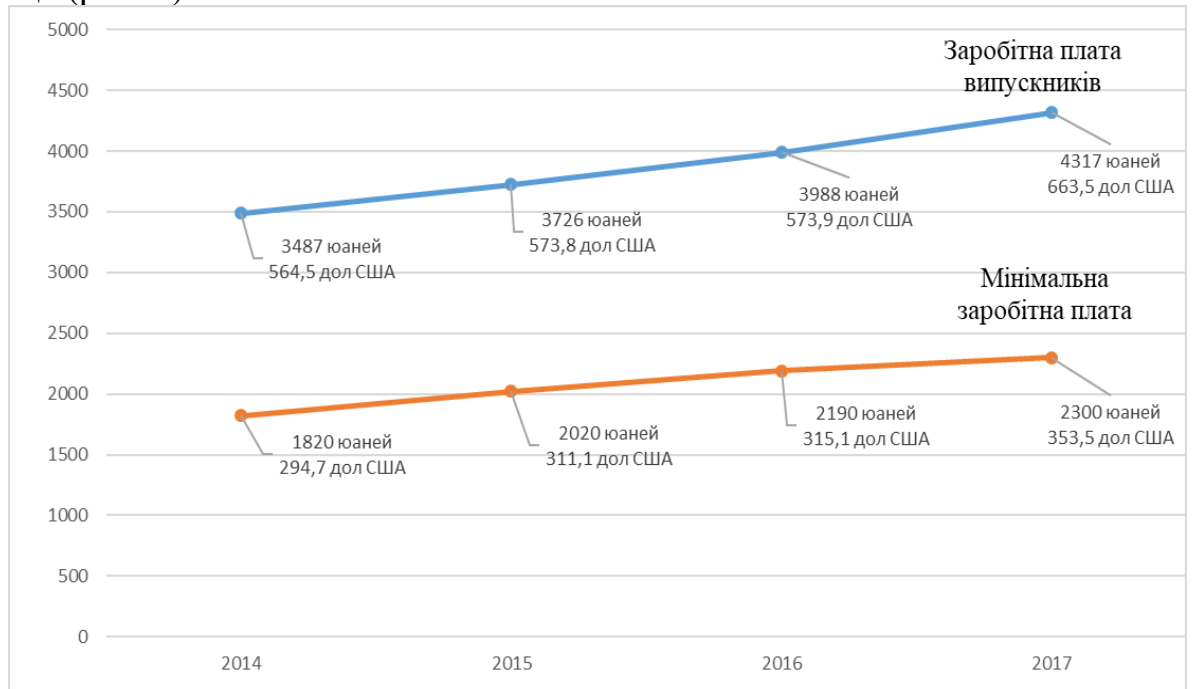
Запорізький національний університет

Питання отримання першого робочого місця з відповідним рівнем оплати праці, який є балансом інтересів випускника та роботодавця залишається актуальним сьогодні й у майбутньому.

Розглянемо можливості реалізації потенціалу випускників закладів вищої освіти (ЗВО) у Китаї та особливості ринку праці. За результатами аналізу ринку праці зауважимо, що у Китаї відсоток зайнятості випускників рівня вищої освіти «бакалавр» через півроку після закінчення закладу вищої освіти складає майже 92% [1, с. 12]. Тобто тривалість пошуку роботи для випускника бакалаврату складає шість місяців, що є значно меншим терміном ніж в Україні.

Важливим є не просто отримати робоче місце, а з відповідним рівнем оплати праці. Порівняльний аналіз рівня оплати праці випускників ЗВО та мінімальної заробітної плати дозволяє визначити наскільки заробітна плата

може забезпечити задоволення мінімальних потреб молодого фахівця (рис. 1).

Джерело: побудовано авторами на основі: [1-2]

Рис. 1 Порівняльний аналіз рівня оплати праці випускників закладів вищої освіти та мінімальної заробітної плати в Китаї, 2014-2017 рр.

Аналіз рис. 1 свідчить про те, що рівень оплати праці випускників закладів вищої освіти постійно зростає та перевищує мінімальну заробітну плату. Найбільше зростання заробітної плати випускників закладів вищої освіти спостерігається у 2017 р. і складає 4317 юаней (663 дол США), що на 46,7% вище за рівень мінімальної заробітної плати відповідного року. Зауважимо, що у 2020 р. мінімальна заробітна плата в Китаї склала 2480 юаней (413,3 дол США). Зауважимо, що для випускника в Україні, як правило, перше робоче місце гарантує мінімальну заробітну плату протягом певного періоду часу.

За відсотком зайнятості перше місце у Китаї посідають управлінські спеціальності – 93,6%, серед яких лідером є «Управління персоналом». На другому місці технічні спеціальності – 93,5 %, на третьому – економіка (91,7%).

У Китаї прийнято групувати професії за ступенем складності щодо працевлаштування [1]:

- 1 ступінь (критична ситуація): історики, музиканти та танцюристи, спеціалісти в галузі біотехніки, юристи, випускники творчих ЗВО та біоінженери;
- 2 ступінь (нормальна ситуація): хіміки, лікарі, психологи, сценаристи та режисери;

– 3 ступінь (оптимістична ситуація): спеціалісти з інформаційної безпеки, розробники програмного забезпечення, проєктувальники локальних мереж, мистецтво цифрових медіа, телекомунікації, електроінженерні спеціальності та автоматизація, реклама.

Аналіз спеціальностей за перспективами працевлаштування свідчить про значні переваги фахівців, які пов'язують свою майбутню професію з інформаційно-комунікаційними технологіями, що є закономірним в умовах діджиталізації. Сучасні тенденції розвитку інформаційної економіки вимагають відповідної підготовки висококваліфікованих фахівців, здатних поєднувати спеціальність із сучасними трендами розвитку суспільства.

Результати проведеного дослідження щодо перспектив працевлаштування молодих фахівців закладів вищої освіти та оплати праці в Китаї підтвердили, що необхідно створювати умови для випускників ЗВО щодо отримання першого робочого місця з належним рівнем оплати праці з метою формування мотивацій та стимулів до самовдосконалення на майбутнє, що має позитивний вплив на економіку країни загалом.

Висновки за результатами дослідження можуть бути базою для окреслення вимог до сучасного фахівця з метою вдосконалення системи підготовки випускників закладів вищої освіти для досягнення збалансованості між компетенціями та рівнем оплати праці.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Выпускной искать работу. Инфографика. Журнал «Китай». 2018. №08 (154). С. 12–13.
2. China Minimum Monthly Wages 2006-2020 Data. URL: <https://tradingeconomics.com/china/minimum-wages>.

МОДЕРНІЗАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В ЯПОНІІ НАПРИКІНЦІ ХХ СТОЛІТТЯ

Сінотова Ксенія Олегівна, студентка 4 курсу
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Науковий керівник: д. іст. н., проф. С.І. Лиман

У період після Другої світової війни Японія виявилася в стані глибокої економічної кризи, пов'язаної зі значним політичним і військовим фактором і величезними людськими втратами і руйнуваннями. В результаті ВВП Японії в 1945 р. склав 144 млрд. доларів, був припинений імпорт продовольства і сировини, безліч підприємств були закриті [1]. Інфляція в 1945-1947 рр. виросла в 4 рази. Тоді упор з боку уряду був зроблений на проведення глибоких інституційних реформ, що знаменують перехід від колишніх традицій до нових інститутів, обумовлених політичними, ідеологічними, демографічними та науково-технічними факторами. Результатом стало так зване «економічне диво», коли приріст ВВП Японії в 1950-і рр. становив 14,9%, промислове виробництво зросло в 1,5 рази, а зовнішньоторгівельний оборот збільшився в майже 10 раз. До 1970 року Японія стала другою економікою у світі, і на її частку припадало 22% промислового виробництва. Але на початку 1990-х зростання японської економіки практично зупинилося, і, незважаючи на всі заходи уряду, істотних змін так і не відбулося. З'ясувалося, що економіці заважають рости фундаментальні фактори – старіння населення і «технологічний шок» – поразка в гонці технологій, в якій Японія до того часу була майже лідером.

З середини 1990-х років в японській економіці почалися реформи, які захопили по суті всі елементи її економічної структури. Важливо зазначити, що японська економіка завжди розвивалася переважно на власній основі і в конкретно-історичних умовах країни. Запозичення стосувалися лише окремих методів і прийомів, адаптації зарубіжного технічного досвіду.

Одним з основних програмних документів перебудови економічної моделі була розроблена в 2006 р. Радою з комплексної фінансової і економічної реформи і оновлена в 2010 р. «Нова стратегія економічного зростання» (The New Growth Strategy, 2010) [2]. Японія з часів наздоганяючого розвитку продовжувала дотримуватися експортоорієнтовної моделі розвитку, що призвело до сильної залежності економіки від зовнішнього ринку і особливо від поставок з експорту в США, на які припадає приблизно 20% загального обсягу експорту.

Ця диспропорція дає про себе знати під час кризових ситуацій, коли міжнародна торгівля завмирає, і таким чином зникають важливі двигуни економічного зростання. Ідея більш збалансованого розвитку, яка

зпирається як на зовнішній, так і на внутрішній попит, розглядалася в новій стратегії. Зростання внутрішнього попиту передбачалося стимулюванням за рахунок розвитку соціальної інфраструктури та розширення туризму[4].

Також глобальним завданням, поставленим урядом в програмних документах, було перетворення на економіку, більш відкриту світу. На перший погляд рішення цього завдання здається простим. Однак багатовікова ізоляція, психологія острівної держави, а також суспільна свідомість, побудована на принципі винятковості нації, роблять рух по шляху відкритості вельми проблематичним.

Керівництво Японії пішло шляхом перегляду моделі взаємин з навколишнім світом, була сформульована концепція «відкритого регіоналізму», «глобальна економічна стратегія». У руслі цього напрямку лежить і більш тісна інтеграція з навколишнім світом і впершу чергу на економічному просторі регіону Південно-Східної Азії. У Новій стратегії співпраці з азіатськими країнами відводилося особливе місце в аспекті підвищення конкурентоспроможності Японії[3].

Таким чином, досвід Японії показує, що ефективну інноваційну систему, яка забезпечує активну підтримку модернізаційних процесів, можна побудувати і без потужної фундаментальної науки, особливо видатних винахідників і інженерних шкіл. Це формує унікальну гібридну модель, орієнтовану як на зовнішній, так і на внутрішній попит, направлену на пошук нових джерел економічного зростання країни. Зниження рівня залежності від зарубіжних ринків в умовах зростаючої конкуренції з боку розвинених країн, що розвиваються буде сприяти стимулюванню сукупного попиту та розвитку японської економіки.

Звичайно, не слід забувати і про те, що виходу з кризи сприяли ще два дуже важливі фактори – відсутність великого воєнного сектору економіки, який би відволікав на себе значні матеріальні та інтелектуальні ресурси, і прив'язка до науково-виробничого комплексу США, який є лідером в області високих технологій.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Portal Site of Official Statistic of Japan, URL: <http://www.e-stat.go.jp/SG1/estat/eStatTopPortalE.do> (дата звернення 01.04.2021).
2. Kneller R., McGowan D., Inui T., Matsuura T. Globalisation, multinationals and productivity in Japan's lost decade // Journal of The Japanese and International Economies. – 2012. – Vol. 26. – № 1. – P. 110-128.
3. Masahiro Takada. Japan's Economic Miracle: Underlying Factors and Strategies for the Growth. Professor Wylie, 1999. URL: <https://www.lehigh.edu/~rflw1/courses/1999/spring/ir163/Papers/pdf/mat5.pdf> (дата звернення 02.04.2021).

4. Лебедева И.П. Роль государства в экономической модернизации // Япония: опыт модернизации. М., 2011. С. 107-125. URL: <https://book.ivran.ru/f/yaponiyamodernizaciya2011.pdf> (дата звернення 02.04.2021).

ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ МОДЕРНІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ ЯПОНІЇ

Сушинський Іван Валерійович, студент 4 курсу
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Науковий керівник: д.е.н., доц. В.В. Баранова

Індустріалізація японської економіки вимагала створення з нуля сучасної індустрії. Масштабні державні інвестиції 1870-х років дозволили Японії вирішити цю задачу, однак призвели до зростання інфляції, що змусило уряд шукати шляхи зниження державних видатків. На початку 1880-х років уряд вирішив залишити в своєму управлінні тільки стратегічні галузі (кораблебудування, виробництво зброї, залізні дороги, телеграф).

Закінчення Другої світової війни було стартом в процесі сходження країни до економічних та науково-технічних висот сучасності. Будучи країною невисокого рівня економічного розвитку, Японія повинна була докорінно змінити національне і економічне мислення. Створення нової структури і нової техніки, нових стимулів до праці, демократизація суспільства, розвиток ринкових відносин та підприємництва стали основою стратегії відходу від минулого [1].

Реформування зазнали всі сторони суспільно-економічного життя країни. Важливою стартовою реформою була земельна, що проводилася в 1947-1950 роках. Державою викупувалися поміщицькі землі з подальшим їх продажем селянам, раніше колишнім орендарями цих земель. До 1950 японські військові селяни отримали 80% всієї орендної землі, що дозволило сформуванню шару вільних дрібних фермерів.

В свою чергу, антимонополістичні заходи дали поштовх оновленню методів керівництва виробництвом. У 1949 році під дію закону про деконцентрацію не підпадали банки, тому решта великих компаній повинні були брати участь у відновленні економіки.

У 1970-ти роки перехід до нового типу відтворення супроводжувався розвитком самостійних науково-дослідних робіт. Зокрема, значно зросли зусилля держави в дослідженнях щодо використання атомної енергії, освоєння космічного простору, розробки інформаційних систем.

Завдяки зазначеним поступовим діям в країні з'являються витoki до постіндустріалізації країни, яка почалася в 1990 році. Вона характеризується переходом до більш високого типу науково технічного розвитку японського господарства і зміною в порядку господарювання. Завдяки

цьому, відбулася лібералізація підприємницької діяльності, перехід від масового виробництва однотипної продукції до випуску індивідуалізованих товарів, та подальше підвищення якості продукції [2].

В результаті середньорічні темпи економічного зростання (ВНП) країни за період з 1955 по 1970 роки склали майже 11%. Це було «економічним дивом». Згодом темпи економічного зростання Японії стали знижуватися. Протягом тривалого часу ВВП був єдиним критерієм розвитку японської економіки. Вважалося, що економічне зростання автоматично веде до підвищення добробуту населення, тому соціальні заходи в цій галузі відкладалися, поки країна не досягне рівня інших країн [3].

Саме тому, необхідна модернізація країни – це макропроцес переходу від одного рівня в інший, більш сучасний, з новими технічними умовами, показниками якості. Жвавий період модернізації Японії датується 1950-1970 роками. Головними особливостями модернізації Японії були масштабні інвестиції в промисловість; модернізація технологій; модернізація відсталих секторів; високий рівень капіталовкладень; лібералізація зовнішньоекономічних зав'язків; стимулювання експортного виробництва; посилений експорт продукції; відсутність великих військових витрат; структурна перебудова економіки; позитивна переоцінка цінностей; введення програм соціального забезпечення; політика раціоналізації виробництва; стабільно низькі ціни на мінеральну сировину; особливості в інноваційній політиці; висока форма накопичення; запозичення наукових досягнень інших країн.

Таким чином, Японія для своєї політичної та економічної модернізації в XIX-XX ст. використовувала не тільки загальногромадянську риторику з формування представницького уряду, але і виходила зі свого унікального базису, що складався з культурних традицій освіченості.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Defense of Japan 2005 // Japan Ministry of Defense. – Tokyo, 2005. – 85 р. URL: http://www.mod.go.jp/e/publ/w_paper/pdf/2005/2.pdf (дата звернення: 08.04.2021 р.)
2. Япония: опыт и модернизация URL: <http://book.ivran.ru/f/yaponiyamodernizaciya2011.pdf> (дата звернення: 08.04.2021 р.)
3. Побережников И.В. Теория модернизации и основные этапы эволюции URL: <http://elar.urfu.ru/bitstream/10995/2769/1/pristr-04-10.pdf> (дата звернення: 08.04.2021 р.)

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ ІЗРАЇЛЮ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Христюк Карина Ярославівна студентка 1 курсу
Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна
Науковий керівник: к.е.н., доц І. М. Шамара

Ізраїль, відомий в усьому світі як «стартова нація», переважає у всіх високотехнологічних секторах. Ця майстерність посилюється сектором оборони, і між цими двома сферами існує тісний зв'язок. Ізраїль займає четверте місце у світі в науковій діяльності, що вимірюється кількістю наукових публікацій на мільйон громадян. Відсоток Ізраїлю від загальної кількості наукових статей, опублікованих у всьому світі, майже в 10 разів перевищує частку населення світу. Незважаючи на невелике населення порівняно з іншими індустриально розвиненими країнами світу, в Ізраїлі найбільша кількість науковців, техніків та інженерів на душу населення в світі з 140 вченими, техніками та інженерами на 10 000 працівників. У порівнянні, еквівалентне число становить 85 у Сполучених Штатах та 83 в Японії [2].

Економіка Ізраїлю базується на джерелах, які фінансуються ззовні і основним спонсором виступає США. Із сировинних ресурсів є хімічні солі Мертвого моря та фосфати.

Економіку також підтримують сильні сторони в електронному та біомедичному обладнанні, сільськогосподарські продукти, продукти харчування, хімічні речовини, фармацевтичні препарати та транспортне обладнання. Недавні відкриття великих запасів природного газу на узбережжі потенційно можуть зробити Ізраїль чистим експортером енергії найближчим часом.

Не можна не згадати, що у країні розвинути майже всі галузі обробної промисловості. Експорт зростає завдяки тому, що великі компанії ведуть інтенсивні дослідження, які стимулюються подальшим розвитком.

Як було вище зазначено, у державі дуже цінують технології, тому не дивно, що і у сільському господарстві широко використовуються новітні технології, завдяки яким ресурси використовуються ефективно. Саме сільські кооперативи, які є основою сільського господарства виробляються три четвертих всієї продукції. Варто зазначити, що у цій галузі добре розвинуте птахівництво, тваринництво та рибальство.

Ізраїль має гарні стосунки з іншими державами шести континентів. 32 відсотки експорту і 48 відсотків імпорту припадає на країни ЄС. Головний експорт з України до Ізраїлю складався з таких товарів: злаки (46,5%), чорні метали (25,9%), олійні та олійні рослини (7,9%), побічні продукти харчової промисловості (4,8%), деревина (1,7%), нафта (1,6%) та продукти фрезерної промисловості (1,2%). Ізраїлем до України експортувались: різні

хімічні продукти (39,8%), очищене мінеральне паливо, нафта та пов'язані продукти (9,2%), пластмаси та полімери (8,6%), ядерні реактори, котли та пов'язані з ними машини (5,5%), електричні машини (5 %) фармацевтична продукція (4,4%) та товари, що закуповуються в портах (6,2%) [3].

Ізраїль – демократична держава, яка має три гілки влади, а саме: виконавча, законодавча, партійна. Президент держави здійснює свою владу незалежно від партійної політики. Свобода преси вважається основним принципом ізраїльської демократії, як свобода слова. Зовнішня політика регулює відносини Ізраїлю з іншими країнами та орієнтується на загальний курс у міжнародних справах.

Отже, Ізраїль має досить розвинену економіку, використовує багато новітніх технологій, що сприяють подальшому розвитку країни. Щодо політики, то держава має багато загроз від країн-сусідів.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ізраїль: загальна інформація про країну URL: <https://ru.osvita.ua/vnz/reports/geograf/23605/> (дата звернення: 05.04.2021).
2. Ізраїль: велетень хай-тек на слабких ногах URL: <http://www.dw.com/uk> (дата звернення: 05.04.2021).
3. Реалізація зовнішньополітичного курсу Ізраїлю: нові виклики та загрози URL: <http://veche.kiev.ua/journal/2561/> (дата звернення: 05.04.2021).

**США ТА РЕСПУБЛІКА КОРЕЯ:
НАПРЯМИ ДВОСТОРОННЬОЇ ВЗАЄМОДІЇ**

*Онацький Максим Юрійович, кандидат історичних наук, доцент
Цикунцова Аліна Олексіївна, студентка 3 курсу
Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна*

Сучасна історія двосторонніх відносин США та Південної Кореї бере свій початок після завершення Другої Світової війни. Основою для формування партнерських стосунків між Сполученими Штатами та Республікою Корея (РК) в період «холодної війни» стала військово-політична співпраця. Договір про взаємну оборону між США та РК був підписаний в 1953 р. Присутність на території Південної Кореї військового контингенту збройних сил США по суті стала запорукою миру на корейському півострові та гарантією безпеки для РК. На сучасному етапі характер військової взаємодії США з Південною Кореєю багато в чому визначається «Індо-Тихоокеанською стратегією» Міністерства оборони США, яка була ухвалена в 2019 р. В ній підкреслюється необхідність поглиблення американсько-південнокорейських відносин у галузі військово-технічного співробітництва. Протягом останніх років кількісний склад американського військового контингенту в РК не зазнав змін, але відбулась технічна модернізація військових об'єктів США на території Південної Кореї. Зокрема, було розміщено нову протиракетну систему THAAD.

У той же час експерти відзначають той факт, що на сучасному етапі наявність на території РК американських військових баз створює певний психологічний дискомфорт для молодого покоління корейців. Зокрема, деякі мешканці Сеула висловлюють невдоволення через те, що військові об'єкти США розташовані в центральній частині столичного мегаполісу [1; 2, с. 335, 338; 3, с. 63–64].

Важливим напрямом двосторонньої взаємодії США та РК виступає торговельно-економічна сфера. Для Сполучених Штатів Америки Республіка Корея є одним із основних економічних партнерів у регіоні. Активізація економічних відносин між США та РК спостерігається починаючи з 2006 р., коли розпочались переговори про укладання угоди про створення зони вільної торгівлі між двома країнами. Угода про зону вільної торгівлі передбачає ліквідацію всіх тарифних обмежень на товарну продукцію, а також дерегуляцію інвестиційної діяльності в сфері послуг. Це мало збільшити експорт товарів з Південної Кореї до США. Дана угода була підписана в 2007 р. однак набула чинності лише в 2012 р. В 2017 р. президент Д. Трамп оголосив про намір розірвати існуючий договір через збільшення товарного дефіциту з боку США більш ніж у два рази. На думку ж експертів із Південної Кореї зростання дефіциту відбулось під впливом різного роду макро- та мікроекономічних факторів, а не через

створення між двома державами зони вільної торгівлі. Згодом адміністрація Білого дому погодилась переглянути умови угоди. В 2018 р. в Сполучених Штатах були запроваджені нові в'їзні мита на деякі види товарів, зокрема, на пральні машини та сонячні батареї. В тому ж році Вашингтон ввів 25% мито на імпорт сталі та 10% мито на імпорт алюмінію. Сеул виступив із гострою критикою таких протекціоністських заходів американського уряду. Через рік перемовин Д. Трамп та Мун Дже Ін підписали договір про оновлення угоди про зону вільної торгівлі [4, с. 136–140].

На сучасному етапі загальний обсяг торгівлі товарами та послугами між двома країнами становить суму 145 млрд дол. Імпорт до Республіки Корея становить 63,8 млрд дол., експорт – 80,8 млрд дол. Основними статтями експорту Південної Кореї є машини, електрообладнання, оптичні прилади, медичні інструменти, а також транспортні засоби. Важливою статтею імпорту для РК є аграрна продукція. Експорт сільськогосподарської продукції із США в Південну Корею складає близько 6,2 млрд дол. [4, с. 136–140].

Одним із напрямів співпраці в економічній галузі виступає сфера залучення капіталу. Так, південнокорейські автовиробники «Hyundai» і «Kia» заснували в Сполучених Штатах мережу своїх філіалів, що дозволило створити додаткові робочі місця. Найбільшим інвестиційним проектом, який було реалізовано на території США за участю компаній із Південної Кореї, стало будівництво нафтохімічного підприємства в штаті Луїзіана. Зокрема, корпорація «Lotte Chemical» інвестувала в цей проект 3,1 млрд дол. Інша компанія – «Hankook Tire» – вклала близько 800 тисяч дол. в будівництво заводу в штаті Теннессі [4, с. 142].

Таким чином, у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст. між США та Республікою Корея склались партнерські стосунки, зокрема у військовій сфері. На сучасному етапі військово-політичний альянс, що сформувався між двома державами є одним із ключових елементів системи безпеки в Азійсько-Тихоокеанському регіоні. Важливим напрямом двосторонніх відносин стала економічна сфера. Республіка Корея перетворилась на одного із найбільших економічних партнерів для Сполучених Штатів Америки. Незважаючи на деякі розбіжності як у політичній, так і в економічній сфері Південна Корея і США демонструють готовність і надалі розвивати та поглиблювати свої відносини.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Indo-Pacific Strategy Report: Preparedness, Partnerships, and Promoting a Networked Region. 56 p. // Department of Defense. United States of America [Official site] URL: <https://media.defense.gov/2019/Jul/01/2002152311/-1/-1/1/DEPARTMENT-OF-DEFENSE-INDO-PACIFIC-STRATEGY-REPORT2019.PDF> (дата звернення 04.04.2021).

2. Палченков В.А. Состояние военного присутствия США в Южной Корее в период президентства Д. Трампа // Социально-гуманитарные знания. 2021. № 1. С. 333–338.
3. Погорелова І.С. Американсько-південнокорейський політичний союз: сучасний стан і перспективи // Наукові праці. 2008. Том 93. № 80. С. 63–67.
4. Фархетдинова Э.Т. Двусторонние отношения Республики Корея и США в экономической сфере на современном этапе // Казанский вестник молодых ученых. 2019. Том 3. № 1 (9). С. 135–146.

ВПЛИВ МОДЕРНІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА ЕКОНОМІКУ ІНДОНЕЗІЇ ПІД ЧАС ПАНДЕМІЇ

Шановал Анастасія Олександрівна, студентка 3 курсу

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Науковий керівник: д.е.н., доц. В.В.Баранова

2020 рік запам'ятався закриттям кордонів, призупиненням діяльності більшості підприємств та взагалі зміною життя людства по всьому світу. Серед заходів спрямованих на зменшення негативного впливу наслідків COVID-19 на суспільство в цілому, та економіку Індонезії, зокрема, було переведення всіх організацій та бізнес-структур, окрім тих, що забезпечують життєдіяльність держави та суспільства, на віддалений режим роботи. Держава оголосила кредитні канікули для суб'єктів малого бізнесу на 12 місяців. При цьому, незважаючи на зменшення заробітної плати й звільнення, які не носять масовий характер, держава зобов'язала виплачувати заробітну плату під час пандемії та вимушеного карантину.

Активно розвивався ринок кредитування, зокрема, до карантину ставка за кредитами була 10-15%, а з початком карантину вона зросла до 20-25% [1]. При цьому, податки в Індонезії сплачують досить мала кількість платників, а кредитний ринок був заморожений взагалі. 95% кафе та ресторанів під час карантину були закриті, проте продовжували працювати за доставкою. Враховуючи такі дії, можна сказати, що через нетривалий та нежорсткий карантин, економіка Індонезії постраждала менше за своїх сусідів – Гонконг та Філіппіни.

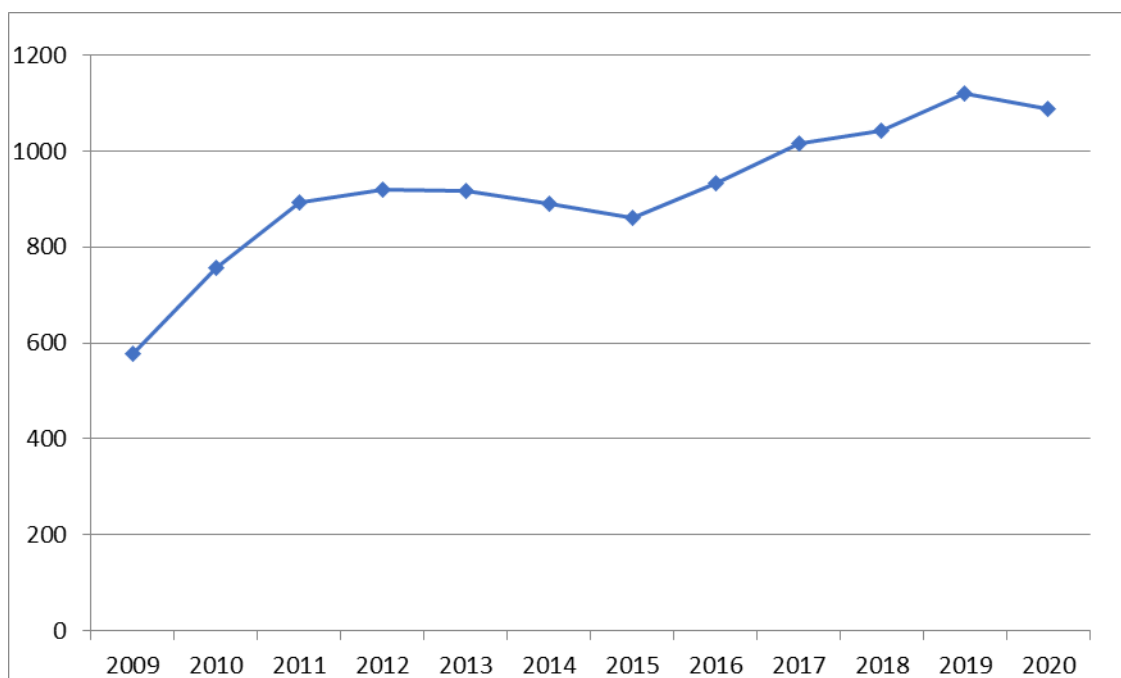

Рис.1. ВВП Індонезії у період з 2009 до 2020 року, млрд дол США [2]

Однак, за прогнозами міністра фінансів Індонезії в 2020 році очікувалось скорочення економіки на 0,6-1,7%. І в 2021 році прогнози міністра фінансів Індонезії були не втішними «на тлі зростання числа інфікованих коронавірусом і посилення соціальних обмежень очікується подальше скорочення витрат фізичних осіб приблизно на 3,6%». Іншим негативним фактором є скорочення обсягів інвестицій в національну економіку, зокрема, падіння цього показника очікується приблизно на 4,5% [3].

Наступні прогнози початку 2021 року стосувались падіння ВВП в межах 1,7-2,2%, Рис. 1 наочно відображає падіння показника ВВП в Індонезії на 2,8%. Так, в 2019 році ВВП дорівнював 1120,14 млрд дол США, що майже на 7,5% більше ніж в попередньому році. А вже у 2020 році ВВП дорівнював 1088,77, що на 2,8% менше, ніж у 2019 році. Тому, фактичне падіння ВВП у 2020 році перевищило прогнози міністерства фінансів майже на 1%.

Кроком щодо поліпшення економічної та соціальної ситуації прогнозується перехід з готівки на онлайн-платежі – мобільні телефони, токени, QR-коди та інше – пропускаючи етап банківської картки. Так, обіг електронних платежів у 2017 році склав 300 млн дол США, у 2019 році він зростає до 5 млрд дол США, а у 2020 році зростає до 15 млрд дол США.

Саме тому, можна дійти висновку, що COVID-19 вплинув на всі країни світу. Деякі країни постраждали більше за рахунок жорсткого карантину та призупинення діяльності підприємств. Індонезія постраждала менше, тому що карантин не був жорстким й карантинні міри не дотримувались цілком. Головним завданням уряду Індонезії було утримати

економіку від різкого спаду, навіть за рахунок відмови від жорстких обмежень, які були потрібні для стримування поширення епідемії. Але навіть ті заходи, які були введені в країні, мали серйозні економічні наслідки. За оцінками МВФ, економічне зростання 2020 року не перевищить 0,5%. Індонезійські експерти розраховують на 2,2% проти 5% у 2019 році. Щоб мінімізувати соціально-економічні наслідки епідемії, держава має пакет екстрених заходів на суму 24,7 мдрд дол. (405,1 трлн рупій) по наданню допомоги населенню, малому і середньому бізнесу, на підтримку системи охорони здоров'я і найбільш постраждалих галузей економіки. В 2021 році влада Індонезії прогнозує відновлення рівня ВВП.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Індонезія в епоху COVID-19 [Електронний ресурс] // Retail & Loyalty. – 2020. URL: <https://retail-loyalty.org/news/indoneziya-v-epokhu-covid-19-massazh-i-balzam-panatseya-ot-vsekh-nedugov/> (дата звернення 05.04.2021 р.)
2. Статистична довідка: Індонезія [Електронний ресурс] – URL: <https://knoema.ru/atlas/> (дата звернення 05.04.2021 р.)
3. Власти Індонезії ухудшили прогноз по темпам скорочення економіки країни в текущем году. URL: <https://www.finanz.ru/novosti/aktsii/vlasti-indonezii-ukhudshili-prognoz-po-temпам-sokrashcheniya-ekonomiki-strany-v-tekushchem-godu-1029915700> (дата звернення 05.04.2021 р.)
4. Rogozhina N.G., Risks of COVID-19 for Indonesia / Rogozhina N.G. // NAME OF RAS. – 2020.

РАЗВИТИЕ ТУРИЗМА В АФРИКЕ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ

Юрченко С.А., к.г.н., доц.

Харьковский национальный университет имени В.Н. Каразина

С конца XX в. туризм стал стремительно развиваться во многих регионах и странах мира, в т. ч. и в странах Африки. Это связано с оживлением мировой экономики, развитием туристической инфраструктуры, распространением Интернета, мобильной связи, доступностью авиабилетов, облегчением визовых режимов и т.д. Активное включение Африканского региона в систему международного туристического рынка требует тщательного анализа этого явления, т.к. туризм и связанные с ним отрасли являются важным фактором решения социально-экономических проблем и экономической политики государств континента.

Исследованию туризма в странах Африки посвящены работы А. Бгатова, Р. Вердиева Н. Джексона, П. Иванса, И. Криса, П. Кромптона, Ф. Сойти, Л. Максимовой, Р. Фея, Д. Хонена и др. Однако изучение тенденций, пространственной организации, форм и направлений развития туризма продолжает оставаться актуальным.

Цель работы – показать место Африки на мировом туристическом рынке и проанализировать тенденции развития международного туризма в регионе в условиях глобализации.

Развитие международного туризма отличается крайней неравномерностью в пространственном и временном отношениях. И, прежде всего, это связано с разными уровнями социального и экономического развития стран и регионов. Лидирующие позиции на мировом туристическом рынке занимает Европа, хотя ее роль постепенно ослабевает. На ее долю приходится более половины мировых туристических прибытий и около 2/5 валютных поступлений (табл.).

Среди 5 туристических макрорегионов мира Африка в 2018 г. занимала 4 место по объему туристических прибытий (4,8 % от мирового потока) и 5 место по доходам от международного туризма (1,6 % от мировых доходов). За этот год границы стран Африки пересекли 67,1 млн туристов, что на 33,1 % больше, чем в 2010 г. И хотя по приросту туристических прибытий за 2017-2018 гг. Африка уступала только Азии и Тихоокеанскому региону, но по среднегодовому росту этого показателя за 2010-2018 гг. она занимала лишь 4 место, опережая Ближний Восток и существенно уступая в целом группе развивающихся стран. Еще хуже обстоит дело с доходами от международного туризма, однако по темпу их прироста за 2017-2018 гг. Африка опередила Америку [1].

Таблица

Показатели развития туризма по туристическим макрорегионам мира

	Международные туристические прибытия, млн			Доля % 2018	Ср. темп роста % 10-18	Доходы от международного туризма, млрд долл. США			Доля % 2018
	2010	2017	2018			2010	2017	2018	
Мир	952	1329	1401	100	5,0	975	1346	1451	100
Развитые страны	515	730	762	54,4	5,0	481	769	793	64,6
Развивающиеся страны	437	598	639	45,6	4,9	337	477	514	35,4
Европа	486,4	673,3	710,0	50,7	4,8	422,8	519,5	570,5	39,3
Азия и Тихий Океан	208,2	324,0	347,7	24,8	6,6	254,4	396,0	435,5	30,0
Америка	150,4	210,8	215,7	15,4	4,6	215,5	325,8	333,6	23,0
Африка	50,4	62,7	67,1	4,8	3,6	30,4	36,4	38,4	2,6
Ближний Восток	56,1	57,7	60,5	4,3	0,9	52,2	68,4	73,0	5,0

Составлена автором по материалам: [1]

Развитие международного туризма во многих африканских странах используется как для решения внутренних экономических, так и политических проблем. Например, в 2002 г. на Первой Панафриканской конференции «К миру через туризм» (Мпумаланга, ЮАР) приняли участие все страны Африки.

Очень хорошо возможности региона отразил на 23-й сессии Генеральной ассамблеи в Санкт-Петербурге глава ЮНВТО Зураб Пололикашвили: «У Африки есть все, чтобы позиционировать себя в качестве мирового лидера туризма. 60 процентов африканцев – это люди моложе 25 лет. А африканские города являются настоящими центрами инноваций... При согласованном подходе мы можем ожидать, что к 2030 г. число международных туристов в Африке достигнет 135 миллионов» [2].

Однако пандемия COVID-19, охватившая весь мир, внесла свои коррективы, когда перспективы для многих стран Африки были многообещающими.

Прямая занятость в сфере туризма Африки составляла около 10 млн чел., а в смежных отраслях – еще 14 млн чел. На доходы от туризма приходилось 9 % от всех доходов континента [3].

По расчетам ВОЗ, за первый год пандемия может унести жизни от 83 тыс. до 190 тыс. чел. в 47 странах континента. Это зависит от степени

активности борьбы правительства с ней. Но социально-экономические последствия могут проявляться и в ближайшей перспективе. В целом это скажется и на туристической сфере [4]. С начала пандемии многие туристические достопримечательности были закрыты.

Итак, страны Африки заинтересованы в развитии туризма. Однако его перспективы зависят от внешних и внутренних факторов. Прежде всего, необходимо преодолеть технологическую отсталость национальных служб, дефицит квалифицированных кадров, развивать адекватную потребностям туриста инфраструктуру, разрабатывать эффективную туристическую политику с учетом специфики социально-экономического развития и максимального использования туристического потенциала страны.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

1. International Tourism Highlights 2019 Edition. URL: https://tourlib.net/wto/WTO_highlights_2019.pdf (дата звернення: 26.03.2021).
2. Новости ООН. Будущее туризма – за Африкой. URL: <https://news.un.org/ru/story/2019/09/1362642> (дата звернення: 30.03.2021).
3. Крах туризма из-за COVID-19 может стать катастрофой для экономик стран Африки <https://tourism.interfax.ru/ru/news/articles/69850/> (дата звернення: 27.03.2021).
Воздействие пандемии COVID-19 на Африку. URL: https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/africa_covid_brief_russian.pdf (дата звернення: 26.03.2021).

РОЗВИТОК ТУРИЗМУ В ПАР НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Юрченко С.О., к.з.н., доц.

Мікуліна К.Ю., студентка 1 курсу

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Сьогодні туризм в світі, регіонах і в окремих країнах грає все більш активну роль, ніж раніше. На світовому туристичному ринку з'являються нові дестинації, що привертають увагу туристів. Поступово зміцнює свої позиції на світовій арені Африка та її субрегіони, країни з їх дикою природою, пам'ятками, історією, культурою, традиціями й подіями, пригодами і навіть магією. Одною з таких країн, куди спрямовується потік туристів, є ПАР.

Окремі аспекти розвитку туризму ПАР були висвітлені в працях А. Александрової, Л. Калініченко, З. Новікової, Д. Караханян, Л. Максимової, А. Парфіненко, Є. Юрченко та ін.

Мета роботи – показати особливості розвитку туризму в ПАР на сучасному етапі.

ПАР – це держава різноманітних контрастів з нескінченною зміною ландшафтів: вічнозелені субтропічні ліси на сході країни, посушливі пустелі на заході, величні гірські вершини і зелені прибережні рівнини. Переплетення європейських, мусульманських і африканських звичаїв і традицій, історії і культур багатонаціональної країни надають їй особливий колорит [1].

Особливу популярність серед туристів мають відомі заповідники Піланесберг і Мадікве, національні парки Крюгер та Столова гора, маса археологічних відкриттів, пов'язаних з зорею людства [2]. Сильні вітри створюють ідеальну атмосферу для серфінгу і яхтингу. Колосальна кількість риби уздовж берегів країни та дивовижний ендемічний підводний світ – це прекрасна можливість для риболовлі та дайвінгу.

Також ПАР приваблює туристів екзотичною кухнею, основою якої є різноманітна дичина, риба та морепродукти, а також тропічні фрукти. В ПАР найдовший в світі Винний шлях, на який приходиться близько 400 виноградних ферм [3].

Новим напрямком туризму в ПАР є відвідування «тауншипів» (Township) – яскравих бідних поселень, які утворилися в період апартеїду. Зараз існують спеціальні тури цими районами, які знайомлять туристів з побутом місцевих мешканців, запрошують відвідати автентичні базари, шаманські аптеки, сувенірні магазини, заклади харчування з місцевою кухнею і багато іншого [3].

На частку ПАР в 2018 р. доводилося 24,2 % від туристичних прибуттів Субсахарської Африки й 15,6 % – від всього континенту. Відповідно показники прибутків від туризму склали 32,2 % и 23,3 % [4]. Це свідчить про провідну роль країни у сфері туризму як на тлі макрорегіону, так і мікрорегіону. При цьому загальний внесок туризму в ВВП до 2019 р. зростав більш швидкими темпами, ніж число туристичних прибуттів (рис.).

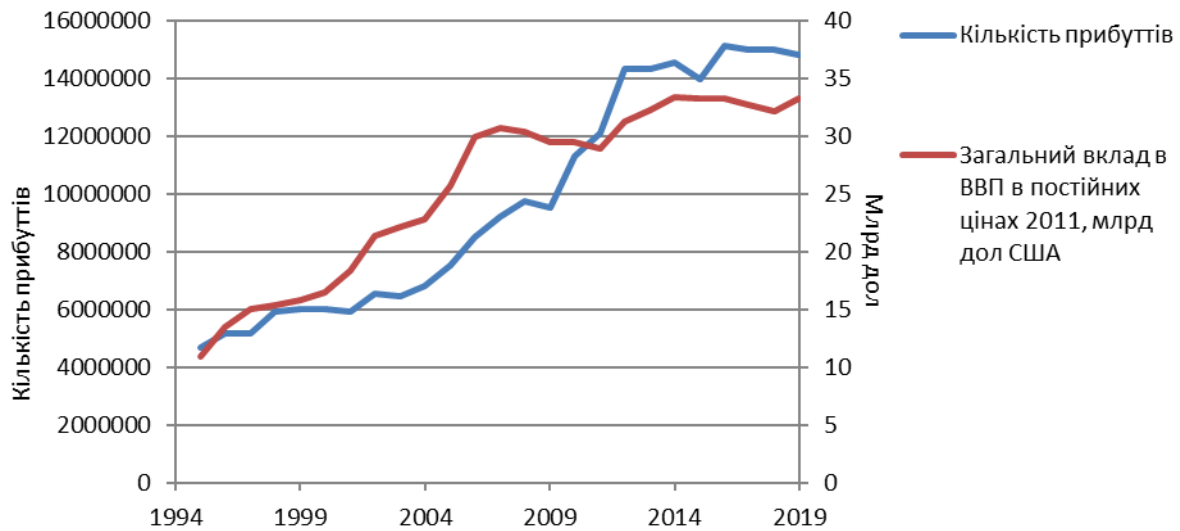

Рис. Динаміка туристичних прибуттів та загального вкладу туризму в ВВП ПАР [5]

Переломним роком для розвитку туризму в ПАР можна назвати 2010 рік, коли в країні відбувся Чемпіонат світу з футболу. Тоді число прибулих туристів збільшилося на 16,3 %. Тенденція постійного зростання туристичного потоку продовжувалася до 2015 року, після чого значення показника змінювалося стрибками й склало в 2019 р. 10,472 млн прибуттів [5].

Загальний вклад туризму в ВВП країни у 2019 р. склав 8,7 % (31,7 млрд дол США), що більше ніж в 1995 р. (5,4%). Для порівняння цей показник в Єгипті склав 12 %, в Китаї – 10,9 %, США – 7,8 %, в Японії – 7,5 %, в Україні – 5,2 %, а сусідніх Намібії та Мозамбіку – 10,2 % та 8,9 % відповідно. Загальний вклад туризму в зайнятість ПАР в 2019 р. – 9,2 %, що значить, що майже кожна 10 людина працює в сфері туризму. Це більше, ніж в Намібії (7,5 %), але менше, ніж в Мозамбіку (15,5 %) [5].

ПАР має розвинуту туристичну інфраструктуру. З африканських країн за кількістю готелів з «зірками» лідирує ПАР – 8 772 [6]. Великий вибір комфортного житла туристам пропонують інтернаціональні готельні мережі «Six Continents», «Accor», «Marriott International», «Club Med» та регіональні готельні мережі [7].

«Sun Sity» є одним з найвідоміших і розкішних готельно-розважальних комплексів світового значення. Розташований в 190 км на захід від Йоганнесбурга, комплекс складається з 4 готелів класу «люкс» пропонує масу розваг [2]. Преторія перетворюється на головний діловий центр всього регіону. Країна має чотири міжнародних конференц-центри, найбільшим з яких є «Центуріон» (Преторія).

Один із найпопулярніших й найекзотичніших засобів проживання для туристів в ПАР – бунгало, окремий «будиночок» в автентичному стилі з усіма вигодами. Часто він пропонується на території національних парків.

Уряд ПАР приділяє багато уваги розвитку транспортної інфраструктури. Країна має найбільш густу мережу автомобільних доріг з твердим покриттям на континенті. У ПАР надають послуги перельоту 11 аеропортів. Міжнародний аеропорт імені О.Р. Тамбо – найбільший аеропорт ПАР, що забезпечує в середньому 259 рейсів в день. Національні авіакомпанії ПАР: CemAir, South African Airways, Safair [8]. Є також дуже цікавий вид транспорту – найдорожчий потяг у світі – Rovos Rail, подорожуючи яким можна насолоджуватися пейзажами саван з розкішного купе Вікторіанського колоніального стилю [3].

Коронавірус вніс істотні корективи в туристичну діяльність країни. Однак туризм розвивається з умовою дотримання всіх протиепідемічних заходів, продовжує грати важливу роль в економіці країни. Зараз країна проводить політику бюджетної стимуляції за допомогою нових кредитних механізмів.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Отдых в ЮАР. URL: <https://discoveric.ru/strana/yuar> (дата звернення: 29.03.2021).
2. Максимова Л. Н. Актуальные проблемы развития индустрии гостеприимства в странах Экваториальной Южной Африки, URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/aktualnye-problemy-razvitiya-industrii-gostepriimstva-v-stranah-ekvatorialnoy-i-yuzhnoy-afriki> (дата звернення: 29.03.2021).
3. Путешествие в Южную Африку. URL: <https://www.ruafrika.com/> International Tourism Highlights 2019 Edition. URL: https://tourlib.net/wto/WTO_highlights_2019.pdf (дата звернення: 02.04.2021).
4. Мировой Атлас Данных. URL: <https://knoema.ru/atlas> (дата звернення: 26.03.2021).
5. Сколько отелей в мире и где больше всего «пятизвездников». URL: <https://www.atorus.ru/news/press-centre/new/46755.html> (дата звернення: 30.03.2021).

6. Африка, Латинська Америка – готельний бізнес. URL: https://pidru4niki.com/12810419/turizm/afrika_rinok_gotelnih_poslug (дата звернення: 02.04.2021).
7. Аеропорти ЮАР. URL: https://avia.tutu.ru/airports/south_africa/# (дата звернення: 26.03.2021).

“КИТАЙ 2025” ПЕРСПЕКТИВИ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ

Загороднюк Т. І., Огієнко К. О.

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Зроблено в Китаї 2025 (中国 制造 2025) або МІС 2025 це національний стратегічний план щодо подальшого розвитку виробничого сектора Китайської Народної Республіки, випущений прем'єр-міністром Лі Кецяном і його кабінетом в травні 2015 року.

В рамках 13-ї і 14-ї п'ятирічок Китай прагне піти від того, щоб бути просто «світовою фабрикою», що робить дешеві, низькотехнологічні товари, чому сприяє більш низька вартість робочої сили і переваги в ланцюжку поставок.

Ініціатива заохочує виробництво високотехнологічних продуктів і послуг, таких як аерокосмічна промисловість, напівпровідники і біотехнології, щоб допомогти домогтися незалежності від іноземних постачальників. План орієнтований на області високих технологій, включаючи інформаційні технології; розумне виробництво; морське машинобудування; просунута інфраструктура рейок і поїздів; електричні транспортні засоби; електрообладнання; нові матеріали; біомедицина; сільськогосподарська техніка та обладнання; фармацевтичні препарати; аерокосмічна промисловість, виробництво напівпровідників, інформаційних технологій і робототехніки.[1]

Ці сектори займають центральне місце в четвертій промисловій революції, яка відноситься до інтеграції великих даних, хмарних обчислень і нових технологій в глобальній виробничого ланцюжка поставок.

По суті, це план модернізації виробничих потужностей китайської промисловості від трудомістких майстерень до більш високотехнологічних підприємств. Цілі Made in China 2025 включають збільшення вмісту Китайського-внутрішнього змісту основних матеріалів всередині Китаю до 40 відсотків до 2020 року і 70 відсотків до 2025 року.

У 2018 році китайський уряд зобов'язався інвестувати близько 300 мільярдів доларів в реалізацію цього плану, але інші інвестиції, виявлені в 2020 році, особливо після пандемії covid-19, складають як мінімум ще 1,4 трильйона доларів.

Після негативної реакції в США, Європі та інших країнах гасло МІС 2025 не отримало належної уваги в урядових повідомленнях і офіційних

виступах Китаю. Однак програма залишається в силі, і уряд продовжує вкладати значні кошти в виявлені технології в надії на їх адаптацію.

Китайський уряд запустило державну промислову політику «Зроблено в Китаї 2025», яка прагне зробити Китай домінуючим в світовому високотехнологічному виробництві. Програма спрямована на використання державних субсидій, мобілізацію державних підприємств і придбання інтелектуальної власності, щоб наздогнати - а потім перевершити - західні технологічні досягнення в передових галузях.

Кінцева мета Пекіна, знизити залежність Китаю від іноземних технологій і просунути китайських виробників високих технологій на світовому ринку.

Напівпровідники є областю особливої уваги, оскільки вони займають центральне місце майже у всіх електронних продуктах. На частку Китаю припадає близько 60 відсотків світового попиту на напівпровідники, але на нього припадає лише близько 13 відсотків світової пропозиції.[2]

В економічній сфері критики кажуть, що Китай спотворює світові ринки, віддаючи перевагу політичних міркувань над економічними стимулами. За їх словами, субсидії спотворюють ринки і призводять до надвиробництва і викиданню дешевих товарів на світовий ринок, як стверджують багато країн, як у випадку з сонячними батареями. У березні 2018 року розслідування адміністрації Трампа, розпочате відповідно до розділу 301 Закону про торгівлю 1974 року народження, прийшло до висновку, що дії Китаю були необґрунтованими і дискримінаційними.

Китай стверджує, що вони всього лише імітують те, що зробили інші успішні розвинені країни. Сполучені Штати використовували тарифи та іншу державну підтримку для розвитку місцевої промисловості на зорі індустріалізації, в той час як швидкий розвиток так званих азіатських тигрів, таких як Південна Корея в двадцятому столітті, супроводжувалося широкою державною підтримкою. Аналітики кажуть, що Китай також черпає натхнення в недавній промисловій політиці таких країн, як Японія і Німеччина, які прагнули інтегрувати нові інформаційні технології в свої виробничі сектори.[3]

Китай зараз долає фазу свого зростання з нерозвиненою в розвинену світову економіку. Зростання і поява нових котирувань і посилення фінансових хабів у всій Азії є тому підтвердженням. Китай вже став небезпечним конкурентом для Європи, Америки і Росії. У якого є всі конкурентні переваги для того, щоб стати першою економікою світу до 2030 року.

Китайський юань вже увійшов до списку як резервна валюта і він може знайти більше застосування за межами Китаю, оскільки долар США і інші основні резервні валюти страждають через слабку економіку. Процентні ставки Китаю привабливі, і розвиток їх ринків капіталу і бірж допомогло зміцнити обмінний курс юаня.

У Китаю залишається перевага дешевого виробництва яке дозволяє створити продукти будь-якої якості від низького до преміум. Але найважливіше це величезний ринок в 1.4 млрд чоловік, дохід якого поступово збільшується в довгостроковому розумінні. А також впливає на різні ринки США і Європи так як китайці і китайські підприємства мають велику купівельну спроможність.

Це дає Китаю величезну перевагу перед світовою спільнотою бо їх ринок дає можливість величезного заробітку який вони вже не зможуть досягти в США і Європі. Розуміючи це перевага, Китай вирішив експлуатувати цю ситуацію на максимум, створивши правила які будуть вигідні Китаю, коли вони пускають в ринок іноземні компанії, що дозволяє вивчити нові технології, створити те ж саме за нижчою ціною і урізати ринкову частку іноземцю даючи перевагу китайському виробникові.[4]

Цей план можна назвати дещо ідилічним. Китайська економіка безумовно є дуже потужною, але в плані інновацій вона відстає від тих же економік Японії і Німеччині. Щоб Китай якнайшвидше створив інноваційну економіку, йому потрібно отримати доступ до західних технологій, а в світі де є висока конкуренція, це дуже важко. Є й проблема з власними кадрами, існує проблема витоку талановитих людей з країни, особливо багато китайських фахівців їдуть в Європу або США, де можна вільно висловлювати свої ідеї та думки. Рівень китайського освіти досить низький, в порівнянні із західними країнами, що теж не дозволяє їм робити досягнення в різних наукових сферах. Як показує практика, в демократичних і вільних країнах технологічний прогрес йде швидше, і іноді величезних грошей мало для створення інновацій.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1]-<http://english.www.gov.cn/2016special/madeinchina2025/>
- [2]-<https://www.cfr.org/backgrounder/made-china-2025-threat-global-trade>
- [3]-<https://www.china-briefing.com/news/made-in-china-2025-explained/>
- [4]-<https://merics.org/en/report/made-china-2025>

РОЗДІЛ VII
**ІСТОРІЯ СХОДУ:
ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА
ПРАКТИКИ**

**ХІД СЛОНОМ:
ДИПЛОМАТИЧНА ГРА КАРЛА ВЕЛИКОГО НА СХОДІ
НАПРИКІНЦІ VIII – НА ПОЧАТКУ IX СТ.**

Домановський А. М.,

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Одним із найважливіших напрямів міжнародної політики франкського правителя Карла Великого (768–814) був східний. Особливу увагу Карла на Сході привертала два контрагенти – Багдадський халіфат Аббасидів та Візантійська імперія. Увага володаря франків до Аббасидського халіфату була спричинена трьома факторами. По-перше, у межах цієї мусульманської держави перебували найвагоміші християнські святині, передусім Єрусалим з Гробом Господнім. Другою причиною інтересу франкського короля до халіфату біограф Карла Ейнгарт називає зацікавлення знатного франка різноманітними східними дивовижами – екзотичними тваринами, зброєю, одягом, прикрасами, предметами побуту тощо. Третьою причиною, яка підштовхувала Карла до контактів з його сучасником багдадським халіфом Харуном ар-Рашидом (786–809) була наявність спільних ворогів – Візантійської імперії та Кордовського емірату.

Джерела, на жаль, не приділяють належної уваги останньому складникові східної політики Карла Великого, зосереджуючись переважно на питаннях заступництва правителя франків щодо християн Сходу, а також на сюжеті про слона, подарованого Карлу Харуном ар-Рашидом. Однак, попри відсутність прямих свідчень, непрямі свідчення джерел все ж дозволяють вписати інформацію про цей екзотичний подарунок у ширший міжнародний контекст. Франкські анналісти повідомляють, що король франків відправив до Багдадського халіфату посольство на чолі з довіреними особами – франками Лантифридом та Зигимундом, а також перекладачем євреєм Ісааком вже 797 р. Головним завданням посольства, за свідченнями джерел, було привезти Карлу слона – Ейнгарт прямо свідчить, що франкський монарх прямо просив про це «короля персів». Втім, якщо поставити посольство в ширший контекст найближчих політичних планів Карла Великого (а не доводиться сумніватись, що вже тоді король франків почав всерйоз думати про імператорську коронацію), посольство набуває значно глибшого значення. У цьому контексті прохання надіслати слона виявляється другорядним додатковим завданнями посольської місії, мало не операцією прикриття, за якою недоброзичливці не повинні були розгледіти справжніх намірів Карла.

«Чудеса св. Генесія» дозволяють з'ясувати, що маршрут Карла Великого в Багдад пролягав звичним шляхом через Північну Африку до Єрусалима. Це з високою ймовірністю дозволяє припускати прямий

контакт франкських послів з Єрусалимським патріархом. Справді, з «Анналів королівства франків» відомо, що взимку 799–800 рр. (найімовірніше, наприкінці 799 р.), Карл Великий приймав в Аахені якогось монаха з Єрусалима, який привіз святі християнські реліквії й благословення патріарха. Відбувалось це після переговорів Карла з Папою римським Левом III у Падерборні, під час яких узгоджувалось рішення щодо майбутньої імператорської коронації короля франків. Ймовірно, що прибуття єрусалимського монаха до Аахена було відповіддю на франкське посольство 797 р. Посланець патріарха, судячи з контексту, повідомив франкському королю про прихильне ставлення патріарха Єрусалима до короля франків і, ймовірно, до його наміру здійснити імператорську коронацію. У відповідь Карл відправив до Єрусалиму свого палацового священика Захарія, надавши йому значні кошти для роздачі милостині та пожертв патріарху з метою заручитися його прямою підтримкою. Підтримка з боку Єрусалимського патріарха була для франкського короля вкрай важливою, оскільки мала врівноважити домагання Папи римського встановити контроль над світською владою майбутнього імператора.

«Аннали королівства франків» свідчать, що Захарія повернувся до Карла 23 грудня 800 р., тобто тоді, коли король франків перебував у Римі напередодні коронації. Показово, що посланець прибув разом з двома єрусалимськими монахами, які подарували франкському монарху ключі від Гробу Господнього і хоругву лобного місця. Це були надзвичайно цінні подарунки, оскільки Карл Великий отримував не лише ключі від головної християнської святині, але й знамено, яке цілком могло сприйматися як символ світської влади над усім християнським світом. Це суттєво підривало позиції Папи римського, оскільки наочно демонструвало, що стяг світської земної влади можна отримати не лише від апостола святого Петра за посередництва римського первосвященика, але й із іншого не менш авторитетного джерела. При цьому контакт з Єрусалимським патріархом був для франкського монарха значно безпечнішим, позаяк цей ієрарх не мав жодної змоги нав'язати Карлу свою волю, маючи слабкі позиції через перебування у межах мусульманської держави і потребуючи зовнішньої підтримки.

Посланці Єрусалимського патріарха були присутні на церемонії імператорської коронації Карла Великого і лише в квітні 801 р., багато обдаровані імператором, відбули назад у Святу Землю. Можна припустити, що відправка Єрусалимським патріархом таких значущих символів була можлива лише при потуранні або навіть за прямої санкції багдадського халіфа Харуна ар-Рашида. Мусульманському володареві було добре відомо про протистояння короля франків як Візантійській імперії, так і Кордовському емірату Омейядів, а ворог мого ворога мені якщо і не друг, то, щонайменше, значимий ситуативний союзник. Мабуть, саме цими

міркуваннями керувався багдадський халіф і тоді, коли сам подарував франкському володареві свого єдиного (?) слона Абу-ль-Аббаса.

Слон безнадійно спізнився до імператорської коронації. Повідомлення про прибуття дивовижного звіра наздогнало Карла у той момент, коли він, після перебування у Римі восени-навесні 800-801 рр., прямував назад до Аахена. Лише 20 липня 802 р. заморська тварина прибула до імператорської резиденції і постала перед імператором. Карл Великий зміг на власні очі побачити екзотичне створіння, яке колись так його зацікавило, слон же Абу-ль-Аббас мав нагоду побачити нарешті імператора франків, чиє бажання змусило його подолати такий далекий і важкий шлях через пустелі, річки, море і гори, і прибути на чужий малопривітний і холодний Захід з теплого звичного Сходу.

На перший погляд, прибуття слона Абу-ль-Аббаса до Аахена є лише потішною дрібничкою. Але слід врахувати, що слон прибув на Захід не сам-один – попереду слона йшов офіційний посол Харуна ар-Рашида, з яким Карл зустрівся влітку 801 р. у Верчеллі. На жаль, нічого не відомо про те, які відомості міг привезти цей дипломат, що саме повідомляв Харун ар-Рашид Карлу у відповідь на давнє посольство Карла 797 р. Привезені відповіді могли вже застаріти і бути марними, але це лише у тому випадку, якщо правитель франків ставив халіфові одномоментні, малозначущі питання. Відомо ж, що Карл не любив поспішності й будував плани ґрунтовно, на роки і десятиліття вперед. Чи міг Карл цікавитися ставленням Харуна ар-Рашида до того, щоб їх володіння стали суміжними, а самі вони повинні були встановити добросусідські відносини? Чи не розмінювали Харун ар-Рашид і Карл Великий між собою Кордовський емірат і Візантійську імперію? На ці питання немає відповіді, але вони не здаються недоречними або фантастичними.

Зрештою, розіграна Карлом Великим блискуча дипломатична комбінація завершилась визнанням імператорського титулу франкського володаря з боку візантійського василевса. Відбулось це 811 р. за правління Михаїла I (811–823). Слон Абу-ль-Аббас не дожив до цього зовсім небагато – він помер 810 р. у Ліппінгеймі на Рейні. Він, подібно до шахової фігури, зіграв свою помітну роль у тонкій партії, яка розігрувалась франкським монархом впродовж щонайменше 15 років. Нагадуванням про роль Абу-ль-Аббаса є чудова шахова фігурка слона з так званих «Шахів Карла Великого», які зберігаються у Кабінеті медалей, монет і пам'яток старовини Національної бібліотеки Франції. І хоча сучасна наука спростувала традиційне уявлення про те, що ці шахи належали Карлу Великому і були подаровані йому Харун ар-Рашидом і датує їх створення 1080–1090 рр., маленька фігурка зі слонової кістки все одно викликає у пам'яті освіченого європейця образ слона Абу-ль-Аббаса і його видатного власника Карла Великого. Імператор, безумовно, зміг би гідно оцінити такий воістину царський подарунок, як шахи, і став би

чудовим шахістом, якби ця східна гра справді потрапила до Європи вже за його правління. Щонайменше, ходити слоном Карл умів майстерно.

«СТАНЦІЇ КОМФОРТУ»: СЕКСУАЛЬНЕ РАБСТВО ПО-ЯПОНСЬКИ У 1932-1945 РР.

Омельченко Вікторія Олександрівна, студентка 5 курсу
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
Науковий керівник: к. і. н., доц. Л. М. Ямпольська

«Станції комфорту» – військові борделі, що існували в Японії та окупованих нею територіях у 1932-1945 роках. Спочатку в них працювали жінки-волонтерки з Японії. Однак, незабаром зі збільшенням попиту завойовники почали примушувати до «обслуговування» жінок із місцевого населення. За недовгий період існування через «станції розради» пройшли 410 тис. жінок різного віку з Китаю, Кореї, Тайваню. До кінця війни дожила лише чверть із них. Тема залишається актуальною, з огляду на історичну пам'ять підкорених народів про злочини японського окупаційного режиму, а також відсутність ґрунтовних досліджень.

Завданнями доповіді є: аналіз причин і методів створення «станцій комфорту», з'ясування етнічного складу «жінок для втіх» і встановлення причин невизнання токійським урядом військових злочинів імператорської Японії.

«Жінками для втіхи» зазвичай ставали китайки, корейки, тайванки і в досить скромній кількості японки. Всіх дівчат або просто крали, або брехнею і обіцянкою гідної роботи заманювали у військові борделі. Більшість мешканок сподівалися на роботу швачками, санітарками або на ще яку-небудь більш благородну справу, ніж проституція [1, р. 54].

Вербувальники працювали невпинно, у процес залучення нових робітниць залучалися серйозні кошти: деяких дівчат викупували у їхніх родин, після чого продані ставали власністю держави. Насильство, погрози, обман і гроші служили дієвою зброєю в руках спритного японського командування, яке планувало влаштувати для своїх солдатів якісний «відпочинок».

Коли на окупованих територіях вже майже не залишалося дівчат, яких можна було залучити до проституції, а лави мешканок «станцій комфорту» значно порідшали, їхні ряди поповнювали перевезеними полонянками з концтаборів. Місцевим жителям представлялася як офіційна версія створення своєрідних «робітних будинків», так і неофіційні версії, що полягали як в захисті солдатів від хвороб, так і в контролі за зґвалтуваннями у захоплених містах. Звичайно, подібних пояснень не вистачало для виправдання викрадення жінок і дівчат, але заляканий народ

вважав за краще не ставити зайвих запитань, оскільки в протилежному випадку виникали проблеми і з армією, і з японським урядом [2, р. 60].

Почалося все у 1932 р. із подання більш ніж двох сотень заяв про згвалтування жінок на окупованій японцями території Маньчжурії. Заяви ці потрапили до рук генерал-лейтенанта Ясудзі Окамури, а той уже запропонував своєму командуванню організувати військові борделі для зміни антияпонських настроїв, викликаних негідною поведінкою солдат, а також для запобігання зниженню їхньої боєздатності, до якої могла призвести поява венеричних захворювань.

Ідею схвалили, і в багатьох регіонах Південно-Східної Азії почали з'являтися «станції комфорту», які умовно поділялися на три групи. Перша перебувала в повному підпорядкуванні військовому командуванню, за нею здійснювався більш жорсткий контроль, ніж за іншими. Друга група контролювалася приватними особами, але, по факту, також була у підпорядкуванні та особистому користуванні військових. Третя група, досить нечисленна, була більш «демократичною» – нею могли користуватися як військові, так і звичайні японці, а в деяких, рідких випадках, навіть представники інших націй [1, р. 67].

Слід зазначити, що японський уряд до сих пір заперечує подібні факти, що підтверджують наявність сексуального рабства і нелюдське ставлення до місцевого населення в окупованих країнах. Для більшості японців до сих пір закрита інформація про жорстокі напади Японії на сусідні держави, а вже про існування «батальйонів комфорту», які неофіційно називалися «22 до 1», по запланованій кількості клієнтів на одну дівчину, сучасні японці навіть не здогадуються. Мета токійського уряду на сьогоднішній момент абсолютно ясна: зняти з Японії будь-яку відповідальність за військові злочини 1930-х – 1940-х рр., всіляко «відмиваючись» від звинувачень, однак дипломатичний тиск з боку інших держав не дозволяє цього зробити. Питання примусового залучення азійських дівчат (корейнок, китаянок, тайванок) до проституції у воєнні роки залишається «лакуною» в історіографії.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Huang Hua-Lun. The Missing Girls and Women of China, Hong Kong and Taiwan: A Sociological Study of Infanticide, Forced Prostitution, Political Imprisonment, «Ghost Brides», Runaways and Thrownaways, 1900–2000s. – McFarland, 2012. – 243 p.
2. Yoshimi Yoshiaki. Comfort Women. Sexual Slavery in the Japanese Military During World War II. – N. Y.: Columbia University Press, 2000. – 253 p.

**«НАШ ПЛЕННИК»: О ПРЕБЫВАНИИ ОСМАН-ПАШИ
В ХАРЬКОВЕ ВО ВРЕМЯ РУССКО-ТУРЕЦКОЙ ВОЙНЫ
1877–1878 гг.**

Тумаков Александр Иванович, кандидат исторических наук, доцент
Харьковский национальный университет имени В. Н. Каразина

В годы русско-турецких войн XVIII – XIX в. город Харьков, в силу своей удаленности от театра боевых действий, часто использовался для размещения там турецких военнопленных. На завершающем этапе войны 1877–1878 гг., после неудачной попытки прорыва из осажденной Плевны, в плен попал знаменитый турецкий главнокомандующий маршал Осман-паша, который до этого своими действиями поломал всю стратегию русской армии на Балканах. За военные успехи он был удостоен почетной приставки к имени – «гази» («победоносный»). Александр II, в знак признания мужества и доблести маршала, лично вернул ему его саблю для ношения в плену [1]. Таким образом, за всю историю русско-турецких войн Осман-паша стал единственным из всех высших турецких военачальников, оказавшихся в плену, кто был удостоен такой привилегии.

По распоряжению Александра II пленному маршалу было определено денежное содержание в размере 2000 рублей в год и «квартирные» в сумме 200 руб. в месяц, что соответствовало денежному содержанию российского генерал-фельдмаршала (следует отметить, что Осман-паша отказался получать этот дарованный императором оклад и жил в плену лишь на те деньги, которые ему присылал султан) [2, с. 113-114].

Местом пребывания высокопоставленного пленника был определен город Харьков. Примечательно, что накануне прибытия маршала к месту назначения, харьковское военное и гражданское начальство получило «высочайшее повеление» не допускать каких-либо почетных встреч или почестей ожидаемому военнопленному, но «обращаться с ним учтиво» и создать необходимые удобства в размещении [Цит. по: 2, с. 82].

Некоторые данные о пребывании пленного маршала в Харькове содержатся в местной прессе того времени. Ценные сведения о краткосрочном «харьковском периоде» в биографии Осман-паши приводятся в уникальном по своему характеру исследовании В. В. Познахирева, посвященном пребыванию высших турецких военачальников в русском плену с 1737 по 1915 г. [2].

Утром 5 января 1878 г. Осман-паша в сопровождении 7 человек прибыл в Харьков. Для размещения пленного маршала и его свиты были выделены 4 комнаты в гостинице «Belle Vue», а также номера в гостиницах «Англия» и «Догмара» [3].

Вскоре после прибытия в Харьков Осман-паша – «наш пленник», как его называли в местной прессе, и его доктор посетили лотерею и маскарад, которые проводились в харьковском дворянском собрании в пользу

бедных [4]. Посещал он также клубы, цирк Братьев Годфруа, Драматический театр и часто показывался в городе [5, с. 298; 2, с. 140-141].

В начале февраля 1878 г. Осман-паша дал большое интервью специальному корреспонденту газеты «Голос», который по заданию редакции объезжал все главные города, где находились пленные турки. В своем интервью Осман-паша резко и решительно опроверг слухи о его причастности к казни 150 русских военнопленных в Плевне, упрекнув, в свою очередь, русских казаков в их жестоких действиях «во всей Румелии» [6]. В беседах с другими турецкими офицерами корреспондент обратил внимание на то, что «с величайшею похвалою» отзываясь о харьковском обществе, они, вместе с тем, жаловались на поведение «простого народа»: если поблизости не было полиции, нередко раздавались крики «турка черт», «секим башка турка» [6].

Во время пребывания Осман-паши в Харькове военный госпиталь на улице Сумской был переориентирован на исключительное использование больными и ранеными турками; все же больные и раненые русские размещались в бараках Красного Креста [7].

В последние дни своего пребывания в плену Осман-паша посетил несколько госпиталей, где раздал больным и раненым солдатам (и российским, и турецким) 5 тыс. папирос [2, с. 170]. В конце февраля 1878 г. по его поручению турецкий врач Гасым-бей провел осмотр всех пленных турок, находившихся в Харькове, и в своем отчете отметил, что «все пленные совершенно довольны своим материальным положением и с материальной стороны вполне обеспечены; санитарное их положение превосходно и здоровье пленных вполне удовлетворительно» [8].

Осман-паша и сопровождавший его бригадный генерал Тевфик-паша были освобождены Александром II 4 марта 1878 г. Несколько дней спустя они покинули Харьков и убыли на родину через Одессу. После возвращения из плена Осман-паша получил от султана Абдул-Хамида II почетное прозвище «Лев Плевны».

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Решетников Л. П. Герой Османской империи Осман-Нури-паша. URL: <https://centrasia.org/newsA.php?st=1441141500>
2. Познахирев В. В. Турецкие генералы и адмиралы в русском плену (XVIII–XIX вв.). Санкт-Петербург: Нестор-История, 2019. 224 с.
3. Харьковские губернские ведомости. 1878. 6 января.
4. Харьковские губернские ведомости. 1878. 17 января.
5. Историческая хронология Харьковской губернии / Сост. К. П. Щелков. Харьков: Университетская типография, 1882. С. 297-298.
6. Харьковские губернские ведомости. 1878. 11 февраля.
7. Харьковские губернские ведомости. 1878. 2 февраля.
8. Харьковские губернские ведомости. 1878. 3 марта.

МЕХАБАДСЬКА РЕСПУБЛІКА: ПОВОЄННИЙ ПРОЄКТ КУРДСЬКОЇ АВТОНОМІЇ В ІРАНІ

Ямпольська Лариса Миколаївна, кандидат історичних наук, доцент
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Етнічний Курдистан, через географічну близькість до СРСР, з початком «холодної війни» розглядався на Заході як природний антирадянський плацдарм, а курди, через свою традиційну проросійську та прорадянську орієнтацію, – як природний резерв Москви у разі можливих ускладнень на Близькому Сході. З цієї ж причини політичне керівництво СРСР ставилося до закордонних курдів як до потенційних союзників і неофіційно підтримувало курдизм і лівоорієнтовані партії, що виникли у повоєнний період: Демократичну партію Іранського Курдистану (далі – ДПІК), Демократичну партію Курдистану (далі – ДПК) в Іраку.

Завдання доповіді – проаналізувати напівзабутий повоєнний проєкт курдської автономії на території Ірану: передумови створення, основні напрями діяльності, вплив зовнішнього фактору, причини ліквідації.

Мехабадська республіка (курд. Komari Mehabad) – самопроголошене курдське державне утворення в Іранському Курдистані зі столицею в м. Мехабад – проіснувало з 22 січня по 16 грудня 1946 р. Район Мехабада, відомий під назвою «Мукринський Курдистан», був окупований РСЧА в серпні 1941 р. у відповідності з британсько-радянськими домовленостями про спільну окупацію Ірану, однак невдовзі радянські війська були відведені на північ, до лінії Ушну – Міандоаб. Британські війська окупували райони до лінії Сердешт – Секкез, що була визнана розмежувальною між британською та радянською зонами. Територія між Секкезом і Міандоабом виявилася «нейтральною» (при цьому входила до радянської сфери впливу) [7]. Її фактичним правителем став Казі Мухаммед (1900–1947), що обіймав посаду духовного і світського судді та градоначальника м. Мехабад, з 1942 р. очолював націоналістичну організацію «Комала». На установчому з'їзді ДПК, створеної на базі «Комали», 25-28 жовтня 1945 р. Казі Мухаммед був обраний її головою. Після проголошення Курдської народної республіки став її президентом, сформувавши уряд із лідерів ДПК. До складу нової республіки увійшли округи Мехабада, Ушну, Тергевера, Сердешта і Бане [2].

Військовим міністром Мехабадської республіки став Мустафа Барзані (1903–1979), лідер іракського курдизму [5, с. 155]. Відображенням нових тенденцій у курдському національному русі стало створення в 1946 р. ДПК, у програму якої були покладені широкі політичні та соціальні реформи, надання рівних прав національним меншинам країни і створення на цій основі курдської національної автономії в межах іракської єдності.

Навесні 1946 р. загострилося питання про захист Мехабадської автономії від можливих ворожих акцій з боку Тегерану. Оскільки верхівка

місцевих іранських племен не була надійною опорою, основну ставку Казі Мухаммед зробив на курдів, які емігрували з Іраку. 2000 барзанців на чолі з лідером племені М. Барзані склали кістяк збройних сил республіки [1, с. 54]. За домовленістю від 21 березня 1946 р., було вирішено створити ополчення – «пешмерга» з чоловіків віком від 15 до 60 років [4, с. 93; 6]. Барзані був призначений головнокомандувачем із присвоєнням генеральського чину. Він сформував зі своїх підлеглих 3 батальйони по 500 чоловік під командуванням курдів – кадрових офіцерів іракської армії. З цими силами та ополченням місцевих племен (8800 піхотинців і 1700 вершників) М. Барзані виступив під Секкез і 29 квітня відбив наступ іранської армії на висоти Карава, захопивши 120 військовополонених, 17 кулеметів і 2 гармати [2]. Після успішних дій барзанців при Милькарі курдсько-азербайджанське керівництво підготувало наступ на Сенне, для чого з Азербайджану під Секкез надіслали 4 танки [7].

Незважаючи на напруженість курдсько-азербайджанських відносин (до складу Азербайджану увійшла частина курдофонних територій), наявність спільного супротивника – офіційного Тегерана – спонукала Мехабад і Тебриз до укладення 23 квітня 1946 р. угоди про об'єднання збройних сил під загальним командуванням М. Барзані. Переговори Казі Мухаммеда з прем'єр-міністром Ірану А. Кавамом ес-Салтане у серпні 1946 р. про визнання курдської автономії в складі Ірану були приречені: після виведення радянських окупаційних військ Тегеран закінчував підготовку до ліквідації Курдської та Азербайджанської республік збройним шляхом. 21 листопада Кавам ес-Салтане оголосив про введення іранської армії в автономні райони під приводом «забезпечення свободи виборів у меджліс 15-го скликання», сконцентрувавши на північному напрямі 20 батальйонів [2]. 15 грудня 1946 р. іранські війська, не зустрівши належного опору, вступили до Тебризу, керівництво Демократичної Республіки Азербайджан емігрувало до СРСР. Мехабадська республіка була ліквідована. 30 березня 1947 р. Казі Мухаммед, його брат Садр Казі, міністр оборони Мехабадської республіки Сейф Казі були повішені на площі Чарчара [2]. М. Барзані з 500 бійцями виступив із Барзана через територію Туреччини та Ірану і, розбивши при Маку іранські частини, вийшов до р. Аракс і 17-18 червня 1947 р. у районі Нахічевані перетнув кордон СРСР [3].

Таким чином, у період Другої світової війни в радянській зоні окупації Ірану були створені умови для активізації курдизму. Після закінчення війни була проголошена перша в історії курдська автономія зі столицею в Мехабаді на чолі з Казі Мохаммедом, яка почала проводити демократичні перетворення. Однак Мехабадська республіка проіснувала всього 11 місяців (до грудня 1946 р.), втративши підтримку СРСР із розгортанням «холодної війни». В історичній пам'яті іранських та іракських курдів вона залишилася як інтегрований проєкт державотворення Курдистану.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Жигалина О.И. Мулла Мустафа Барзани. Исторический портрет. – М.: ИВ РАН, 2013. – 240 с.
2. Магомедханов В.М. Мустафа Барзани. Мехабадская гвардия. URL: <http://istorja.ru/forums/topic/2401-mustafa-barzani-i-mehabadskaya-respublika/>
3. Судоплатов П.А. Спецоперации. Лубянка и Кремль в 1930–1950 годы. URL: <http://www.lib.ru/POLITOLOG/SUDOPLATOW/spesoperacii.txt>
4. Ямпольська Л.М. Військово-політична діяльність Пешмерга у курдсько-іракському конфлікті другої половини ХХ – початку ХХІ ст. // III–IV Конгрес сходознавців (до 150-ї річниці від дня народження Агатангела Кримського): Збірник матеріалів, м. Київ, 23–24 грудня 2020 р.: У 2-х ч. – К.: Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського, 2020. Ч. 2. – С. 93–97.
5. Ямпольська Л.М. Курдський національний рух і військово-політична діяльність Мустафи Барзани (1903–1979) // Гілея: науковий вісник. Зб. наук. праць. – К.: «Видавництво «Гілея», 2017. – Вип. 122 (7). – С. 153–158.
6. Lortz G. Michael. Willing to Face Death: A History of Kurdish Military Forces – the Peshmerga – from the Ottoman Empire to Present-Day. URL: <https://web.archive.org/web/20131029191132/http://etd.lib.fsu.edu/theses/available/etd-11142005-144616/unrestricted/003Manuscript.pdf>
7. Mufid Abdulla. Mahabad – the First Independent Kurdish Republic // The Kurdistan Tribune. – February 14, 2015.

Вищі навчальні заклади та інші установи, студенти, аспіранти та співробітники яких беруть участь у конференції

- ❖ *Київський національний університет імені Тараса Шевченка*
- ❖ *Київський університет імені Бориса Грінченка*
- ❖ *Київський національний лінгвістичний університет*
- ❖ *Інститут Конфуція ХНУ імені В.Н. Каразіна*
- ❖ *Запорізький національний університет*
- ❖ *Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця*
- ❖ *Харківська державна академія дизайну і мистецтв Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського*
- ❖ *Харківська державна академія культури*
- ❖ *Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна*
- ❖ *Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди*
- ❖ *Сумський державний університет*
- ❖ *Сінціянський педагогічний університет (КНР)*
- ❖ *Янбійський університет (КНР)*
- ❖ *Київський літературно-меморіальний музей Максима Рильського*
- ❖ *Аньхойський університет (м.Хефей, КНР)*

